

Page 193

745

Inc
845

C, 2, 21

no p. Erbacher.

**Questiones subtilissime.
Alberti de Saxonia in li-
bros de celo ⁊ mundo.**

© 1900 by the
British Museum
London

Clarissimi doctoris Alberti de Saxonia qñes sup q̄ttuoz libros Aristotelis de celo ⁊ mūdo feliciter incipiunt.

De natura scientia fere plurima ⁊ c.

Aristoteles in libro

de celo

⁊ mūdo qui est sc̄os liber i

ordine libroꝝ naturalium:

⁊ considerat de totali mundo ⁊

corporibus naturalib⁹ sim

plicibus sicut sunt q̄ttuoz

elemēta ⁊ celū fm q̄ sunt

mobilia motibus localib⁹

simplicibus: ex quib⁹ ipse

mūdos constat talē: obser

uans ordinez. q̄ in p̄ libro

p̄iali determinat de mūdo fm se totū.

In 2° autē de parte

mūdi nobiliori. vt puta de celo p̄es eius ⁊ p̄petates ⁊ p̄pas

passiones eius consideras. Et in 3° libro determinat d̄ p̄tib⁹

mūdi minus nobilibus sicut sunt quattuoz elemēta ⁊ hoc

fm opinionem antiquoz. In 4° determinat de eisdem

fm p̄p̄ia op̄ionē. In p̄ libro sic p̄cedit. p̄ determinat de

p̄fectione mūdi hāc solūes q̄onē. vtrū mūdos sit p̄fectus

⁊ autē de finitate mundi in magnitudine solūes q̄onem

secundā p̄ncipalē hui⁹ libri p̄mi. s. vtrū mūdos sit magni

tudo finita vel infinita. Tertio determinat de vnitare

mūdi. s. vtrū sit vnus solus mūdos vel plures vel salti pos

sint eē. que est tertia q̄ p̄ncipalis huius p̄mi. 4° determi

nat de p̄petuitate mūdi hāc solūes q̄onē quartā. vtrū mun

dos sit p̄petu⁹. Sc̄oz exigētā istaz materiāz d̄no ꝛe

dēte q̄sdā scribā. q̄ones sup totalē libzū. Ari. antedictum.

In quibus si qd minus bene dixerō benigne correccioni

melius dicentiū me subyicio. p̄o benedictis autē non mihi

soli sed magistris meis reuerēdis de nobili facultate artiū

parisiē. q̄ me talia docuerūt peto dari grates ⁊ exhibitōez

honoris ⁊ reuerētie. Volo autē quantū potero sic p̄cede

re. vt dicta in q̄onibus p̄tib⁹ deseruiāt dicendis i q̄onib⁹

posterioribus ad finē vt sc̄ia veniat ordinate.

Secūdu naturā q̄dez enim nō est ipsi celo que in rectū latio: vna enī erat vniuscuiusq̄ simplicis. Tertū p̄meti decimoctauū.

Accedendo

Igitur ad itētū p̄ cōclu

dēdo mūdu eē p̄fectū

q̄d Arist. in p̄mo tractatu huius p̄mi libri

partialis intēdit concludere: volo tractare

istas q̄nq̄ q̄ones. quaz p̄ma est ista. Vtrū

cuiuslibet corpori simplici istit naturaliter tā

tum vn⁹ mot⁹ simplex. ⁊ vt p̄in mūdo sint q̄nq̄ corpora

simplicia distincta specie. s. quattuoz elemēta ⁊ ḡnta eēntia.

3^a vtz p̄ter dca q̄nq̄ corpora simplicia sit ponendū sextū

corpus simplex sc̄dm speciem. 4^a vtrum totalis mundus

sit vnum ens cōtinuum. ḡnta vtrum mūdos sit p̄fectus.

Ad primā dictaz questionū p̄positarūz arguit. p̄ ad p̄te

negatiuā sic. Nō cuiuslibet corpori simplici est motus. Igr̄

nō tm̄ vn⁹ mot⁹. n̄a nota ē d̄ se ⁊ probat assūptūz. Et p̄ de ce

lo q̄d ē corp⁹ simplex fm Arist. in littera. ⁊ tamen eius nō

videtur esse motus saltē localis de quo hic intēditur cum

semp̄ maneat in eodē loco. Et si dicat q̄ p̄pter hoc bene

concedit celum non moueri fm se totū adhuc tamen celū

bene mouet fm eius partes. Arguo q̄ non. Nā vtraz me

dietas celi ita manet in eodē loco sicut celū. q̄d patet de me

dietatibus celi quas equinoctialis diuidit ab iuicē. ⁊ vlti

ma spera est corp⁹ simplex ⁊ tamē nō mouet localiter eo q̄

nō est in loco cū extra ipsam non sit locus nec tēpus nec va

cū sicut ponit Aristoteles in l̄ra. 3° p̄ hoc de totali terra q̄

ponit corpus simplex ⁊ tamē semp̄ manet in medio mūdi ⁊ q̄scit. igitur nō cuiuslibet corpori simplici est motus. 4° idēz cōfirmat auctoritate illoꝝ astrologoꝝ qui ponunt vltimum celum immobile non obstāte q̄ sit corpus simplex.

Sc̄do ad p̄ncipale sic. nullus mot⁹ ē simplex. ergo q̄stio

falsa cū hoc supponatur in q̄onē. antecedēs p̄z. q̄ ois mot⁹

est diuisibilis in p̄tes fm diuisionē tēporis in quo fit sicut

vult Aristoteles in sexto physicoꝝ. q̄ nō est simplex. C̄do

firmať idē sc̄do. ois motus vel ē naturalis vel violētus. si ē

naturalis sic in fine ē velocior q̄ in prin⁹. si violētus. sic i fi

ne ē tardior. ⁊ sic ois mot⁹ siue naturalis siue violentus cō

ponitur ex velociori ⁊ tardiori. q̄re nō est simplex. C̄ 3° ad

p̄ncipale sic. gliber orbis planete est corpus simplex. ⁊ tamē

ei naturaliter insūt plures mot⁹ simplices locales. quozum

vnus est ab oriēte in occidētē per meridiē fm motū primi

mobilis super polos mūdi. alter autē ē ab occidētē in orien

tē etiā p̄ meridiēz sup polos zodiaci: q̄ d̄ eē motus p̄p̄ius

illi⁹ orbis ⁊ p̄m⁹ motus rapt⁹. Nec valet si dicat q̄ so^m

vnus istoꝝ motūū est orbis naturalis. alter autē est ei violē

tus ex eo q̄ tunc nō p̄petuo oibes planetarū taliter dictis

motibus fuissent mori: cū nullū violētū diu durer. p̄ Aristo

telē i l̄ra. q̄d tū est falsum. C̄ 4° ad p̄ncipale sic. ignis in spe

ra sua mouet circulariter vna cū celo: ⁊ cū β est mobilis na

turaliter sursum iō eiusdē corporis simplici sūt plures mo

tus nāles simplices distincti fm spēm: p̄ma pars antiā p̄z p̄

Aristotelē. p̄ metheozoz. Et sc̄da pars p̄z ad exp̄tiā. vide

mus enī ignē hic inferi⁹ nō p̄hibitu nāl̄ moueri sursum. n̄a

p̄z ex eo q̄ ignis ponit eē corpus simplex. ⁊ cū β mot⁹ cir

cularis ⁊ mot⁹ sursum ponitur eē mot⁹ distincti fm specie

p̄ Ari. in l̄ra. Et si dicat nō p̄ hoc igni insunt duo mot⁹

quoz vterq̄z insit ei nāl̄. q̄z lz vterq̄z dictoz motūū ei insit

tū solū vn⁹ eoz. s. motus sursum inest ei nāl̄: ⁊ alter. s. mot⁹

circularis inest ei violenter. hoc nō valet. Nā tūc non p̄pe

tuo ignis in spera sua fuisset mot⁹ circulariter vna cū celo.

Quis oppositū ꝛederet Ari. n̄a t̄z p̄ hoc q̄ nullū violētū

diu durat. p̄ Aristotilē in l̄ra. Quinto si terra q̄ ponit eē

corpus simplex poneret sursum ipsa nō p̄hibita descende

ret vno motu simplici vsq̄ ad sperā aeris. ⁊ vno alio motu

simplici distincto spē a p̄. vsq̄ ad aquā. deinde adhuc alio di

stincto spē vsq̄ ad mediū mundi. q̄ eiusdē corporis simplici

cis p̄nt esse plures motus nāles simplices. n̄a nota ē d̄ se.

⁊ antiā quantū ad partē eius dubiā p̄batur per Aristotilē in

l̄ra q̄ videt distinguere motus nāles ab inuicē spē fm disti

ctionē specificaz terminoz: ad quos mō p̄z q̄ dicti motus

terre sūt ad terminos distinctos spē postq̄ vnus ē ad aerē

alter ad aquā. Ista autēz distinguunt spē. C̄ 6° motus sur

sū ⁊ motus deorsū sunt motus nāles simplices ⁊ ambobus

illis motibus aer qui ponit corpus simplex p̄t moueri sal

tē successiue. nā si aer eēt in loco aque moueret nāl̄iter sur

sū ad locū p̄p̄iū. si autē esset in loco ignis moueret nāl̄iter

deorsū ad locū eundem. C̄ 7° probat q̄ idē corpus sit p̄t

moueri diuersis motib⁹ simplicib⁹ fm spēs. Nā descendat

vna terra donec tāgat cētrū terre quo facto nōdū quiescit

illa terra. sed adhuc mouebitur si nō fuerit p̄hibita donec

ei⁹ mediū fiat mediū mūdi. Ideo p̄ illō t̄ps p̄ q̄d mouebit

postq̄ p̄ tetigit cētrū aliq̄ ps ei⁹ recedet a cētro: ⁊ alia acce

det ad cētrū. Et cū a cētro recedere sit ascēdere. ad cētrū ac

ciem pot inesse pluribus mixtis dñtibz fm spz. igit ma
gis pluribus simplicibz distinctis fm spz. anis pz. qz plubū z
auz z multa talia sūt mixta dñia spz. z tñ oibz eis inest nālī
vnus mot⁹ simplex. puta deorsum. dñia t3 p b q mixta mo
uent ad motū elemētoz dñantiū in ipsis sicut dicit Ari. in
lra. In dictis at mixtis diuersa dñantur elemēta seu corpa
simplicia. igitur zc.

Oppositum arguitur p Ari. i lra. C In ista qōne
quattuor erūt articuli. C Prim⁹ erit
iuxta mās primi argumēti. s. vtrū oē corp⁹ nālē sit nālī
mobile motu locali. C 2⁹ erit iuxta mās scōi argumēti. s. vtrū
aligs sit motus simplex z qd debeamus intelligere p motū
simplicē z quot sint fm spz. C 3⁹ erit responsalis ad qōnē
ppositā: z cū hoc ad illā dubitationē iuxta mās octauī ar
gumēti pncipalis. s. vtrū idē mot⁹ simplex possit inesse nālī
pluribz corpozibz simplicibz distinctis fm spz. C 4⁹ erit
de motu mixti postqz dñū ē de motu simplici iuxta mām
noni argumenti.

In primo articulo p ponā descripiōes quozūdaz
terminoz qbz oz plies vti i sequētibz cuz
vna distinctōe eius qd ē moueri localiter. Deinde respōde
bo ad articulū. Termini describēdi sūt isti nā. corp⁹ nālē.
motus localis. motus nālīs. mot⁹ violēt⁹. C Unde nā sic
describitur scōi physicoz. Nā ē pñm z cā mouēdi z gese
di ei⁹ in quo ē p⁹ p se z nō ēz accūs: z diuidit i mās z formā.
z ēz hoc duplex dī cē pñm mot⁹. s. passiūū z actiūū. passiūūz
qdēvt mā. actiūū vt forma. C Corpus aut nālē dī corp⁹ cō
positū ex mā z forma. C Iux qd dubitat vtrū celū sit cor
p⁹ nālē. ad qd dico q sic si celū capiat p aggregato ex orbe
z intelligētia: qz nō facit vnū orbē p inherētia intelligē
tie ad orbē: tñ bñ facit vnū cū ipso p qdā appropatioē z i
distātia z pñtia ei⁹ ad orbē et: ad quālibet eius prē. Si aut
celū capet p orbe solo cū exclusiōe itelligētie tūc nō dice
retur ens nālē: sed nā. z vtz mā vel forma postea dicitur.
C Alia descriptio. motus localis dicit quo aliqd mutat lo
cū formālī fm se vel fm partē vel mutaret si eēt i loco. qd
addo ppter nonā sperā q mouet motu eiusdē spēi cū motu
locali: lz nō mutat locū nec fm se nec fm ptes suas postqz
nec fm se nec fm ptes ē in loco. Silt pposito q infra sperā
lune eēt vacuū: z nihil ibi esset excepto vno lapide: nō est
dubiū quin deus posset adhuc mouere illū lapidē de vno
polo ad aliū: z nō nisi motu locali vel motu eiusdē spēi cū
ipso nō obstāte q ille lapis nō mutaret locū postqz nō esset
in loco. Sufficit ergo q motu illo formaliter mutaret locū
si esset in loco ad hoc q dicit moueri motu locali vel mo
tu eiusdē spēi cū ipso. de hoc magis i libro physicoz. C Alia
descriptio. mot⁹ nālīs dī q fita pñ: actiūū itriseco v l actiūū
extriseco: dū tñ pñm passiūū itrisecū illi mobilē ad illū motū
nālē hēat inclinationē. C Exemplū primi sic ē motus gra
uis deorsū. Exem⁹ scōi. sic ē mot⁹ ferri ad magnetē vel cale
factio aq. vñ lz aq calefiat ab extriseco puta igne. tñ qz mā
aq ad illā calefactionē hz inclinationē pp formā substātia
lem ignis q illā calefactionē psequit: inde ē q aq dī nālī ca
lesieri. C Alia descriptio. mot⁹ violētus dī q est a pñ extri
seco ad quē motū pñm passiūū mobilis nō hz inclinationē
sicut ē motus grauis sursum. istud pz p descriptionē violēti.
quā ponit Aristo. tertio ethicoz. vbi dicit violētū eē a pñ
extriseco nō pferēte vim passio. i. ad qd passum nō hz icli
natōez nālē. C Dubitat hic qre mā aq hz inclinationē nālē
ad calefactionē z nō ad motū sursum. C Dico q iō qz mā nō
appetit accidētia nec inclinatur ad ea nisi pp formā subalē
ad quā talia accidētia disponūt. z iō qz calefactio qtrū ē de
se mās disponit ad formā subalē nouā in ipsam mās intro
ducendā. z b nō facit motus localis saltē ēz se. iō mā aque
bñ hz inclinationē nālē ad calefactionē lz nō ad motū loca
lē aliūz qd illo ad quē inclināt forma subalis actualiter in

ea exns. pp qd xcedimus bñ aquā nālī caleferi lz nō cōce
damus ipsam naturaliter ascēdere. C Luz istis descriptio
nibz addo istā supponē. s. qd qdlibet corp⁹ nālē hz aliqū lo
cū sibi nālē ipsi pseruariūū. q pz ex eo qz nos videmus idē
corpus in vno loco diutius durare. in alio aut min⁹ diū. z cū
quodlibet ens appetat se pmanere. sequit q quodlibet cor
pus nālē cū fuerit extra locū suū: naturalē hz inclinationē
ad illū: z cū fuerit in ipso hz inclinationē ad manendū in eo
ppter diutius cōseruari in suo esse. C Tūc sit distinctio q
aliquid pot moueri localī multipliciter. vno mō fm se totū
sicut graue deorsum. alio mō ēz partes sicut celū. C Simi
liter vno mō motu recto sicut graue cū mouetur deorsum
z leue sursum. alio mō motu circulari sicut mouet celum z
ignis in spera sua. Alio mō mere nālīter. vt graue deorsum.
Alio mō mere violētē vt graue sursum. Alio mō mouet na
turaliter z volūtariē vt celū. talis enī motus est orbi nālīs
z sit volūtariē ab intelligentia. Alio modo nec nālīter nec
violēter. sed pter nās: quo mō mouetur ignis in spera sua.
Alio mixti ex volūtario z violētō sicut ē mot⁹ aialis. alio
mixtiz ex recto z circulari sicut est mot⁹ lapidis trāuersa
lis vel mot⁹ grauis ad mediū mūdi p arcū cui⁹ semidyme
ter mūdi ē corda. Istis suppositis pono vnica dclonē rīsa
le ad articulū. s. oē corp⁹ nālē est nālī mobile motu locali.
pbatur. oē qd hz pncipiū in se actiūū mouēdi localiter b ē
naturaliter mobile localiter. sed oē corp⁹ nālē ē b. ergo zc.
Maioz pz p diffōnē mot⁹ nālīs pus positā q est cōis oī mo
tui nālī siue sit alteratiōis siue localis siue qcunqz ali⁹ vna
cū supponē posita post descriptōes terminoz dcoz nā cor
pus nālē zc. lz minor pz p diffōnē corporis nālīs vna cū diffi
nitōe nāe. C Iux dclonē istā dubitat. qre dī corp⁹ nālē. nō
nō sufficeret dices corp⁹ cū oē corp⁹ sit nālē z cō. C Dic pot
rūderi duplī. p xcesso q oē corp⁹ eēt naturale z oē naturale
eēt corp⁹: tñ addit li naturale propter opinionem platonis
qui credidit aliq corpoza esse mathematicalia z nō nālīa.
C Alī pot dici negādo q oē corp⁹ sit nālē. Nāz mā est cor
pus cōsilt forma eg est corp⁹: cū qdlibet istoz sit lōgū latū
z pfundū. Et tñ neutz istoz ē ens nālē lz nā. Silt albedo
z dulcedo in laete sūt corpoza cū vtrūqz illoz sit lōgū latū
z pfundū z tñ neutz eoz est ens nālē. qd pz p diffōnē entis
seu corporis nālīs pus positā lz bñ sint etiā scōz nās. C 2⁹
dubitat q dclonē i se. qz celū ē corp⁹ naturale: cū sit vnū de
gnqz corpozibz simplicibz nālībz. p Ari. i lra. z tñ lz moueat
nō naturalī sed violētē moueri vī ex eo q mouet ab itel
ligētia q nō vī itriseca eē celo lz extriseca. z nā bñ pole ē
eē aliqd corp⁹ naturale qd tñ nūqz mouet localiter. z p dñs
tale nō vī eē mobile localī. Nāz si eēt mobile localī z nū
qz moueret pō ei⁹ naturalis ad motū eēt frustra. qd vī eē fal
sum: cū dō z natura nihil agāt frustra. Assūptū pz. nā pole ē
aliqz terrā i aliq loco gnari z i eodē corrupti absqz hz q vnqz
moueat localī. C Ad ista ad p dīco q vtiqz celūz mouet
naturalī. z vltērī dīco q mouet a pñ. itriseco p appropatio
nē z pñtia. puta ab itelligētia lz nō p iberētia. z b sufficit ad
motū naturalē. C Ad scōz bñ xcedo q ē pole aliqd eē cor
p⁹ nālē qd nūqz moueat localī. Et vltērī dīco q nō ē icōue
niēs pōm aliqū frustrari ēz idiuiduū: lz sit ipole pōz natu
ralē frustrari tā fm idiuiduū qz fm spēm. Nō dico q i p
posito lz deā pō frustrē ēz idiuiduū. tñ pñlis pō i aliq silī
reducit ad actū. Un lz aliq flores nūqz pducāt fructū z pō
pducēdi fructū i illis nō reducāt ad actū: tñ pō pducēdi
fructū i alijs eis silīb⁹ i spē ad actūz reducūt. Et ita de⁹ z na
tura nihil faciūt frustra ēz spēs z idiuiduū silī: lz bñ ēz vnū
indiuiduū vel plura solum.

Quantum ad 2⁹ arti⁹ pmittā prius aliqz ppōnes
tanqz supponēs. z deide ponā aliqz dclō
nes rīsales ad arti⁹. Supponēs erūt iux qd nois mot⁹ sim
plicis. C Et sit b p suppositio. q mot⁹ localis nō dī simplex

latio bi. 24
g. ut. po. 200

per puationē pōnis ex prib^o q̄ritatiuis. p3. q2 cum qlibet motus sit pposit^o ex prib^o q̄ritatiuis cū sit d̄ nūero cōtinuo- rū vel successiuoz nullus motus eēt simplex. Cui^o opp^o di- cit Ari. C² suppositio ē ista q̄ mot^o nō dī simplex p pua- tionē pōnis ex prib^o q̄z vna sit velocior vel tardior q̄ a^o. Nā tūc motus naturalis terre deorsū fm semidyametrus mūdi v^l pte ei^o nō eēt simplex cuz i fine sit velocior q̄ i p̄n^o. Cui^o opposituz itez dīc Ari. C³ suppositio. nec mot^o dī sim- plex p puatōz pōnis ex prib^o q̄bus vna ps mobilis moue- tur veloci^o et alia tardi^o. Nā tē total^o mot^o celi ipi celo coex- tēsus nō eēt mot^o simplex. qd ē falsum et Ari. nā p3 ex B. q2 ptes celi q̄ sunt iux^o egnociale mouētur veloci^o q̄ ptes celi q̄ sunt iux^o polos. postq̄ in eodē tpe describunt plus de spacio vō vel imagiato. C⁴ suppositio. nec motus dī sim- plex pp B q̄ mobile tali motu motus sit figure simplicis et regularis. q2 nō obstāte q̄ terra eēt valde irreglaris figure adhuc mot^o ei^o deorsuz diceret simplex. C⁵ suppo. nec mo- tus dī simplex pp simplicitate sube mote. Nā tē mo^o eloz nō eēt simplex. cū qlibet eloz sit ppositū ex mā et forma. Silt^o mot^o grauis mixti deorsū nō eēt simplex pp cōsilem rōnē qd Ari. negaret. q2 tale mixtū nāliter mouet tali mo- tu simplici ad motū elī pdominātis in ipso. C⁶ suppo. nec mot^o dī simplex pp B q̄ fit sup spacio simplici. nā tē mot^o grauis q̄ ferit fm lineā trāsuersalē rectā eēt simplex. qd ē falsū. q2 cōponit ex recto et circulari. silt^o ē mot^o mole fabri eēt simplex. q2 fit p3 spaciū simplex. s. lineā circularē. et tū B est falsū. q2 mot^o mole fabri pōit^o ex motu pulsus et tract^o. C⁷ suppositio ē ista q̄ mot^o dī simplex ex eo q̄ fit p lineā breuiorē p quā pōt fieri ad me^o mūdi v^l a medio mūdi. s. fm semidyametrū mūdi vel pte ei^o absq̄ B q̄ aliqd pti- pet de circuitōe vel circa mediū mūdi fm lineā circularē vel pte ei^o absq̄ B q̄ ptipect aliqd de descēsu ad mediū vel ascēsu a medio ita q̄ simplicitas motus attēditur or- dine ad mediū mūdi. C⁸ Ex quo seq̄ datis duob^o mobili- bus eq̄l^o distantib^o a medio mūdi vtriusq̄ eq̄ velociter dī- scēdentib^o ad mediū mūdi. vno tū descēdēte p semidyme- trū mūdi. altero aut p arcū cui^o semidyameter mūdi esset corda. p^o moueret motu simplici. z^o autē nō. q2 z^o nō de- scēderet p lineā breuiorē p quā p̄t. sed p lineā curuā aliqd ptipectans de circuitōe i ei^o descēsu. et incidētaliter addo q̄ i eodē casu illa duo mobilia l3 eq̄ velociter descēderēt nō tū eq̄ velociter mouerētur. q2 illd̄ qd descēderet p arcū ve- loci^o moueret cum in eq̄l^o tpe plus ptransiret de spacio. q2 ptransiret arcū q̄n reliquū ptransiret cordā. arc^o at ē maior corda. eq̄ velociter tū descēderet. q2 eq̄l^o cētro appropinq̄ ret. ita q̄ mot^o velocitatis mēsurat penes trāstū spatij maio- ris vel minoris i tāto vel i tāto tpe. descensus at velocitatis penes approximationē maiorē vel minorē ad mediū mun- di i tāto v^l i tāto tpe. C⁹ Iux^o illā ppōnē seu suppositōez du- bitatur p q̄stū ad motū rectū. nā seq̄ret q̄ aliqd totū moue- ret motu simplici. cui^o tū qlibet medietas moueret motu cōposito. Probat^o nā. nā sit vna terra pura vniformis in grauitate fm ptes ei^o q̄ descēdat sic ad cētrū mūdi q̄ pun- ctus i medio ei^o imaginat^o describat semidyametrū mūdi. et ei^o descēsu illa terra dēsef. in isto casu totalis terra mo- uetur motu simplici. et tū qlibet medietas v^l eē mota mo- tu pposito ex descēsu et aliq̄li circuitōe postq̄ nulla ei^o me- dietas dēscēdit p semidyametrū mūdi. Alr^o p̄t argui B idē sic ponēdo talē casū q̄ sit aliq̄ terra pura q̄ i ei^o descēsu rare fiat vsq̄. s. ad instās mediū tps mēsuratis descēsu. sp̄ pūcto medio ip̄s^o terre manēte i semidyametro mūdi et p mediū instās tps terra illa e^o dēsef. i isto casu pūct^o medi^o tota- lis terre describit semidyametrū mūdi. qlibet at medietas describit q̄si arcū cui^o semidyameter mūdi ē corda. q̄re q̄li- bz medietas terre sic motē v^l eē mota motu pposito totali terra mota motu simplici. C¹⁰ Ad illd̄ rīdeo dēcedēdo cēlo

nez. s. q̄ aliqd corpus totale mouetur motu simplici cuius qlibet medietas mouetur motu cōposito. cuz quo bñ stat q̄ medietates ille silt^o sup̄te mouent^o motu simplici cū ille medie- tates silt^o sup̄te nō sint aliud q̄ illd̄ totum. C¹¹ z^o dubitat^o iux^o eādē suppositionē q̄stum ad motum circularē. nā si ipa eēt vā seq̄ret q̄ ecētric^o solis v^l alicui^o alteri^o plāete nō moue- ret motu simplici. qd tū ē falsū. ex eo q̄ orbis ecētric^o ē cor- p^o simplex. cui^o libet at tali debet mot^o simplex. p Ari. i lfa. Probat^o nā. q2 ecētric^o l3 moueat circa cētrū mundi tū aliqd de ascēsu et descēsu p̄cipe v^l. ex eo q̄ aliq̄ ei^o ps effi- cit aliq̄ cētro mūdi p̄p̄qoz aliq̄ remotior. cētro at mūdi appropinq̄re ē descēdere. et a cētro mūdi elōgare ē ascēdere. q̄. rē. C¹² Propter istā rōnē et pp̄ q̄dā alias rōnes omē. nega- uit ecētricos de q̄bus videbitur plus postea. Sz ad ipam per aliquos volētes sustinere ecētricos rīdēt et cōcedit q̄ ecētrici mouēt motu simplici. et q̄n dī aliq̄ ps ecētrici aliq̄ efficit cētro p̄p̄qoz et aliq̄ remotior. bñ dēdūt. s3 negat q̄ pp̄ B ecētrici nō moueant motu simplici. q2 dicūt simplici- tatem mot^o circularis nō attēdi penes motum circa cētrū mundi s3 circa cētrum p̄p̄rium corpis. nō ecētrici nunq̄ efficiunt quātum ad aliquas suas ptes aliq̄ p̄p̄qozes cē- tris p̄p̄rys aliq̄ remotiores. Sz semp̄ manēt equalr distā- tes ab eis. sed breuiter istd̄ falua grā sic dicētū nō v^l mihi valere. q2 si simplicitas mot^o circularis attēderet resp̄cū cē- tri p̄p̄ry corpis moti tē mola fabri moueret circulariter mo- tu simplici. qd ē falsū. et credo q̄ illimet credat^o B eē flz. nā nō ē d̄ se ex eo q̄ sp̄ ptes mole fabri i ei^o motu circulari mane- rēt eq̄l^o distātes a cētro p̄p̄o illi^o mole. falsitas p̄ntis p3 p q2 mot^o mole fabri pōit^o ex p̄sū et tractu. z^o q2 i tali motu vna ps mole ascēdit reliq̄ descēdēte. q̄re mot^o ei^o nō v^l eē sim- plex. Alr^o igr̄ dicēdū ē ad illā rōnē sustinendo ecētricos. q̄ vtriq̄ mot^o eoz ē simplex. cū dicit^o q̄ p eoz motū aliq̄ eoz ptes efficiūt aliq̄ cētro p̄p̄qozes aliq̄ rēotiores. cē. Et q̄n v^lteri^o dicebat^o iō aliq̄n dēscēdūt et aliq̄n ascēdūt. negat^o nā pp̄ B q̄ nō oē cētro mūdi appropinq̄re ē descēdere nec oē a cētro mūdi elōgari ē ascēdere. s3 solū qd sit ifra orbē lu- ne i spa actioz et passioz. C¹³ Adhuc dubitat^o motu epicki circa cētrū p̄p̄riū v^l sit simplex v^l cōposit^o. Ad qd aliq̄ dnt q̄ si nos pōim^o ecētricos nō ē necū pōēf epickos. et iō si epicki nō ponūt nō oz q̄rere d̄ motu eoz an sit simplex v^l pposit^o d̄ B tā v^l sint ponēdi epicki v^l nō cū ecētrici videbit^o et h^o. C¹⁴ Istis p̄suppositi sit B p^o nā. aliq̄s d̄ scō ē mot^o simplex cir- cularis nāl. p3 d̄ motu celi q̄ ē circa mediū mūdi absq̄ B q̄ aliqd p̄cipet d̄ ascēsu v^l descēsu. C¹⁵ z^o aliq̄s pōt eē mot^o simplex rect^o nāl. p3 B. nā terra p̄t moueri vsus me^o mūdi. et ignis p̄t moueri a medio absq̄ B q̄ i^o eoz motib^o aliqd p- ticipēt d̄ circuitōe. C¹⁶ z^o q̄ so^o sūt duo mot^o simplices nā- les s3 g^o. s. rect^o et circulari. p3 B. q2 tot s̄ magnitudies simpli- ces penes q̄s sumit simplicitas mot^o. s. lineā rectā directe tēdēs ad me^o v^l a medio. et lineā circularis circa me^o fm oēz pūctū eq̄l^o distās a me^o. C¹⁷ z^o cēlo. tres s̄ mot^o simpli- ces nāles s3 sp̄z subalternā. p3 B. q2 rect^o subdividit. et i mo- tū surū et motū deorsū. C¹⁸ z^o cēlo ples q̄ tres s̄ mot^o nāles simplices s3 sp̄z spālissimā. p3 B. q2 pla sūt corpa simplicita q̄ tria distincta fm sp̄z spālissimā et vnūq̄q̄z corp^o simplex fm sp̄z spālissimā determinat sibi motū nālē distin^o fm sp̄m specialissimam vt postea pbabit. et sic sit dēcti de istis duob^o articulis vt occurrit.

Quantū ad 3° arti^o p̄ p̄mitto aliq̄s supponēs. q̄z p^o p̄lib^o simplicib^o ē ista. q̄ aliqd pōt imaginari moueri motib^o plib^o simplicib^o dupl^o. vno s̄ alio succēssive. z^o suppo ali- qd pōt imaginari moueri silt^o plib^o motib^o simplicib^o tripl^o vno q̄ eq̄ p̄ et eq̄ velociter moueat illis motib^o simplicib^o. scōdō mō q̄ moueat plib^o motib^o simplicib^o nō eq̄ p̄. s3 mo- ueat vno ex se et alio ad motū alteri^o diuicti cū eo. z^o q̄ mo- ueat motu mixto ex duob^o simplicibus sic ex motu recto et

circulari. Et sit p^o dco. ipole e aliqd moueri sil plib^o simpli
 cib^o motib^o eq p^o r eq velociter. p^o B ex eo q^o f^o B oporteret
 q^o id e sil r sel e e i diuerf locis postq^o mor^o simplices sunt
 ad diuerfa loca. r p^o istd mor^o local^o d^o r a motu alterat^ois. na
 istd bn e pole d motu alterat^ois q^o aliqd sil alteret diuerf
 alterat^oib^o. vñ bn pole e q^o aliqd sil ita velocit^o albefiat sic
 calefit. C^o 2° aliqd simplex pt moueri sil plib^o motib^o. 2°
 p^o de spa sol q^o mouet motu p^o p^o r motu circulari diurno q^o
 vterq^o e mot^o simplex. s^o n mouet ill eq p^o cu^o n vterq^o eozu
 sit ei nal. s^o vn^o eoz^o iest sibi p^oter nāz. C^o 3° id e simplex bn
 pot moueri sil plib^o motib^o simplicib^o. 3° p^o B. q^o aliq^o terra
 pura pt sil dscēder^o r aliq^ol^o cētz circuire sic si aliq^o terra de
 scēderet sup aliq^o tabulā trāsuersalr positā. s^o vep^o e q^o B n
 e corpi simplici mere nāle. C^o 4° 2° est aliqd simplex pt sil
 moueri plib^o motib^o. 2° r 3°. p^o B vt si aliq^o terra pura descē
 deret supra aliq^o tabulāz trāsuersalr positā r illa tabla mo
 ueretur i tali dscēsu ad aliā p^ote. puta ad lat^o r illa terra sil
 moueret plib^o motib^o simplicib^o. 2° r 3°. s^o sic dixi tal^o mot^o
 n eēt ei mere nāl. C^o 5° ipole e id e cor^o simplex sil moue
 ri nāl^o plib^o motib^o. p^o z obaf i^o 2° ex eo q^o cōp^o simplex n bz
 i se nisi vnā formā simplicē q^o apta nata e illd iclinat^o ad vnū
 lo^o so^o r p^o nōs pductiua i ipo solū vni^o mot^o ad illū locū vl
 illo loco cū id e simplex i q^o tū id e sp aptū natū sit face^o id e z
 vl iclinat^o ad idē. Confirmat^o B. q^o vni^o corpi simplicis fm
 spēz n e nāl^o nisi vn^o loc^o f^o spēz. ig^o ē r n nisi vn^o mot^o localis
 specific^o f^o nāz. nā nō ē d se. q^o mot^o local^o d^o r eē tal^o q^o e ad
 talē locū vl i tali loco. nōs p^o 4. p^o bi. C^o 6° ipole e id e cor^o
 simplex nāl^o moueri plib^o motib^o simplicib^o f^o spēm succes
 siue. p^o p^o rōnē pcedētis dclonē. s^o 3° h dubitat. nā aq^o mo
 uet nāl^o dozū. r cū B aliq^o mouet fursū nāl^o i seq^odo aerē
 attractū fursū i fistula violēter. C^o Bndet^o q^o simplex moue
 ri plib^o motibus simplicib^o f^o spēm distinctis itelligit^o duplr.
 vno mō sic q^o gliber illoz motūū sit sibi p^o prius. alio modo
 q^o vnus illoz motū sit sibi p^o prius r alter non. s^o cōis ei r cuili
 bet alteri corpi. Tūc dico q^o p^o modo ipole e alicui^o corpi
 simplici eē ples mot^o nāles. s^o 2° bn. Un^o q^o aq^o sic nāl^o ascē
 dat aere an ipaz moto fursū p^o violētiā ne fieret vacuū nō
 solū ouenit aq^o. s^o cuilibet corpi B accideret q^o silū mō eēt
 situatū ad aerē sic motū violēter. C^o Ista solutiōnē aly di
 cūt sub aly vbiis q^o vni^o corpi simplicis so^o m^o e vn^o motus
 nālis f^o spēz oueniēs ei fm nāz p^o priā. nihiloin^o nihil p^o bi
 bet alicui^o corpi simplicis f^o spēz eē ples mot^o distinctos f^o
 spēz. q^o vn^o eēt ei nālis f^o nāz p^o priā alter at eēt ei nālis f^o
 nāz seu iclinatōez cōez sibi r aly. C^o 7° dco. vn^o mot^o sim
 plex fm spēz nō iest nisi vni corpi simplici f^o spēz. p^o B. q^o
 ex q^o forma corpi simplicis n iclinat nisi ad vnū motū sim
 plicē r forme distincte fm spēz iclinat ad distinctos mot^o f^o
 spēz. seq^otur q^o vn^o mot^o simplex fm spēz n iest plib^o corpi^o
 distinctis f^o spēz. alr. n. forme distincte fm spēm iclinaret ad
 idē. q^o est falsū. C^o Ex his seq^o q^o mot^o circularis q^o mouet
 ignis i spa sua nō ē nālis igni. nā igni iest nāl^o mot^o fursū q^o
 distinguit spē a motu circulari p^o pcedētē articulū. si igit^o cū
 B eide mot^o circularis eēt nāl eide corpi simplici fm spēz i
 eēt ei nāl^o ples mot^o simplices f^o spēz q^o ē 3° qntā dclonē.
 C^o Et cōfirmat^o B alr. nā mot^o circularis inest nāl^o celo q^o
 mō suppono. si igit^o ē r in eēt igni nāl^o idē mot^o simplex fm
 spēz in eēt nāl^o plib^o corpi^o simplicib^o distinctis fm spēz
 q^o est 3° septimā dclonē. C^o Dico 2° q^o mot^o circularis n inē
 igni violēter. p^o B. q^o r illi motui circulari eēt mot^o fursūz
 q^o ē nāl^o igni d^o r ius. r cū eide motui ignis fursū sit mot^o ignis
 dozū d^o r ius vni fm spēz pla fm spēz eēt d^o r ius q^o ē 3° Ari. i
 fra. C^o 3° dico q^o aliq^o e mot^o q^o nō ē nāl^o nec violēter p^o 3° d mo
 tu circulari ignis i spa sua. C^o Dico 4. q^o talis mot^o d^o r iesse
 igni p^oter nāz cū sit ei i p^o tinēs. nec seq^o ad nāz ignis nec re
 pugnat eide. tale at ē alicui i p^o tinēs. r p^oter nāz. C^o 5. n. dico
 q^o nō ois mot^o fursū ab oi motu dozū differt spē. p^o B. q^o aer
 exis i loco terre vel aq^o nāl^o mouet fursū ad locū p^o prium

exis at i loco ignis nāl^o mouet dozū ad locū eudē. mō si
 isti duo mot^o differat spē tē eiusdem corpi simplicis eēt
 ples mot^o nāles. q^o ē 3° 6° dclonē. C^o 6. dico q^o ad B q^o mo
 t^o fursū r mot^o dozū distiguat spē o^o q^o sint ad terminos
 distinctos spē q^o les sit mot^o dozū terre r mot^o fursū ignis.
 C^o 7° dico q^o n ois mot^o dozū cū oi motu dozū ē eiusdē
 spē. p^o B. q^o ex q^o tā terra mouet nāl^o dozū q^o aq^o oportet
 ret q^o plib^o corpi^o simplicib^o idē mot^o f^o spēz eēt nāl. q^o ē
 3° 7° dclonē. C^o 8° dico q^o ad B q^o mot^o dozū ab alio motu
 dozū d^o r at spē n suffic^o q^o illi mot^o sint ad diuersos terminos
 i spē. Nā tē terra i dscēdēdo d loco ignis ad locū p^o priū mo
 ueret diuersis motib^o i spē. q^o i tali motu ipsa vēit ad diuer
 sos terminos in spē. puta ad locū aeris ad locū aq^o r ad locū
 terre que sunt loca d^o r iā spē. sed nō ē falsū. nā tē eide cor
 pori simplici. inessent nāl^oiter ples mot^o dist^o incti fm spēm
 q^o est falsū. r 3° 6° dclonē. C^o Nono dico q^o ad B q^o
 motus dozū ab alio motu dozū differat spē o^o q^o termi
 ni ad quos vltimate tēdunt ofant spē. r pp hoc q^o terra in
 dscēdēdo nō tēdit vltimate nisi i vnuz terminuz fm spēz. id
 est q^o totalis ille dscēsus ē vn^o in spē. s^o q^o terra r aq^o simul
 dscēdētib^o de loco ignis ipsa terra p^o suū motum tēdit vlti
 mate i terminū distinctum spē a termino ad quē vltimate
 tēdit aq^o p^o suū motū. inde ē q^o illi dscēsus differunt abinui
 cē spē. 2° simili mō dicat^o d motu fursū sic iā dcm ē de motu
 dozū. C^o io. dico q^o si ponim^o orbis celestes distingui ab
 inuicē spē non ois motus circularis cum oi motu circulari
 est eiusdē spē. nā aliter idē mot^o simplex p^o pteret nāl^oiter
 plib^o corpi^o simplicib^o fm spēz. r id ē 3° B o^o ponere q^o loca
 nālia ipo^o ozbiū distiguat^o f^o spēz. r fm B mot^o circularis
 orbis ipi^o solis ē alteri^o spēi a motu circulari orbis lune pp
 q^o lz vterq^o eoz sit circa cētz mūdi: tñ vn^o ē i vno loco fm
 spēz. r alter i alio. r f^o B lz so^o sint duo mot^o simplicis f^o g^o
 solū tres f^o spēz sub alternā. tñ sūt valde ples f^o spēz spālū
 simā f^o q^o pla sūt corpa simplicia distincta f^o spēz spālū
 mobilia ad diuerfa loca i spē vel i diuersis locis i spē.

Quantum ad 4° articulū restat videre de motu mi
 xti. vtz ipz moueat ad motū elemēti p^o
 dñantis in ipso. r q^o in ista dubitatiōe p^o supponit^o q^o vnū ele
 mentū p^o dominef. p^omo dicā q^ondi circa p^o mū phy. C^o Scdo
 bo ad articulū. vnde ex libro. de gñatiōe suppono q^o forme
 subales eoz nō remanēt i mixto. Ex quo statū dcludo q^o i
 mixto nō est dñū alicui^o eli fm formā subalez nec per dñs
 fm nāz eius p^o prie dictā: q^o nā nō d^o r p^o prie nisi de mā r for
 ma subali. vt p^o 3. z. phy. mō de mā nihil est ad p^o positū. q^o in
 p^oposito itendimus de dñio elemēti in mouēdo actiue: mā
 aut nulli^o ē actiuitatis sic bz q^ondi circa p^o mū phy. C^o Scdo
 dcludo ex eodē q^o si dicim^o aliqd elemētum dñari i mixto
 illud dñūm debet attendi fm q^o litates derelictas ex ele
 mentis vel similes qualitatibus naturalibus elementoz.
 de talibus qualitatibus est distinguendum. nam quedam
 sunt qualitates elementoz que dicuntur qualitates alte
 rariue sicut sūt caliditas humiditas siccitas r frigiditas r c.
 de dñio autē elemēti i mixto fm tales qualitates nō. inten
 dimus in p^oposito. quia clarum est q^o scdm dominium ta
 lis qualitatis nō mouetur mixtum ex eo q^o in ferro ignito
 dominatur caliditas ignis vel consimilis ei. r tamen non
 propter hoc ferz ignitū ascendit. C^o Alie aut sunt qualita
 tes nāles elemētoz que dicunt non alteratiue: s^o localiter
 motiue sicut sūt iste qualitates. s. grauitas r leuitas. De do
 minio aut elemēti in mixto fm aliquā illaz qualitatū iten
 dimus in p^oposito. C^o Doc viso respōde ad articulū. r sup
 pono p^omo q^o qualitas motiua alicui^o grauis vel leuis nālis
 siti nō trahit fursū. nec dozū patet hoc ex eo q^o si esset
 aliquis in fundo maris r haberet cētum dolia aque supra
 se uel mille nō propter hoc sentiret pondus r tamen sentire
 deberet si oppositū suppositionis esset veruz. C^o Secundo
 etiam suppono graue vel leue tunc esse natural^o locatum:

hinc agitate
 ita mo r in
 ats

quādo est sub leuiozi ipso. et super grauius ipso. vñ si in spa ignis eēt vas plēnū aq̄ ad huc lignū natās sup ipaz eēt loca tū naturalr. ¶ Similiter si aer eēt i vna fouea bñ pfūda i terra dū tñ nō esset sup ipz aliqd̄ graui⁹ ipo eēt nāl̄r sit⁹. vñ nāl̄is ordo grauiū ⁊ leuiū ē grauiora eēt sub leuiozib⁹ ⁊ leuitate eēt sup grauiora. ¶ 3° suppono. q̄ q̄litas motina grauis vel leuis tē trahit surfū vel deorsū qñ ē in nāl̄r sitū vt qñ graue est sup leuiozi eo vel leue sub grauiori ipo. ¶ Deide sup pono ignē eēt iter oīa grauiora ⁊ leuioza leuissimū ⁊ aerē eēt min⁹ leuē. ⁊ deide aquā eēt magl̄ graue. ⁊ deide eēt terrā grauiissimā. ¶ 2° sit p^o. ipole ē q̄ i aliq̄ mixto sit eql̄r d̄ grauitate ⁊ leuitate. pbat. nā qñ eēt eql̄litas i grauitate ⁊ leuitate q̄ dñr q̄litates motine oporteret q̄ eēt ieq̄litas i caliditate ⁊ frigiditate q̄ dñr q̄litates actiue vel alteratiue. ⁊ tē p actionē caliditatis ⁊ frigiditatis adiucē stati fieret graui⁹ vel leui⁹. Assūptū pbat. Nā videm⁹ q̄ cū magna caliditate stat magna grauitas sic i ferro ignito. Jō si eēt i aliq̄ tñ d̄ leuitate sic de grauitate oporteret i illo eēt maiorē caliditate q̄ i ferro ignito. ⁊ sufficeret i eodē eēt modicū vel nihil d̄ frigiditate. ⁊ si sic stati p actionē caliditatis illud fieret leui⁹ ⁊ sic nō maneret per tps eql̄r graue ⁊ leue. qd̄ itēdo p cōlonē. ¶ 2° si eēt aliqd̄ tale illi nō posset assignari loc⁹ nāl̄. ⁊ tñ oī corpi elali locus nāl̄is ē assignādius. assūptū pbo. qz si aliqs loc⁹ nāl̄ posset illi corpi assignari ille maxie videret eēt iter duo ela grauiā ⁊ leuia. s; pbo q̄ n. nā sit vñū tale corpi pad. nersariū mixtū eql̄r ex grauitate ⁊ leuitate. ⁊ sit figur⁹ q̄dra te ⁊ vna medietas ei⁹ sit grauis ⁊ alia leuis. ⁊ sint disticte ille medietates abiucē p lineā rectā q̄ ex vna pte derelinq̄t totā grauitatē illi⁹ corpi ⁊ ex alia pte totā leuitatē. tūc si ta le corpi nāl̄r locaret iter duo ela graue. s; ⁊ leue oporteret q̄ medietas e⁹ tota granis eēt i loco eli grauis. vt i aq̄. vbi gra. ⁊ medietas ei⁹ tota leuis eēt i loco eli leuis. vt i loco aeris: s; pbo q̄ b ē ipole ex eo q̄ linea diuidēs supficiē duera aq̄ a supficiē caua aeris ē circulari ex eo q̄ ela sūt rotūde figure vt postea pbabit. mō si dcm corpi deo mō eēt nāl̄r locatū oporteret q̄ linea. recta distiguēs eius medietatē graue a medietate leui oīno illā lineā circularē diuidētē ela p̄ima abiucē puta aerē ⁊ aquā coopiret. qd̄ ē ipole. qz oporteret dictā lineā rectā i dco casu dictā lineā circularē vel otigere vt eēt cordā ei⁹. sic clare p; d̄siderāti: ⁊ q̄litercūq; esset vtiq; aliqd̄ d̄ grauitate eēt i loco leuis vt aliqd̄ de leuitate eēt i loco grauis. ⁊ sic illd̄ corpi nō eēt nāl̄r sitū. ¶ 2° mixtū nō mouet fm nāz eli p̄dñantis i ipo itelligēdo p nām q̄litate motiua sic dcm ē. pbat. nā sit vñū mixtū i spa aeris i q̄ sint duo gradus de grauitate terre: ⁊ duo de grauitate aq; ⁊ duo de leuitate aeris: ⁊ tres d̄ leuitate ignis. Laz ē q̄ in b mixto dñāf leuitas: qz gradus sil' diuicti sūt gnq; ⁊ gradus grauitatis nō sūt nisi. 4. ⁊ tñ n̄ pp b dcm mixtū mouet surfū s; leuitatis sit moueri surfū. p; b ex eo q̄ i casu dco solū tres gradus leuitatis ignis trahūt surfū p 3^{am} supponē postq; ipi sūt n̄ nāl̄r sitū: s; duo grad⁹ leuitatis aeris nec trahūt surfū nec deorsū p p̄mā supponē. mō tres grad⁹ leuitatis ignis nō p̄nt sup. 4. grad⁹ grauitatis duos. s; aq; ⁊ duos terr. ¶ 2° nā oleū ē vñū mixtū i q̄ dñāf aer ⁊ tñ n̄ mouet nec gescit sic sic aer p; hoc. nā oleū i aere descēdit sic p; p expiētā ⁊ tñ aer i aer n̄ descēderet sic p; p p̄mā supponē. ¶ Jux istā cōlonē cū ad iutorio supponis p̄me ifero duo corzelaria p meli⁹ itelligēdo cōlonē sequētē. Et sit p̄ istd̄ q̄ pole ē motū nāl̄e mixti i sine eēt tardiorē q̄ in p̄n: p; b si eēt vñuz mixtū i q̄ eēt tres grad⁹ grauitatis terre ⁊ tres grad⁹ grauitatis aq; ⁊ duo leuitatis aeris ⁊ duo leuitatis ignis ⁊ sit illd̄ mixtū i spa ignis in descēsu tal' mixti pō motiua ē sic. 8. qz taz aer q; aq; q; terra trahit deorsū p supponē 3^{am}. ⁊ resistētia ē sic vñū. nā pono q̄ me⁹ extrin⁹ resistat sic vñū. tūc illd̄ mouebit vsq; ad cōue xū aeris exclusiue a pportōe 8^{ad} v^o. S; dicerēs n̄ ne cū illa resistētia extriseca resistūt ēr duo gradus leuitatis ignis

dico q̄ nō q̄ diu illud mixtū est i spera ignis. nā in p̄ma fin positione dcm est q̄ grauitas vel leuitas in loco nāl̄i ei⁹ cuius est nec trahit sursum nec trahit deorsum. deinde autem qñ dcm mixtū puenit ad aerē tunc resistētia efficit maior. nā tunc illi duo gradus leuitatis ignis resistūt cum nō sint nāl̄iter siti. ⁊ potentia motiua efficit minor qz amplius duo gradus leuitatis aeris nō trahūt deorsum: sed solū tres grauitatis terre ⁊ tres grauitatis aque. ⁊ per dñs illud mixtuz tardius mouet in aere q̄ mouebat in igne. ⁊ ppter d̄similē rationem tardius mouebitur in aqua q̄ moueatur in aere. Sic igr p; quō dcm mixtū motū nāl̄r mouet i fine tardius q̄ in p̄ncipio. ¶ 2° ifero q̄ ē pole aliqd̄ graue veloci⁹ descēdere i pleno q; i vacuo. nā si sit vñū mixtū ex q̄tuor gradib⁹ grauitatis terre ⁊ q̄tuor aq; ⁊ q̄tuor gradib⁹ leuitatis aeris ⁊ trib⁹ leuitatis ignis. ⁊ sit i spa ignis plena q̄ resistat extriseca vt vñū: ifra at sperā ignis sit vacuū vsq; ad cētz mūdī: isto casu posito illud mixtū descēdet i spa ignis resistēte sic vñū a pportōe. iz. ad. i. qz tā aer q; aq; q; terra trahit deorsū p 3^{am} supponē cū sint innāl̄r sita p eādē cū adiutorio q̄rte: ⁊ solū me^m extrisecū resistit vt vñū: leuitas. n. ignis n̄ resistit i spa sua. ¶ Deide qñ illud mixtū p̄figit ad vacuū vbi d̄beret eēt aer ampli⁹ q̄tuor gradus q̄litate motiue aeris non trahunt deorsū sed solū q̄tuor aque ⁊ quatuor terre. ⁊ tūc tres gradus qualitate motiue ignis resistūt. ⁊ per cōsequēs tale mixtū in vacuo descenderet a pportōe octo ad tria qd̄ p̄us descendeat in pleno a pportōe. iz. ad vñuz. modo pportio. iz. ad vñuz maior q; pportio octo ad tria ⁊ cum pportio velocitatis in motibus sequat pportionē potentiarū mouentiū ad suas resistētiās. quēadmodum cōmuniter cōceditur sequit dcm mixtū velocius moueri in pleno q̄ in vacuo. ergo rē. ¶ Tertia cōclusio mixtū mouet fm qualitatem vel qualitates elemēti vel elementorū habentē vel habētēs dominū in trahēdo sursum vel deorsū. ⁊ hoc itē dicit Aristoteles quādo dicit mixtuz moueri fm naturā elemēti p̄dominantis in ipso. Jsta cōclusio patet ex eo q̄ si ē vñū mixtum habēs de qualitate motiua ignis duos gradus. de qualitate motiua aeris tres. de qualitate motiua aque quattuor. de qualitate motiua terre quicq; ⁊ sit in spera ignis iuxta ea que dicta sunt nō soluz grauitas terre trahit deorsum cum grauitate aque: sed vna cū eis trahit etiā grauitas aeris ⁊ sic non mouetur scd; q̄litate motiuam vni⁹ eli: s; plurium deorsū trahētū: s; cū puenit ad locū aeris nō ampli⁹ q̄litas motiua aeris trahit. s; solū q̄litas motiua aq; ⁊ terre. Lū at puenit ad aq; nō vltēri⁹ descēdit pp b q̄ tor sūt ibi tūc grad⁹ trahētēs surfū q̄ deorsū vñ cū ē i aq; q̄litas motiua aq; n̄ trahit surfū nec deorsū iuxta p̄us dca. s; solū. 5. grad⁹ grauitatis terre trahūt deorsū. ⁊ tot grad⁹ leuitatis trahūt surfū. s; tres aeris ⁊ duo ignis q̄ sil' iucti sūt ēr. 5. ⁊ pp b ē qd̄ oleū descēdit i aere s; nō descēdit i aq; qz qñ ē i aere q̄litas motiua aeris q̄ est i ipo non trahit ad vñā p̄tē nec ad aliā. s; grauitas aq; ⁊ terre i ipa trahūt deorsū: qñ at p̄uēt ad aq; grad⁹ grauitat. aq; n̄ apli⁹ trahūt in p̄ dca s; fo^o grauitas ipi⁹ terre: s; tūc resistit q̄litas motiua aeris q̄ p̄us n̄ resistebat q̄ n̄ p̄mittit qd̄ grauitas terre trahat oleū vltēri⁹ deorsū ⁊ pp d̄similē cāz lignū descēdit i aere sed nō descēdit i aq;.

Tunc ad Rōnes p̄ncipales. ¶ Ad p̄mā. nō cuiuslibz rē. negat aīs. ad p̄bationē. celū ē corpi simplex ⁊ tñ n̄ mouet. dico q̄ imo. ⁊ dico vltērius q̄ licet fm se totū cathegozē acceptū maneat i eodē situ n̄ tñ oēs ei⁹ p̄tes s; q; cūq; diuisionē imaginariā accepte: vñ licet medietas celi ex vna pte egnocual maneat i eodē situ: ⁊ medietas ei⁹ ex alia pte egnocual silr: tñ si celū imaginei diuidi talr q̄l̄r diuidūt ipz coluri. ⁊ circuli meridiani nō est aliq; p̄s celi fm illā diuisionē qn mutet sitū saltē celi iferi⁹ exiētis i loco qd̄ nōnter addo pp vltimā sperā q̄ n̄ ē i loco ipaz circūdāte ¶ Ad 2^{am} d̄firmatōz dico q̄ imo vltia spa mouet. tu dici. b

*dominus
p̄tē in hō
ut rē gis*

eēt motu locali dico qd vtz ē vl motu eiusdē spēi cū motu locali. r tale non oportet esse secunduz locum. sed sufficit qd eēt fm ipm mutatio fm locū si mobile tali motu eēt in loco ipm circūdante. ¶ Ad 3° cōfirmationez que erat de terra qd est corp^o simplex r tamē ei nō debet motus simplex. dico qd imo ei debet motus simplex. tu dicis ipa sem per gescit in medio mūdi. dico qd hoc nō ipedit qn ei debeat motus simplex quo moneret si esset extra locū sibi nālem. r hoc sufficit. ¶ Ad 4° cōfirmatiōez nego opinionēz illoz q ponunt aliqd celum immobile r hoc iuxta dicta pbi. ¶ Ad 2° pncipale qd sit dicenduz elaz est ex 2° articulo. ¶ Ad 3° pncipale dico q licet orbis planete moueat pluribus motib^o. nō tñ glibet illoz inest ei naturalr. sed vn^o solū. r qñ dicebat. alter gterit ei violēter. nego. sed bñ icti ei pter nāz. vñ dictū erat in 3° arti^o q nō oīs mot^o est nālis vel violētus: sed bñ aliqs icti mobili pter suā nām sicut motus circularis igni in sua sfera. ¶ Per hoc idē pz ad 4° pncipale de motu ignis naturali sursum r motu circulari ignis in sfera sua. non. n. vterqz eoz ē ei nālis. vñ dico q mot^o circularis ignis in sfera sua nō est ei nālis. nec ppter hoc o3 qd icti ei violēter: s3 bñ icti ei pter suā nāz: nec est icōueniēs tale eē ppetuū r diu durare: cū hoc nō repugnet nature alicuius. vnde qz motui circulari nullus alter motus ē huius. sic Aristo. dicit in lra. etiā mot^o circularis nulli icti violent. ¶ Ad 5° pncipale pz ex nono correlario posito in 3° articulo. ¶ Ad sextuz pz ex qnto correlario eiusdē tertij articulo. ¶ Ad 7° ccedo qd in dicto casu vna pars ascendit qñ alia descendit. nec hoc ē icōueniēs. r qñ dī ergo eadē terra sil^o ascendit r descendit nego cōiaz. r qñ dicebat idē est motus totū r partis. hoc itelligit sic si est aliqd ens homogeniuz. sicut est aqua. tunc mot^o q est nālis toti scō3 spēz etiā est nālis parti. ¶ Ad 8° nego qd idē motus scōm spēm specialissimaz iſte plurib^o corporibus simplicibus distinctis fm spēz. r quādo dicit mor^o circularis icti nāliter celo ccedo. r etiā inest naturalr igni i sfera sua. B nego. sed bene icti ei pter suā nām. nec ppter b icti ei violēter sicut dictū est pri^o. ¶ Ad cōfirmationē pz ex nono correlario tertij. ar. ¶ Ad 9° pncipale ccedo aīs. s3 nego cōiaz. r qñ dicebat. in mixtis diuersis fm spēm dñant diuersa ela fm spēm. bene ccedo. r b3 qd litates eloz alteratiuas: cū q bñ stat q i diuersis mixtis b3 spēm possit dñari idē elm b3 qd litates motiuas de qbus est sermo pñs sic dictū est pri^o. r hoc de qōne.

Propter quod ex oib^o vtiqz bis aliqs syllogizās credet qd ē aliqd pter corpora que hic rē. Textu pmeti decimi sexti. **Questio II.**

Secundum pposito erat. Utrū in mundo sint qnqz corpora simplicia spē distincta. s. qtuor ela r celū seu qnta eēntia. Et arguit p qd nō sic. celum nō ē alteri^o nāe a qtuor elemētis. ergo nō sūt qnqz corpora simplicia rē. cōia nota est de se. aīs pbatur. r primo qd nō sit alterius nature ab eis in suba. nam fm astrologos aliqz partes celi sit cur aliqz signa zodiaci dicunt esse ignea: aliqua aerea. aliqz aq̄tica. aliqua terrea. ¶ Cōfirmat hoc etiā auctoritate pythagoricoz q ponūt celū eē de natura ignis. ¶ 2° pbat qd nec celū est alteri^o nāe ab eis q̄tū ad qd litates motiuas sic sunt grauitas r leuitas p qz celū est corp^o leuissimū. pbat b3 qz celū oib^o alyz supeminet. Tale autē dī leuissimū p Ari. i lra. 2° qz nisi vn^o orbis celestis eēt leuior alio nō videret rō: qre vn^o orbis eēt sup aliū r ali^o ifra aliū. ¶ 3° nā sic sub grauissimo puta sub terra nihil est postū ita sup leuissimū sic ē ignis nihil vī eē ponēduz: r qz sup ignē est celū. 3° ignis nō vī eē leuissim^o. r p cōis aliqd videt eē leui^o ipso. qd nō vī eē aliud q̄ celū. ¶ 4° si ad imaginationē aliqz pars celi eēt in aere ascēderet. r p cōis esset leuis. q̄ videt q partes celi sint

eiusdē nature cū elemētis leuibus: aīs pbat: qz si illa pars celi nō ascēderet tūc maneret gescēs. vī igit nālī. r hoc nō. qz nō eēt in loco sibi nāli nec violēter: qz tūc loc^o violēt^o aerī eēt eidē parti celesti nālis. qd est falsū. Et ex alio. qz si eēt ibi violēter cū nullū esset phibēs vtiqz videret ascēdere. ¶ 5° planete q sūt partes celi aliqñ ascēdunt r aliqñ descēdūt qd nō vī eē nisi eēt nālī leues. aīs pbat ex eo qd p eoz motū in suis ecētriciis r epiciclis aliqñ efficiunt cētro mūdi ppingozes aliqñ remotiozes: s3 b3 nō videt esse aliud q̄ aliqñ ascēdere r aliqñ descēdere. ¶ Deide 3° pbat qd celū nō sit alteri^o nature ab elemētis q̄tū ad qd litates pmas seu alteratiuas q sūt caliditas frigiditas rē. Nā scōm Astrologos aliqz ptes celi sūt calide aliqz frigide aliqz humide. sic pz de signis zodiaci q sūt aries taurus rē. pz b3 de planetis silr quoz aliq dñr excellēter calidi. aliq excellēter frigidi. aliq excellēter humidi. aliq excellēter sicci. aliq vō medio mō se hūtes. ¶ Deide 4° pbat qd celū sit eiusdē nature cum elemētis q̄tū ad qd litates cōtes qd litates pmas. sic sūt raritas dēfitas color rē. pz b3 p. qz aliqz ps celi dī eē rarior r aliqz dēfior. vñ 2° hui^o dicit Ari. q stella est dēfior ps sui orbis. pz b3 ex alio: qz stelle apparēt diuersoz colorz mars. n. appet. ru. be^o saturn^o aut plūbei coloris. mō scō3 Ari. raritas r dēfitas r color sunt qd litates cōtes qd litates pmas.

Oppositum vult Ari. i lra. ¶ Ita qd facit soluit suppositi his q dca sūt i pcedēti qōne.

Sit ergo p^o dco. qd pter celū sunt duo corpora simplicia fm gen^o. s. graue r leue occupātia totū mūdū iſferiorē vna cū mixtis. Probaf. nā tot sūt mot^o nāles simplices fm gen^o corpoz elariū. s. sursum r deorsū. cuius at eoz corrūdet vni cū corp^o simplex fm gen^o. tota rō pz ex his q dca sūt i pcedēti qōne. ¶ 2° pter celū. 4. sūt corpora simplicia b3 spēz spālīf simā distincta. s. qz terra aer r ignis vna cū mixtis totalē mūdū iſferiorē occupātia. d terra q sit r silr d aq pz ad sēlū. de aere at q sit pbat. qz nisi eēt aer nō possē videre faciē tuaz mihi obaz. nā n eēt mediū iter me r te p qd possēt multiplicari spēs faciei tue ad oculū meum. Uñ 2° d aia dicit omen. si eēt vacuū iter oclz r visibile ipz visibile nō videret. qz pp dēfctū mediū n eēt subz i q recipet spēs multiplicata ab obo ad oclz. De igne at q sit sup^o i cauo orbis lune. ex b3 qz sp ignis h iſferi^o exiis ascēdit sursum: si n fuerit phibit^o: qd n eēt nisi sup^o eēt ignis nālī situat^o. 2° cōfirmat p b3 q i supma regide aeris ē valde magna calitas i tñ q ibi iſlāmāf exalatoēs grosse r magne ex qb^o gñant cōete sic pz ex p metheo. ¶ 2° ad dclonē pncipalē: tot si corpora simplicia i isto mūdō iſferiori dist^o b3 spēz r n p̄la: q̄t sūt cōbinatōes qd litatū p̄maz poles. q sūt caliditas frigiditas hūiditas r siccitas. s3 istaz qd litatū imagiabiles sūt sex cōbinatōes: qz solū. 4. sūt poles. pz hoc. Nā pma est caliditatis cū frigiditate. r illa ē ipolis qz hūiditatis cum siccitate. r illa silr est ipolis qz hūiditatis. 3° caliditatis cum siccitate. r illa est p igne. 4° caliditatis cum humiditate r illa ē p aere. 5° frigiditatis cū siccitate: r illa ē p aq̄. ¶ Breuiter illa rō nō ē p̄zia p̄nti pposito s3 magis p̄tinet ad 2° hūz de gñatōe pp b3: qz i p̄posito nō itēdim^o iuestigare numez corpoz simpliciu ex numero qd litatū alteratiuaz nec ex politate cōbinatōis eaz s3 magis ex numero r distinctiōe motuū localiu simpliciu pp qd arguat 3° ad dictā dclonē sic. solū sunt. 4. mot^o simplices nāles corpoz elemētariū distincti fm spēz spālīsimā. s. vn^o simplr deorsū. sic mot^o simplr grauis. 2° est mot^o de orsū s3 nō simplr sic ē mot^o grauis b3 qd. dīs ē mot^o simplr aq̄. 3° ē mot^o simplr sursum sic ē mot^o simplr lenis. 4° ē motus sursum nō simplr sic ē mot^o lenis b3 qd. cui^o modi ē mot^o aeris. sic pōt patere ex pcedēti qōne. Et cū cuius motui simplici nālī dbeat corrūdere vñū corp^o simplex: cui ille icti naturalr r nulli alteri distincto ab ipso fm spēz. sic pz ex eades qōne ideo precise erūt qtuor correlaria simplicia elaria distincta specie specialissima sicut sunt precise quatuor motus

simplices recti distincti s^m specie specialissima appropriati corporibus simplicibus istum mundum inferiorē occupantibus dicto modo. **Tertia conclusio.** p^rter p^rdicta corpora simplicia ponendum est unum aliud corpus simplex. s. celus seu gⁿta essentia: p^rbat^r q^d ex p^rcedente qstione p^rter motus simplices rectos sursum et deorsum est unus alter motus simplex. s. circularis. Et cum omni motui simplici s^m sp^ez correspondeat solū unū corpus simplex s^m sp^ez sicut sepe ante dictum est. ideo cum motibus rectis simplicibus correspondeat quatuor elementa simplicia oportuit ut motui circulari correspondeat unū corpus simplex distinctū ab alijs cui ille motus circularis istū n^{at}l^{it}er et illud corpus vocamus celū seu gⁿtā eⁿt^{it}ā. **Quarta conclusio.** illud gⁿtum corpus simplex nec est graue nec leue. p^rbat^r. n^{at} si sic ip^s esset n^{at}l^{it}er mobile motu recto. et sic in corpore simplici iessent n^{at}l^{it}er plures motus simplices. s. rectus et circularis. q^d est p^rter dicta in p^rcedenti qstione. n^{at} tenet. per hoc q^d celo iest n^{at}l^{it}er motus circularis. **Quinta conclusio.** illud gⁿtū corpus simplex nobilissimum est alijs quatuor corporibus simplicibus. p^rbat^r hoc: quia n^{at}l^{it}er iest ei motus nobilior. s. motus circularis qui est nobilior motu recto: ex eo q^d ipse est s^m lineā nobiliorē. s. circularē que est nobilior et p^rfectior linea recta ex eo q^d linee circulari nō potest fieri additio. et B^r arguit perfectiones. linee autē recte potest fieri additio. igitur etc.

Ad rationes. In oppositū distinguendum est q^d aliud quid dicitur esse calidū vel humidū igneū vel aquū dupliciter. vno modo formaliter in quo est caliditas tanq^m in sub^o. Alio modo virtualiter in quo nō est caliditas simpliciter tanq^m in sub^o s^m ip^s sit p^rductiuus caliditatis. et differūt sic q^d calidū formaliter est calefactiuū per contactum. Calidū vero virtualiter nō sed solum lumine vel influenza. Dicunt sc^do q^d calidū formaliter in agendo reparatur vel saltem potest reparari et alterari a suo cōtrario. calidum autē virtualiter nō. **Differūt 3°** q^d calidū formaliter impedit per interpositum sed calidū virtualiter nō impedit in calefaciēdo nisi quātū ad actionē quā h^{ab}et p^r lumē et nō quā facit p^r influentia. **Ex hoc ergo dico ad p^rma^m rōnem** q^m dicebat celus ē eiusdē nature in suba cum elementis. nego: et q^m dicebatur aliquę partes celi sunt igneę etc. dico q^d hoc v^{er} est virtualiter: sed nō formaliter. v^{er} si formaliter eēt igneū tūc haberet d^uū et sic eēt alterabile. et per p^rns generabile et corruptibile. q^d est falsum v^{er} q^d aliquę partes celi sunt igneę et alię que aquee virtualiter hoc est ad istū sensū q^d tales efficiūt in istis inferioribus q^litates similes q^litatibus ignis. Alię autē q^litates s^m q^litatibus aque. et sic de alijs. **Deinde ad auctoritatē pithagoricoz** dico q^d pithagorici erāt talis opinionis: sed alterius opinionis erat Aristo. et sui sequaces. **Ad sc^das nego** q^d celū sit eiusdē n^{at}re cū elis qstū ad q^litates motias. Et q^m dicebat q^d celū ē corp^u leuissimū nego. et q^m dicebat leuissimū est q^d oibus supeminet alijs et supferē istud bene concedo si alijs supferē motu recto: sic nō est de celo. n^{at} est solū mobile motu circulari sicut patet ex p^rcedentibus. Uel sic: leuissimū ē q^d oibus alijs supeminet v^{er} est: si oibus alijs supemineret infra sperā lune existēs. s. infra sperā actiuoz et passiuoz. **Ad cōfirmationē dico** q^d vnus orbis nō p^rter hoc est sup aliū: q^d sit leuior: sed ideo: q^d nobilior. **Ad aliā cōfirmationē dico** q^d nō o^z q^d si sub grauiissimo nihil est: ergo sup leuissimū nihil sit: q^d licet nihil posset poni sub cētro: tamē bene aliquid potest poni sup circūferentiā. **Ad aliā quādo dicebat** de massa celi existēte in aere aliqui dicūt q^d hoc est impossibile: et q^d ad impossibile sequitur q^dlibet: ad hoc sequitur dictā massam ascendere et dictam massam nō ascendere. **Aliter potest dici** q^d talis massa celi nō ascēderet p^rter hoc q^d nō haberet in se principium motus sursum v^{er} deorsus. Et quādo Aristoteles dicit q^d corpus naturale si sit extra locū suū mouet naturaliter ad illū. hoc

debet intelligi de corporibus naturalibus mobilibus motu recto: et nō de celo: q^d nec celum nec aliqua pars eius potest pōi extra locū suū naturaliter: s^m bene supernaturaliter. Et quando dicebat. si talis massa gesceret vel naturaliter vel violēter. dico q^d nullo istoz modoz: sed bene quiescit p^rter naturā. vnde imaginandū est q^d sicut motus circularis nō inest alicui corpore violēter cū ei non sit alter motus d^uis s^m q^ubuscunq^m iest et non naturaliter eis inest p^rter naturam. Ita dico q^d corporibus naturaliter mobilibus motu circulari nō inest aliqua g^es violenta: sed si inest eis aliqua inest p^rter naturā. **Ad aliā cōfirmationē dico** q^d partes celi non ascendūt neq^z descendūt s^m alię efficiant aliquando centro p^rpinquiores aliquādo remotiores: quia sicut dictum est p^rius in alia qstione non oē centro mundi p^ropinquare est descendere: nec omne a centro elongari est ascendere: sed solū quod fit intra concavū orbis lune in spera actiuoz et passiuoz. **Ad tertiā rationē principalem soluitur** per hoc q^d alię partes celi bene sunt calide vel frigide virtualiter sed non formaliter. **Ad quartam dico** q^d in celo s^m reperiantur alię qualitates similes qualitatibus secundis sicut sunt raritas dempsitas etc. ille tamen non sunt eiusdem rationis cum qualitatibus secundis repertis in istis inferioribus quia tales reperte in celo non generantur ex actioibus et passionibus qualitatū primarum adiunctem sicut reperte in istis inferioribus quē ad modum dicit cōmentator in suo tractatu de substantia orbis.

Manifestū autē ex dictis quia et numerus opposibile eē plerūq^m dictoz corporoz simpliciu et c. Textum p^rmentū vigesimi tertiū. **Questio III.**

Tertium propositoz erat. Utrū p^rter quatuor elementa et celus sit ponendū sextū corpus simplex. Et arguitur p^rmo q^d sic. n^{at} sicut ponitur vnū corpus simplex mobile motu simpliciter sursum et vnū aliud mobile motu opposito. s. simpliciter deorsū. ita videt^r esse ponendū vnū corpus mobile motu circulari: et hoc ē celū et vnū aliud mobile motu opposito motui circulari: et sic erūt sex. s. quatuor elementa mobilia motibus rectis: et 5°. s. celū mobile motu circulari et 6° mobile motu opposito. **2°** n^{at} sicut ponunt^r duo corpora simplicia motu recto mobilia. puta graue et leue. ita debent poni duo corpora simplicia motu circulari mobilia. 3° n^{at} pōt esse 6° corp^u simplex 7° 8°. et 9°. s. talia corpora non moueantur aliquo motu.

Oppositū vult Ari. i. s^m. **In ista qstione erūt duo articuli.** P^rim^u erit iuxta m^{as} p^rmi argum^{en}ti. s. v^{er} motui circulari sit aliq^u mot^u d^uis. 2° erit de qstito. **De p^rsciēdū ē** q^d i. p^rposito nō itēdim^u de d^uietate p^rponūz nec terminoz. hec. n. p^rinet ad logicū. s^m i. p^rposito itēdim^u de d^uietate re^z v^{er} modoz seu dispōnū. quō caliditas et frigiditas sunt d^uia. S^m loc^u sursum et loc^u deorsū sunt d^uia. et s^m mot^u ad sursum et mot^u ad deorsū. **Itē de d^uietate for^maz** nihil p^r nūc ad p^rpositū s^m de d^uietate loco^z et motuū. Et atēq^z r^{id}eat ad articulū ponēde sūt alię sup^ones. Et p^r sit ista. q^d ad d^uietatē loco^z requir^{it} max^{ia} distātia nō simpliciter s^m illo gⁿre. s. s^m d^uias loci q^d sunt sursum et deorsū. U^{er} mag^{is} distāt duo extrēa toti^u diametri sperę corruptibiliū q^m cētrū et circūferentiā. et t^u ista extrēa nō sūt loca d^uia. Et iō illa distātia max^{ia} q^d fac^{it} ad d^uietatē loco^z accipiēda ē nō s^m totale dyamet^r sperę corruptibiliū. s^m s^m s^m diamet^r eiusdē. 2° sup^o. ad h^{oc} q^d loca sint d^uia requir^{it} q^d h^{ab}ent d^uias v^{er}tes. s. potētias cōseruādi d^uia. v^{er} in loco simpliciter sursum ē potētia cōseruādi leuissimū. In loco atē simpliciter deorsū ē potētia cōseruādi grauiissimū. Leuissimū atē et grauiissimū sūt d^uia. 3° sup^o sitio. q^d ad d^uietatē motuū localiu quatuor regim^{en}t.

Primo q̄ sint de locis contrarijs ad loca contraria. Sc̄do
regitur q̄ fiant per lineam breuissimā. s. rectā. Tertio re-
quiri q̄ fiant per eandē lineam equivalentē. Quarto re-
grit q̄ si vnus eorū est n̄alis alicui alter sit violentus eidē.
¶ Juxta primū sequit̄ q̄ motus ad latus nō sunt pp̄ie cō-
trary. q̄ possibile est talia loca non esse pp̄ie contraria.
¶ Propter 2° sequit̄ motū circulare motui recto nō eē
contrariū ppter hoc q̄ motus circularis nō fit per lineam
breuissimā per quā potest fieri. s. rectā. nec etiā aliquem mo-
tum factū per lineā curuā esse contrariū motui facto per li-
neā rectā ex eo q̄ tūc plura eēnt vni d̄ria. quod est contra
Aristo. in littera. cōsequētia tenet p̄ b̄ q̄ multis modis pōt
fieri mot^o p̄ lineā curuā. ¶ Propter 3° sequit̄ q̄ possibile
est aliq̄ duo moueri motib^o cōtrarijs & tamē cōtinue dista-
būt equalit̄ sicut si aliq̄ terra descēderet de spera ignis deoz
sum ad centrū ex vna parte cētri & describeret semidyame-
trū spere corruptibiliū. & pro tūc vna alia terra moueretur
sursū versus circūferentiā. per alium semidyametruū spere
corruptibiliū ex alia parte cētri. tūc iste due terre mouerē-
tur: motib^o cōtrarijs. & tamē eql̄iter distaret̄ in fine & in p̄-
cipio. q̄ vtrobiz per semidyametz mūdi. ¶ Propter 4°
seq̄t̄ q̄ motus terre deorsū nō est d̄rius motui ignis deoz
sum ex eo q̄ vtrobiz fm̄ spem̄ est n̄alis terre. ¶ Tūc sit cō-
clusio r̄isalis ad articulū. nullus mot^o est cōtrari^o motui cir-
culari celi. pbat̄ primū ex pte locoz quia ad cōtrarietatez
motuuz regit̄ contrarietas locoz. modo oriens & occidēs
a q̄bus & ad que est motus celi nō sunt loca cōtraria. q̄ sunt
eq̄ sursū & eq̄ naturalia cuilibet parti celi. ita q̄ eque na-
turaliter est sol in oriēte sicut etiā in occidēte. ¶ Sc̄do q̄
motus circularis celi est de eodē in idem. & ita esset si fieret
econuerso. ergo non est ibi contrarietas. ¶ Tertio motus
circularis celi sufficit ad acquirendum omnes differentias
positionis. igitur frustra poneretur alius motus alterius
speciei sibi contrarius. sed sic non est de motibus rectis.
¶ Deinde sc̄do pbat̄ eadē d̄lo sic. si motui circulari eēt ali-
quis motus d̄ri^o ille posset esse in rez nā: sed hoc est falsū.
¶ n̄a p̄ ex hoc. q̄ si vnū d̄rioz est in natura nō repugnat eē
reliquū. falsitas d̄riis p̄. q̄ si talis motus posset esse opoz-
teret q̄ fieret per eadē viā oīno vel equivalentē opposito
per quē fit motus celi ab oriēte in occidēs per meridiem
postq̄ talis motus esset tali motui celi d̄rius: sed talis mot^o
nō pōt eē ex eo q̄ perpetuo celū mouebit̄ ab oriēte in occi-
dentē per meridiē. & ideo nunq̄ erit aliq̄s motus ab oriēte
in occidentē per septētrionē saltē per eandē viā & sup̄ eisdē
polis & super eandē axem. p̄mus. n. ppter sui perpetuitatez
sc̄oz nunq̄ fieri p̄mittit̄. ¶ Si at̄ dicat̄ si vn^o orbis puta su-
perior moueret̄ ab oriēte in occidentē per meridiēz motus
alteri^o orbis sub illo est sibi d̄rius si fiat ab oriēte in occidē-
tē per septētrionē. p̄bo q̄ nō: q̄ tales motus nō fiūt oīno p̄
eandē viā nec equivalentē ex eo q̄ motus orbis superioris fit
sc̄dm̄ maiorē circulationē: & motus orbis inferioris fit sc̄dm̄
minorē. & ex alio q̄ vnus illoz motuū nō ipedit̄ aliū q̄re
nō essent d̄ri. Propter illā rationē aliq̄ magistri mei reue-
rēdi p̄cedūt q̄ d̄rietas motuū nō reperit̄ in celo. & hoc bene
p̄cedo cū eis. Addūt tamē q̄ hoc nō obstante d̄rietas bene
reperit̄ in motibus circularibus in istis inferioribus. ad q̄d
deklarandum ipsi imaginātur motus circulares fieri vno
modo vnū ad vnā partem. alium ad aliam super eisdēz po-
lis. & super eandē axē. 2° modo vnū eorū ad vnā partem &
aliū ad aliā super tamē diuersis polis & circa diuersas axes.
& de istis duobus modis motus circulares factos dicūt nō
eē d̄rios. q̄ bene repiunt̄ i eodē mobili nec se mutuo impe-
diūt. ¶ De motibus circularibus primo modo factis claz
est de se q̄ non sūt cōtrary. de motibus autem circulari-
bus secundo modo factis q̄ non sūt contrary deklarant
de orbe solis qui simul mouet̄ ab oriēte in occidēte p̄ me-

ridiē: & cum hoc ab oriente in occidentē per septētrionem.
¶ Primus tamen motus est super polis alijs: q̄ super polis
mūdi: sc̄dus aut̄ super polis zodiaci. & totū illud bene cō-
cedo cū eis. ¶ Sed dicūt vltorius q̄ tertio modo possum^o
imaginari. duos mot^o circulares vnū ad vnā partē & altēz
per eandē viā ad oppositū sup̄ eisdē polis & circa eandē axē.
& tales motus circulares ipsi dicerēt esse d̄rios. q̄d ipsi p̄sua-
dēt duobus modis. quoz p̄m̄z est: q̄ semper taliū motuū
vnus ipedit̄ aliū. Sc̄oz mediū ē: q̄ tales motus nō possunt
eidē iesse s̄: s̄ bene successiue. ¶ Cōtra hoc salua eorū gra-
tia pono istā cōclusionē & est sc̄da. in ordine q̄ motus circu-
lares sup̄ eisdē polos circa eandē axem per eandem viam
non sūt adiuicē cōtrary. Pro quo suppono q̄ illi mot^o qui
possunt adiuicē cōtinuari nō sūt cōtrary. Istud p̄z quini-
to physicoz. tūc arguit̄ sic. tales motus circulares quos ipi
dicūt esse d̄rios possunt adiuicem esse cōtinui ergo nō sūt
cōtrary: sequētia tenet per supponem: an̄s p̄batur ponēdo
casus q̄ aliq̄ corpus orbiculariter moueat̄ ab oriēte in oc-
cidētē per meridiē sup̄ polos a & b. & itēz q̄d sic mouet̄ ver-
tat̄ sic: q̄ vbi erat polus a. fiet polus b. & econuerso. q̄ si fiat
eadē pars illius orbis que p̄us mouebat̄ ab oriente in occi-
dentē per meridiē sine interruptione motus: ab oriēte in oc-
cidentē mouebit̄ per septētrionē & sup̄ eisdē polis oīno. q̄re
tales motus adiuicē cōtinuātur: illud possumus clare vide-
re si sperā materialē voluamus fortiter ad sinistruū. & iterim
ipsam vertamus sic q̄ polus qui p̄us erat superior fiat infe-
rior. & cōtra ipsa sic versa adhuc ex p̄mo impulsu mouebit̄: &
clare videmus q̄ eadē pars que p̄us mouet̄ versus sinistruū
voluit̄ vsus dextrū. ¶ Sed dices. per eadē rōnē possemus
p̄bare q̄ motus sursū & motus deorsum nō sūt d̄ri. nā po-
sito q̄ musca ascēdat sup̄ aliq̄ lācēā & musca cōtinue ante se
mota lācēā vertat̄. quo facto eadē musca q̄ p̄mo ascēdebat
descēdit sine interruptione mediā. & per d̄ris tales motus. s.
ascēsus musce & descēsus nō essent d̄ri. q̄d tamē oēs negat̄.
¶ R̄ndeo q̄ nō est s̄: q̄ in versione spere nō fit interruptio
per motū alterius speciei a motu circulari ipsius spere. s̄ in
vertendo lanceā fit interruptio per motū circulare alterius
speciei ab illis motibus rectis. & hoc ipedit̄ q̄ illi motus re-
cti nō cōtinuātur. vnde nō possum vertere lanceā nisi ipsam
moueam vna cum musca motu circulari: & ideo non est si-
mile hic & ibi. quod clarū est consideranti. Restat ergo re-
spōdere ad rationes quibus mouentur aliqui de magistris
meis r̄. ad ponendum oppositum cōclusionis iam posite.
¶ Ad p̄mam. taliū motuū vnus ipedit̄ aliū. ergo sūt con-
trary negatur n̄a. nam plus regitur. ad contrarietatez mo-
tuū sicut in supponibus dicebat̄. oz. n. cū hoc q̄ sūt a locis
d̄rys ad loca d̄ria per lineas breuissimas. sed hoc deficit i p̄-
posito. Et etiā aliqui dāt instantiā dicentes q̄ si ignis moue-
retur sursū & terra deorsum obuiādo igni vnus illoz mo-
tuū ipedit̄ aliū: & tamē adiuicē nō essent cōtrary. aliter enī
essent duo cōtraria vni ex eo q̄ motus terre sursū etiā cō-
trariat̄ motui terre deorsū. ¶ Ad sc̄daz. tales motus non
possunt eidē simul sed successiue iesse ergo sūt d̄ri. iterūz
negat̄ n̄a. nā plus ad d̄rietatez motuū requiritur put̄ iā di-
cebat̄. ¶ Deinde dubitat̄. videt̄ vtiq̄ q̄ motui circulari sit
aliq̄s mot^o d̄rius. q̄ mot^o rect^o & mot^o circularis magis sūt
adiuicē cōtrary q̄ duo recti. s. motus sursū & motus deoz-
sum. claz est autē q̄ aliqui motus recti sūt adiuicē cōtra-
ry. ergo similiter motus circularis motui recto ē d̄rius. As-
sumptū ex hoc p̄z. q̄ d̄rietas attendit̄ penes maximam di-
stantiā. propter quod illa que magis distant magis dicunt̄
esse cōtraria. sed motus rectus & motus circularis magis di-
stant q̄ motus recti adiuicem. q̄d patet. p̄mo fm̄ naturas
mobiliū. q̄ plus differt nā celi a naturis grauiū & leuiūz q̄
nature grauiū & leuiū adiuicem. ergo etiāz videt̄ plus dif-
ferre ab inuicem motus circularis qui inest celo naturali-

ter a motu recto q̄ motus recti inter se qui insunt naturali ter grauibz & leuibz. ¶ Et confirmatur hoc qz motus sur sum & deorsum cadūt sub eodē mēbro diuisionis. motus autē rectus & circularis nō. ergo motus circularis & rectus ma gis differunt abinuicē q̄ motus sursum a motu deorsum: s̄ qz motus sursum & motus deorsus sunt d̄y magis videt̄ q̄ mot⁹ circularis & rectus sint d̄y postq̄ magis differūt. As sumptū patet ex hoc qz motus p̄ma sui diuisione diuidit̄ in rectū & circularē. & deide motus rectus in motū sursum & in motū deorsū. ¶ Ad istō r̄ndet̄ cōcedēdo qz magis differūt abinuicē & mot⁹ rect⁹ & circularis q̄ motus sursum & mot⁹ deorsū. & cū arguit̄ ergo magis debet̄ eē contrarij negat̄ n̄ia. vñ maior d̄ria nō sufficit ad d̄rietatē: quod p̄ qz albedo pl⁹ differt a linea q̄ a nigredine: & tñ albedo nō ē d̄ria linee sed nigredini. sic ergo p̄ per rōnes & p̄ rōnū solutiōes q̄ null⁹ motus motu circulari est cōtrarij. Ex quo concludo qz mot⁹ circularis nulli corpori ē violēt⁹. nā si sic tūc mot⁹ nā lis illi⁹ corporis esset illi motui circulari d̄ri⁹ & hoc est d̄ dicta. ¶ Sequitur z⁹ qz si mot⁹ circularis uest̄ alicui corpori & nō in est ei nāliter est ei ipertinens & dicitur ei inesse p̄ter natu ram postq̄ nō sequit̄ ad illud corp⁹ cui non sit ei naturalis nec repugnat cū nō isit ei violēt⁹. sed tale dicit̄ alteri iper tinens qd̄ nec seq̄t ad ipm̄ nec ei repugnat. ¶ Sequitur ter tio qz cū quoz motu mot⁹ circularis pōt̄ misceri postq̄ nul li motui ē d̄rius. Vñ vnus mot⁹ circularis cuius alio motu cir culari pōt̄ misceri. sic p̄ de motu circulari solis q̄ mixtus ē ex motu circulari ei⁹ ab oriēte in occidentē per meridiē su per polis mūdi & ex motu circulari ab occidentē in orientē per meridiē super polis zodyaci. Silr motus circularis pōt̄ misceri cū motu deorsū sicut si aliqua terra descēderet per arcum cui⁹ semidiameter spere corruptibilem eēt corda. Silr pōt̄ misceri cum motu sursum sicut si ignis ascēderet p̄ silem arcū. Sic autem nō est de motib⁹ rectis qz motus sursum cū motu deorsum misceri non potest.

Quantum ad z⁹ pono vnica z̄ clusionem & sit ista. p̄ter quinqz corpa simplicia. s̄ q̄tuor ela & quintā essentia seu celū non est ponendū sextū corpus sim plex distinctū ab eis sp̄. probat̄. nā si poneret̄ ipm̄ esset na turaliter mobile p̄ p̄mū articulum p̄me questionis: & tunc vel esset naturalr̄ mobile motu recto vel circulari. vt p̄ ex sedo eiusdē p̄me q̄ōnis. si motu recto tūc ē eiusdē speciei cū corporibus elemētariis ex eo qz illis motus rectus inest naturaliter. & qz motus rectus est motus simplex non pōt̄ naturaliter inesse pluribus corporibus distinctis sp̄ a cor poribus elemētariis. totum illud patet ex tertio articulo eiusdē p̄me q̄ōnis. Si autē est naturaliter mobile motu circulari tunc erit eiusdē sp̄i cum corpe celesti ex eo qz illi attribuit̄ mot⁹ circularis simplex. & idē motus simplex fm̄ sp̄m nō pōt̄ inesse naturaliter pluribus distinctis cor porib⁹ fm̄ sp̄m. sic. s̄. qz si sit idē s̄z speciei sp̄alissimā. nō pōt̄ naturaliter inesse pluribus corporibus simplicibus distin ctis fm̄ sp̄m sp̄alissimā. Si autē sit idē fm̄ sp̄z subalternā nō pōt̄ inesse naturaliter plibus corpb⁹ simplicib⁹ distinctis s̄z sp̄z subalternā. nec si est idē s̄z genus pōt̄ inesse plurib⁹ corporibus distinctis fm̄ genus. nec pōt̄ dici qz tale corpus esset mobile motu opposito motui circulari. cū ostensū sit in p̄mo articulo qz nullus motus est contrarij motui cir culari. ¶ Sedo p̄suadetur eadē clusio sic. in mundo non sunt nisi ḡnqz corpa regularia distincta sp̄. qd̄ bñ videt̄ eē nature miraculū. ideo etiā videtur qz nō sunt nisi ḡnqz corpa simplicia distincta specie. an̄s patet decimo tertio elementoz euclidis. & sunt ista diacedron exacedron yco cedron octacedron & tetracedron. p̄mū. s̄. dyacedron est ex duodecim basibus pentagonalibus. Scdm̄ autem. scilicet exacedron seu figura cubita est ex sex basibus quadratis. Tertium vero. s̄. ycoacedron est viginti basium triangulārū

Quartū autē. s̄. octacedron est octo basium triangulārū. Quintū vero. s̄. tetracedron siue pyramis est quatuor ba sū triangulārū. n̄ia tenet testimonio antiquoz platonico rum in quoz tēpore floruit geometria sicut dicit cōmenta toz tertio huius qui posuerūt tñ ḡnqz corpa mūdi simpli cia. & hec figurauerūt dictis ḡnqz figuris regularibus. vnde celo dederūt diacedron: qz ipz est capax aliaz figuraz re gulārū. sicut p̄z ex decimo ḡnto elemētōz euclidis. modo celum debet esse talis figure qz ipz cōmodissime possit alia capere cum ipm̄ cōtineat oia: & qz ignis ascēdit in figura pi ramidali dederunt igni figurā pyramidalē seu tetracedrō. & qz aer in leuitate & motu assimilaf̄ igni dederūt ei figurā octacedron iter ceteras magis approp̄quantē ad figurā te tracedrō. & qz aqua habet varios motus in partib⁹ suis fle xuosos dederūt ei figurā icocedron p̄pter multitudinem li neaz & superficiesz & anguloz eius: s̄z qz terra est corpus si xū & stabile cēt̄z alioz ideo dederunt ei figurā exacedron seu figurā cubicā q̄ fixe iacetybi pycif̄ & iēpta est ad motū: sic ergo patet dicti duo articuli.

Ad rationes p̄ncipales. ad p̄mā dico qz non est sile ctū est motui recto bene est aliquis motus d̄rius. motui at circulari nō. Et cōsimili mō dicat̄ ad sedaz. ¶ Ad tertiā di co qz nō possunt esse aliqua talia corpa qn̄ ad minus sint mobilia cuius omne corpus nāle sit nāliter mobile per p̄mū articulū p̄me q̄stionis: & ideo si essent talia ipsa essent mobi lia: q̄ro tūc quo motu. vel recto vel circulari sicut arguebat̄ p̄mo ad cōclōnē r̄nsalē ad q̄sitū: & ḡgd̄ dicat̄ erūt vel denā elemētari vel celesti. & sic finit̄ q̄stio.

¶ Propter qd̄ tanqz altero quodaz existente p̄i mo corpe p̄ter terrā & ignē & aerē & aquam ethera apellauerunt zc. Textu cōmenti vige simi secūdi.

Questio III.

Quantum p̄posito erat. vtz totalis mūdus aggregat⁹ ex ḡnqz corpb⁹ simplicib⁹ sit vnū ens cōtinuū. vñ qz sic. dictoz corpoz materie sunt continue ergo dicta corpa videntur esse cōtinua & p̄ cōsequēs totalis mundus ex eis aggregatus videt̄ esse vnū ens continuū: antecedens pbatur. qz si ad imaginationē forme substātiales dictozū corpoz corūperen̄t: materijs eoz remanētib⁹ remaneret vna massa cōtinua. s̄. materia p̄ma totalis q̄ nō min⁹ ante vi detur fuisse continua recte sicut paries qui anteq̄z in eo de pingātur imagines diuersoz aialū ex̄tis continu⁹ nō desi nit esse cōtinu⁹ p̄pter talē picturā sup̄ eo factā. sic si materia p̄ma totalis eēt vna massa cōtinua ablatis formis non vi detur discōtinuari p̄pter pōnem formaz in ipsa. ¶ Sed forte diceret aliquis. ista rō non pbat qz iste mundus infe rior sit cōtinuus mūdo superiori p̄pter hoc qz mūdus super rior. s̄. celum nō habet materiā. & si habet materiā saltem illa nō est eiusdē rōnis cū materia istoꝝ inferioꝝ: licet bene videatur pbare aequaliter mūdū inferioꝝ totalem esse vnū cōtinuū. Breuiter istud nō videt̄ valere: qz celū habet materiā & cū h̄ materiā eiusdē rōnis cū mā istoꝝ inferioꝝ. ¶ Prīmū pbat̄ p̄mo auctoritate Aristotelis dicētis p̄mo huius. qz differt dicere celū & hoc celum. nā qui dicit celū dicit formā: & qui dicit hoc celū dicit formā materie mixtā. i. cōpositū ex materia & forma. ¶ Cōfirmat̄ idē auctori ta cōmētatoꝝ in tractatu suo de substātia orbis i p̄ncipio. vbi dicit celū esse ex duabus naturis: sed nature dicunt̄ z⁹ physicoꝝ materia & forma. ¶ Confirmatur idē tertio. nāz celū ē vnū numero. ergo celū h̄z māz. an̄s notū est de se. n̄ia pbatur p̄ Aristo. ḡnto methaphysice. d. qz vnū numero sunt quoz mā est vna. ¶ Cōfirmat̄ idē quarto. nā Aristo.

pmo huius volens pbare mundū trā esse vnū dīc hoc esse ideo qz cōtinet rotalē māz p̄tinentē ad formā mūdi. z ita nō restat alia mā ex qua posset fieri alter mundus. Ecce quō quō cōtingit mundum h̄re materiā. sed nō accipit mundū solū p̄ isto mūdo iferiozi. sed p̄ mūdo totali cuius celū est p̄ncipalior pars. ideo videtur qz cōcedat celū habere mām. **Cōfirmat idē qnto sic.** Nam. iz. metaphysice dicit in nō habētibus māz nō est possibile esse plura idiuidua sub vna specie. z trā in corporibus celestibus iueniuntur plura idiuidua sub vna specie. quare videt qz celū nō careat mā. **Cōfirmat idē sexto.** in celo reperit̄ rāz z densum. ergo in celo est materia. añs p̄z. per hoc qd dicit in secundo hui⁹ qz stella est dēpsior pars sui orbis. cōna tenet per Aristotelē in tertio hui⁹ diffiniētē rāz z dēpsum per h̄re materiāz. vnde dicit hoc esse dēpsius qd sub equali vel mīozi extēsiōe h̄z vna de materia. hoc aut̄ rari⁹: qd sub equali vel maiōzi extēsiōe ne habet minus de materia. **Cōfirmat hoc idem 7º.** qz alr celū nō eēt diuisibile. vñ dīc cōmētator i de suba orbis si nō eēt dimēsiō in materia ante formā substantialem ipsa esset idiuisibilis nec esset extēsiō: ita cōsimili modo videtur esse in p̄posito. qz si dimēsiō non p̄cedat formam subst̄ntialē celi ipsa videretur esse idiuisibilis: sed non potest eam p̄cedere nisi celū habeat materiā: z illa dimēsiō ibe/reat prius naturalr q̄ forma celi. **Cōfirmat hoc scōz. s.** qz habeat materiā eiusdem rationis cum materiā istoz inferioroz: qz oīs materiā scōz se est potētia pura: iō nulla materia scōm se differt ab aliā rōne. cōna tenet. per hoc qz oīa rōnis est per formā z actū: z añs patet p̄mo p̄hycōz. **Cōfirmat ad p̄ncipale:** terra est continua aque. z aqua aeri. z aer igni. z ignis orbi lune. z orbis lune orbi mercury. z sic d̄ alijs orbibus. ergo totalis mūdos ex his aggregatus videt̄ esse vnū ens cōtinuū. cōna tenet de se. añs p̄bat. p̄mo qz illa sunt cōtinua quoz vltima sunt vnū. p̄z per diffiniētē cōtinuoz: sed sic est de terra z aqua. patet hoc. qz superficies duexa terre z cōca aque videntur esse vna superficies p̄pter hoc qz eqliter distāt a cētro mūdi oīno ex eadē parte cētri qd p̄z p̄ hoc qz nullū est mediū iter dictas superficies. **Cōfirmat hoc scōo.** dicte superficies sunt equales: qz se habēt sicut loc⁹ z locatū. locus aut̄ est equalis locato: ideo si dicte superficies essent due: z nō vna seqtur qz circa idem centz possent esse duo circuli equales. qd est impossibile ex tertio geo⁹. cōna p̄z. si i dictis superficies imaginemur periferias circuloz. **Cōfirmat ad p̄ncipale auctoritate z testimonio parmenidis z mellis:** si quoz oppositionē recitat Aristo. primo p̄hycōz. z dicit ipsos dixisse oīa esse vnū. z credo ipsos non fuisse ita fatuos qz hoc itellexissent sic qz sol. z plato essent vnuz. z qz celū z terra essent vnuz. nā hoc nullā videt̄ habere pbabilitatē: ideo videt̄ qz ipsi itellexerunt hoc sic: qz oīa essent vnū cōtinuū modo quo exprimit̄ in titulo questionis. nā hoc videt̄ quandā habere pbabilitatē.

Oppositum arguitur. partes mundi diuersis mouentur motibus. ergo nō sūt adinuitē cōtinue. cōsequētia tenet. nam i qnto metaphysice dicit̄. cōtinuū est cuius motus est vnus. ideo si pres mundi eēt cōtinue non possent moueri diuersis motibus antecedens patet. nā aqua mota ad vnā prē aer bñ mouetur ad aliam. similiter hoc idēz patet de orbibus celestibus qui diuersis mouent̄ motib⁹. **Cōfirmat in ista qōne erant duo articuli.** p̄zimus erit iuxta materiā primi argumenti. vtrū. s. celū hēat materiā. z si sic vtz illa sit eiusdē rōnis cum materiā istoz inferioroz. Scōs articulus erit de q̄sito p̄ncipali.

Quantum ad primum sciendum est primo qz hoc nomen materiā pluribus modis accipitur. aliquādo enim accipitur pro partibus quantitatiuis alicuius totius sicut accipitur septimo methaphysice. z sic non est dubium quin celū habeat materiā. Scōo modo ac

cipitur materia p̄ substātia subiecta motui mō quo accipitur octauo methaphysice. vbi dicitur qz in omni eo quod mouetur necesse est imaginari materiā. z itez sic accipiēdo materiā non est dubi⁹ qn celum habeat materiā vel sit ipsūmet materiā. tertio mō accipitur materia p̄ substātia potenciali ex qua cum forma sibi inherente cōponitur substātia p̄ se subsistēs. z sic accipiēdo materiā dubi⁹ est vtrum celum talē habeat materiā. de qua dubitatione Egidius z sanctus thomas in suis diuersificantur opinionibus. vnde Egidius p̄ ista dubitatōe ponit tres conclusiōnes. quarum prima est qz celum habet materiāz scōda cōclusiō qz illa est eiusdem rationis cum materiā istoz inferiorum. tertia cōclusiō. hoc nō obstāte celum nō est generabile nec corruptibile. **Prima suam conclusiōne p̄bat rationibus illis que posite sunt iuxta primū argumētum p̄ncipale.** Scōdam autem p̄bat sic. nam si materiā celi z materiā istoz inferioroz non essent eiusdem rationis. tunc differrent specie. quod est falsum ex eo qd materiā scōm se cum sit pura potētia nullā determinat sibi formāz p̄ quā posset differre specie ab aliā materiā vel a quocūqz alio. ista etiaz ratio in virtute posita erat iuxta primū argumētū p̄ncipale. **Tertiā cōclusiōne p̄bat sic.** tali materiā celi nō est annexa priuatio. ergo lz sit in celo nō p̄pter hoc ipsum est corruptibile. cōsequētia patet. antecedens p̄bat per hoc. qz forma celi omnes alias formas continet virtualiter. qd patet per Ari. scōo de generatione dicentē. forme rez sunt i terminis. **Itelligit qz in corporibus celestibus terminatibus munduz.** z per cōsequēs materiā habēs formā celi non d̄r habere aliquā priuatiōne alicui⁹ forme sibi annexam: cum includat eas virtualiter. **Scōo arguit sic.** corruptio nō est nisi p̄pter generationē alterius forme ad quā materiā habet appetitū. mō nō ē aliqua forma alia a forma celi ad quā materiā celi habeat appetitū: z hoc p̄pter excellētiā forme celestis existētis i tali materiā. **Tertio arguit sic** habēs materiāz non est corruptibile nisi qz forma eius habet contrarium s̄m se vel suas dispōnes naturales. mō forma celi nō habet cōtrariū aliquo istoz modoz. ideo nō obstāte qz celum habeat materiā eiusdē rationis cum materiā istoz inferioroz adhuc est incorruptibile z ignābile. ecce opinionē Egidij. **De ista eadē dubitatione sanctus Thomas habet aliā opinionē concordās bene cū egidio in p̄ma sua conclusiōne. s. qz celum habet mām: sed discōrdat ab eo in scōa.** Nā dicit lz celū habeat materiā. trā illa nō est eiusdē rōnis cū mā istoz iferioz. z p̄bat. nā aliter celum esset generabile z corruptibile sicut ista iferioza. **Cōtra istos ambos pono istā cōclusiōne qz in celo non ē materiā tertio modo accipiēdo materiā.** **Scōda cōclusiō specialr** s̄ sanctum Thomā. in celo non est materiā differēs rōne a materiā istoz iferioz. **Tertia cōclusiō.** celū circūscripta intelligentia est vna simplex suba corporea. **Quarta cōclusiō.** ista substātia magis debet dici forma q̄ materiā. **Prima cōclusiō p̄batur.** quia si in celo eēt talis materiā etia in celo esset vna forma iformās illā materiā p̄ter itel/ligentiā ita qz celū circūscripta intelligentia adhuc eēt cō/positū ex materiā z vna forma alia ab itel/ligētia sicut dicit̄ doctores volunt. sed hoc est falsum. qz tunc celū esset ex se mobile nāliter circūscripta itel/ligentiā. qd negaret Aristo. cōsequētia tenet p̄ hoc qd haberet in se p̄ncipiū actiū z passiuū motus. s. materiā z formā adhuc circūscripta itel/ligentiā. **Scōdo motus localis circularis ē simplicior motibus rectis.** ergo etia coz⁹ mobile nāliter motu circulari debet esse simplicius corporibus mobilib⁹ motib⁹ rectis. sed hoc nō esset si celū ita esset cōpositū ex materiā z forma sicut corpa elemētaria naturaliter mobilia motib⁹ rectis. **Tertio motor z mobile debent esse p̄portionabilia:** sed motor celi ē multo simplicior motoribus elemētoz. ergo

mobile. scilicet debet etiam esse simplicius ipsi elementis. sed hoc non esset si esset compositum ex materia et forma intelligenda circumscripita. Quarto de extremo ad extremum debet procedi per medium: sed secundum Aristotelem deus et intelligentie sunt sic omnino simplices quod non est ibi compositio ex materia et forma nec etiam compositio ex subiecto et accidente: et ista inferiora sunt utroque modo composita ideo corpora celestia debent tenere gradum medium. scilicet quod non sint composita nisi unico modo videlicet ex substantia et accidente et non ex materia et forma. Quinto si celum esset compositum ex materia et forma sequeret quod ipsum esset naturaliter generabile et corruptibile. cuius oppositum probat Aristoteles primo huius. Sequentia patet ex eo quod omne compositum ex materia et forma est corruptibile ut patet primo philosophorum. Et possit argui sexto sic. nihil est ponendum frustra in natura: sed frustra poneret materia in celo si ibi poneretur cum non appareat necessitas ponendi ipsam nisi propter generationes et corruptiones subales quales non inveniuntur in celo. Secunda conclusio probat per primas: quod si in celo non est materia nec est ibi materia alterius rationis cum materia istorum inferiorum. Secundo. quod si in celo esset materia eiusdem rationis cum materia istorum inferiorum tunc scilicet materia celi maxime appetit formam celi ita etiam materia istorum inferiorum maxime appeteret eadem: sed ipsa nunquam habere possit. et sic aliquid esset appetit frustra in materia eterno tempore. quod est falsum. Tertia conclusio patet: quod si celum circumscripita intelligentia non est substantia composita ex materia et forma sicut dicit prima conclusio: et tamen est substantia corporea sicut notum est de se oportet quod sit substantia simplex saltem per privationem compositionis ex materia et forma licet non per privationem compositionis ex partibus. Quarta conclusio patet per privationem compositionis ex substantia et accidente. Quinta conclusio patet: quod materia nullus est actus. celum autem alicuius est actus: quod agit in ista inferiora lumine et influentia. ergo celum magis debet dici forma quam materia. nec propter hoc oportet quod sit nature intellectualis et indivisibilis sicut arguit sanctus thomas. nam dico quod non oportet omnem actum per se subsistentem esse naturam intellectuale et indivisibile. nec valuit illud quod dicit Egidius. scilicet quod quantumvis celum sit compositum ex materia et forma tamen: quod materia illa est satiata forma celi quam habet propter eius nobilitatem propter hoc celum est incorruptibile: nam tunc multo plus materia hominis debet esse satiata forma hominis. et per istam hominem esset incorruptibilis. nam forma hominis nobilior est quam illa forma celi quam ponit egidius esse in celo propter intelligentiam. Nec etiam valet illud quod ipse dixit quod non est incorruptibile: quia ei forma non habet numerum nec formam se nec formam suas dispositiones naturales. nam si sic: tunc subito talis forma recipere in materia istorum inferiorum: quod hec materia istorum inferiorum appeteret illam formam: cum forma egidii sit eiusdem rationis cum materia celi: que quidem materia celi appetit illam formam. nec hec materia istorum inferiorum habet contrarium illi forme. ideo statim illam formam recipere sicut recipit lumen quod quidem lumen etiam non habet contrarium in materia. nec etiam valet illud quod dicit sanctus thomas. quod una materia sit ab alia alterius rationis. quod pure potentie non habent unde distinguantur secundum rationes specificas vel substantiales. quod que distinguuntur secundum rationes specificas vel substantiales: illa sunt diversorum graduum entitatis. modo due pure potentie non sunt diversorum graduum entitatis. quod non habent intrinsece unde una excedat aliam. imo pura potentia est omnino alterius gradus in entitate substantie. et impossibile est aliquam substantiam minus esse quam in pura potentia.

Quantum ad secundum articulum suppono primo quod illa sunt continua quorum ultima sunt unum per se et quod illa non sunt continua quorum ultima non sunt unum per se. Suppono secundo quod illa que sunt diversarum specierum nec unum est in potentia ad reliqua non faciunt unum saltem per se licet bene per aggregationem eo modo quo exercitus dicitur unum. Suppono tertio quod continua sunt quorum ultima sunt simul. Sed di-

ceres si hoc esset verum sequitur quod si esset aliqua virga cuius una medietas esset arida et alia vivida non esset ens unum continuum ex eo quod ultima suarum medietatum non facerent unum per se postquam essent diversarum specierum. Rursus concedendo primum et secundum. Tunc sit prima conclusio. quatuor elementa non sunt adinvicem continua. probatur. quod eorum ultima non sunt unum. ergo non sunt continua. tamen tenet per primam suppositionem. antequam probatur. quod quatuor elementa distinguuntur specie sicut dicitur est in secunda questione. ergo ultima eorum non faciunt unum. tamen tenet per secundam suppositionem. Secunda conclusio quatuor elementa bene sunt continua. probatur. quod eorum ultima sunt similia. ergo sunt continua. tamen tenet per tertiam suppositionem. antequam patet. quod inter aquam et terram nulla est distantia. nec iter aeris et aquam nec iter aeris et ignis. Tertia conclusio. mundus inferior est continuus mundo superiori et non continuus. prima pars patet: quod eorum ultima sunt similia. et pars secunda: quod ultima eorum non sunt unum cum distinguantur specie ut dicebatur in secunda questione. Quarta conclusio. orbis celestes non sunt sibi invicem continui sed contigui: prima pars patet. quod diversis moventur motibus. pars secunda patet de octava sphaera et de sphaera saturni et de aliis sphaeris. sicut et hoc credunt omnes astronomi. si autem essent continui unus moveretur ad motum alterius ex eo quod continuorum unum est motus. secunda pars patet ex eo quod ultima orbium superiorum celestium sunt simul. ergo sunt contigui. tamen tenet per tertiam suppositionem. antequam patet ex eo quod nulla est distantia inter ultima orbium celestium. et hoc iter ultima formam que sunt immediati.

Ad rationes Ad primam. omnium corporum mundi materiae sunt continue et. nego antequam. ad probationem dico quod licet totalis massa prime materie esset unum ens continuum omnibus formis subalibus ablati: ipsa tamen desinit esse continua propter positionem formarum subalium in ipsa. nam propter illas non omnium in mundo immediatoz ultima sunt unum. nec est sicut de pariete respectu imaginum depictarum in ipso et materia prima. respectu formarum subalium extrinsecum in ipsa: quod portio materie prime cum sua forma subali facit unum ens quod est per se unum. sic autem non facit portio parietis cum imagine super eam depicta. sed unum per accidens. Et quantum est de obiectioe posita iuxta primam arguam dico quod licet res mundi inferioris essent continue sicut tamen non sunt: adhuc mundus inferior non esset continuus mundo superiori: quod in mundo superiori non est materia: sed quantum probatur primo auctoritate Aristotelem primo huius. qui dicit celum dicit formam et. dico quod hic non loquebatur ex intentione sed de sputatione arguendo ad partem falsam. Et ad 2am dico quod commentator in loco pallegato accipit celum pro aggregato ex orbibus et intelligentia mouente appropinquata orbi. et sic celus est compositum ex duabus naturis. scilicet ex motore et mobili. cuius quantum tamen stat quod quilibet dicitur naturarum est substantia simplex. Ad 3am. unum numero sunt et. dico quod Aristoteles accipit materiam impetibilem. scilicet per se per qua termini supponunt ita quod de illis terminis verificatur unum in numero. quorum materia est una. scilicet qui supponunt pro eadem re. sic enim bene concedimus quod foras et homo scribens sunt unum et in idem numero. Ad 4am dico quod Aristoteles ibi per materiam mundi intelligit corpora simplicia. scilicet quatuor elementa et celus et non tale materiam ex qua cum forma subali sibi inherere sit unum per se. et per formam mundi intendebat ordinem istorum corporum simplicium vel ipsarum primarum causarum. Ad quintum dico quod Aristoteles hoc intellexit sic quod in substantiis non habentibus materiam. id est partes quantitativas non sunt plura individua sub una specie: ita quod capit ibi materiam pro partibus quantitativis: et non capit materiam pro materia tertio modo dicta. Sed notandum quod dicta auctoritas sic intellecta non est concedenda. secundum fidem nostram et veritatem: quod deus posset facere tot angelos quot vellet omnino eiusdem speciei licet non haberent partes quantitativas. Ad sextum dico quod in celo est bene raritas et densitas non tamen eiusdem rationis cum raritate et densitate istorum inferiorum: quia corpora ista

no hab. bec Be
imo sunt
ens gtimuz
sic patet
ibi gtimuz
gtimuz
di hax puz

inferiora dicuntur rara vel densa ex eo qd habent minus vel plus de materia prima sub equali extensione: sed partes celi dicuntur rare vel dense. qz habent plus vel minus de substantia celesti sub equali extensione. vnde stella habz plus de substantia celesti qm vna alia massa celi sibi ppinqua & equalis que no est stella. & ppter hoc dicitur desior. pars aut ppinquior dicitur rarioz. ¶ Ad septimū. si celū non haberet materia esset indiuisibile. nego. ¶ Sequētia. qz ipsū est substantia diuisibilis. & quādo dicitur mētator in de substantia orbis. si no esset dimētio in materia ante formā substantiāle ipsa eēt indiuisibilis. dico qd illa auctoritas nihil facit ad ppositū. qz ibi loquitur de diuisibilitate rerū generabilium & corruptibilium de quarum numero non est celus: & adhuc aliqui qstū ad h negant mētatores. Deinde quando probatur qd celum habet materia eiusdē rationis dico qd hoc esset bene verū si celum haberet materia ppter hoc qd nulla materia fm se ab alia differt ratione. modo celū non habet materia sicut dicitur est. ¶ Ad 2° principale dico. qd superficies pterra terre & cōcaua aque non sunt quid vnum per se. quia sunt diuersarum speciez. Ad probationē. equaliter distant a centro mūdi. nego. qz superficies cōcaua aque plus distat. vnde imaginor qd quelibet dictarū superficies est diuisibilis fm profunditatem & no indiuisibilis sicut alij imaginantur. sed statim qd imaginabor eas diuisibiles fm pfunditatem clarum est qd no equaliter distant a centro mundi. Et quando dicebatur nullū est medium. inter dictas superficies. ergo equaliter distant a medio mūdi. ¶ Sequētia no valet ad confirmationē. dicte superficies sūt equales. nego. & quādo dicebat locus est equalis locato. dico qd si illa auctoritas est vera oportet ipsas bene glossare. vnde sciendū. qd aliquādo locus est minor locato & aliquādo maior & aliquādo equalis. vnde si capiat vna parua pellicula que circūdat vitellū cui ipsa est locus ipsius vitelli. & tamē clax est qd est multo minor qm sit illud vitellū qd locat. Similiter ignis est locus aeris & tamē est multo maior qm sit aer. Similiter si caperent due cere equalis in qstitate & in pōdere & vna eaz fiat lata & circūflectat alteri tūc ipsa fit locus eius & est sibi equalis. sic ergo patet quomodo locus aliquādo est minor. aliquādo maior aliquādo equalis locato. Et ideo quando Aristoteles dicit locū esse equalē locato itelligit qstū ad pntētia. i. qstū est locatum tātum precise eius locus capit & pntinet. ¶ Ad tertiu pncipale dico qd parmenides & mellissus fuerūt illius opinionis ideo negent. Et h breuiter d ista qōne. ¶ Totum autem cuius hec partes perfectus necesse est esse &c. Textu pmenti quarti.

sunt plura indiuidua de vna perfecta specie qm consueverunt esse sicut plures hoies vel plures equi: & etiam aliquādo est pfectior stellatio & aliquando iperfectior. ppter qd mundus videt esse aliquā perfectior aliquā min^o perfectus. ¶ Quarto mūdus nō est ens. ergo non est qd perfectū. ¶ Nequētia tenet. anis probat. quia vel esset suba vel accidēs. nō suba. quia mūdus est quoddā aggregatuz ex oibus substantijs & oibus accidētibus. tale autē non est suba solum: etiam tale non est accidēs solum.

Oppositum vult Aristoteles. ¶ In ista questione primo ponam quasdam distinctiones. scdo cōclusiones. tertio aliq dubia.

Prima distinctio mūdus accipit qtuor modis. vno modo pro aggregato ex deo & itelligētis & oib^o alyz reb^o. & sic mūdus dī esse vniuersitas entū. Scdo modo accipit mundus p aggregato ex oib^o rebz excepto deo.

Tertio modo accipit mundus p aggregato ex oib^o exceptis itelligētis & deo: & sic accipit in tractatu de spera vbi mūdus diuidit in mūdū superiorē & inferiorē. Quarto modo accipit mundus p aggregato ex oibus ifra cōcauum orbis lune. & sic accipit pmo methozoz. vbi dicitur: necesse est mūdum istū inferiorē esse cōtinuū. id est contiguū latiorib^o superiorib^o vt eius tota virtus gubernet inde. Accipiendo munduz pmo modo est pfectior mūdo accepto scdo modo: & mundus acceptus scdo modo est perfectior mundo accepto. tertio modo. & sic pnter. ¶ Scda distinctio est. pfectū dicitur dupliciter. s. simplr & fm quid. pfectum simplr dicitur de quo hoc nomē pfectuz est affirmatiue verificabile sine additamento vt dicēdo h est pfectū. ¶ Pfectū vero fm qd dicitur de quo est verificabile h nomen pfectū cum additiōe sicut dicēdo hic est pfectus hō: brunellus est pfectus asinus. ¶ Ista distinctio patet qnto metaphysice. vbi dicitur qd quoddā est pfectū in genere. & quoddam est pfectū extra genus: & per pfectuz in genere itelligit pfectū fm quid: & per pfectū extra genus itelligit pfectuz simplr. ¶ Et est sciendū qd ad h qd aliqd dicat pfectuz simplr requirit qd nihil sibi deficit nec ei possit fieri additio nec aliqd sit pfectus eo. nec possit esse. Ecce qtuor additiōes requiritas ad pfectionē simplr.

¶ Tertia distinctio. pfectū fm qd seu in gñe dicitur duplr. s. quoddam subale & quoddā accidētale: substantiale est de quo est verificabile hoc nomē pfectū euz additamento de pdicamento substatie. sicut dicēdo for. est pfectus hō. Sed pfectum accidētale dicitur de quo est verificabile hoc nomē pfectum euz additamento de pdicamento accētis vt dicēdo. for. est pfectus lector. mūdus est perfecta magnitudo. Et istud posset subdiuidi fm genera pdicamentoz accidentiū. ¶ 4° distinctio. qd corpus pōt dici vniuz vel simplr vel aggregatiōe. Ad 2° sit pma delo. Accipiēdo munduz pmo modo mūdus ē pfect^o simplr. pbat. ex qd nominis pfecti simplr. ¶ Confirmat. qz sic accipiēdo mūdū icludit deū qd ē ens pfectuz simplr. nō totū nō est minoris pfectiōis qm sua ps. ¶ Scda delo. accipiēdo mūdū in alyz trib^o acceptiōibus vltimis ipse nō est pfectus simplr pbat. qz sic accipiēdo aliquid ē eo pfecti^o. puta deus: sed si esset pfectus simplr sic accipiēdo mūdū nihil deberet esse eo pfectus sicut pz ex quid nominis pfecti simplr. ¶ Tertia delusio. sic accipiēdo mūdū. s. scdo tertio & qnto modis mundus est perfectus fm quid. i. mūdus est perfectus mūdus. pbat. qz nihil deficit ei de pertinētibus ad pfectiōnē mūdi. h pbat. quātum est ex parte corpoz simplicium distinctozoz spē: qz non sunt nisi qnq corpoz simplicia spē distincta sicut pbat in tertia qstione mō nulluz istoz deficit mundo. Ista delusio Aristoteles pncipaliter itendit in pmo tractatu hui^o. ¶ Quarta delusio. mūdus est pfecta magnitudo. pbat. qz est diuisibilis fm oēs dimētionem. s. tā fm longitudinem qm latitudinem qm profunditatem & non

*Bo. qd duo mūdū
lia in cōcaui in cōca
tū e impo. In dī
fis in hōis hōis
rupit qd e iō
i. nōz ista hōis
hō. naz pōt q
a bna: tranfat p
3. D. aretromū
3 ad celuz. q. exclu
e tūc in pūfic q
a d. strati in pū
& immediat pōt
itū in pūto a sū
ocaba. q. p. dū
iū stilia in cōca
mō in mediata iō
p q duo pūta in
ari nō e in gbe
is qstimate nō
tatez qstimatez
etaz: nōz hōis
ur dāt p hōis
trūz sui nō e
mō Res pmanēt
ur q. i. in gbe
as solutiōz:
atū dī qd iū dī
pūtis qstimate
q nō autz de hō
mātibz ut si hō
in gbe nō hō:*

Quantum ppositozum erat. Utz mūdus sit pfectus. et arguitur pmo qd non. qz illud nō est perfectū cui pōt fieri additio: sed mundo pōt fieri additio. ergo &c. maior est nota. nam Ari. i lra pp h cōcedit lineā circularē esse perfectam. quia sibi nō pōt fieri additio & lineā rectā esse i perfectā qz sibi pōt fieri additio. minor pz: qz per potentia supernaturalē vltra istū munduz posset fieri de nouo vnus orbis vltior: et per potentiam naturalē potest fieri pfectior: qz potest de nouo generari naturaliter aliquis homo ex cuius additione mūdus videt fieri pfectior qm erat ante. ¶ Secūdo mūdus multas icludit iperfectiones & defectus. ergo mūdus nō est perfectus. ¶ Sequētia tenet nā in mūdo sunt multa mōstra & multa sūt mala que sunt quiddā defectus: sed hoc videt mundo iperfectionē arguere. ¶ Tertio mundus est pfectior vna vice qm alia. ergo aliquādo est iperfectus. patet. ¶ Sequētia. nā tunc deficit sibi aliqua pfectio quā alias habuit. atēcedēs pz: qz aliquādo

unt plures dimensiones fm speciem sicut patet per Aristo tele in littera. Quinta dco. mundus est corpus vnu loque do de vnitare aggregatois r no de vnitare dicta simplr. pbat. illud qd est pfecta magnitudo hoc est corpus: r hoc vnu pmo vel 2o modo dictu. sed mundus est magnitudo pfecta per pcedentem dclusionem. ergo r. maior pz ex eo q iter oes magnitudines q sunt linea superficies corpus solu corpus est magnitudo pfecta. na alie due magnitudines no sunt fz oes dimensione diuisibiles. vnde linea solum est diuisibilis fm vna dimensione. s. logitudinē. superficies soluz fm longitudi ne r latitudinē. corpus vo fz oes. s. ta latitudines qz longitu dinē qz pfunditatem. Et notanter dico in maiore ois ma gnitudo perfecta e corpus vnum pmo vel 2o modo dictuz ad denotandum qz sufficit vnitatis aggregationis. vñ mundus non est corpus vnu simpliciter sicut est for. vel plo. sicut p/ bauit qra ro: sed bn est corpus vnu aggregatione multaz rerum adiuicem.

Quantum ad tertiu dubitat vtz accipiēdo mundū pmo modo sit perfectior deo. pbat q sic qz mundus pmo modo acceptus orinet pfectionē dei r cum hoc pfectionē multaz aliaz rez. Secdo dubitat videt q mundus no sit diuisibilis fm omnē dimensionē: qz no est diuisibilis fm dimensionem illius ligni vel illius lapidis. Tertio dubitat ex quo mundus est diuisibilis secunduz omnē dimensionē. penes quā ergo diametuz mundi cum sit spericu debet capi eius longitudo. r penes quaz latitudo: r penes quā pfunditas: r illud no solu dubiu ē de mūdovez etiā de quocūqz alio corpore sperico. Ad pimum dico. q accipiēdo mūdum pmo modo non ē perfectior deo. r vite rius dico. q mundus pmo modo acceptus no includit am/ pliozē pfectionē qz deus ex eo q cuiuslibet entis perfectio nem icludit deus. Ad 2m dico pcedēdo q mundus no est diuisibilis scdm omnē dimensionē. fm numez tamē est be ne diuisibilis fm omnē dimensionē. scdm specie que no sunt nisi tres. s. logitudo latitudo r pfunditas ex eo q no possunt esse plures linee itercatēs se in aliquo corpore ad angulos rectos r penes vnā illaz lineaz sic se itercantiu capif lo gitudoz r penes aliā latitudo: r penes aliā pfunditas. Ad tertiu dico qz diameter in corpore sperico mēsurās logitu dinē potest accipi ad placitū mēsurātis ex quo oēs dyame tri corporis sperici sunt equales: sed sic no est in corpore no sperico. r ideo ibi diameter mensurans longitudinem non accipitur ad placitum mensurantis.

Ad rationes ad pma. mundo posset fieri additio di co q no pertinet ad perfectionē mun di. eēntiale: r qñ dicebat. deus posset apponere vnum orbē dicēdum est q no: r hoc ppter imutabilitatē voluntatis di uine. ita diceret Aristo. sed tñ fm fidē r rei veritatē pcedē duz est qz deus valde bene posset facere mundū pfectiozē. imo pot facere vnu aliū mundum vel duos vel tres vel qz vellet. r qñ dicebat videt qz per potētā naturālē posset fie ri pfectior sicut aliqs hō de nouo generet dico qz non ppter hoc fieret pfectior perfectione eēntiali: s. bene accidētali. Ad 2m dico qz ex hoc qz i mūdo sunt mōstra r defectuo sitates per talia no arguit mūdi iperfectio: sed magis perfe ctio. vñ si oia in mundo eēnt eque pfecta non esset tāta pul chritudo mundi sicut modo ē: aliqbus existētibz perfectis: aliqbus defectuosis: vnde maior pulchritudo r dcor dom⁹ est parietes diuersis coloribz r imaginibz eē depictos: vt qz hic sit depicta figura leonis hic capre qz si oēs parietes con sili colore eēnt colorati r siliibz imaginibus depicti. Ad tertiam dico qz est bene pfectior vna vice qz alia perfectioe accidentalī r non eēntiali. Quarta rō bene pbat munduz nibi eē qd sit per se vnu cum quo bn stat mundū esse aliqd aggregatiōe. nec o3 illud aliqd esse substantiā vel accidens: s. bn aggregatū ex subys r accidētibz. r sic sit finis.

Intendendum primo vtrum est corpus ifini tum rē. Textu pmenti trigesimali tertij.

Quendum Est mō de finitate r i finitate mūdi postq locutū est de pfectione mūdi. gratia cui⁹ vo/ lo tractare istas qōnes. s. pmo vtrū possit eē aliqd corpus ifinitum immobile. 2o qñtio. vtz possit eē aliqd corp⁹ ifinitū mobile mo tu circulari. Tertia ē. vtz possit eē aliqd corp⁹ ifini⁹ mobi le motu recto. Quarta. vtruz aliq magnitudo siue corpo rea siue icorporea possit eē vel sit ifinita. Quinta. vtrum si ifinitū eēt vnu eoz posset eē mai⁹ alio si essent plura. Sex ta vtrū mundus sit magnitudo finita vel infinita.

De prima arguit q sic. si vnu oppositoz ē in nā r re liquū. s. corp⁹ mobile finitū ē i nā r ei oppo nit corpus ifinitū mobile. ergo rē. C 2o. qz extra celum de facto est spaciū ifinituz immobile: qz alr no potest imagina ri qd sit extra mundū r illud spaciuz videt eē corpus cuz sit longū latū r pfundum. C 3o ifinitum dicit qd totum occu pat: sed tale corp⁹ de facto est. s. mūdus. r cuz hoc ipse est im mobilis: qz no vñ ad quam dñam positionis posset moueri ex quo totum occupat.

Oppositum arguit. omne corpus est naturalr mo bile sicut pri⁹ pbabat. iō non est aliqd corpus immobile: r per ois nec ifinituz immobile. Secdo. nam tale corpus eēt frustra cuz nullā hēt epationē neqz motū. Dic pmo volo pmittere aliq gnālia valētia nobis ad q stiones ppositas de ifinitate. Deinde volo respōdere ad questionē primam.

Quantum Ad pma sciendū est. qz ifinitū pot imaginari pluribz modis. vno mō fm qñtitatē cō tinuā. alio mō fm qñtitatē discretā. fz qñtitatez discretā pot imaginari vel actualr separatōz abiuicem: vel non actuali ter separatōrum ab inuicem: sed separabiliū. ifinitum autē fm quantitatē continuā pot imaginari vel extēsiue solū vel extēsiue r itensiuē sit. Deide ifinitum scdm extensio nē possumus imaginari vel successiue vel pmanēter. De inde ifinituz imaginatus fz extēsiōne pmanētē possumus imaginari vel fz vnā dimensionē sicut si nos imaginaremur lineā ifinitā vel fm duas sicut si imaginaremur superficie in finita. vel fm tres sicut si imaginaremur corpus ifinitum. Deinde ifinitū siue sit imaginatum fm vnā dimensionē siue fm duas siue fm tres possum⁹ imaginari vel ifinituz fm qñlibet ei⁹ partē vel ifinitū ad vnā eius partē r finitum ad aliā. Exemplū pmi sicut si imaginaremur aliqz lineā ifinitam tā versus oriēs qz versus occidēs: vel aliqd corpus ifinitum versus omnē dñam positionis. Exemplū secū di. sicut si nos imaginaremur ifinitā lineā versus orientem finitā tñ versus occidentē primū ifinituz vocaf ifinituz sim plr: scdm aut ifinitum scdm qd. Adhuc possum⁹ ima ginari ifinituz duplr. vno mō sine aliq pcauitate. alio modo cum pcauitate: vt si imaginaremur vnu ifinituz circa nos: puta celū vlteri⁹ psum in ifinitum. Adhuc vlteri⁹ pos sumus imaginari de ifinito fm lōgū licet sit finitū fz latū r pfundū: vel qz sit vniiformiter latū vlg sit difformiter latū ita qz vna ei⁹ portio sit pedāl r alia aut subduple latitu dinis: r alia subqdruple. r sic vlteri⁹. C 2o sciendū qz ly ifini tū pot capi duplr. vno mō cathegozematice. alio⁹ sincatego rematice cū accipit cathegoz. equalē ofoni huic res n hñs finē. r iuxta talē acceptōz hec ē negāda. Continū ē diuisibile in ifi⁹. qz est sensus qz continuū ē diuisibile in rē qz no hz finē. mō hoc est falsū: qz qñlibet partiū i qz rinuuz est diuisibile hz finē. vñ sic accipiēdo ifinitū of ab i qd est nō r finitū. vñ ifinitū quasi nō finitū r sic exponit ifinituz cathegozema

tice acceptum in continuis. proportionaliter exponitur in numeris: ita qd ille numerus diceret infinitus qui non habet ultimum nec finem: infiniti sic accepti aliquid sunt proprietates que sibi convenirent si esset aliquid tale: prima qd non posset sumi per ablationem finiti quantumcumque multoties facta. nec ex quocumque numero finitorum resultare posset. Secunda proprietates eius esset qd non posset determinari quantum ipsum esset: quia si querebatur quantum ipsum esset non posset aliter rudi nisi qd ipsum est infinitum: et hoc non esset responsio propria. propter hoc qd illa responsio non mutaretur posito qd ab eo auferretur tantum quantum est totus mundus. unde tanto ablato adhuc residuum maneret infinitum: ex eo qd infinitum per ablationem finiti non definit esse infinitum. aliter enim per additionem finiti ad finitum fieret infinitum. quod est falsum.

Sed infinitum sine cathogorematicè aliter exponitur in continuis et aliter in discretis: unde aliquid in continuis exponitur sic infinitum corpus. id est non tantum corpus quod maius: ita qd in continuis exponitur infinitum tantum sine cathogorematicè per illam orationem non tantum quin maius. sed in discretis exponitur per illam orationem non totum plurimum. Sed illud non videtur valere. nam secundum illas expositionem oporteret concedere qd infinita pars est in isto corpore pedali: quod non communiter conceditur: licet bene concedatur qd infinite partes sunt in isto corpore pedali. contra probatur. quia non tanta pars est in isto corpore pedali quod maior pars sit in eodem. Secundo iuxta eandem expositionem hoc esset concedendum. infinitum pondus scilicet potest portare: nam ex quo potentia fortis non determinatur ad maximum pondus qd potest portare: quis bene ad minimum quod non potest segetur quod quocumque pondere dato quod potest portare adhuc maius potest portare: et sic si ly infinitum in continuis dicto modo esset exponendum hoc esset concedendum. id est pondus scilicet potest portare. Nec etiam bene exponunt infinitum sine cathogorematicè acceptum in discretis ex eo qd expositio dicitur esse convertibilis cum exposito. sic non est in proposito: quia non sequitur non totum quod plura sunt. ergo infinita sunt: aliter enim ex negativa sequitur affirmativa. quod est falsum: ex eo qd negativa quantum est ex forma eius nihil ponit. affirmativa autem aliquid ponit. Alii autem exponunt sic. et hoc in discretis. Verbi gratia: infiniti homines currunt: duo homines currunt et tres homines currunt et non totum quod plures: sed in continuis sic. infinitum corpus est corpus pedale est et corpus tripedale est et corpus quadrupedale et sic in infinitum. Sed illud iteque non sufficit. nam posito qd viginti homines traherent navem unam et triginta unam aliam et quadraginta aliam tertiam et quinquaginta quartam et sic in infinitum: et quod non essent pauciores quam viginti trahentes navem: hoc esset concedendum infiniti homines trahunt navem et tamen hoc esset falsa. duo homines trahunt navem. et similiter hoc. tres homines trahunt navem. et sic ulterius usque ad viginti. similiter posito qd infinita essent corpora quorum unum non esset pars alterius quorum minimum esset decem pedum et aliud viginti pedum et aliud quadraginta. et sic in infinitum ascendendo secundum proportionem duplicatam. hoc est concedendum. infinitum corpus est. non tamen hoc. pedale corpus est et bipedale corpus est et sic ascendendo usque ad decem. Possumus ergo aliter exponere infinitum tantum sine cathogorematicè in continuis quod per hanc orationem aliquid quod quodlibet maius: in discretis autem per hanc orationem aliquid quod quodlibet plura. Juxta istam expositionem infiniti in continuis hoc est falsum. infinitum pondus scilicet potest portare. nam ad eam sequitur qd aliquid pondus scilicet potest portare etiam quodlibet maius illo potest portare. modo hoc est falsum. Juxta etiam eandem expositionem hoc est falsa. infinita pars est in isto corpore pedali. quia ad eam sequitur qd aliquanta pars est in isto corpore pedali et quodlibet maior ea est in isto corpore pedali. modo hoc est falsum. Juxta autem expositionem infiniti sine cathogorematicè in discretis accepti hoc est concedendum. infinite partes sunt in continuo: quia aliquot partes sunt in continuo: et quodlibet plures sunt in eodem. Alteri sciendum qd propones in quibus una ly infinitum tenet sine cathogorematicè et in alia cathogorematicè: sunt sibi invicem impertinentes ita qd una eorum non sequitur ad aliam nec repugnat ei. unde non sequitur

infinitum corpus est. ergo aliquid corpus est infinitum. nam in prima ly corpus stat absolute tantum. in secunda autem determinate. et in prima ly infinitum accipit sine cathogorematicè: et in alia cathogorematicè. Alteri sciendum qd a proponitur de futuro vel de preterito in quibus ly infinitum est sine cathogorematicè sumptum ad proponendum de presenti in quibus ly infinitum sibi modo tenet cum ly verum non valet. unde non sequitur. infinitum corpus fuit hoc ergo aliquid do fuit vera infinitum corpus est. nec legitur infinitum corpus erit: ergo hoc aliquid erit vera infinitum corpus est. per se simili. nam hoc sit vera. infiniti dies fuerunt. nunquam tamen hoc fuit vera de presenti. infiniti dies sunt: et ly infiniti dies erunt nunquam tamen hoc erit vera. infiniti dies sunt. ista sic in generali dicta de infinito valebunt nobis ad sequentia.

Tunc sit prima delectio. nullum corpus infinitum simplex est immobile. probatur: quia illa non sunt nisi quibus secundum speciem exceduntur. scilicet quatuor elementa et celum. modo quodlibet eorum est mobile. elementa quidem motibus rectis. celum autem motu circulari. tota ratio per se prima parte huius. secundo. nam sequitur si aliquid corpus naturale simplex esset infinitum quod etiam locus eius naturalis esset infinitus: cum locus debeat esse equalis locato: sed hoc est impossibile. primo: quia periret sursum et deorsum. nam in infinito non est medium nec extremum. et tamen sursum et deorsum sunt extrema et medium.

Et confirmatur secundo. nam non essent amplius diversi motus naturales diversorum simplicium ex eo qd motus simplicium saltem elementorum sunt naturaliter sursum et deorsum: modo tales motus non essent si non esset sursum et deorsum. Confirmatur tertio. quia sequeretur quod lapis vel gleba terre si esset in illo loco infinito vel ubique moveretur vel ubique quiesceret. quod non apparet. verum sequentia per se. quia totus locus corporis naturalis debet esse consimilis id dicitur quarto physicorum. quod idem est locus totus et partis. Si autem locus infinitus esset totus consimilis nature. non esset ratio quare aliquid corpus positum in eo moveretur magis vel quiesceret magis in una parte quam in alia ideo vel ubique moveretur vel ubique quiesceret. quod erat probandum. Tertio arguitur ad conclusionem sic. nam sequeretur qd tale corpus infinitum simplex immobile nec haberet locum naturale nec violentum. contra est falsum ex eo qd omne corpus simplex postquam est mobile naturaliter sicut prius probatum est: habet aliquem locum naturale ad quem vel in quo est naturaliter mobile. contra patet. quia locus est extrinsece continens locatum modo impossibile est qd unum infinitum contineatur ab alio. ergo per impossibile esset tale corpus simplex infinitum contineri ab aliquo loco naturali vel violento. Quarto illud corpus simplex infinitum immobile vel nec esset grave nec leue vel esset grave vel leue. si dicitur primum tunc vel esset celum. et per contra non immobile. unde videmus celum moveri ab oriente in occidentem: etiam ex alio. nam tunc illud corpus totum occuparet. et sic nullus esset grave nec leue quod est falsum. Si autem dicatur qd illud corpus esset grave. sic nullum esset leue. quod iteque est falsum. si autem esset leue tunc nullus esset grave. quod iteque est falsum. contra patet per hoc qd illud corpus totum spaciū occuparet et sic non permetteret secus aliquid aliud corpus. Si autem diceretur qd una eius pars esset gravis: et alia levis hoc non valet. nam tunc illud corpus esset compositum et non simplex nec etiam posset dici. quomodo illud corpus deberet pariri: et quia proportionem haberet pars gravis ad partem leuem vel ad partem que nec est gravis nec levis. Secunda conclusio. nullum est corpus infinitum compositum ex simplicibus immobile. probatur. nam omne corpus compositum seu mixtum ex simplicibus esset mobile motu eius vel eorum cuius vel quorum qualitates motive dominant in ipso sicut ostensum est in prima parte huius. ergo nullus tale est immobile. nec etiam aliquid tale est infinitum quia vel esset compositum ex corporibus simplicibus infinitis secundum multitudinem vel finitis. si infinitis: tunc alicuius rei naturalis essent principia infinita. quod improbarum est primo physicorum per Aristotelem contra anaxagoram. Et confirmatur. quia sicut illa simplicia essent diversarum naturarum sic eorum lo-

alias est: aliter

ut est similitudo in motu: sic non se habet ad motum in infinitum

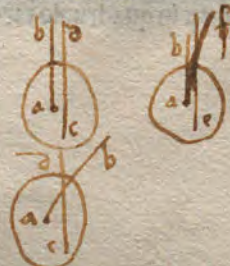
ut ad hanc exponitur quod non parva minor aliter videtur et notat quod plures infiniti habet

melior est

intra hoc dubitatur. quia dicit Aristoteles in secundo meta
 phyfice qd infiniti si esset quelibet pars esset media. & hic in p
 mo huius dicit qd no. Ita duo dicta possunt concordari disti
 guendo de medio: qd medius in aliquo continuo dicitur vno
 modo negatiue: qd no est extremum imo aliqd est vltra & ali
 qd citra. & sic quelibet pars infiniti si eēt: eēt media. alio mo
 do dicitur medius positiue p equidistantia ab extremis. & sic
 no esset medium corporis infiniti. Nec iste due conclusiones. s.
 quarta & quinta contradicunt: sicut nec iste. si tm pater e aliquis
 pater est. & si tantu pater est nullus pater est. Sūt. n. due ad
 ditionales vere: sed bene cōcedit qd ans est impossibile. quonia
 ois ppositio est impossibilis ad quā sequitur ppositiōes tra
 dictorie. Et ideo ex dictis bene cludit qd impossibile est esse
 corpus infinitu circulariter motu. Et ista sit sexta conclusio.
 quā Aristo. multipliciter pbat in littera. primo sic. qd si esset
 possibile esse corpus infinitu circulariter motu tūc esset possi
 bile in tēpore finito pertrāsiri spaciū infinitu. cuius opposi
 tū ostēdit Aristo. 6. phy. nra pbat. nam imaginētur due li
 nee exērentes a centro illius corporis: circa qd mouet versus
 circūferentiā eiusdē corporis causantes angulū in centro a
 quo egrediunt: inter illas duas lineas sic imaginatas cadit
 spaciū infinitu: tunc illud spaciū infinitu sic imaginatū per
 trāsiri ab vna illaz lineaz i tēpore finito postq̄ totale cor
 pus facit vnā circuitiōē in tēpore finito. ¶ Iuxta istaz ra
 tiōē dubitat. nā videt pmo qd spaciū interceptū inter illas
 duas lineas esset finitū: qd pbat. qz esset terminatūz illis
 duabus lineis. ¶ Et confirmat hoc. nā posito qd qū ille linee
 incipiunt egredi a cētro cōstituāt triangulū cum linea tertia
 q̄ vna cū illis recedat a cētro q̄ tertia in recedēdo sic crescat
 qd continue maneat sup illis duabus lineis cum qbus con
 stituit triangulū: tunc quādo ille linee p finitū recesserunt
 a centro iter eas cadit spaciū: sed pbo qd finitū. qz figuratūz
 figura triangulari. ¶ Secdo videt. qz si esset tale corpus in
 finitū no pransiret ppter hoc spaciū infinitu recte: sicut si
 mūndus totalis moueret. no ppter hoc pransiret aliqd spa
 ciū saltē aliud a mūdo. qz mūndus no occupat aliqd spaciū
 distinctū a seipso nisi tunc velimus ponere. locū esse vnaz di
 mensiōē separatā. qd iprobatū est ab Aristotele 4. phy. co
 rum. ¶ Similr deus posset destruere oēm locū huius lapi
 dis. & adhuc mouere hūc lapidē: & sic ille lapis moueret sine
 loco & spacio. sic videt in pposito: qd si eēt corpus infinitum
 circularē ipm posset moueri circulariter absq̄ hoc qd prans
 firet aliqd spaciū: & sic in tēpore finito no oportet pertrāsiri
 spaciū infinitu nec etiā finitū. ¶ Tertio videt. qd dicta ratio
 sic posset impediri: qz diceret aduersarius qd illud corpus infi
 nitu circulariter mobile no faceret aliquā circuitiōēz pfe
 ctā in tēpore finito: sed hū in tēpore infinito: & sic no oportet
 ret vnā de dictis lineis imaginatā in tēpore finito pertrāsiri
 re spaciū infinitum. ¶ Ad ista. ad p̄mū bene cōcedo qd si ef
 set tale corpus infinitu circulariter motu & in eo essent ima
 ginate tales due linee infinite egredientes a centro qd inter
 eas interceptet spaciū finitum: sed etiā cum hoc inter eas i
 terciperet spaciū infinitum: ex quo ille linee cōtinue vadūt
 elōgando: & sunt infinite: & qz inter illas lineas spaciūz totale
 interceptū eēt finitū & idē esse infinitu repugnant adinuicē
 & sequuntur ambo ad esse corpus infinitu circulariter mo
 tum cōcludo qd esse tale corpus infinitu est impossibile post
 qd ad ipsum sequuntur contradictoria. Et cōsimiliter re
 spondeatur ad confirmationē. ¶ Ad secundūz respondeo
 qd Aristoteles in dicta ratiōe non supponit qd tale spaciū sit:
 sed qd non repugnat imaginationi: & ex hoc tunc cum hoc qd
 est corpus infinitu circulariter motu infert vnum quod repu
 gnat imaginationi. s. qd spaciū infinitu pertrāsiretur in
 tēpore finito. & ex hoc concluditur qd esse corpus infinitu
 circulariter motu est impossibile & imaginatiōi repugnās.

nam quādocūq; ex duobus quoz vnus non repugnat inta
 ginationi infertur vnum repugnans imaginationi tunc al
 terum illorum duorum etiam imaginationi repugnat.
 ¶ Ad tertium dico. qd illa obiectio non valet: qz talis linea
 infinita imaginata vel in tēpore finito describit aliquem
 angulum circa centrum vel non. si non. tunc non mouetur.
 & sic nec illud corpus infinitum mouetur. si autēz describit
 aliquem angulum tunc sicut deductum est. sequitur dictaz
 lineam in tēpore finito pertrāsire spaciū infinitu ipa
 ginatum: & sic tale inconueniens sequitur ad dictam conclu
 sionem siue illud corpus infinitum circulariter mobile po
 natur completere vnā circuitiōem in tēpore finito siue
 in tēpore infinito. ¶ Secundo. si esset possibile esse tale
 corpus infinitum circulariter motum sequeretur qd spaciū
 pedale pertrāsiretur in non tēpore siue in instanti. quod
 est falsum. probatio consequentiē. nam ponatur qd a centro
 talis corporis protrahatur in infinitum linea a. b. que cum
 illo corpore moto circūuoluitur: & extra centrum imagine
 tur vna linea infinita quiescēs. que sit c. d. & sit equidistans
 siue parallela linee. a. b. & spaciū inter eas pedale in lati
 tudine: & moueatur linea. a. b. versus lineam. c. d. tūc sequi
 tur impossibile scilicet qd spaciū pedale pertrāsiretur in nō
 tēpore siue in instanti. probatur. quia in principio motus
 vep est dicere qd linea. a. b. secundum se totam & secundum
 quamlibet sui partes distat pedaliter a linea. c. d. & imedia
 te post hoc non distabit: sed concurret cum ea & intersecā
 bit eam: cum nunc sit equidistans ei & immediate post hoc
 non erit equidistans ei. & cum necesse sit lineas non equidi
 stantes siue non parallellas concurrere si in infinitu pro
 trahantur: & sic cum nunc dicte linee distāt pedaliter & im
 mediate post concurrunt: ideo sine tēpore medio & diu
 sibili pertransitum est spaciū pedale & per motum conti
 nuum. quod est impossibile. ¶ Iuxta dictam imaginationē
 nem sequitur qd ita cito linea. a. b. concurrat cum linea. e. f.
 multum ab ea distante sicut cum linea. c. d. solum distan
 te ab ea pedaliter. et sic ita cito pertrāsiret spaciū ma
 gnum sicut paruum vel sicut paruum partem eius. proba
 tio consequentiē. quia cum dictis duabus lineis. a. b. & c. d.
 imaginetur tertia linea. scilicet. e. f. etiā equidistans linee. a.
 b. multo plus tamen distans ab ea qz: c. d. tunc in instanti
 in quo a. b. incipit moueri versus c. d. & versus e. f. veruz est
 dicere qd a. b. est equidistans linee. c. d. & etiam linee. e. f. & im
 mediate post non erit alicui earum equidistans: & cum om
 nes tres dicte linee sint infinite sequitur. per definitionem
 linearum inequidistantium siue non equidistantiūz qd im
 mediate post instans datum linea a. b. concurrat cum linea
 c. d. & etiam concurrat cum linea e. f. cum immediate post i
 stans datum erit equidistans vtrinq;: & sic dicta linea a. b.
 ita cito pertrāsiret spaciū magnum interceptum inter
 ipsam & lineam e. f. sicut spaciū paruum interceptum in
 ter ipsam & lineam. c. d. ¶ Iuxta idēz sequitur qd linea. a. b.
 ita cito interfecaret lineam. c. d. sicut eam tangeret. quod est
 inconueniens. probatio consequentiē: quia ita cito concu
 rit cum linea. c. d. sicut concurrat cum linea. e. f. sicut iaz ostē
 debatur: sed non potest concurrere cum linea e. f. nisi inter
 secet lineam. c. d. Ideo ita cito sicut concurrat cum linea c.
 d. interfecat eam. & ex hoc tunc vltērius sequitur qd linea. a.
 b. immediate post instans. in quo incipit moueri pertran
 sibir spaciū infinitum: quod iterum est in conueniens &
 imaginationi repugnans: probatio consequentiē: quia im
 mediate post illud instans interfecabit lineam. c. d. sicut iaz
 ostēdebatur: sed non potest ipsam interfecare nisi pertran
 suerit spaciū infinitum imaginatum versus circūferen
 tiam dicti corporis. ¶ Tertio arguitur ad dictam conclu
 sionem sic. omnis linea circa centrum circūuoluta descri

ppter motu in infinitu
 enter

bit circulum. scilicet maiore maiore. et minorez minore. Ideo infinita linea circa centrū mota describeret circulū infinitum. et hoc est impossibile: cū de rōne circuli et cuiuslibet figure sit esse terminatum. quod patet per diffinitionez figure positaz in principio geometrie. figura est que termino vel terminis clauditur. unde non posset dici cuius figure esset infinitus. ex quo concluditur quod impossibile est et imaginatio ni repugnans esse corpus infinitum.

Tunc ad rōnes. ad primā pot dicitur quod virtus infinita libera pot bñ mouere mobile finitū finita velocitate. qz nō mouet q̄tūcūq; pot. sed q̄tū vult. et ideo non o3 sit potētia motiua infinita qz ḡ sit mobile sibi corpn̄s infinitum. Ad scđam ccedo añs. sed nego añtiam. rō negationis consequentie est. qz diminutio cōtinui bene vadit in infinitū. sed non augmentatio. Cōsimili modo respondeatur ad tertiam. quia tarditas est diminutio motus. velocitas autem augmentatio. et ideo lz tarditas possit ire in infinitum. non tamen velocitas.

Sed adhuc neqz qđ ad mediu3 neqz qđ a medio ferē infinitū erit zc. Tertiu3 p̄mēti quadragēsimi quarti. **Questio. VIII.**

Tertium p̄posito3 erat. vtruz possit esse aliqđ corpus infinitū mobile motu recto. pbatur qz sic. qz ignis d̄ sui natura mobilis est motu recto. et si eēt infinitus non min⁹ eēt mobilis motu recto. qz ad huc h̄ret n̄az ignis. sed pot eē ignis infinitus. ergo pot eē mobile infinitū motu recto. assūpuz pbatur auctoritate Ari. scđo d̄ aīa d̄itris. ignē esse augmentabile in infinitū si apponatur obustibile. C̄tia confirmatur hoc. qz deus pot facere ignē pedale. io. pedū. io. pedū. et sic sine statu. q̄ posset facere ignē infinitū. C̄tia3 p̄firmat qz nō tñ ignē finitus posset deus facere qn posset maiore facere. et hoc legitur cuz d̄r qđ infinitū ignē deus pot facere. p3 hoc ex eo. qz infinitus sic exponit p̄ aliquatū et non tñ qn maius. Scđo. nā si nō pot eē tale corp⁹ infinitū mobile motu recto hoc eēt ppter hoc qz illud corpus h̄ret grauitatē vel leuitatē infinitā. qđ Ari. reputat impossibile. pbo qz hoc nō oportet. qz posset eē tale corpus. et h̄re abuc grauitatē vel leuitatē finitā. qđ ostēdo sic. nam capiat vna certa latitudo grauitatis finita et illi⁹ pars p̄ma p̄portionalis sit in vna pte pedali illi⁹ corporis infiniti. et scđa pars p̄portionalis eiusdē sit i alia pte pedali illi⁹ corporis infiniti. et sic vltra. tūc illud corpus infinitū erit graue. qz h3 grauitatē. et tñ finitā ex eo qz grauitas vni⁹ libze sola ē extēsa p̄ illud totale corpus infinitum. C̄ Tertio. nā lz nō cōtingat esse corp⁹ infinitū mobile motu circulari sicut est dictus in alia qđone. qz nō cōtingit imaginari lineā infinitā circularē. nō tñ sic v̄ esse de corpore infinito recto. qz bñ cōtingit imaginari. lineā rectā infinitā. et ideo videtur qz etiam bene cōtingat imaginari mobile infinitus motu recto per illam lineam rectam infinitam imaginatam.

Oppositum vult Aristo. in lra et ad hoc plures ponit rōnes. Ad istā questionē breuiter pono vnicā cōclusionē qz nō potest eē corpus infinitū mobile motu recto. Istā cōclusionē Aristo. pbat in littera multipliciter. C̄ p̄mo sic ex parte locoz. qz si eēt tale mobile infinitū oportet ip3 habere locū infinitū: sed hoc est impossibile. qz nullus loc⁹ est infinitus. qđ p3. per diffinitionē loci qđ dicitur locus est terminus corporis cōtinētis. pbatur añs. qz omne corpus mobile localiter debet habere locū saltē v̄z vel imaginabilē. qz deus posset mouere totalē mundū motu recto sicut dicit articulus parisiēsis: et si deus ipm taliter moueret nō moueret ip3 in spacio vero: sed imaginabili vel

imaginato: et cuz locus alicuius corporis nō possit eē minor illo corpore cū debeat cōtinere ip3 oportet si eēt corpus infinitū mobile motu recto qz haberet locū infinitū. C̄ Scđo. do si eēt corpus infinitus mobile motu recto oportet dare duo loca extra iuicē quoz quilibet esset infinitus: et hoc est impossibile. qz vnus locus infinitus occuparet omne spaciū imaginabile. et per añs nō pmitteret extra se aliū locū. añs pbatur. qz mobile motu recto moueret de vno loco a quo erit ad aliū locū in quē intrat. Ideo si corpus infinitū moueret motu recto ipsum p̄mitus esset in vno loco infinito et exēdo intraret aliū locū ex illū p̄mū. C̄ Tertio tale corp⁹ infinitū si esset vel esset in loco sibi naturali vel violēto: si dicat p̄mū tunc nō posset ab illo loco remoueri nisi per motū qui esset maioris potētie q̄ illud infinitū esset resistētie ex eo qz potentia mouētis debet excedere resistētia moti Sed illa resistētia cum esset infinita nulla potentia motiua posset esse maior: et sic illud corpus per nullā potētiā posset remoueri a suo loco naturali. et per añs non esset mobile motu recto. Si autem dicat scđm. s. qz illud corpus sit in loco sibi innaturali seu violento hoc est impossibile ex eo qz nulla eēt potētia q̄ p̄ violētiā posset illud corpus tenere in illo loco sibi violēto cū nulla eēt potētia maior q̄ eēt potētia illi⁹ corporis infiniti: postqz potētia illius corporis infiniti eēt infinita. infinito autē nihil ē mai⁹ neqz finitū sicut notus est de se nec infinitū sicut postea videbit. C̄ 4. arguit ad eandē cōlonez ex pte grauitatis vel leuitatis. qz si eēt corpus infinitū. et hoc esset graue sequeretur qz eēt grauitas infinita. añs est impossibile. ergo et añs. añs pbatur. quia in maiori corpore est maior virtus. ideo i corpore infinito eēt virtus infinita. ideo si esset aliqđ corpus infinitū et eēt graue haberet grauitatē infinitā. falsitas cōsequētis pbatur. qz si haberet grauitatē infinitam. tunc moueret in nō tempore. sed hoc est impossibile. añs p3 ex hoc qz aliquātas grauitas mouet i aliquo tpe: et ceteris parib⁹ maior grauitas mouet in breuiori tēpore. ergo si esset grauitas infinita moueret in nō tpe. Sed diceret qz si esset talis infinita grauitas illa nō moueret. sed instātaneē mutaret: mō lz impossibile sit motum eē instātaneū: tñ nō est impossibile mutationem esse instātaneā. C̄ Breuiter istud magis videtur nostrū p̄positum cōfirmare qz destruere. quia iuxta illud ceditur qz si esset grauitas infinita vel infinitū haberet grauitatē infinitam nō esset mobile. sed bene mutabile. et hoc sufficit nobis p̄ cōclusionē nostrā qua dicitur qz non est possibile esse finitū mobile motu recto bene dicimus mobile et non mutabile. C̄ Adhuc iuxta vltimā rōnem aliquis dubitaret vel obyceret negando cōsequentiā qua arguebatur si esset corpus graue infinitus h̄ret infinitam grauitatem. nam sicut arguebatur scđo ad qđonem si illud corpus esset disforme in grauitate scđm suas partes non oportet in eo esse grauitatē infinitam licet hoc bene oportet si eēt vniformiter graue per totum. C̄ Breuiter istud non valet. quia tale corpus infinitum mobile motu recto si esset oportet qz esset simplex vel mixtum: et siue esset simplex siue mixtū non eēt in eo tanta disformitas in grauitate qn totalis eius grauitas esset infinita.

Ad rationes quando dicitur ignis est augmentabilis in infinitum dico qz non. et quādo Aristoteles dicit hoc dico qz dicit hoc conditionaliter. et illa cōditio est impossibilis. quia dicit si apponeretur sibi infinitum cōbustibile. modo hoc est impossibile. quia ex quo non est infinitum cōbustibile non est possibile hoc igni ministrari. C̄ Ad confirmationes sequentes videbitur in sequenti questione in qua pertractabitur vtrū possibile sit aliquā magnitudinem esse infinitam siue hoc sit naturaliter siue per potētiā diuinā. et ibidem etiam

*ista dicitur supra
et notat: et ad
hanc dicitur qz
hanc dicitur*

videbitur de hoc d quo tangitur in tertia rone. s. vtz repugnet imaginationi esse magnitudinē rectā infinitā. Ad scdaz soluta est in soluendo obiectionē scdo factā iux qrtā rōnem. 7 sic est finis qōnis.

Si igitur neq3 spera neq3 tetragonuz neq3 circulus est infinitus zc. Textu cōmenti trigesimali noni.

Questio. IX.

Quartum propositoz erat. vtrū aliq magnitudo siue corpea siue linearis siue superficialis sit vel possit esse infinita. videt primo q sic. nā possibile ē q in pma parte pportionali alicuius hore deus creet vnū lapidē pedalē. 7 similiter possibile est q in secūda creet vnū lapidē pedalē ad primū. 7 similiter q in tertia. 7 sic vltra de alijs ptribus proportionalibus hore. ponat ergo q in qualibet pte pportionali alicuius hore deus sic faciat i fine hore: aggregatū ex omnibus illis lapidibus erit infinitū. ideo possibile ē q aliqua magnitudo corpea sit infinita. Scdo. nā possibile ē q secūda pars pportionalis alicuius corpis pedalis rarefiat 7 extēdat ad equalitatē prime. 7 ita de 3^a 7 4^a 7 sic de alijs. 7 saltē hoc ē possibile per potentiaz diuinā. 7 si sic fieret i fine illi⁹ hore illd esset infinitus. C3^o pbatuz q de facto corpus bipedale est infinitū. quia illud ē infinitum quod est cōposituz ex infinitis ptribus quaz quelibet est tanta sicut aliqua certa data. sed sic est de corpore bipedali. qz in ipso sunt infinita pūcta. a quozū quolibet ad aliū est corpus pedale. C4^o magnitudo est augmētabilis i infinitum. ergo videtur q sit possibile esse magnitudinē infinitā. cū enī est aucta in infinitū videtur eē infinita. añs pbat. qz sint a. 7 b. due magnitudines corpee 7 id qd diuidit a. b. addatur ad. a. tūc si b. est diuisibile in infinitū. ergo a. est augmentabile in infinitū. añs vñ tenere ex eo qd p idē per cuius ablationē b. diminiat a. augmentat. 7 qz b. p ei⁹ diuisionē diminiat ad subduplū 7 ad subtriplū. 7 sic in infinitū videtur q a. augeatur ad duplū 7 ad triplū. 7 sic in infinitū C Quinto aliqd de facto est corpus tm qrtum eēt corpus ex infinitis corpeoz nō cōmunicantibus cōpositū quoz quodlibet est tm sicut aliqd certū datum. ergo de facto est aliqd corpus infinitū. Consequētia t3 ex eo. qz tale corp⁹ ex talibus infinitis cōpositū eēt infinitum. Assumptū pbatuz nā posito q eēt infinita corpea quoz quodlibet eēt sicut vnum ouū. tunc pbo q ex omnib⁹ illis omni rarefactione 7 cōdensatione amota pōt fieri vnū corp⁹ finitū tante forme sicut est caput meū. vel aliqd tale. Nā sint talia corpa flexibilia. 7 sit ad imaginationem q in pma pte pportionali alicuius hore vnum eorum fiat latuz 7 circumflectatur vni de illis. 7 tunc claz est q illud circūflexū est finite spissum. capiatur i scda pte pportionali eiusdē hore vnū aliud 7 circūflectatur aggregato ex p 7 scdo. tunc corp⁹ scdo circūflexū est min⁹ spissum qz corp⁹ pmo circūflexū pp hoc q circūflectitur maiori. deinde i tertia parte pportionali eiusdē hore capiatur itez vnū de illis corpeozibus 7 circūflectat aggregato ex prioribus: tūc itez corpus tertio circūflexū ē min⁹ spissuz qz corpus scdo circūflexū. 7 cōtinuet hoc vlteri⁹ p singulas ptes pportionales alicuius hore: in fine hore sunt infinita corpea sic circūflexa: q p circūflexuz ē spissius scdo. 7 scdo circūflexū est spissius tertio. 7 sic vlteri⁹. q vñ q total spissitudo ex bis aggregata sit finita postqz spississimū iter omnia corpa sic circūflexa est finite spissum recte sic aliqd corpus est finitū cuius pma ps pportionalis ē maior scda 7 secūda 3^a. 7 sic vlteri⁹ ppter B q inter tales infinitas ptes maxima ē finita. sic qvñ eē pbatū q ex infinitis corpeozibus eēlib⁹ nō cōicantibus siue rarefactōe 7 cōdensatione factū sit vnum corpus finitū. C Et deinde pbatuz q aliq magnitudo superficialis est infinita. pbatuz. qz angulus rectus ē magnitudo superficialis. 7 ē infinit⁹. ergo zc. assumptū pbat. qz angulus rectus cōponitur ex infinitis angulis acutis rectilineis nō cōmunicantibus quoz qlibet ē maior angulo cōiugēte certo dato qd p3. ex 3° geometrie. illd at qd pponit ex infinitis non cōicantibus maioribus aliquo certo dato. videt eē infinitū: C Deinde pbatuz q aliq magnitudo linearis sit infinita. p3 hoc de linea giratiua q cōponitur ex infinitis giris: qz quelibet girat vnā pte pportionalē corpis colūnaris spissitudinis vnus pedis.

Oppositum vult Aristo. In ista qōne duo erūt articuli. Prim⁹ erit vtz de facto sit aliq magnitudo infinita. 2° erit vtz possit eē magnitudo infinita sit cōlo pma. Nō est aliq magnitudo corpea infinita. pbat. qz illa esset mobilis vel immobilis. nō pōt dici q immobilis sicut pus pbatū ē. nec pōt dici q mobilis. qz vel circulariter vel motu recto sicut pus oñsuz ē. ergo zc. C Scda cōlo est. Infinita magnitudo est. p3 tā de linea giratiua qz de superficie giratiua qz d corpore giratiuo corpis colūnaris. nā aliq linea giratiua ē 7 qrtū libz maior giratiua linea ē. vñ gira composita ex gira p⁹ 7 z⁹ pris pportionalis colūne cui⁹ diameter spissitudinis ē pedalis: dupla est ad girā pme pris pportionalis. 7 gira cōposita ex p⁹ 7 z⁹ 7 3⁹ giris tripla est ad eadē. 7 sic vltius. si lī mō est de superficie giratiua qrtū ad lōgitudinē cōtenta iter duas lineas giratiuas. Nō mō est de corpore giratiuo. 7 B qrtū ad longitudinē iterecepto inter qtuor superficies giratiuas. C 3° cōlo nulla magnitudo est infinita. pbat. qz si aliq magnitudo eēt infinita maxime videt eē linea vel superficies giratiua vel corpus giratiuu: s3 hoc nō. nā si aliq linea giratiua eēt infinita vñ illa giraret oēs partes pportionales corpis colūnaris: vel terminaret citra terminū colūne. nō pōt dici p mū ex eo q nulle ptes sūt oēs ptes pportionales colūne. 7 p añs nulla ē gira giras oēs. 7 per añs nulla gira girans oēs ē infinita. nec potest dici scdm ex eo q quelibet talis est finita.

De primo sit pma cōlo. nō est possibile aliq magnitudinē circularē eē infinitā. imo B implicat cōdictōez. pbat. nā data aliq magnitudine circulari infinita ipsa est figurata. qz circularis. 7 vltra ipsa ē figurata. g termino vel terminis clausa. p3 hoc ex eo q figurata est que termino vel terminis clauditur. ex principio geometrie. 7 vltra. ipsa est termino vel terminis clausa. ergo ē finita. nō ergo infinita. scdo. nā dato opposito cōclonis sit aliquis circulus infinit⁹ in cui⁹ circūferētia signetur duo puncta a. b. a qb⁹ trabatur due linee. s. a. c. 7. b. c. cōcurrēt 7 facientes angulū in certo. c. illi⁹ circuli. quo posito sequitur aliq angulū rectilineū eē acutissimū. sed B est falsum. añs pbat. qz si ab a. 7 b. pūctis traherēt due linee q cōcurrerēt pax remote a pūctis. a. 7 b. ille linee carent angulū aliq⁹ acutū. 7 si cōcurrerēt remoti⁹ ab a. 7 b. carent angulū acutiorē. g si remotissime carent angulū acutissimuz. s3 cū cōcurrūt i pūcto c. cōcurrūt remotissime a pūctis a. 7 b. 7 ex q itercipiūt spaciū infinitū iter. c. ex vna pte 7 a. 7 b. ex alia seqt anglz. c. rectilineū eē acutissimū: qd erat pbatū falsitas añs pbatuz. qz vel latera illi⁹ anguli distaret vel nō. si distaret 7 nō distaria indiuisibili. seqt q ista latera eēt possent ppingora. sed tē carent anglm acutiorē. 7 p añs anglz dat⁹ nō erat acutissim⁹. si at latera nō distaret tē vnū iaceret supra aliū 7 tē nō facerēt anglz. 7 p añs nō anglm acutissim⁹. C 3° ad idē. nā si possibile eēt aliq magnitudinē circularē eē infinita seqret q eēt pole duas lineas nō egdistātes vsus eadē pte trahi p i finitū spaciū añqz cōcurrerēt. B ē falsū 7 d diffōnem lineaz non equidistantium. probatur consequētia. quia si traherētur ab a. 7 b. punctis signatis in circūferētia circuli infiniti due linee recte in centro. c. illius circuli ille linee eēt non equidistantes: 7 traherentur p aliquantum spaciū añqz

De secundo sit pma cōlo. nō est possibile aliq magnitudinē circularē eē infinitā. imo B implicat cōdictōez. pbat. nā data aliq magnitudine circulari infinita ipsa est figurata. qz circularis. 7 vltra ipsa ē figurata. g termino vel terminis clausa. p3 hoc ex eo q figurata est que termino vel terminis clauditur. ex principio geometrie. 7 vltra. ipsa est termino vel terminis clausa. ergo ē finita. nō ergo infinita. scdo. nā dato opposito cōclonis sit aliquis circulus infinit⁹ in cui⁹ circūferētia signetur duo puncta a. b. a qb⁹ trabatur due linee. s. a. c. 7. b. c. cōcurrēt 7 facientes angulū in certo. c. illi⁹ circuli. quo posito sequitur aliq angulū rectilineū eē acutissimū. sed B est falsum. añs pbat. qz si ab a. 7 b. pūctis traherēt due linee q cōcurrerēt pax remote a pūctis. a. 7 b. ille linee carent angulū aliq⁹ acutū. 7 si cōcurrerēt remoti⁹ ab a. 7 b. carent angulū acutiorē. g si remotissime carent angulū acutissimuz. s3 cū cōcurrūt i pūcto c. cōcurrūt remotissime a pūctis a. 7 b. 7 ex q itercipiūt spaciū infinitū iter. c. ex vna pte 7 a. 7 b. ex alia seqt anglz. c. rectilineū eē acutissimū: qd erat pbatū falsitas añs pbatuz. qz vel latera illi⁹ anguli distaret vel nō. si distaret 7 nō distaria indiuisibili. seqt q ista latera eēt possent ppingora. sed tē carent anglm acutiorē. 7 p añs anglz dat⁹ nō erat acutissim⁹. si at latera nō distaret tē vnū iaceret supra aliū 7 tē nō facerēt anglz. 7 p añs nō anglm acutissim⁹. C 3° ad idē. nā si possibile eēt aliq magnitudinē circularē eē infinita seqret q eēt pole duas lineas nō egdistātes vsus eadē pte trahi p i finitū spaciū añqz cōcurrerēt. B ē falsū 7 d diffōnem lineaz non equidistantium. probatur consequētia. quia si traherētur ab a. 7 b. punctis signatis in circūferētia circuli infiniti due linee recte in centro. c. illius circuli ille linee eēt non equidistantes: 7 traherentur p aliquantum spaciū añqz

eum vniuersalis sicut ista omnē hoiez esse animal, est possi-
 bile modo sicut scitis talis nō est vniuersalis, sed indefini-
 ta sicut diffuse declarauit in logica. **C** Secō arguit ad 4^{am}
 conclusionem si esset possibile qd esset aliqua magnitudo infi-
 nita, tunc eēt possibile qd aliquod corpus opacuz obcyeret
 alicui corpori luminoso: tñ non faceret umbras: qd videt
 eē falsū. pbat̄ sequentia. nā sit per aduersariū vñū corpus
 luminosū infinitū: obcyat̄ sibi vñū corpus quadratū pe-
 dale. pbo qd non facit umbrā pro quo suppono qd glibz ille
 punctus medij illuminat̄ qui ē retro corpus opacū ad quē
 pertingit aliq̄ radius recedēs vel rectus: ab aliquo pūcto
 corporis luminosī deinde suppono qd illud corpus lumino-
 sū sic se habeat p̄ pportionaliter secū dum qd puncta eius
 quibz distant a corpore opaco habeant plures de luce in tñ qd
 glibz punctus illius corporis luminosī possit radiare vsq̄
 ad corpus opacum, tunc arguit sic. glibz punctus medij re-
 tro corpus opacum illuminatur, ergo illd corpus opacum
 non facit umbrā. nā tenet, antecedēs pbat̄. nā quocūq̄
 puncto medij dato retro corpus opacum ille distat a corpore
 opaco, ergo ad quēlibet talē punctum pōt puenire radius
 rectus ab aliquo puncto corporis luminosī absq̄ hoc qd im-
 pediatur p corpore opacum. 2 per oīs p vñā supponem quili-
 bet punctus medij retro corpus opacuz illuminat̄ qd erat
 pbandum. **C** Tertio arguit sic. si eēt possibile aliquā ma-
 gnitudinē eē infinitā: tunc esset possibile qd a. per vñā totā
 horā eēt finitum 2 in instāti termināte illā horā exclusiue
 eēt infinitum. 2 tñ in illo instāti nihil sibi adderetur: quod
 videtur eē incōueniēs. pbat̄ oīa. nā sit a. vnum pedale
 quod in p̄ma parte pportionali alicuius hore crescat ad du-
 plum. 2 in scōda ad quadruplum. 2 sic vltra quō volunt pba
 re possibilitatē infiniti, tunc in qualibet parte pportionali
 illius hore est finitum, sed in instanti termināte exclusiue
 illā horā est infinitum ex quo tunc est cōpositum ex infini-
 tis q̄tis nō cōmunicātibz quoz quodlibet est tñ sic ali-
 quod certū datū. 2 tñ p illo instāti nihil sibi additur p̄
 qd pōstū est: qd augeatur vsq̄ ad illud instās exclusiue. sic
 simili mō segtur qd eēt possibile qd aliqd p vñā totā horā
 eēt finitū. 2 i instāti termināte exclusiue illā horā esset
 finitum. 2 tñ in illo instanti nihil ab eo remoueretur, hoc
 itez videtur eē incōueniēs. oīa p̄ si a. qd factum est infini-
 tum cōuerso minuatur p̄ pres pportiones alicui hore
 sicut augebatur vsq̄ ad istās terminās exclusiue illā horā
C 4°. ad idē. nā dato opposito cōclusionis sequeretur qd eēt
 possibile qd a. 2 b. p vñaz totā horā eēt equalia 2 i instāti
 termināte exclusiue illā horā nō eēt equalia: 2 tñ i illo instā-
 ti a nullo eoz aliqd remoueret: nec alicui eoz aliqd adde-
 ret: hoc itez videt̄ esse incōueniēs. pbat̄ sequentia. nam
 sint a. 2 b. duo quāta pedalia. 2 augeantur in aliqua hora, sic
 qd in p̄ma pte pportionali illius hore qdlibet eoz augeat̄
 ad duplū. 2 in secūda ad quadruplū. 2 sic semp vsq̄ ad finē
 hore. tūc p totā horā a. 2 b. manēt equalia. ex quo p totā ho-
 ram sunt finita. 2 in p̄ncipio erāt equalia 2 equaliter augen-
 tur. 2 tñ in instāti termināte exclusiue illā horā nō sūt eq̄lia
 ex quo quodlibet eoz in fine hore est infinitū. sed iter infi-
 nita non est equalitas nec ineq̄litas p cōmentatores tertio
 p̄physicōz. ergo rē. **C** Quinto ad idē. dato opposito cōclon-
 is seq̄ret̄ qd per totā horā a. esset maius. b. 2 in fine hore nō: 2
 tñ in fine hore nec. a. nec. b. aliquid adderet̄ nec aliquid ab
 eis remoueret̄. hoc itez videt̄ esse incōueniēs: pbat̄ oīa
 nā posito qd a. sit duplū ad b. 2 augeat̄ in hora: sic qd a. cōti-
 nue maneat duplū ad b. 2 qd in p̄ma parte pportionali ho-
 re. b. augeat̄ ad duplū. 2 in scōda ad q̄druplū. 2 sic vltra. in fi-
 ne hore nihil addit̄ ipsi. a. nec remouetur ab eo. 2 sic s̄l̄r est
 de. b. 2 tñ in fine hore a. nō est maius. b. postq̄ t̄a. a. q̄. b. est
 infinitū. vñū aut̄ infinitū non est maius alio sicut postea pba-
 bit̄. **C** 6° dato opposito cōclon-
 is seq̄ret̄ qd for. 2 pla. mouerē

tur per horā sic qd in qualibet parte pportionali illius ho-
 re for. p̄trāsiret duplū ad illud qd p̄trāsiret plato. 2 tñ in fi-
 ne hore p̄trāsitū a forte nō esset maius p̄transito a plarone,
 pbat̄ oīa. posito qd for. in p̄ma parte pportionali alicuius
 hore p̄trāsiret spaciū bipedale 2 plato pedale. 2 i scōda plato
 bipedale. fortes vero q̄drupedale. 2 sic vltra eūdo h̄z ppor-
 tionē duplā. tūc claz est qd in q̄libet parte pportionali illi
 hore for. p̄trāsiret duplū ad illud qd p̄trāsiret plato. 2 tñ in fi-
 ne hore p̄trāsitū ab vno nō est maius nec minus p̄transito ab
 alio p̄pter hoc qd in fine hore ab vtro q̄ p̄trāsitū est infinitū.
 modo vñū infinitū nō est maius nec minus alio p̄transito.
C 7° dato opposito cōclusionis sequitur qd a linea breuior
 b. linea posset fieri lōgior ea p solū motū locale omni rare-
 factione. 2 cōdēsatione amota. quod videtur esse incōueniēs
 pbat̄ oīa. nā sint a. 2 b. due linee eque distātes p̄tense i
 infinitū versus oriens finite. tñ versus occidēs. 2 sic se ha-
 beant qd b. versus occidēs terminet̄ ad centrū alicui circū-
 culi. a. aut̄ citra. tūc p̄ qd b. versus occidēs est p̄tēsa vltra a.
 2 p̄ oīs a v̄ eē breuior. tūc vltra⁹ imaginemur qd ille due
 linee circūuoluentur: fixe tñ manētēs circa puncta ad que
 terminantur in circulo. circūuolutes aut̄ facta a. p̄dicitur
 vltra b. sic p̄us b. prendebat̄ vltra a. sic p̄z volēt̄ intueri. q̄
 videtur qd p solā talē circūuolutōez a. qd p̄us erat breui⁹.
 factū sit longius b. inter oēs istas rōnes ad quartā cōclonē
 positas p̄mā magis pōdero. **C** Dubitat̄. nos possum⁹ ima-
 ginari magnitudinē infinitā. ergo magnitudo infinita saltē
 pōt esse. cōsequētia pbat̄. qz nō possum⁹ aliqd imaginari
 nisi imaginatio nostra ab aliquo moueat̄. ergo si imagine-
 mur aliqua magnitudinē infinitā: videtur qd ad extra sit
 aliqua magnitudo infinita mouēs ad h̄z imaginatōez. Rñ
 detur qd de infinito nō possum⁹ h̄re nec h̄m⁹ aliqd cōceptū
 simplicē plusq̄ de chimera. 2 bñ aliqd cōceptūz cōplexū
 de infinito h̄am⁹. 2 illi nihil corrueret in re: p̄pter hoc qd
 non est aptus natus pro aliquo supponere. 2 bene partib⁹
 eius. vnde ego bene cōcipio corpus 2 cōcipio ipsum eē fini-
 tūz. deinde remouēdo h̄ ab illo cōcipio corpus sine termi-
 no. 2 talis cōcept⁹ cōplexus non h̄z corruē⁹ in re quibz pres
 eius h̄eantur. 2 talis cōceptus cōplexus est cōceptus infini-
 ti. imaginādo ergo corpus infinitum nō mouemur ab aliq̄
 extra qd sit infinitū. sed mouemur ab alyz rebus p̄ quaz
 spēs diuidēdo eas ab inuicē formamus in nobis cōceptū
 de infinito. qui tñ sicut dixi h̄m se totū nō habet corruē⁹
 in re. sed h̄m ptes eius recte sicut ē de cōceptu chimere.

Ad rationes ad p̄mā nego aīs. 2 rō negationis p̄z
 ex p̄ rōe adducta ad quartā cōclonē
 Simili modo respondeatur ad secundam. **C** Ad tertiaz
 nego aīs. pro p̄batione dico qd aliquid eē cōpositum ex
 infinitis partibus equalib⁹ non sufficit ad hoc qd sit infini-
 tum. sed requiritur cum hoc qd ille partes non sint cōmu-
 nicantes. sed qd oīno vna sit extra alteram. sed sic nō ē i p̄
 posito. **C** Ad quartā que stabat in hoc qd sicut magnitudo
 pōt diminui in infinitūz p̄ diuisionē ad subduplū. 2 ad q̄dru-
 plum rē. ita per appositionem illarum partiū ad aliam ma-
 gnitudinem illa alia videtur crescere i infinitū. s. ad duplū:
 2 ad quadruplū rē. hoc nego. qz cum aliq̄ magnitudo per
 ablationē sue medietatis ad duplūz diminuat̄. tūc alia sibi
 equalis p̄ additionē illi⁹ ad eā ad sexgaltēz solum augeat̄:
 2 sic nō tñ augeatur vna magnitudo p̄ additionē alicuius.
 qd refecat̄ ab vna alia q̄tū diminiuit̄ illa a qua fit refectio.
C Ad quintam dico qd non est possibile qd ex infinitis cor-
 poribus equalibus non cōmunicantibus fiat aliqd corpus
 infinitum deducta rarefactione 2 cōdēsatione. Et cū di-
 cebatur qd infinite essent ibi spissitudines circūflexe inter
 quas maxima esset finita. admittatur. Et cū vltimus argue-
 batur. ergo spissitudo ex omnibus bis aggregata esset fini-
 ta. bene cōcedit̄. sed aliter nō: si ille spissitudines haberet se

Supp.
 sup.

ignis nō gredere
 in instanti
 g horaz exclusiue
 infinitūz qd infini-
 ti p̄ncipio p̄tes

in infinita nō eēt
 s. inq̄ equalitas:

CIDENS:
 IENS

adinuicē in continua proportiōe. modo non est sic. vnde nō eodem mō h3 se p̄ma ad secundā sicut secunda ad tertiam et in hoc est dissimilitudo inter illas sp̄situdines et partes p̄portiones cōtinui. nā pres p̄portiones ī cōtinuo se h̄nt in continua p̄portione ita q̄ qualis est proportio primi ad secundū talis est p̄portio secundū ad 3^m. et sic vltra. sic autem nō est de illis sp̄situdinib⁹. ¶ Ad 6^{am} cū arguit de superficie nego q̄ aliqua sit superficies īfinita. Et cū arguebatur de angulo recto dico q̄ non est īfinitus l3 sit cōpositus ex īfinitis angulis non cōcātib⁹ quoz qlibet aliquo dato est maior. s. angulo cōtingentie. vnde hoc nō sufficit ad īfinitatem angulī. sed requiritur si debeat esse īfinitus q̄ sit cōpositus ex īfinitis angulis nō cōcātib⁹. quoz quilibet angulo dato eiusdē sp̄i sit maior. modo sic nō est de angulo acuto rectilineo et angulo cōtingentie. sunt enī anguli diuersi sp̄ez. ¶ Ad septimā cū arguebatur d̄ magnitudinē lineali dico q̄ illa bñ p̄bat istā cōclusionē q̄ īfinita ē magnitudo linearis. nō tñ p̄bant aliquā magnitudinē lineare esse īfinitā. et primū est cōcedendū. scdm̄ vero neganduz fm̄ q̄ p3 ex dictis in questione.

¶ Adhuc autem necessarium īfinita magnitudinē eē etiā loca ipsaz et c. Textu cōmēti. LVIII. Questio decima.

Quantum p̄positoꝝ. erat vtrū īfinitū possit eē maius vlt̄ min⁹ alio si essent plura īfinita. seu vtruz sit vnū opabile alteri. arguit p̄mo q̄ sic. qz si essent plura quodlibet eoz esset quātū. p̄p̄iū autem est q̄ritatī fm̄ eaz equale vel ineq̄ale dici sicut dicit Aristot. in p̄dicamētis. q̄ īfinituz p̄t eē īfinito eāle vel ineq̄le. et per d̄ns opabile f3 maius et min⁹. ¶ Secūdo. oē compatū alteri aut excedit ip̄z. aut exceditur ab eo aut est equale ei. ergo sic videtur esse de īfinito respectu īfiniti si essent plura. ¶ Tertio īfinitum ē compatibile finito. qz maius est īfinitum. ergo a fortiori ē cōpabile īfinito. quia compatio fit inter res eiusdē rōnis mō magis cōueniūt duo īfinita q̄ finitū et īfinitū. ¶ 4° a. et b. īfinita si essent vel essent equalia vel ineq̄alia si eālia sic sunt compatibilia. si ineq̄alia tūc vnū est maius et alterū min⁹. quia q̄nto metaphysice dicitur qd̄ ineq̄ale idē est qd̄ maius aut min⁹. ¶ Quinto duo īfinita sibi inuicē supposita sic se possunt habere qd̄ neutrū excederet aliud nec excederetur ab eo. ergo essent equalia. ¶ Sexta tenet. q̄ vnū p̄ncipiū geometrie. antecēdēs p3. s̄t eēt duo ligna versus oīes īfinita. et versus occidēs vnū eoz nō esset p̄tensum vltra aliud. et vtrūq̄ eoz eēt pedalter latū. ¶ 6° omne totum est maius sua pte ī aliqua p̄portioe. mō vnū īfinitū p̄t signari tanq̄ portio alterius sicut colūna īfinita esset portio īfiniti vndiquaque et multitudo partium medietatis est portio multitudinis partium totius. ¶ Septimo. omne cōtentū est min⁹ corpore cōtinēte vel aggregato ex cōtinēte et cōtento. sed colūna īfinita esset cōtenta in īfinito vndique si esset. ergo et c. ¶ Octavo illud quod totū occupat est maius illo qd̄ nō totum occupat. qz si non tunc pari rōne vnū occuparet totum sicut alter. modo sic est de duobus īfinitis quoz vnū est īfinitum vndique et aliud nō. ¶ Nonō. oē corpus ē in loco sibi eāli 4° p̄physicoꝝ saltē capiēdo locuz p̄ spacio imaginato. ergo īfinitum et locus eius īfinitus sunt equalēs et capiēdo locum p̄ superficie cōtinēte īfinitum. et sic saltē superficies continentis et superficies contenti que sunt īfinitę sunt equalēs. ¶ Decimo sic. sit a. vnū īfinitū fm̄ longū pedalter latū et pedalter p̄fundū. et b. cōformiter longū et min⁹ latū et p̄fundū. tunc sequitur. a. excedit. b. fm̄ vnā dimensionē et fm̄ qd̄. et nō excedit fm̄ aliā. ergo ē maius. ista r̄na tenet. nam sic est ī oībus corp̄ib⁹ finitis. ergo v̄ sic eē ī in

finitis si essent. Et si diceretur q̄ l3 in corp̄ib⁹ finitis sic sit nō tñ in corp̄ibus īfinitis sic esset si eēt. v̄ eē qd̄dā volūtariū et sine rōne. ¶ Undecimo. oē figuratū alio figurato ē equale vel maius vel min⁹. p3 statū. qz eālitās et eālitās maxime p̄bant de figuris ī geo⁴. mō sic eēt due colūne īfinitę ip̄e eēt figurate adhuc figuris eiusdē rōis. q̄ v̄ q̄ si eēt plura īfinita ip̄a eēt adinuicē cōparabilia. ¶ 12° sit a. finitū duplū ad. b. tunc cōtinue p̄ partes p̄portiones hore duplę vtrūq̄. tūc statū p3 q̄ nihil dep̄dit cōtinue per horā de ista īequalitate aut p̄portione. qz cōtinue. a. est duplū ad. b. ergo in fine adhuc est duplū. qz nō dep̄dit subito in vltimo instātī cū additio sit successiua. et tñ in fine sunt duo īfinita vt statim sequitur ex casu. et per idē potest argui q̄ vnū īfinitū ad aliud sit duplū triplū quadruplū et c. ¶ 13° sit a mobile qd̄ in qualibet parte p̄portionali hore p̄trāseat vnū pedale. et b. s̄l̄r. tūc in fine. a. et b. fuerunt equalr mota. ergo p̄trāsiuerūt spacia eālia. sed ex casu sequitur q̄ illa spacia sūt īfinita. ergo per imaginationē sequit̄ q̄ duo īfinita sunt eālia. et per d̄ns cōparabilia. ¶ 14° arguit sic. moueat. a. p̄ bipedale et b. per pedale sicut p̄us in qualibet parte p̄portionali hore. tūc. a. mouet̄ in duplo velocius cōtinue. ergo ex difinitione velocioris posita. 6. p̄h. a. in duplo veloci⁹ mouet̄. ergo in fine p̄trāsiuit in duplo maius sp̄tiū. s3 qd̄libet eoz p̄trāsiuit īfinitū. ergo vnū īfinituz alteri est duplū. et ita p̄t argui q̄ īfinitū p̄t duplari et q̄druplari. et sic vlt̄er⁹. ¶ 15° arguit sic. īfinitū posset augeri. ergo īfinitū īfinito p̄t esse maius. r̄na tenet. a. n̄s p̄bat. qz ad īfinitū qd̄ non est vndiq̄ īfinitū p̄t fieri additio. q̄ ex descripiōe augmētatiōis fiet augmētatio. qz augmētatio ē p̄oris q̄ritatī additamētū. sic ergo argumentum est de īfinito fm̄ extensionem. ¶ Deinde arguitur de īfinito fm̄ virtutem vel intensionem. nam sit. a. vna colūna īfinita. et b. vna alia superposita. et sit. a. calidum vniformiter in quolibet puncto duobus gradibus intēsiue. et b. īfinitum vniformiter frigiduz in quolibet suo p̄cto vno gradu frigiditatis. tūc p3 q̄ quodlibet pedale ipsius a. ager in partē b. cui supponitur. ergo totū a. ager ī totū b. sed tam caliditas q̄ frigiditas ē īfinita. ergo vnū īfinituz ager in aliud. et qz agens excedit passum. et est maius eo statim sequitur q̄ vnū īfinitū est maius alio. ¶ Eodē mō eēt si imaginaremur a. eē vnū graue ita qd̄ quodlibet pedale eius eēt duaz libraz. et b. vnū leue. et qd̄libet pedale eius eēt sicut vna libra in granitate. quo posito a moueret. b. et faceret. b. descēdere tali velocitate sicut bipedale moueret pedale. et hoc eēt a p̄portione dupla. ergo vnū īfinitū est alteri dupluz. et p̄ d̄ns maius. etiam quia a. est calidius b. vel graui⁹ sequitur q̄ habet maiorem caliditatem q̄ sit frigiditas vel leuitas ipsius. b. et tñ vtrūq̄ illoꝝ esset īfinitū. ¶ Secūdo sic. sit a. īfinitum calidum īfinitę extēsiue et intensiue. et b. īfinitū habēs caliditatē īfinitā extēsiue solū. tunc cū a sit calidius b. in īfinitū sequit̄ q̄ caliditas eius sit maior in īfinitum q̄ sit caliditas. b. que etiā est īfinita. qz in vno pedali ipsius a. est caliditas īfinita. et tñ est maior in toto a. ¶ Deinde arguitur de p̄portione īfinita. qz d̄r q̄nto euclid. si aliqua fuerunt cōtinue p̄portionalia proportio primi ad tertium est dupla ad p̄portionē p̄mi ad scōz. modo qualis est proportio corp̄is ad superficiē talis est superficiē ad lineam. ergo proportio īfinita corp̄is ad lineam est in duplo maior q̄ sit proportio corp̄is ad superficiē. ¶ Secūdo in eodem quinto euclidis dicitur. q̄ si due quātitates comparantur ad tertiam illa tertia habebit ad minorem maiorem p̄portionem. sicut. 4. maiorem habent p̄portionem ad. i. q̄ ad duo. ergo angulus rectus habebit maiorem p̄portionē ad angulum cōtingentie minore q̄ ad maiorem. et ad vtrūq̄ habet īfinitam. vt patet tertio euclidis. ergo vna p̄portio īfinita est altera maior. ¶ Deinde arguit de tpe. qz si mundus fuit ab eterno sicut fuit fm̄ Aristotelem. tunc

luna fuit infinites eclipsata. ergo totum tempus quo luna fuit eclipsata fuit infinitum ideo videtur quod totum tempus eternum non sit maius illo tempore in quo luna fuit eclipsata nisi tunc ponatur unum infinitum esse maius alio. 2° non esse eligibile nunc incipere habere bonum in perpetuum quod expectare adhuc 100000 annorum quod utroque modo habere bonum infinitum in duratone et vna duratio infinita non est maior alia. ergo etc. C³ sequeret quod non esset fugibilis habere malum perpetuum aliquantum intensius quod in duplo vel in quadruplo magis intensum. quod videtur esse falsum. 2^a tenet. quod utrobique esset malum similiter infinitum. et si alter non esset maius tunc non esset fugibilis. C⁴ Deinde arguitur de deo. sequeretur quod deus non potest mouere infinitum posito quod fecisset unum infinitum. 2^a tenet. quod deus non esset potentior. ex quo unum infinitum non esset maius alio. C⁵ si faceret qualitate infinitam que esset virtus infinita tunc deus non esset maioris virtutis: quod est inconueniens. C⁶ Tertio cum ipse sit omnipotens tollatur ab eo per imaginationem virtus ealefaciendi et dimittatur quo ad alia tunc est minus potens. ergo potentia infinita est diminuta. et tunc adhuc est infinita. quod potest producere infinitam frigiditatem.

Oppositum arguitur. nam infinitum si esset occuparet locum sibi equalē vel spatium imaginatum quod esset infinitum. et sic esset infinitum infinito equalē quod Ari. et commentator reputat impossibile tertio philosophorum. modo si impossibile est infinitum infinito esse equalē pari ratione videtur quod impossibile sit infinitum infinito esse compabile. C⁷ In ista questione primo ponantur duas breues distinctiones deinde conclusiones.

Prima distinctio est quod equalē dicitur dupliciter. vno modo quodammodo aliqua dicitur equalia sine additione et totum toti est equalē in summa. et isto modo nihil simul est idem equalē et equalē. Alio modo aliquid dicitur equalē alteri secundum quod. scilicet secundum latum vel secundum longum. aut a dextris aut a sinistris etc. et sic aliquid sit equalia et inaequalia secundum quod. quod aliqua equalia secundum profundum sunt inaequalia secundum longum et etiam secundum latum. C² distinctio. quod aliquid dicitur maius alio dupliciter. vno modo proprie quod ad aliquid certius habet maiorem proportionem sicut tripedale ad pedale habet maiorem proportionem quam bipedale. ergo est maius eo proprie sicut pars ex toto euclidis. 2° modo aliquid dicitur maius alio improprie. quia continet aliquod totum et adhuc plus habet non habeat ad illud maiorem proportionem. sicut si a. esset aggregatum per imaginationem ex vno corpore et vna superficie. et b. esset corpus equalē a. accepto sine illa superficie. tunc a. esset maius b. improprie. quod indiuisibile additum indiuisibili non redit ipsum maius.

Quantum ad secundam partem actionem ponende sunt tres suppositiones. C¹ prima est quod nihil potest fieri maius quam sit solū ex alia ordinatione et situatione partium. nec potest fieri minus sine subtractione vel condensatione. si nulla multitudo potest fieri maior multitudo sine additione unitatis nec minor sine subtractione. C² 2^a suppositio. quod quocumque sibi inuicē supposita vel per imaginationem applicata sunt si unum non excedit aliud nec excedit: unum eorum nec est maius nec est minus alio. et si sit de multitudinibus que se habent quod cuiuslibet unitati in vna considerantur unitas in alia eorum vna non est maior altera neque minor. et hoc videtur per se manifestum postquam unum non excedit alterum. C³ 3^a suppositio quod infiniti ad infinitum nulla est proportio finita sicut dupla vel tripla et cetera. quod tunc sequeretur quod finitum esset medietas infiniti vel pars aliquota. ita quod finities sumpta faceret infinitum. quod implicat. et intelligi hoc de infinitis que essent eiusdem rationis. C⁴ Tunc sit prima conclusio. nullum infinitum altero infinito est maius aut minus. scilicet corpus corpus. superficies superficie. multitudo multitudi. ne. tempus tempore. virtus virtute. probatur. nam impossibile est infinitum esse sicut dictum est prius. et cetera. C⁵ Aliiter arguitur

sic. nam per imaginationem si est possibile sit a. unum corpus in finitum vndique. et b. sit unum aliud infinitum pedalter latum et pedalter profundum et in infinitum longum secundum versus occidentem tunc per imaginationem dimisso a. sumatur primum pedale de b. et fiat spicula. deinde 2^m addatur primum et fiat totum spicula. deinde 3^m. deinde 4^m et sic ultra. et non fiat rarefactio nec aliunde additio. et continetur per partes proportionales hore. quod aduersarius non reputaret impossibile. tunc in fine hore totum habet erit infinitum vndique. quod infinite sunt facte additiones eorum. ponatur ergo per imaginationem quod applicentur ipsi a. ac si duo corpora essent sit tunc non excedit a. nec excedit. quod quilibet vndique est extensum. ergo per 2^m suppositionem non erit maius neque minus. sed ipsi b. nihil est additum nec ipsū est rarefactum. ergo per primam suppositionem non est augmentatum. ergo in principio quod erat infinitum secundum finem longum et ab vna parte non erat maius quam a. neque minus. sed tunc si aliquid infinitum est vel potest esse maius alio. a. deberet esse maius. b. C² Et si dicatur quod non imo forte sunt vel possunt esse duo alia infinita quorum unum esset maius alio. hoc non valet. quod de quibuslibet aliis infinitis potest eodem modo argui ut fiat ratio in generali arguendo sic. omne infinitum potest taliter aptari sine diminutione vel augmentatione quod alterum infinitum non excedit ipsum nec excedit ab eo. ergo nullum altero est maius vel minus. ante pars ex casu posito. 2^a tenet ex suppositionibus. C³ Iuxta eandem imaginationem ne sequitur quod ex b. potest fieri infinitum vndique. et tunc b. adhuc non esset diminutum. ut si capiat secundum pedale et deinde 4^m et deinde 6^m et deinde 8^m et sic ulterius habet partes alternatas et ponatur in globo sicut prius et alia pedalia remanentia coniungantur. tunc pars oppositum. Nec solus hoc sequitur sed etiam quod ex ipso b. non diminuto potest fieri adhuc unum aliud infinitum per eandem viam imo infinites infinita. Ex hac imaginatio ne sequitur quod impossibile est infinitum esse finitum dicebat in precedenti questione. C⁴ Secundo arguitur ad conclusionem sic. aut infinitum excederet infinitum excessu finito aut infinito. non finito quod tunc esset proportio in infinitum parua. quod pars. quod si esset certa proportio sicut dupla: tunc finitum esset medietas infiniti vel pars aliquota. quod est contra tertiam suppositionem. et si est in infinitum modica tunc unum non est maius alio proprie. sic pars ex 2^a distinctio ne. Nec potest dici quod unum infinitum excedat aliud excessu infinito: quod aut hoc esset finitum. in certa proportione sicut dupla vel tripla et cetera. aut infinite ultra omnem proportionem finitam. non potest dici primum. nam tunc unum infinitum esset medietas alterius infiniti cuius oppositum ostendit 3^a philosophorum. nam sicut prius dicebatur non posset assignari ubi esset medietas. sicut pars de tempore eterno. nec potest dici 2^m. nam tunc non esset proprie maius sicut dicebat in 2^a distinctione sicut nec corpus est proprie maius superficie nec superficies linea. C³ 3°. nam sit a. vna linea sicut octo et b. sicut unum. tunc secundum partes proportionales hore cuiuslibet addatur unum. quod est possibile secundum aduersarium tunc in fine quolibet illarum linearum erit infinita et etiam secundum aduersarios a. in fine hore excederet b. excessu finito. scilicet per septem. sed hoc est falsum. quod inaequalitas est diminuta in infinitum. vna sit minor proportio in infinitum a. ad b. in tali additione. et sic videtur quod in fine hore talis proportio a. ad b. sit diminuta versus ad non gradum. et per 2^m in fine hore a. non erit maius b. nec inaequalē. C⁴ 4° arguitur de multitudinibus. nam sit unum pedale per imaginationem diuisum per partes proportionales tunc super primam partem sit aliquod album. super secundam sit aliquod nigrum. et super tertiam iteque aliquid album. et super 4^m iteque aliquid nigrum et sic alternatim de aliis partibus proportionalibus. tunc auferatur primum nigrum et transferatur 2° album super secundam partem. deinde auferatur 3^m nigrum transferendo sic prius. et consequenter amoueantur omnia nigra. istum casum excederent aduersarij: tunc claret quod super quolibet partem erit aliquid album. ergo per primam suppositionem multitudo alborum non est maior nec minor multitudine partium proportionalium: et per idem patet ex principio casus quod tota multitudo alborum et nigro-

rum non est maior nec minor multitudine partium proportionalium: ergo sequitur quod alba et nigra simul sumpta non sunt plura nec pauciora quam alba solū. Eodem modo si super primam ponatur unum album: deinde transferendo ponatur secundum album super mille simā: deinde super mille simā ab illa: et sic sequēter probabitur ut plus quod partes proportionales non sunt plures quam illa alba: et simile arguitur solet fieri de coronis vel columnis. ¶ Quinto arguitur de virtute. et sint a. et b. due virtutes infinite secundum aduersarios respectu effectuum eiusdem rationis: tunc arguitur. quod tunc quod potest a. tunc potest b. ergo neutra excedit reliquam. nota est. et ante per se. quod si a. potest plus quam b. tunc b. non est virtus infinita. quod non posset tamen quoniam una alia posset plus. ¶ Et confirmatur: quod ex effectibus arguitur maiors virtutis. ergo si virtus est infinita potest in effectum infinitum: et iam probatum est infinitum non esse maius: ergo una talis virtus non potest esse maior quam alia. ¶ Pro 2^a conclusionem sit prima suppositio. quod portio alicuius non est equalis illi cuius est portio: et tunc quo est eiusdem rationis: hoc videtur per se notum. quod si negaret eodem modo posset dici quod pars et illud cuius est pars eent idem vel equalia. ¶ Secunda suppositio. si unum super excedit et transcedit aliud et non ab aliqua parte excedit ab illo illa non sunt equalia: quod videtur esse per se manifestum ex quod nominis equalium. ¶ Tertia suppositio. si ab equalibus equalia demas que remanent erunt equalia: siue depta habeant proportionem ad residua siue non: sicut si a duobus angulis rectis remoueantur duo anguli contingente equalis: restat equalia. Et ite per se equalibus iungantur equalia tota sunt equalia siue habeant proportionem siue non sicut plus: et non est roquare ista sint magis vera de finitibus quam de infinitis si eent. ¶ Tunc sit secunda conclusio. aliqua duo infinita non sunt equalia probatur. nam sit a. corpus infinitum vnde equa quod per aduersarium: tunc in eo potest signari portio que est pedale lata et profunda et infinitum longa solum versus occidentem que sit b. tunc arguitur sic. a. et b. non sunt equalia. ergo aliqua duo infinita non sunt equalia. ante per se. quia b. est portio a. ergo per primam suppositionem b. et a. non sunt equalia. Sed contra probatur. nam ipsum a. est simpliciter infinitum ex casu. et b. non: sed possit ex ipso b. fieri simpliciter infinitum sine additione et sine rarefactione et quod patet ex probatione precedentis conclusionis. ergo si a. et b. non sunt equalia aliqua duo infinita non sunt equalia. ¶ Confirmatur ante huius rationis. a. transit ultra b. in aliqua parte et non excedit a. b. in aliquid. ergo non sunt equalia. ante per se. ex casu. contra tunc per secundam suppositionem. ¶ Secundo. sit a. pedale later latum et profundum et in infinitum longum versus occidentem solum. et b. sicut modo. et superponatur ita quod unum non transcedat alterum. tunc a. et b. videntur esse equalia si aliqua infinita sunt equalia. deinde iungatur ipsi a. corpus quatuor pedum: et sit c. et ipsi b. iungatur d. corpus unius pedis. tunc arguitur. si a. et b. non sunt equalia habet intentum. si sint equalia. ergo per tertiam suppositionem. adiunctis c. et d. equalibus tota sunt inequalia. ergo duo infinita. si a. c. ex una parte. et b. d. ex alia sunt non equalia. quod est propositum. ¶ Confirmatur. sint a. et b. corpora ut prius. et trahatur a. ad orientem usque quo a. trahatur extremitate b. tunc a. suppositum b. transcedit ipsum. et non e converso. ergo a. et b. non sunt equalia. ¶ Tertio. sint a. et b. duo infinita qualitercumque non tamen vnde quaque. tunc adiungatur c. quod drupedale. ipsi a. et d. unum pedis. ipsi b. tunc vel duo. infinita a. c. et b. d. non sunt equalia. et habetur propositum. vel sunt equalia. et tunc depreis equalibus. si a. et b. remanent. per tertiam suppositionem. et d. equalia. quod est contra propositum. Si dicatur quod a. et b. non sunt equalia hoc est quod peto. et sic semper sequitur propositum. ¶ Confirmatur. sint a. et b. ut prius. que si non sunt equalia habet intentum. si sint equalia adiungatur. ipsi a. secundum latum unum infinitum omnino sile. quod sit c. et ipsi b. unum pedale. quod sit d. tunc vel a. c. et b. d. sunt equalia vel non equalia. si non equalia habet intentum. si sint equalia tunc per tertiam suppositionem. dempreis a. et b. equalibus remanebit c. finitum et d. finitum. quod est impossibile. ¶ Quarto potest argui. de multitudinibus. et sit a. multitudo partium portio

naliū vni^o ordinis quāti pedalis. et b. multitudo infinita partium proportionalium alterius ordinis. ut vbi gratia. a. sit multitudo medietatum proportionalium. et b. tertiarum. tunc ipsi a. ad datur vnitas. que sit c. et ipsi b. addatur vna alia multitudo infinita. que sit d. tunc si a. et b. non sunt equalia habetur intentum. si sint equalia. aut ergo a. c. et b. d. non sunt equalia. et hoc est propositum. si sunt equalia. tunc depreis equalibus. si a. et b. residua remanent equalia. si c. vnitas et b. multitudo infinita. sed hoc est impossibile. nota tenet per tertiam suppositionem. ¶ Aliter potest argui. quia quedam multitudo infinita est portio alterius multitudinis infinite: ergo quodammodo non est equalis. nota tunc per primam suppositionem. probatur antecedens. quia si sit multitudo infinita alborum et nigrorum simul: multitudo infinita alborum solum est portio multitudinis infinite alborum et nigrorum occupatum presportionalis alie. et tunc in iuxta imaginationem. 4^a rationis ad primam conclusionem. ¶ Cōfili^o modo potest argui de virtutibus. quod non dicitur infinite. nisi quod potest producere infinitum effectum: et id est non equalitate effectuum arguetur non equalitas causarum vel virtutum. ¶ Concludatur ergo quod in quolibet genere in quo potest imaginari infinita aliquid alteri est non equalis: et hoc concludatur iuxta deca et decessa aduersarios. ¶ 3^a conclusio. nulla infinita sunt adiuicē comparabilia: probatur. nullum infinitum est maius alio nec minus. per primam conclusionem. sed vel omnia sunt equalia vel non sunt adiuicē comparabilia. sed non omnia sunt equalia per secundam conclusionem. ergo omnia non sunt adiuicē comparabilia. et hoc dicitur 2^a. ¶ Quarta conclusio. infinita si eent non eent adiuicē comparabilia. per 2^a conclusionem precedentem. etiam essent adiuicē comparabilia. probatur. quod ad ipse sequitur quodlibet. modo impossibile est esse infinitum. et per contra impossibile est esse infinitum sicut dicitur et in precedentem quodone. 3^a et c. ¶ Quinte dictas conclusiones ifero quodammodo corollaria. ¶ Primo. infinitum non potest augeri nec addēdo finitum nec addēdo infinitum: per hoc quod augeri est fieri maius. modo infinitum non potest fieri maius: aliter enim aliquid eent maius infinito. quod est contra primam conclusionem. ¶ 2^a corollarium. quod nec potest minui nisi tollēdo finitum et tunc hoc quod remaneat solum finitum: vnde existēte infinito non potest minorari. ¶ Tertio sequitur quod non potest duplicari nec triplari. quod hoc est augeri: nec est subduplari vel subtriplari. quod tunc diminueretur ipso remanente infinito. modo nunquam finitum est subduplum ad infinitum aliter enim ex duobus finitibus posset constitui infinitum. quod est falsum. ¶ Quarto sequitur quod infinitum non est pars proprie deca nec aliquota. sicut duo sunt pars ipso sex: nec etiam non aliquota sicut tria sunt pars ipso sex. quod per se. nam talis pars infiniti non est aliquid finitum: quod infinitum ad finitum non est aliqua portio nisi sicut linea ad punctum. Nec est aliquid infinitum. quod tunc infinitum ad infinitum haberet aliquam certam proportionem que eiter maius et minus: et omnia pars est minor suo toto et sibi comparabilis: sed infinitum infinito non est comparabile. nec minus nec maius. ¶ Quinto sequitur quod infinitum non est totum nisi valde improprie. per se. quod totum dicitur relative ad partem: et ista ostenditur est quod non habet partem. ergo etc. ¶ Sexto sequitur quod ipius infiniti est portio valde improprie. sicut forte diceret punctum esse portionem linee. sicut dicitur per posteriorum quod suba linee est ex punctis. et sic linea diceret portio infiniti: et infinitum portio infiniti: sed non proprie: quod infinitum non habet proprie portionem neque finitatem neque infinitam ¶ Septimo sequitur quod infinitum posset demi ab infinito: sed eent absque diminutione infiniti. imo infinities infinita sicut potest patere ex prima et quarta ratione facta ad primam conclusionem. ¶ Octavo sequitur quod per continuam augmentationem finitum fieret subito infinitum. si posse esset fieri infinitum. ita quod in instanti sit finitum et immediate post infinitum. vel e converso. si in instanti est infinitum. et immediate ante erat finitum. Sicut per se in exemplo in transpositione partium proportionalium: vnde est unum istans in quo sit transpositio subito de multitudine finita ad infinitam recte. sicut est dare primum istans in quo quilibet pars proportionalis alicuius continui est portio transita: et immediate ante illud istans non. ¶ 9° corollarium. quod per subtractionem finitum ab infinito infinitum fieret subito finitum. ita quod in tali subtractione deueniret ad aliquid istans in quo primo eent verum dicitur nunc illud per subtractionem factum est finitum et immedia-

te ante h non. C Decimo sequitur q infinitum non potest mouere ifinitu nec successiue nec subito. z hoc dicit Aristo. p huius. no successiue. qz talis velocitas segtur pportione motus ad motu: mo ifinitu ad ifinitu no est pportio: nec subit. qz tuc ifinitu eet maius in ifinitu. qd est falsum.

Ad rationes ad pma quado dicebat ifinitu si esset esset qtu. vtz est: etiā si esset ipz non esset qtu cum ad ipole sequantur ddictoria. z sic ifinitu si eet vel si eent plura vnu esset maius alio. z esset sibi coparabile: z no eet maius alio nec eet sibi coparabile. z ideo qd tibi placet segtur ad ifinitu esse. C Ad scdm. omne coparabile zc. cedo totum. sed nego q sit sic de ifinito. quia ifinitu no est alicui coparabile. C Ad tertia. ifinitu esset coparabile finito zc. cedo. etiam dico q no eet coparabile finito. cu sicut iam dicebat ad ifinitu esse sequatur ddictoria postqua ifinitu esse est ipossibile sicut pbatu est in pcedenti qstione z formiter etiā potest respoderi ad omnes alias rationes iuxta idem fundamentum.

Quod quidem igitur non est corpus omnino infinitum ex his manifestum zc. Textu pmeti septuagesimi quinti. Questio XI.

Sextum pposito erat. vtz mundus sit magnitudo finita vel ifinita: videf q sit magnitudo ifinita. qz totu occupat. tale at est ifinitu. C Secdo nisi mundus eet magnitudo ifinita extra mudu videret ee spaciū ifinitu. z sic adhuc segtur q eet da re actu ifinitu: cuius oppositu pus dcm est.

Et confirmat. qz si mundus esset magnitudo finita aliqs exns in extremo mudi vtiqz posset extedere brachiū suū: cu nullū videat esse pcedens ipz. z per ois ibi videf ee spaciū: z no finitu. qz no videtur rō vsq ad qtu illud spaciū esset extensum p se. Et confirmat qz nisi extra mundū eet spaciū vel locus seqret q vltimū celū no moueret localr. hoc est falsuz. falsitas ois pz qz mouetur z non alio motu specie a motu locali. ergo. oia pbat. nā tunc vltimū celū no eet in loco. z per ois non mutaret locū: z cum latio seu motus localis sit loci mutatio segtur illud quod dictum est. s. qz vltimum celum non mouetur localiter.

Oppositum vult Aristo. in lra qui probat hoc tanqz vna dclonē pncipalē q mundus sit magnitudo finita. C Dic erūt duo articuli. Primus erit de pncipali qsto. Scdus erit postq mundus est magnitudo finita vtz extra ipm sit aliqd. pura spaciū ifinitu vel aliqd aliud. de quo iam tangebatur in arguēdo.

De primo sit ista dclō q mundus est magnitudo finita. pbat. mundus ē magnitudo iuxta pus dicta. vel ergo est magnitudo finita vel ifinita. si finita habet ppositu. si ifinita tuc segtur q aliqd eet actu ifinitu. cuius oppositu oisum est in pcedēribus.

De secundo videf q extra mundū sit locus: quia aliter no posset saluari q vltimū celū moueret localr. C Deinde videf q extra mundum vtiqz sit spaciū: qz extra mundū deus posset adhuc creare vnus lapidē: sed talis no eet i diuisibili: imo aliqd spaciū diuisibile videret occupare. C Scdo. qz deus talē lapidem extra mundū creatū potest mouere motu recto: z facere eum distare plus ab vltimo celo qz pus: sed no potest talia facere nisi per spaciū. C Tertio de extra mundū posset creare duos lapides quoz vnus esset ex alterū. ergo videf q de facto extra munduz sit ex. sed ex est oia loci vel spacy: ergo videf q extra mundū sit spaciū. C Confirmat. qz si tales lapides no essent sibi inuicē imediati. sicut deus posset eos creare: tuc vnū videret distare ab alio. z p ois extra celū videret esse distantia per quā tales lapides creati distarent.

Quarto. nā ponat q de extra huc mundū formet duos alios mūdōs z illi tres mūdi ptingerēt se sicut spere imaginatur se ptingere: videf q iter illos tres mūdōs z pūcta in qb ptingerēt se eet spaciū mediū z distantia media. alr. n. tūgerēt se sz suplicies z no scōz pūcta. qd est falsū. C Quinto. nō minus pcedēdū est spaciū extra celū qz iter orbē lune eet pcedēdū si oia corpora ifra cauu orbis lune exntia eent anni hilata: sz tali annihilatiōe scā adhuc iter latera celi esset spaciū. pbat. qz adhuc latera orbis lune distaret sicut nūc posito q orbis lune remanet in sua qtitate z figura. vñ no oportet ppter talē annihilatiōē latera celi sibi inuicē ee pxi ma quēadmodū bñ accidit de laterib⁹ vesice expulso aere.

Et confirmat. tali annihilatiōe scā de de nouo pōt creare vnū lapidē ifra latera celi q plus distaret ab vno polo qz ab alio: immo pōt illū lapidē mouere ab vno polo ad aliū: ista aut no pōt saluari nisi inter latera celi remaneret distantia.

Sexto. vbi no est corpus. sz pōt ee. ibi eet vacuū. sz extra mundū no est corp⁹ cū mūdus sit vnuerfitas entiu. sed pōt ibi esse. qz de⁹ posset ibi creare corp⁹ de nouo. g videf q extra mundū sit vacuū ifinitū: cū no appareat ad qtu illud p cise deberet terminari.

Septimo. videtur q vtiqz extra mundū sit aliqd. qz dicit Aristo. in lra extra mundū ee entia inalterabilia optimā vitā ducētia. C De isto articulo sit pma dclō. extra mudū no est corp⁹. pbat sic. oē corp⁹ vel mūdus est vel ps mūdi. imo oē ens z no solū corp⁹: cui⁹ mūdus sit vnuerfitas entiu. sz nec mūdus nec pars mūdi est extra mūdū. g zc. C Scdo si extra mudū eet corp⁹ vel hoc esset simplex vel mixtum cum omne corpus sit tale. si dicatur q sit simplex cū no sint nisi qnqz corpora simplicia sz spz: oporteret q illud corpus eet alicuius spēi de istis quinqz: z sic oporteret q vel eet nāe celestis vel nature elemētoz. si nāe celestis eet ps mūdi. z sic non eet ex mundū. si nāe elalis adhuc eet ps mūdi. z sic no eet ex mundū. si aut eet mixtum adhuc eet pars mūdi. z sic no eet ex munduz. vnde oē corp⁹ siue sit simplex siue mixtū est ps mūdi. C 3. si extra mundū eet corpus vel hoc eet ibi nāliter vel violēte. si eet ibi nāliter no pōt dici. qz oē corpus siue simplex siue mixtū bz alibi qz extra mudū locū suū nālem. z cum vnus corp⁹ fm spēm no sint plura loca nālia fm spz sequit q tale corp⁹ no eet ibi nāliter. nec pōt dici q violēte: qz tūc ille loc⁹ eet alicui alteri corp⁹i nālis. qd est ipossibile. qz neqz esset nālis simplici neqz mixto. C Scda dclō. extra mundū no pōt ee nāliter aliqd corp⁹. pbat. qz nec pōt ibi ee nāliter corp⁹ simplex nec corpus mixtū: qz tale nec pōt ibi esse naturaliter nec violēte sicut iaz. pbat. C Tertia dclō. ex mundū nec est nec pōt ee nāliter aliqs locus. pbat. nā si sit talis locus eet alicui corp⁹i naturalis z alicui alteri violēt. qd est falsuz. sicut pz ex iam pbat. C Quarta dclō. extra mundū nec est nec pōt esse vacuū. pbat. nā vacuū dicitur vbi no est corpus: sed pōt ee. modo licet extra celuz non sit corpus cū hoc etiā no pōt ibi esse corpus. z per ois no eet ibi vacuū nec pōt esse. vnde hic terminus vacuū cum sit terminus pxiatū. no significat solū carentiā corp⁹is alicubi sz cū B notat aptitudinē essendi corp⁹is ibidez. C Quinta dclō. nec extra munduz pōt nāliter esse motus. pbat. vbi no potest naturalr esse corpus nec potest esse locus ibi non potest esse motus. sed extra celum non possunt esse h. ergo zc. maior est nō. ex hoc q ad oem motuz regrit corp⁹. minor pz ex dictis. C Sexta dclō. extra mundū no pōt ee tēpus. pbat. vbi no pōt esse motus ibi no potest esse tēpus. sed extra mundū no potest esse motus per pcedentem cōclusionē. igit nec tempus. maior pz. ex hoc q tempus est idē cū motu: quarto physicoz. C Septima dclō. deus z itelligētie nec sunt extra mundū nec sunt in mundo circūscriptiue pz ex eo: qz huiusmodi carent situ z magnitudine. C Octava dclō. de⁹ z itelligētie sunt extra mundū puatiue

ista q. 5. r. 2. ps. 7. pura nō sunt in mūdo rir
Cust. i. i. i.

id est non habent situm in mundo. patet per precedentem conclusionem. cu quo bene stat q deus et intelligētie sunt pars mundi licet non habeant sitū in mundo. ¶ Ex omnibus his cōcluditur hoc qd Aristoteles dicit in primo hui? q extra mundū nec est corpus: nec est locus: nec est vacuus: nec est motus: nec est tēpus: sed extra mundū sunt entia inalterabilia optimā vitā ducentia: exponēdo li extra priuatiue scdm intellectū precedentis cōclusionis. ¶ Nonā cōclusio. ad saluandum q deus supnaturaliter extra mundū posset. creare vnū lapidē vel duos: vel vnū alium mundū: vel plures nō oportet ponere q de facto extra mundū sit spaciū vel vacuum vel distantia vel aliqd tale. pbat. naz si extra mundū de facto esset aliqd tale deus posset illud annihilare et nō minus illo annihilato posset creare extra mundū illa que vellet sic ut modo. igif modo ponere extra mundū tale spaciū vel talē distantia ppter creationē alicuius extra mundū possibile supnaturaliter videt esse frustra oino: quia similes fierēt difficultates tali spacio annihilato que fiūt modo. Etiam bñ verisimile apparet q deus non velit facere aliqd extra istū mundū: nec etiā aliū mundū extra istū. qz si plures creaturas mūdanas voluisset fecisse potuisset istū mūdū in duplo vel i triplo maiorē fecisse: et sic ppter creationē aliquoz de nouo nō oportuisset ipm dimisisse extra istū mundū aliqd spaciū. ¶ Decima cōclusio est. si oia ifra orbē lune eēt annihilata. celo remanēre in sua figura et qritate nihil eēt iter latera celi. p de se. nam si aliqd eēt iter latera celi nō oia eēt annihilata inter latera celi. qd est vna hyppotesim. ¶ Undecima cōclusio. tūc oēs iste eēt negāde. vacuū est iter latera celi. distantia est iter latera celi et similes. p qz eēt affirmatiue quaz subiecta p nullo supponerēt. ¶ Duodecima cōclusio. adhuc vnus polus distaret ab alio distantia curua. p qz talis distantia curua puta medietas celi esset inter eos. ¶ Tredecima cōclusio. tali casu posito poli mundi et similit latera celi nō distaret distantia recta. pbat. nam tūc si fin lineam rectā iter ea eēt distantia non oia essent annihilata inter orbē lune: qd est vna hyppotesim. ¶ Sed diceret si in dicto casu non distaret distantia recta: ergo tāgerent se. negatur cōtra. nā plus ad tactū regritur. s. q vnus sit ptesum vsq ad aliud: sed hoc deficeret in dicto casu. ¶ Adhuc dices si non distaret saltē essent imediata ppter hoc q aliqua dicunt imediata ppter priuationē medij iter ea. modo i dicto casu iter ea nō esset mediū. ¶ Respōdet q si ly immediate exponit iproprie. s. negatiue solū. sic q illa dicant imediata iter que nō est mediū. et hoc sufficiat: bene cederē q essent imediata. nec ppter hoc oporteret q eēt prima. sed si ly imediata exponat pprie. et affirmatiue. s. sic q talia sint cōiuncta scdm superficies eozū extremas. et iter ea non iterciperet mediū tunc nego. q in isto casu latera celi eēt imediata: qz licet iter ea non iterciperetur medium non tamen ppter hoc sunt cōiuncta: et prima scdm superficies eorum extremas. nec vnū eozū esset ptesum: vsq ad aliud: nec cōtigerent se: qd tamē requirit ad aliq esse prima: et cōiuncta: et esse imediata dicto modo. ¶ Iuxta istaz imaginationē dico. q si de? crearet iter latera celi vnam fabā omnibus aly prius sic annihilatis inter latera celi potest illa faba moueri absq hoc q fieret ppinquior vel remotior a lateribus celi. ¶ Sed diceret quo motu vel locali vel alterationis vel augmentationis. et cetera. Dico q vno motu: qui non esset alterationis nec augmentationis nec localis: lz eēt eiusdē speciei cum motu locali: et hoc si per motum localem intelligimus motū. quo aliquid mutat locū verum. et non solum imaginatū vel imaginabile. vnde dico q talis motus fabe non eēt localis. sic accipiedo motum localem. et tamen esset eiusdē speciei cum eo recte. sicut fortes lz non haberet albedinē tamen bene adhuc esset eiusdē speciei cum platone albo. ita q sicut albu est quoddā predicatum non perti-

nēs ad subaz fortis vel platonis. sic dico q ly localē ē quoddā nō ptes ad subaz mot? q dī localis vltimor? eiusdē spēi: cū motu locali: hoc nō obstante dico. q adhuc nō sunt nisi tria genera motū scilicet augmentationis et diminutionis cōputando ambos pro vno. et motus alterationis. et mot? qui dicitur localis denominationē accidentalē et extrinseca si secundum ipsum mobile mutat locū verū: sed non diceretur localis: si mobile secundū ipsum non mutaret locum. ¶ Iuxta idem dico q vltima sphaera nunquam mouet motu locali: nisi tunc largius vellemus capere motum localem: scilicet quo aliquid mutat locū verum vel imaginatum vel imaginabilem. sed vltima sphaera bene mouet motu eiusdem speciei cum motu locali. ¶ Iuxta dictam imaginationem vltimū possumus imaginari: q sicut deus posset omnia infra latera celi annihilare absq hoc q latera celi se tangerēt sic in aliquo paruo loco: vt in grano mily ipse potest ponere vnus corpus: ita magnū sicut totalis mundus absque aliqua cōdempatione vel rarefactione vel corporū penetratiōe: vnde ita imaginandum est de corpore christi in hostia parua: nam in illa parua hostia corpus christi est ita magnū sine cōdempatione. et penetratiōe quacunqz sicut erat pro nobis peccatorib? suspensū in cruce. ¶ Iuxta idem possumus imaginari q in tali paruo grano mily posset creari vnus spaciū centum vel mille leucarum: vel quotquot volum? Et consequenter imaginandum est q aliquis homo in vno grano mily posset ambulare per mille leucas de vno extremo antequā pueniret ad aliud. et plura alia similia iuxta B essent concedenda.

Ad rationes ad primā. mundus occupat totū. potest hic dici q mundus non occupat aliud spaciū a se: et ideo sicut nō occupat seipsum ita nō occupat aliud spaciū. Vel aliter dicat sicut pus dicebat qn dicit isv nitū est qd totū occupat vey est q totū occupat spaciū vey et imaginabile: sed hoc nego de mūdo. ¶ Ad scdaz. nisi mūdus esset magnitudo ifinita extra mundū esset spaciū ifinitū. nego cōsequentiā. qz nec ppter hoc esset extra mundū spaciū finitū nec ifinitū. Ulterius gratia materie argumēti dico q extra mundū deus posset creare bene spaciū finitū. tantū qstum sibi placeret absq hoc q illud spaciū esset ifinitū. ¶ Ad tertiā si mūdus esset magnitudo finita tunc aliquis existēs in superficie vltimi celi posset extēdere brachiū suū. nego. et cum dicebat nullū esset impedimentū resistēs vltra mundū: placet mihi: sed vltimū dico q hoc nō obstante non posset ppter defectū receptaculi sicut loci vel spacy in quo brachiū recipere? brachiū suum extēdere. ¶ Ad cōfirmationē si extra celū non esset locus vel spaciū vltima sphaera nō moueret localiter. cōcedo. cum quo tamē bene stat q mouet motu eiusdē speciei cum motu locali. et de hoc dicebatur in corpore qstionis. ¶ Deinde erant ibi facte alie rationes. iuxta 2° articulū questionis: qbus etiam probabatur q extra mundū esset spaciū: que etiā restant soluēde. ¶ Ad primā. extra mundū deus posset creare vnus lapidem. placet mihi. sed vltimū dico q talis lapis nō esset in aliquo spacio neqz diuisibili neqz indiuisibili. qz non esset in loco aliquo sicut nec totalis mūdus. bene tamen concedo q quando crearetur lapis extra mundū etiam crearetur spaciū extra mundum. et illud spaciū non esset aliud qz ille lapis creatus. ¶ Ad secundam. deus potest illum lapidem creatum extra mundum mouere elongando ipsum a celo. dico q verum est. sed hoc non potest esse nisi etiam crearet spaciū in quo moueretur. et per quod haberet certū sitū ad centrum vel celum: et ad partes celi. sed postquā deus ab solueret illum lapidem a determinato situ ad celū ipse nec esset prope celum nec longe a celo: et de hoc etiaz dicebatur in corpore questionis. ¶ Ad tertiā deus potest extra mundum duos lapides creare quorum vnus esset extra alium

*qz no e nec
nec vltimū
questioz ad
mandū qm
mūdo beatus
Remota pto
ab eo: ut deo
re. in sar
to ab aliis no
ibi m exten
que B fitu
bus est i
tus corp
ut inuener
ndicat B
Sub talis
tate exte
qz alias in
genus deo
q. b. in sch
no p. m. f.*

*propinquior: tūz gna: qz e ppinquior ex in loca ppinquior et distantiam minor:
et Remotio qz in loco Remotiori. et inter ea distantia maior:
ii. q p qz baruu no dimi fofeparata qz imaginari B. Tamqz
Corpus mo loquans q aptuz natuz e loquare B. talis no e no q.*

concedo accipiendo ly extra negatiue ad istum sensum qd vnus no esset in alio. sicut nec vna itelligentia est in alia: s; vltorius dico qd non pot facere vnu eorum extra aliuz positiue. nisi cocrearet eis spacium vel distantia per qd vel qua vnus eorum esset extra aliuz. r vltorius dico qd extra negatiue. acceptu non est differetia loci vel spacy. sed bene extra positiue r affirmatiue acceptu. ¶ Ad quartam. ex eode funda- mento dicatur. ¶ Ad quintam dico. qd soluitur ex his que dicebantur in scdo articulo. ¶ Ad sextam vbi no est corpus s; pot esse ibi est vacuu. breuiter illud pot negari. qz vacuum no debet imaginari tanq; dimensio separata. sed tanq; corpus no locans qd aptum natu est locare. r qz extra mundu no est tale corpus. legtur qd nec est ibi vacuu. ¶ Iuxta isto dico. qd si omnia infra orbem lune eent annihilata non ppter hoc iter latera celi esset vacuu. s; bene cocederet qd orbis lune esset vacuus: r iuxta hoc esset cocedendu qd vacuu esset vna bona res puta celu. ¶ Sed diceret comunitur dicitur qd vacuu nihil est: cocedo. qz nullu est corpus qd aptu natu sit locare qn de facto locet. r ita hoc debet itelligi. r non alit. r istud cocordat dictis Aristotelis. in 4. physicoz. qz ipse vocat locu no dimensioe sepatam no occupata corpe: sed corpus locans scd; vltima eius superficie. Sic etiā scdm hoc no debemus vocare vacuu dimensioe separata: vel imagina tam nullo corpore occupata. sed debem; vocare vacuu corpus: qd non locat. sed aptu natu est locare. r ideo dicit Aristoteles qto physicoz. describens vacuu qd sit locus no repletus corpore. ¶ Ad septimam extra mundu sunt entia inalterabilia rē. quid sit dicendum ad h etiam patet ex quibusdam conclusionibus positis iuxta scdm articulos. r hoc de questione sufficiat.

Ad mediu itaq; qd buc si inferretur terra inde hic feretur illuc secundu naturā: r si manet hic inde no violētia: r feret secundum naturā buc. vna enim secundū naturam rē. Textu pmeti septuagesimi septimi.

Questio XII.

Bonum est iuxta ordinē Aristotelis pcedere. r querere mo circa terra materia pncipalē qua pertractat Aristot. in pmo huius. s; iuxta finitatem mundi in multitudie. circa qua duo sūt. inquirenda. Primum est. vtz supposito qd eent plures mundi terra vnus mundi moueret ad mediu alteri mundi. scdm est. vtz sint vel possint eē plures mundi. ¶ De pmo arguit qd no. Na si deus ad istu mundu faceret vnu aliū no ppter hoc terra vnus mundi haberet alia inclinationē quas habet. sed iam no moueret vel no inclinatur moueri alicubi nisi ad mediu huius mundi. ergo neq; tuc. assumptū patet. ex eo qd ex quo terra est vnu corpus simplex habet vnicam inclinationē: scilicet ad vnicu locu r non ad diuersa. s; scdm specie. ¶ Scdo. si sic vel hoc eēt nāliteryl violēter. nō nāl r nā terra istius mundi no posset moueri ad mediu alteri mundi nisi ascēderet in isto mudo. sicut p; ituenti. modo ascendere non cōpetit naturalr ipsi terre scd; nām eius propria. sed violēter. Si autē dicat qd terra huius mundi moueret violenter ad mediu alteri mundi tunc no oporteret. nec esset necessariū si plures eent mundi qd terra huius mundi moueret ad mediu alterius mundi postq; esset violentū. r haberetur ppositū. Et etiā. qz hoc est cōtra Aristotelē in littera qd dicit qd nāliter terra vnus mundi moueret ad terrā alteri mundi. Et ex alio. qz si terra istius mundi moueretur ad mediu alterius mundi quādo veniret ad aliū mundū descenderet ad mediu alterius mundi: modo descēdere conuenit terre naturalr. r non violēter. ¶ Tertio. si esset alius mudus ignis vnus mundi non moueretur ad ignē alterius mundi. igitur nec terra ad terrā. s; sequētia tenet a simili. antecēdēs

patet. nā hoc non posset esse nisi ignis vni mundi fieret centro alterius mundi ppinquior. r sic ille ignis descenderet: qd no uenit nāliter igni. s; sequētia tenet. ex hoc qd cētro fieri ppinquius est descendere. s; qd ignis non nāliter descendat p; qz ex quo naturalr ascēdit eidē simplici cōuenirent plures motus scdm spēm. r hoc naturalr. cuius oppositū est pbatum. ¶ Quarto. si eent plures mundi illi essent eiusdem rōnis. igit sicut terra in isto mudo qescit in medio huius mundi nāliter. ita terra alterius mundi quiesceret in medio alterius mundi naturalr. r sic vna non tēderet ad aliam. sed ad mediu sui mundi si esset extra ipsuz. quia tenderet ad mediu sibi ppinquius. sed si cōtingeret qd equaliter abytroq; distaret qesceret iter ambo sicut ferruz inter duos adamantes equalr trahentes. ¶ Quinto. nāz terra vnus mundi no posset moueri ad terrā alterius mundi nisi diuideret celu huius mundi r etiā celu alterius mundi. modo hoc est impossibile postq; celu est idissolubile. ¶ Sexto. adhuc supposito qd diuideret celu no posset moueri vsq; ibi nisi trāsiret vacuu interceptū iter illos duos mudos q postq; non possent se tan gere s; superficiē postq; essent sperici iter eos interciperet vacuu. modo corpus simplex quale est terra non posset moueri in vacuo sicut p; 4. physicoz. igit rē.

Oppositum determinat Aristot. In ista questione. pmo ponende sunt. qtuor conclusiones ptebulare. secundo respondendu est ad questū.

Prima est oia graua nāliter mouent ad suū locū nālē. s; deorsum. r leuia ad suū. s; sursum si no fuerit impedimentū. pbat ex hoc qd qto aliqd est grauius tanto ceteris paribus descēdit velocius. igit no violēter. sed nāl. aīs p; ad experientia. rē tenet. qz si hoc non eēt nāliter sed violēter tuc grauitas resisteret r maior grauitas magis resisteret. r p; tardius moueret. Ex ista conclusionē patet falsitas duaz opinionū de motu terre ad mediu. Una dicit qd terra in pncipio mundi fuit ppe celu: r quando celu cepit moueri violēter tali modo motus pulsa erat ad mediu. r sic adhuc fieret quādo aliqd graue esset postū sursum sicut terra vel aliqd tale. violenter motu celi pellere ad mediu recte. sicut quādo ponit aliqua faba vel aliqd tale in aliqua scutellā r velociter circūuoluit illa scutella faba ppter motū scutelle pellit ad mediu. ¶ Erat 2. opinio qd terra moueret ad mediu quādo eēt extra ipm motu tractus. imagina bat. n. qd centz mundi traheret sibi terrā r similt alia graua r sic ambe iste opinionēs imaginant graua moueri ad mediu motib; violētis. vna qdē dixit qd hoc fieret motu pulsus. alia motu tractus. isti autē motus sunt violēti. ¶ Contra istas opinioēs est conclusio nra. Lōtra tamen cuius pbatio nem dubitat. nam si valeret argueret consimili forma. grauiora mouent velocius sursum q; leuiora. igit motus grauiū sursum est naturalis. antecēdēs p; de plūbo quod velocius pycit sursum q; pluma. vnde si cōsequētia ad conclusio nem facta valeret. r ista valere videt. ¶ Respondetur. qd ista istantia no valet. nā dicebat in ratione facta ad conclusionem vniuersalr. quāto aliquid ē grauius. tanto velocius descēdit. modo quāuis grauius velocius pyciat sursum. tamen falsus ē qd quanto aliquid ē grauius tāto velocius moueatur sursum. imo aliquod posset eē ita graue qd non posset pyci sursum. sed nihil pot esse ita graue. quā aptum natum sit descendere imo quanto grauius tāto velocius. Dic incidēter possumus notare causas quare plumbū remotius proyicitur q; pluma. r ha proyiciente sibi commensurato. cuius causa est. nam illud qd ē grauius ē receptiuum pluris virtutis a proyiciente. r ē diutius retentiū illius virtutis ppter pluralitatem materie q; vnum leue sicut pluma vel aliquod tale. r ita mediante illa virtute recepta r retenta velocius. r remotius pycitur. ¶ Secundo arguit ad conclusionem sic. graua in descendendo mouentur velocius in fine q; in

ex. par. tria
v. par.

apicndo lix
ting & fut
pus e x celuz
v. curia: i
na curia polum
3 pnum docirum
v. m.

Liber I.

Questio XIII.

principio. & similiter leuia in ascendendo. ideo tales motus
 talibus corporibus sunt naturales & non violenti. antequam
 dens patet ad experientiam. consequentia probatur. quia proprium
 est motibus naturalibus saltem in medijs vniuersalibus in si-
 ne itendi: & motibus violentis in fine remitti. nam in motibus
 violentis virtus motiua fatigatur & debilitatur continue. & sic in fine
 mouet tardius: quod non est in motibus naturalibus. Tertio
 arguitur ad conclusionem. si grauius non mouerentur naturaliter
 deorsum: sed violenter: sequeretur quod mouerentur naturaliter
 sursum. modo hoc est falsum. contra patet ex hoc quod cui aliquis mo-
 tus est violentus: est ei oppositus naturalis. & hoc si terra motus sim-
 plices. Sed dices mouere. nam sequitur quod si terra moueret
 violenter ad sinistrum moueretur naturaliter ad dextrum. postquam
 motus ad sinistrum & motus ad dextrum sunt motus contrarij.
 Respondetur quod non est simile. quia motus sursum & motus de-
 orsum sunt motus contrarij simplices: motus autem ad dextrum &
 motus ad sinistrum sunt motus contrarij mixti. modo illud quod di-
 cebatur intelligitur de motibus contrarijs simplicibus & non
 mixtis. Secundo conclusio. si esset alter mundus terra istius
 mundi esset eiusdem speciei specialissime cuius terra alteri? mu-
 di. & sic de alijs corporibus simplicibus ex quibus vterque componeretur.
 patet hoc primo. quia aliter hoc nomen mundus diceretur egre-
 uo de isto mundo & de illo. modo hoc videtur esse falsum. Se-
 cundo. quia operationes talium corporum essent consimiles sicut
 calefacere exsiccare. & huiusmodi. Tertio. quia eis deberentur ideo
 motus in specie corporum simplicium quod non sunt nisi tres sic prius
 dicebatur. Quarto. quia vel isti duo mundi dependerent ab eor-
 dem primo principio. vel diuersis consimilibus tamen & eiusdem
 speciei: vel a diuersis diuersarum specierum. istud patet per sufficien-
 tem diuisionem. Si dicatur primum. tunc isti mundi deberent esse
 omnino consimiles. patet hoc. quia causa eadem & nullo modo diuersifica-
 ta non debet habere dissimiles effectus. consimili modo est dicendum
 si illi duo mundi sint a duobus principijs eiusdem speciei. quia cau-
 se consimiles debent habere consimiles effectus. si vero isti mundi sint
 a principijs diuersarum rationum seu specierum. tunc vnum istorum princi-
 piorum est altero melius & perfectius: & sic naturaliter prius. ergo
 alterum principium ab ipso dependeret & etiam mundus suus
 quia omnia essent adinuicem ordinata & ad vnum primum.
 Tertia conclusio. corpus quod naturaliter inclinatur ad aliquem
 locum: inclinatur ad illum ad quacumque distantiam. patet hoc. quia in quacumque
 distantia ipso manente obrinetur sua forma quod est causa talis inclina-
 tionis naturalis. modo posita causa ponitur effectus. Idem patet ex alio.
 quia terra posita magis sursum ita bene inclinatur ad locum suum
 naturalem sicut terra posita minus sursum. Sed contra diceretur
 aliquis. terra in loco suo non est grauis. ergo in loco suo non vi-
 detur habere talem inclinationem. dico quod imo. quia in loco suo ha-
 bet inclinationem ad manendum ibi: & extra locum suum habet inclina-
 tionem ad mouendum se ad locum suum naturalem: & ita proportionaliter
 dicatur de alijs elementis. etiam falsum est quod terra in loco suo non
 sit grauis. vnde si extra locum suum est grauis & cum venit ad lo-
 cum suum non perdit illam grauitatem sequitur quod in loco suo est sic
 grauis sicut extra. verum est tamen quod illa grauitas extra locum
 naturalem habet vnum officium: & in loco naturali aliud. cum enim terra
 extra locum suum fuerit posita sua grauitas inclinatur ipsam ad mo-
 tum ad locum suum: & cum est in loco suo eadem grauitas inclinatur
 ipsam ad quietem: ideo in loco suo naturali non potest. & ad istum
 intellectum auctores de ponderibus decedunt corpora in suis lo-
 cis naturalibus non esse grauia. Secundo dubitatur. nam ad huc vi-
 detur quod distantia aliquid faciat. ut si vnus ignis esset in medio
 mundi. vna pars moueretur versus vnam partem puta versus sep-
 tentrionem & alia versus meridiem versus celum ad locum ignis.
 & tamen si ille idem ignis esset ex vna parte centri mundi. tunc
 totalis ille ignis moueretur vel versus vnam partem solum vel ver-
 sus aliam. Respondetur quod distantia bene facit quod aliquid incli-
 natur moueri secundum diuersas eius partes per diuersas vias ad suum
 locum naturalem: sed nunquam distantia faceret quod aliquid inclina-

retur ad suum locum naturalem. Quarta conclusio. quaecumque gra-
 uia eiusdem speciei. & quaecumque leuia eiusdem speciei tendunt vel
 inclinantur ad eundem locum numero si sunt simplicia. probatur.
 quia si due terre dimittantur cadere ad deorsum videmus quod incli-
 nantur ad eundem locum puta deorsum. & eodem modo. & per ean-
 dem viam si ponantur cadere de eodem loco successiue. Sed
 contra. diceretur aliquis. diuersa in specie tendunt ad diuersa loca
 in specie. ergo diuersa in numero tendunt ad diuersa loca in nu-
 mero. Secundo. nulla inclinatio naturalis est ad impossibile:
 sed impossibile est plura in numero esse in eodem loco in nume-
 ro naturali. ergo naturaliter non inclinatur corpora distincta in nume-
 ro ad eundem locum in numero. Tertio. nam videmus quod vnus
 ignis ascendit ad locum suum versus septentrionem aliter versus me-
 ridiem. modo ista sunt diuersa loca in numero. Ad ista. ad
 primum. negatur similitudo. & ratio est. quia quaecumque simplicia vel si-
 milia eiusdem speciei nata sunt facere vnum per continuationem
 quod quidem vnum habet vnum locum in numero naturalem sui: & cuiuslibet
 sue partis: ergo quodlibet pars inclinatur ad eundem locum in
 numero. Per hoc ad 2^m dico quod non est impossibile plura
 partialia esse in eodem loco sui totum. & hoc in eodem loco tota-
 li. Per hoc idem ad 3^m dico quod ambo illi ignes mouentur ad
 eundem locum in numero totalem: qui est concavitas orbis
 lune: cum quo bene stat quod partes totius habent distincta lo-
 ca in numero partialia.

Quantum ad secundum pono vnicam conclusionem responsalem
 ad questionem. scilicet quod si esset alter mundus non con-
 cetricus huic mundo terra istius mundi haberet inclinationem
 mouendi ad medium alterius mundi & e converso. licet forte haberet
 impedimentum veniendi ibi propter hoc quod celum non est dissolubi-
 le scilicet quod arguebatur in principio questionis. probatur. omnia simplicia
 eiusdem speciei naturaliter inclinatur ad eundem locum in numero per
 quarta conclusionem. ita quod nulla distantia talem inclinationem posset
 impedire. per tertiam conclusionem. sed terra huius mundi & terra
 illi essent eiusdem speciei. per conclusionem secundam. & terra huius mundi
 naturaliter mouetur ad medium huius mundi. per primam conclusionem. igitur
 terra illi mundi moueretur naturaliter ad medium huius. Sed
 quia hoc est impossibile. quia pari ratione fieret e converso scilicet Aristo-
 teli. concluditur quod impossibile est esse plures mundos non concetricos
 naturaliter. cum quo bene stat quod deus posset facere plures per sua
 omnipotentiam. sed de hoc in sequenti questione latius tractabitur.

Ad rationes ad primam dico. quod si miraculose fierent
 plures mundi vnus extra alium eccentrici: non mirum quod tunc terra huius mundi iciperet habere
 re aliam inclinationem quam ante habuit: etiam dico quod deus bene pos-
 set facere: quod obtineret vnicam inclinationem: videlicet mouendi
 solum ad medium sui mundi. sed Aristo. breuiter diceret quod hoc
 non potest fieri. Ad secundam & ad omnes sequentes dico conce-
 dendo omnia illata ex concessione si miraculose fierent plures
 mundi eccentrici. sed secundum Aristoteli. concedendum essent consequentie.
 & quia consequentia scilicet ipsius essent impossibilia: nisi ipsi reputatur
 impossibile. scilicet esse plures mundos. ad quod secundum ipsum
 concederetur sequi quodlibet: iuxta illam regulam. ad impossibile potest
 sequi quodlibet. & sic est finis questionis.

**Quod autem non solum vnus est: sed & impossi-
 bile fieri plures. Adhuc autem quod sempiternus &
 incorruptibilis existens & igenitus dicimus &c.
 Textu commentum nonagesimi secundi.**

Questio XIII.

Secundum propositorum erat. utrum
 sint vel possint esse plu-
 res mundi. probatur quod sic. quia hic termi-
 nus mundus est terminus communis. igitur
 vel actu vel potentia habet plura supposita.
 & per consequens vel actu sunt vel poten-
 tia possunt esse plures mundi. antecedens

10 p
 11 p
 12 p
 13 p
 14 p
 15 p
 16 p
 17 p
 18 p
 19 p
 20 p
 21 p
 22 p
 23 p
 24 p
 25 p
 26 p
 27 p
 28 p
 29 p
 30 p
 31 p
 32 p
 33 p
 34 p
 35 p
 36 p
 37 p
 38 p
 39 p
 40 p
 41 p
 42 p
 43 p
 44 p
 45 p
 46 p
 47 p
 48 p
 49 p
 50 p
 51 p
 52 p
 53 p
 54 p
 55 p
 56 p
 57 p
 58 p
 59 p
 60 p
 61 p
 62 p
 63 p
 64 p
 65 p
 66 p
 67 p
 68 p
 69 p
 70 p
 71 p
 72 p
 73 p
 74 p
 75 p
 76 p
 77 p
 78 p
 79 p
 80 p
 81 p
 82 p
 83 p
 84 p
 85 p
 86 p
 87 p
 88 p
 89 p
 90 p
 91 p
 92 p
 93 p
 94 p
 95 p
 96 p
 97 p
 98 p
 99 p
 100 p

adde: quod distantia facit per diuersas partes moueri: ad
 & similiter de aere: & huiusmodi ut patet in casu quod tota
 terra de struatur: & in toto ponatur: vni per vniuersum ignis
 quod vni per partes celi mouetur ad locum ex quo est inclinatio
 naturalis: & ad quilibet sui partes: & sic ad infinitas & per quos
 mouetur: diuisus in infinitas: & sic quod mouetur per partes: melius
 de positione puta caliditate quod radij solares ipse attingunt per li-
 nea: & ita ex vno mundo solari: vni talis inclinatio diffi-
 cilius mouetur ipse ad talem partes:

patet. per omnes. consequentia probatur. per hoc qd termini
 unus comunis dicitur qui predicabilis est de pluribus. **S**ecundo
 melius est bonum et perfectum multiplicari quam non multiplicari. sicut
 mundus est quoddam bonum et perfectum sicut prius dicebatur.
 ergo melius est esse plures mundos quam unum. et quia hoc est pos-
 sibile apud deum. et cum deus faciat de possibilibus quod melius
 est: legitur quod sunt plures mundi. **T**ertio mundus potest ge-
 nerare alium mundum sibi similem. ergo potest esse plures mundi. **Q**uia
 tenet. a se probatur. quod mundus est quoddam perfectum. et non or-
 batum. tale autem secundo de anima potest generare sibi simile: cum genera-
 re arguat perfectionem. **Q**uarto videtur quod saltem possunt esse plu-
 res successiue: quod iam sunt alia mixta in numero. Et sicut alia
 elementa que erant sunt centum anni. et illa sunt partes mun-
 di. quibus non manentibus eisdem videtur etiam quod mun-
 dus non maneat idem et sic videtur quod saltem possunt esse plures
 mundi successiue.

Oppositum vult Aristoteles. In ista questione pro po-
 na distinctiones. secundo conclusiones.

Prima distinctio est. quod esse plures mundos possumus
 imaginari dupliciter. scilicet simul vel successiue: sicut vi-
 cimus quod possunt esse plures phenices quare una succedit ad
 aliam. **S**ecunda distinctio. plures esse mundos simul possumus
 imaginari vel quod essent concentrici: vel quod essent eccentrici. con-
 centrici quod est sicut si supralatum celum nostri mundi imagina-
 mur unum orbem terreum: et ultra illum unum orbem aqueum: et ul-
 tra illum unum orbem aereum: et ultra illum unum orbem igneum. et
 ultra illum orbem celestes conformes orbibus celestibus nostri
 mundi. vel si imaginaremur nostram terram unum orbem: infra
 que esset aggregatum ex orbibus celestibus contiguum concavi-
 tati orbis terre nostre: infra quod aggregatum ex orbibus super-
 celestibus imaginemur quatuor elementa sicut in nostro mun-
 do. et sic possumus imaginari infinitos mundos concentricos et
 ascendendo et descendendo. **S**icut possumus imaginari plu-
 res mundos eccentricos: vel quod unum totaliter sit extra alium: et hoc
 quod contingant se quemadmodum plures globi positi in uno sac-
 co: vel quod non contingant se: sed sint separtim ab invicem. vel sic quod
 unus non sit extra alium. sed quod in aliqua parte nostri mundi sit al-
 ter mundus: sicut si in luna imaginaremur unum alium mundum
 vel in sole. et sic de aliis stellis.

Tunc sit prima conclusio. si essent plures mundi concentrici non
 oporteret quod terra unius mundi moueretur ad terram
 alterius mundi. probatur. quod cuiuslibet mundi terra gesceret natu-
 liter. propter hoc quod omnium illarum terrarum unum esset centrum seu me-
 dium. Unde imaginandum est quod si terra esset concava et in medio
 concavitatis esset medium mundi ita gesceret naturaliter sicut
 modo. Ex quo concluditur quod contra pluralitatem mundorum secundi-
 coque non valet ratio Aristotelem. quia arguit quod nec sunt nec possunt
 esse plures mundi propter hoc quod terra unius moueretur natura-
 liter ad medium alterius. licet illa ratio bene probet istam conclu-
 sionem que potest esse secunda conclusio. huius questionis. impossibile
 est esse plures mundos eccentricos. et hoc naturaliter. **T**ertia con-
 clusio. impossibile est naturaliter quod sint plures mundi successiue unus
 post alium. probatur. nam si sic tunc iste mundus esset corruptibilis
 secundum se totum. et tunc etiam celum esset corruptibile cuius oppositum
 postea ostendit. verum tamen antiqui bene dixerunt mundum non cor-
 rumpi totaliter sed aliquando fieri deordinationem entium et re-
 uerti omnia in quoddam chaos confusum. et quando iterum entia or-
 dinarentur debite dicebant iterum esse alium mundum. et ista deordi-
 nationem et ordinationem dicebant fieri per litteram et amicitiam. sed
 istud non valet quod per tale deordinationem mundus non corrup-
 titur ex eo quod deordinatio est unum predicatum accidentale. et
 ideo potest verificari affirmatiue et negatiue successiue de
 aliquibus sine hoc quod illa entia corrumpantur. **E**t si dicatur
 quando entia sunt deordinata tunc non dicuntur mundus sed
 quando sunt ordinata tunc dicuntur mundus. **S**ed breuiter
 hoc non valet. nam tunc hoc nomen mundus esset nomen connota-

tiuum. **Q**uarta conclusio. impossibile est aliquo modo esse plures
 mundos. probatur. impossibile est esse plures primos motores. ergo impos-
 sibile est esse plures mundos naturaliter siue eccentricos siue con-
 centricos. **Q**uia tenet. quod si essent plures mundi: in quolibet
 esset unum primum celum. et etiam unus primus motor. mala conclu-
 dit Aristoteles. scilicet metaphysice in fine ubi dicit. nam autem est
 pluralitas principum. unus ergo princeps. **S**ed aliquis dicitur
 ret quod non oporteret propter hoc esse plures principes omnium
 illorum mundorum: quod in quolibet esset unus motor mouens propter
 illum primum tanquam propter finem. hoc remouet demetator. et di-
 citur quod hoc non valet: eo quod primus motor mouet propter se. et hoc
 probatur sufficienter in. scilicet metaphysice. et ideo non valeret di-
 cere tales primos motores mouentur propter unum alium motorem
Secundo arguit ad idem rationem Aristoteles. quod iste mundus existat ex
 omni materia pertinente ad formam mundi. ergo non esset materia
 ex qua posset esse: vel fieri alter mundus. **Q**uia tenet. antequam
 dens probatur. quod iste mundus continet omnia corpora sim-
 plicia que non sunt nisi quinque secundum speciem sicut prius diceba-
 tur: que quidem corpora simplicia cum aliis corporibus hic
 in isto mundo existentibus dicuntur materia mundi. **U**ltima
 conclusio. que stat cum precedentibus quod est possibile si
 pernaturaliter esse plures mundos tam simul quam successiue. tam
 eccentricos quam concentricos sicut deo placeret.

Ad rationes ad primam dico quod non solum iste termi-
 nus mundus. imo etiam iste terminus
 deus et ille terminus sol sunt termini conuenientes. non quod de facto
 supponatur pro pluribus: nec quod possint esse plures res pro quibus
 supponatur: sed quod non repugnat talibus terminis ex forma et
 modo suorum ipsorum supponere pro pluribus licet ex parte
 rerum significatarum repugnet. **A**d secundam quam dicebat melius
 esse esse plures mundos: dico quod non. sed diceret semper ma-
 ior multitudo bonorum est melior. illud est falsum. quod tunc
 melius esset esse plures deos quam unum. quod tamen est falsum. quod hoc
 est impossibile. ergo non est melius. unde quam pro multitudine bo-
 norum tolleretur ordo vniuersi non esset melius esse plura bona quam
 unum qualiter fieret in opposito. **A**d tertiam nego a se. et qua-
 do dicitur generare sibi simile arguit perfectionem: verum est inter
 corruptibilia que non possunt permanere secundum individuum. sed iter
 icorruptibilia si argueretur imperfectionem. **A**d quartam dico quod il-
 la bene probatur quod plures possunt esse mundi successiue diuersi ab invicem
 partialiter. et hoc bene conceditur. cum hoc tamen stat quod non possunt esse plu-
 res mundi successiue diuersi ab invicem totaliter.

Si itaque aliquid potest moveri stadia centum: aut
 leuare pondus semper ad plurimum dicimus potest
 talia leuare centum: aut stadia ire centum et cetera. **Q**uestio XIII.

Nunc expedit iuxta ordinem Aristotelem. tracta-
 re utrum mundus sit generabilis et cor-
 ruptibilis vel ingenerabilis et icorruptibilis.
 postquam ostensum est quod mundus est magnitudo
 perfecta. et magnitudo finita: et quod non sunt plures
 mundi. **S**ed quod generabile et corruptibile includit
 potentiam: ideo iuxta istam maiorem quam prima quod est
 aliquid circa terminationem potentiarum. **V**nde primum quod est videtur quod
 primum actiua determinet per maximum in quod potest agere. **2**o videtur
 quod passiuam terminet per minimum a quo potest pati. **3**o videtur
 quodlibet ens habeat potentiam respectu sue durationis per
 maximum tempus per quod potest durare. **Q**uarto videtur omne
 corruptibile necessario corrumpetur. **Q**uinto videtur ali-
 quid de nouo genitum possit perpetuari. **S**exto videtur
 generabile. et corruptibile conuertantur ad invicem. **S**e-
 primo. concluditur mundum esse icorruptibilem et per-
 petuum. **D**e primo videtur primo quod sic per Aristotelem
 in littera. **S**ecundo si potentia actiua non terminaretur
 maximo in quod posset. tunc non esset dare pondus maxi-

mun quod fortes posset portare. sed hoc est falsū. nā si nō tūc quocūq; pōdere dato qđ posset portare adhuc maius pōt portare: & sic infinitū pōdus pōt portare. qđ est falsū.

Tertio ponat vnus lapis sicut octo in grauitate sup caput fortis potētie sicut. S. pōtē qđ seruet in tali potētia per tps & lapis silr. tunc vel for. sustinebit lapides. vel lapis deprimet fortē. si dicat p̄mū segtur qđ potētia fortis est terminata ad maximū qđ pōt sustinere. qz ita graue lapidē & non grauiorē. & habet ppositū. Unde q̄strucunq; iste lapis esset grauior excederet potētia for. & cum qlibet excessus sufficit ad motū statū ille lapis deprimet fortē. si autē dicat qđ for. nō potest sustinere illū lapidē segtur qđ ille lapis deprimet for. & sic a pportioe eqlitatis fiet actio: & etiā seq̄ret qđ potētia deprimua lapidis terminat ad maximū qđ pōt deprimere. qz ad potētia for. vt 8° qđ si eēt maior sustineret lapides cū qlibet excessus sufficiat ad actionē.

Quarto. sit vnus mediū vniformiter difforme sup^o terminatū ad n̄ gradū resistētie. iferi^o aut ad gradū resistētie eqlē potētie motue alicui^o grauis descendētis p̄ ipm: & sit illud medium b. & mobile qđ d; descendere p̄ ipz a. tunc b. est maximū spaciū qđ a potētia motia pōt p̄trāsire. qđ potētia actiua terminata ē maxio in qđ pōt. n̄a tener. n̄a pbat. nā tm̄ pōt & nō plus ex quo extremū ipi^o b. ē eqlē i resistēdo cū potētia ipi^o a. in mouēdo.

5° elonget vnū visibile p̄ aliq; distantia a me vsq; quo primo ipz non videā nec possuz videre p̄pter elō gationē: tūc distantia iter oculū meū & illud visibile terminata ad ipz exclusiue est maxima distantia p̄ qua illō visibile potuit agere in visum meuz visionem. Ex quo segtur qđ ē dare maximā distantia p̄ qua aliq; potētia actiua pura obiectū pōt agere in suā potētia passiua. puta oculū.

6° nō ē dare minimā distantia p̄ qua nō. ergo est dare maximā distantia p̄ qua visibile pōt agere i visuz: n̄a cōiter cedit ab oibus de hac mā loquētibus. n̄a p̄batur. qz si eēt dare minimā distantia p̄ qua n̄: tūc p̄ illā nō. & p̄ quālibet minozē visibile pōt agere i visum. sed hoc nō. nā sit illa. verbi gr̄a p̄ dialis: tūc arguo sic. visibile si poneret h̄i p̄pe oculū t̄igeret qđ p̄pter paruitatē distantie nō posset videri. qđ distantia pedalis nō erat minima p̄ qua illō visibile nō potuit agere in visū. n̄a p̄ iuxta illud. sensibile positū supra sensu nō facit sensationē.

7° est dare maximā velocitatē qđ potētia actiua pōt mouere. ergo terminata est p̄ maximuz: n̄a t; n̄a p̄. p̄ de p̄o supnāli. qz dat̄ maxima velocitas qđ mouet vltimā sperā. vnde p̄pter imutabilitatē suā & sue voluntatis & p̄pter inalterabilitatē vltimē sperē non pōt sperā vltimā neq; tardius neq; velocius mouere. hoc idē p̄ de potētia naturali. qz est dare maximā velocitatē qđ a. mobile descendit p̄ b. mediū ex eo qđ potētia nālis i sua actōe agit p̄ vltimū sui conatus potētie.

Oppositum arguit. qz si potētia actiua terminaretur maximo in qđ posset agere vel excederet illud vel nō excederet: si nō excederet nō pōt agere in ipsum ex eo qđ a pportioe eqlitatis nō puenit actio: nec a pportioe minoris inequalitatis. si autē excederet: vel excessu diuisibili vlt̄ diuisibili. n̄ id̄isibili sic cōiter cedit: cū nō sit dare excessum indiuisibile. vñ B eēt non excedere si diuisibili. ergo per medietatē illius excessus i mai^o posset cū qlibet excessus sufficit ad motū. & per sequeū illud nō erāt maximū in qđ illa potētia actiua potuit: & B ē intētū.

Notandum est hic qđ potētia actiua potest comparari vel ad resistētia vlt̄ distantia: vel ad effectū: vlt̄ ad tps: vel ad velocitatē: vel ad spaciū in motu locali. ergo &c.

In ista qōne erūt sex articuli. in p̄mo enim ponaz q̄sdaz distinctiones & terminoz expositiones. secundo dicam de comparatione potētie actiue ad resistētia. tertio de comparatione potētie actiue ad distantiam. 4° de comparatione potētie actiue ad effectū. 5° de comparatione potētie actiue

ad velocitatē. 6° de comparatione potētie actiue ad spaciū. De comparatione autē potētie actiue ad temp^o videbit̄ seorsū in tertia questione pposita.

Quantum ad p̄mum sit prima distinctio qđ potētiarum quedā dicūt actiua & quedā passiua. **2^a** distinctio. potētiarū passiuarū quedam dicitur receptiua solū & de illa nihil ad p̄po^o. quedā est receptiua & cū hoc resistiua & de illa ad p̄po^o. **3^a** distinctio. potētiarū actiuarū qđā finita sic pō nālis. quedā infinita sicut potētia dei. **4^a** distinctio. potētiarū actiuarū qđā est motiua: quedā portatiua: qđā leuatiua: qđā pductiua. **5^a** distinctio. potētiarū pductiuarū qđā est pductiua sube. qđā pductiua qlitatis. **6^a** distinctio. potētiarū pductiuarū qlitatis qđā est pductiua qlitatis sibi silis: sicut caliditas pductiua caliditatis. qđā at ē pductiua qlitatis dissilis sicut lux est pductiua luminis: & color est pductiuus sp̄i visibilis. **7^a** distinctio. adhuc potētiarū qđā ē pductiua alicuius effectus qđ postq; pduct^o ē iuuat potētia ad vlt̄er^o pductēdū. qđā at nō. Ex^o p̄mū sic ignis qđ postq; pduxit ignēz p̄pe se iuuat ipz ad pductēdū ignē a se magis remote. Ex^o pluz sc̄di. sicut ē lumē. B. n. postq; pduct^o ē a luce nō iuuat ad vlt̄er^o pductēdū lumē. ita fili^o postq; pduct^o est a p̄re nō iuuat patrē ad vnū aliū filiū pductēdū.

Octaua distinctio potētia finitā terminari t̄igit qđ dupl̄r imaginari. vel maximo. vel minio. vel maxio i qđ nō. vel a quo nō. vlt̄ p̄ qđ nō & cetera. vel minimo i qđ nō. vlt̄ minio p̄ qđ n̄ &c. Maximū vocat i qđ pōt vel a qđ pōt aliq; pō agere vel pati. & i nullū mai^o sed i qđlibet min^o. vel a nullo maiori. sed a qlibet minoz. s; minimū vocat i qđ vlt̄ a quo aliq; potētia pōt agere vel pati & i nullū min^o vel a nullo minoz. s; i qđlibet mai^o vel a quoz maiori. s; maxi^o qđ nō vocat qđ nō vel a quo nō vel p̄ qđ n̄. s; cuiq; maiori illo dat̄ mai^o qđ sic. s; minimū qđ nō. vocat illō qđ nō vel p̄ qđ n̄ vel i qđ nō. s; quoz minoz illo dat̄ min^o i qđ vlt̄ p̄ qđ sic. Ecce q̄tuor descriptiones q̄t tuor terminoz. In istis descriptionib^o q̄t tuor q̄tū ad primas duas descriptiones istoz duoz terminoz maxi^o & minimū recordo cū cōiter loquētib^o i ista mā. s; q̄tū ad duas alias descriptiones discordo ab eisdem. & apparet mihi qđ quantum ad hoc melius sit describere alio modo illos duos terminos maximum quod non & minimum quod non q̄ ipsi describant. vnde ipsi vocant maximum a quo non illud a quo non nec ab aliquo minoz: sed a quolibet maiori. & minimum in quod non illud in qđ nō nec in aliquid maius. sed in quodlibet minus. in hoc apparet mihi qđ non bene dicant nisi plus addant. nam sc̄dm hoc non posset saluari qđ esset dare minimam distantiam vlt̄a quā aliquid visibile posset videri. qđ tamen est falsuz. immo oppositū ipsi dicunt. nam secundum eorum expositionē esset minima distantia vlt̄a quam non aliquid visibile potest videri. sit ergo illa pedalis. tunc vlt̄a illam distantiam illud visibile non potest videri. sed vlt̄a quālibet minozem. & tamen hoc est falsum: quia aliqua posset esse distantia ita parua prope oculum si visibile qđ esset vlt̄a illam & non remotius ab oculo non videretur. sicut arguebatur etiam ante oppositum.

Tunc sit prima conclusio: qđ potētia infinita nō terminatur maxima resistētia nec minima: nec maxima in quā nō. nec minima in quā nō potest agere. probatur. quia talis potētia non est terminata. ergo nec sic nec sic postq; est infinita.

Secundo ad hoc qđ aliqua potētia aliquo dictozum modozum terminetur requiritur qđ in aliquā resistētia possit & in aliq; nō. nō sic non est de potētia infinita ex eo qđ in quālibet pōt.

Deinde ante qđ ponā conclusiones de potētia finita & naturali pono primo vnam cōclusionē ē preambulam quā oportet supponere in probationibus sequentium. **S**it ista. si quilibet excessus sufficit ad continuandū motum inceptū. tunc quilibet ex

cessus sufficit ad motū incipiendum et inchoandū, istius conditionalis antecedes cōmuniter omnes cōcedūt: licet non cōmuniter omnes concedāt cōsequens, sed probo dictam conditionalem esse verā, et ideo si conceditur aīis oportet cedere. **Primo** arguo sic, si nō quilibet excessus sufficeret ad inchoandū motū, et tamē sufficeret ad continuandū motum: hoc videretur esse ex eo quod inchoare motum esset difficilius quā cōtinuare motum: tūc sic, vel ergo inchoare motum est finite difficilius vel infinite quā cōtinuare motum, non pōt dici quod infinite, quia tunc oporteret esse excessum in finitum, nec aliquis excessus finitus sufficeret ad inchoandū motū, cui⁹ oppo⁹ p³ ad experientiam, si autē dicatur quod inchoare motum est finite difficilius quā cōtinuare motum, sit ergo, verbi gratia quod solum in duplo et sit excessus a, qui per aduersariū non sufficit ad inchoandū, sed bī ad cōtinuandū. Tūc sic, quilibet excessus per aduersariū sufficit ad cōtinuandū, ergo medietas a, sufficit ad cōtinuandū, et cum inchoare sit solum in duplo difficilius sequitur quod a, duplum ad suam medietatem sufficit ad inchoandū, quod ē intentus, cōsimili modo argueretur si diceretur quod inchoare motum esset in decuplo difficilius quā cōtinuare, et sic de quacūq; alia pportione finita. **¶** Nam si dicas quod decuplo difficilius est inchoare quā cōtinuare, sit a, excessus per aduersariū nō sufficit ad inchoandū, et si quilibet excessus sufficit ad cōtinuandū, sequitur quod decima pars ipsius a sufficit ad cōtinuandū, et cum solum in decuplo difficilius sit inchoare quā cōtinuare, sequitur quod decuplum ad decimam partem ipsius a, sufficit ad inchoandū, et cum hoc sit a, sequitur quod a, sufficit ad inchoandū, et sic si quilibet excessus sufficit ad cōtinuandū motū, et cū solum finite difficilius sit inchoare quā cōtinuare, sequitur quod quilibet excessus sufficit ad inchoandū. **¶** Secūdo ad idē et suppono pmo sicut cōmuniter cōceditur quod pportio velocitātū in motib⁹ sequitur pportionē pportionū potētiaz mouentiū ad suas resistentias, hoc supposito sit a, vnus motor qui excedit, b, mobile excessu non sufficiente ad motū inchoandū sū aduersariū, tunc sit vnus alius motor, c, qui excedat, d, mobile excessu sufficiente ad motū inchoandū, et ad mouendū certa velocitate, et sit ille motor, e, tunc clarū est quod pportio, c, ad d, habet certā pportionez, ad pportionē a, ad b, cum nulla earum sit in infinitū magna nec in infinitū parua, sit ergo, vbi gratia quod sit dupla ad eaz, tunc cū ad motum e, sit dare motum subduple velocitatis sicut p³, 4, et 6, p³ p³ p³, sequitur per suppositionē quod ille pducatur et inchoabitur sū pportionē alicuius motoris ad mobile subduplam ad pportionem, c, ad d, sit ergo illa pportio ipsius, f, motoris ad g, mobile, ex quo sequitur pportionē, f, ad g, eē equalē pportioni ipsius a, ad b, cū vtraq; eaz sit subduple ad eandē pportionem, puta ad pportionē ipsius, c, ad d, tunc vltra, pportio, f, ad g, est equalis pportioni a, ad b, sed a pportioe, f, ad g, puenit motus, quia subduplus ad motū, e, ideo etiā a pportioe a, ad b, puenit motus, quare excessus, a, ad b, sufficit ad motum nō solū cōtinuandū sed inchoando, quod erat probādū. **¶** Ista conclusio pambula supposita ponā pcones de potētys nālibus.

Quantum ad scōm articulum, et sit pma ista, nō est dare maximā resistentiā in quā aliq; potētia actiua p̄t, pbat, qz si sic sit potētia actiua et resistitiua b, tunc arguitur sic, a, vel excedit, b, vel nō excedit b, si dicatur quod non excedit b, sequitur quod non pōt in b, cū omnis potētia actiua debeat excedere quantū ad posse agere ipsam potentiā resistitiuā quantū ad posse resistere, quod supponit tanq; vnū pncipiū in naturali scientia, si autem dicatur quod a, excedit b, vel ergo excessu diuisibili vel excessu indiuisibili, si dicatur quod excessu indiuisibili hoc nō valet, quia nullus talis est, si autē dicatur quod excessu diuisibili, sint ergo

partes illius excessus, c, d, tunc si ipsum b, augetur in tūc quod adhuc ipsum a, moueret ipsūz excedens solum in d, medietate excessus prioris adhuc a, augetur in b, cum quilibet excessus sufficiat, et ad inchoandū et ad continuandū motus sicut dixit conclusio pambula, et cū b, tunc esset maius quā ante erat, sequitur quod b, non erat maximum in quod potuit a, et ita argueretur de quolibet alio quod aduersariū diceret esse maximū in quod potētia actiua posset. **¶** Secūdo sequeretur quod per augmentationē ipsius b, eēt dare vltimū instans esse actionis, a, in b, quod est falsum, cum impossibile sit dare vltimū instans esse motus, cōsequētia tenet per hoc quod b, erat maximum in quod a, potuit, ideo statim aucto, b, a, in ipz non potest. **¶** Secūda cōclusio non est dare minimā resistentiā in quā potētia actiua pōt, pbat, nā sit illa, b, tunc arguitur sic, a, potētia actiua potest in b, resistentiā, ergo pōt in suā medietatē, qz quod pōt in maius pōt in min⁹, sed si a, potest in medietatem, b, et cum illa sit minor, b, sequitur quod b, non erat minimum in quod a, potētia actiua potuit.

¶ Secūdo, nam tunc sequeretur quod esset dare vltimum instans esse motus, sed hoc est falsum, consequētia tenet, nam si, b, diminuitur vltimū instans nō esse diminutionis eius esset vltimum instans esse actionis, a, in b, postquāz, b, erat minimum in quod a, potuit. **¶** Tertia conclusio, non est dare maximā resistentiā in quā potētia actiua non potest, nam sit illa, b, tunc sic, a, non potest in b, ergo, a, non potest in maius, b, saltem maius in resistendo, quia quod non potest in minus, non potest in maius, sed si, a, nō potest in maius, b, sequitur quod b, non erat maximum in quod a, non potuit, cum etiam in maius non possit. **¶** Quarta conclusio, est dare minimā resistentiā in quā potētia actiua finita nō potest, probatur, omnis potētia finita in aliquam resistentiā potest et in aliquam non potest, ergo per sufficiētē diuisionem vel datur maxima resistentia in quā potest, vel minima in quam potest, vel maxima in quāz nō potest, vel minima in quam non potest, non potest dici primum, neq; secūdum neq; tertium secundum primam et secundam et tertiam conclusiones, ergo relinquatur quartus, et hec est conclusio. **¶** Secūdo, data aliqua potētia actiua, puta, a, est dare aliquā resistentiā sibi equalē, sit illa b, sed talis est minima in quā a, nō pōt ex eo quod in illā nō pōt ex quo non excedit ipam, sed quilibet minoz illa dat maior in quam potest, ex eo quod qualibet minoz illa datur maior quā a, potētia excedit, et cum quilibet excessus sufficiat ad motū, sequitur quod qualibet minoz illa scilicet, b, datur maior in quā a, potētia actiua potest, et cum in b, non possit, sequitur per expositionē minimi quod non, prius positam quod b, sit minimum in quod a, non potest. **¶** Circa istam pconem dubitatur, nam secūdū ipsaz esset cōcedendū quod esset dare minimum pondus quod for, non potest portare vel leuare vel mouere vel aliquid h⁹: sed hoc est falsū, consequētia nota est de se, falsitas cōsequētis pbat, qz sit illud pōdus b, tunc arguitur sic, virtus et potētia fortis potest augeri, ergo potest portare maius pondus quā sit, b, et per consequens b, non est minimum quod for, nō potest portare ex quo ipsum potest et maius ipso pōt per augmentationem virtutis. **¶** Secūdo, nam sit illud pondus, b, pedale et vnus libe, et sit, c, vnus pondus duplū in quātitate, et subduplūz in granitate ad ipsum b, tunc arguitur sic, for, pōt portare pondus i duplo maius b, ergo, b, non est minimum quod for, non potest portare, pna tenet antecedens pbat, qz potest portare c, cum potētia fortis sit maior quā resistentia, c, et c, est in duplo maius, b, per casum, ergo potētia fortis pōt in duplum ad, b, et hoc erat pbandū. **¶** Tertio, si lapis in infinitū distaret a cetro adhuc descenderet non obstante quod infinitus aer resisteret sibi, g, videt quod nulla sit resistentia minima in quā ille lapis nō posset, ex quo i resistentiā vel distantiā infinitā posset.

Liber I.

Questio XIII.

Ad ista. ad primum illa bene probat qd non est dare mi-
 nimū pōdus qd for. non potest portare scdm potentiā eius
 remotā scdm qualē potentiā diceremus puez habere po-
 tentiam pugillādi vel currēdi. nihilominus cum hoc bene
 stat qd est dare minimā resistētiā in quā potētia actiua nō
 potest scdm potentiā eius propinquā. Ad scōs illa bene
 pbat qd nō est dare minimā resistētiā. et hoc fm q̄titate
 in quā potētia actiua nō potest. cum quo bene stat qd est da-
 re minimā resistētiā fm gratitatē vel scdm aliq̄ aliā qua-
 litatē in quā data potētia actiua nō potest. Ad tertiā di-
 co qd in tali casu nō esset infinita resistētia intēstua. de qua
 solum intēdimus in proposito: sed bene ifinita extēsiue.
 Quinta cōclusio. potētia actiua terminat per minimum
 in qd nō potest. ad istū sensum qd nos scimus et cognoscim?
 q̄ta est potētia actiua f3 fortitudinē sciēdo minimum in qd
 nō potest. pbat. per illud scimus q̄ta est potētia actiua f3
 fortitudinē per qd scimus eā fm fortitudinē distinguere a
 potētia fortiori et a potētia debiliozi: sed hoc est p minimum
 in qd nō potest. ergo et. maior ē nota de se. pbat minor. qz
 scire minimum in qd nō potest icludit tria. scire qd nō in tm
 potest. et qd nō in plus potest. et per ista duo distingui^m ipsaz
 a potētia maior. et quolibet minori illo dat mai^m in qd pōt
 et per hoc distiguimus ipsam a potētia minori. Sexta cō-
 clusio cū dictis cōclusionibus bene stat qd est dare maximā
 resistētiā in quā aliqua potētia actiua potest cū aliquibus
 certis circūstantiis: sicut cū tanta velocitate vel cuz tanta
 tarditate in tali vel in tali medio. p hoc qz lz non fit dare
 maximū pōdus qd for. pōt portare. et hoc simplr. tamē be-
 ne est dare maximū pōdus qd for. potest portare tāta velo-
 citate in tali medio. qd si pōdus eēt maius et mediū grossi-
 us et minus dispositū for. nō posset portare illud pōdus tā-
 ta velocitate. ita pportionaliter dicat de minimo. Dī-
 ceres tu sicut arguebat in pncipio q̄stionis Aristo. dicit in
 ista qd potētia actiua terminat p maximū. dico qd vey est:
 sed nō per maximū in qd potest nec per maximū in qd non
 potest. f3 per maximū ista qd potest. et illud idē est minimum
 in qd nō pōt. et sic cum dictis stat sentētia Aristo.

Quantum ad tertiū articulū vidēdum ē de compa-
 ratione potētie actiue ad distātiā. vbi
 premittēdum. qd iuxta terminationez potētie actiue moti-
 ne localiter distātia non pprie habet locū: quia semp in ta-
 li actioe potētia actiua motiua ē simul cū moto et distātia fi-
 cut p3 ex septimo pphicozū et maxime hoc euerū de mouē-
 te immediato. et hoc semper ē sic nisi motus talis localis fie-
 ret per alterationē modo quo magnes alterādo ferrū mo-
 uet ipz trahēdo per aliquā distātiā. licet hoc nō faceret per
 omnē. et ideo quātum ad propositū videndū ē de cōpara-
 tione potētie actiue alteratiue ad distātiā quomodo ta-
 lis sit terminata distātia et quomō nō. Scōdo est pmittē-
 dū qd dīa ē inter distātiāz per quā fit vel non fit actio. seu
 in qua fit vel nō fit actio ex vna parte et distātiā vltra quā
 fit vel non fit actio ex altera parte. vnde per illā distātiāz
 vel in illa distātia dicitur fieri actio. que sic se p3 qd q̄diū
 passum est in aliquo pūcto intrinseco illius distātie tādiū
 agens agit in ipsum. sed illa distātia dicitur esse distātia
 vltra quā fit actio. que sic se p3 qd passō existente nō in ali-
 quo puncto intrinseco eius: sed extrinseco agēs agit i ipm:
 pportionaliter dicatur de distātia p quā nō fit actio: et de
 distātia vltra quā nō fit actio. Tūc sit pma cōclō. nō est
 dare maximā distātiā vltra quā aliqua potētia actiua pōt
 agere nec simplr. neqz cū certa resistētia. pbat q̄tū ad pzi-
 mū. nā sit illa distātia. a. et sit resistētia. b. tūc ex quo potētia
 actiua vltra a. agit in. b. sequitur qd eadē potentia in subdu-
 plo ad. b. ageret ad maiorē distātiā. et sic a. distātia non
 erat maxima vltra quā dicta potentia poterat agere. Et
 confirmatur. nam sit. b. p instanti p̄senti vltra maximam

distātiā vltra quam potētia actiua pōt agere. et in hoc
 instāti incipiat elongari ab. a. sequitur qd in p̄senti instāti. a
 agit in. b. et imediate post hoc instans. a. non agit in. b. et sic
 p̄sens instans esset vltimuz instans esse actionis. et sic da-
 retur vltimū instās esse motus. qd ē impossibile. Dein
 de probatur eadem cōclusio quantū ad scōm. quia si agens
 agit in. b. passum cum certa resistētia. c. gradu velocitatis
 idem agens pōt agere in idem passum remotius remissiozi
 gradu velocitatis. et ideo dicta distātia non erat maxima
 simpliciter nec maxima cū certa resistētia vltra quā dictū
 agens poterat agere i b. passum: cuz quo bñ stat qd dicta di-
 stātia erat maxima vltra quā dictum agēs poterat agere
 in. b. passum cum certa resistētia et certo gradu velocita-
 tis. Scōda conclusio. nec est dare minimā distātiā vl-
 tra quā agēs pōt agere in passum. pbat. quia tunc vltra
 illam posset et nō vltra minorem: et sic si passum inciperet
 appropiari agenti esset dare vltimum instās esse actio-
 nis. quod est incōueniens. Tertia conclusio nec est da-
 re maximam distātiā vltra quā non agens potest agere
 in passū. qz tunc vltra illam nō et qualibet maiori illa dare
 minor vltra quā sic. que tñ minor esset maior illa vltra
 non. modo hoc est falsum iuxta illud. et quod non pōt vltra
 minus non pōt vltra maius saltem ppter remotionez: qd
 notāter addo propter visibile qd ad aliquā parūā distātiā
 non pōt agere in visum. sed hoc ē propter propinquitatem
 sed vltra maiorē pōt. 4ª cōclusio ē dare minimā distā-
 tiā vltra quā non agens pōt agere in passum. probatur a
 sufficienti diuisione. vltra aliquā distātiā agens pōt age-
 re in passum: et vltra aliquā non. vel ergo est dare maximā
 vltra quā pōt: vel minimā vltra quā pōt: vel maximā vltra
 quā nō pōt: vel minimam vltra quā nō pōt. nō pōt dici p^o
 per primā conclusionē: nec secūdū: per scōam. nec tertium
 per tertiam. ergo relingitur quartū. et hec est quarta cōclu-
 sio. Quinta conclusio est dare maximā distātiā per
 quā agens pōt agere in passum: probatur. eadem est distā-
 tia maria p quā pōt agere: et minia vltra quā nō. sed ē dare
 minimā distātiā vltra quā nō per precedentem cōclu-
 sionem. ergo et. antecedens pbat. nāz data minima di-
 stātia vltra quā ignis nō pōt agere in passum. tunc q̄diū
 passum est in aliquo puncto intrinseco istius distātie vel
 equalentis ignis pōt agere in ipsum. et q̄ cito ē in aliquo pū-
 cto extrinseco illius distātie vel equialentis ignis nō pōt
 agere in ipsum. et illud p3 si aliqd passum elongaret ab igne
 tādiū qd pmo eēt vey dīe. nūc ppter distātiāz ignis non
 pōt agere i illō passū. et imediate añ h potuit. vñ tē tota distā-
 tia ab igne vltqz ad passū eēt minia distātia vltra quā ignis
 nō pōt agere i passū. et eēt maxia i q̄ vlt p quā ignis pōt agere i
 passū. sic pōt patef ex expōne ei^o qd ē distātia minia p quā vlt
 q̄ sic. 2° istis cōclusionib^o ē sciēdū. qd duplex est agēs.
 qdā qd sic se habet qd si potest agere vltra aliquā distātiā
 tunc potest agere vltra quācūqz minorem. sicut est ignis
 vel calor vel aliquod tale. alia est potētia. que si potest age-
 re vltra aliquā distātiā non tamen vltra quācūqz mino-
 rem: sicut est visibile. nam lz visibile vltra aliq̄ distātiāz
 posset agere non tamen vltra quācūqz minore. qz potest
 esse ita prope oculum qd non posset agere in ipsum. simi-
 liter si esset aliquod luminosum et essent duo foramina re-
 cta. et luminosum esset minus q̄ spacium inter illa duo fo-
 ramina. non potest vltra quācūqz distātiā paruiam
 lucere per illa duo foramina. vnde potest esse ita prope qd
 non posset. etiā posset esse ita remote qd nō posset. et ideo po-
 test ipediri in sua actione vel ppter nimis parūā distātiā
 vel propter nimis magnam: sed sic non est de agētibus pzi-
 mo modo dictis. qz licet posset impediri in suis actioni-
 bus in passa propter nimis magnam distātiā. non tamen
 propter nimis paruiam. Adodo vos debetis scire qd quin-

que conclusiones iam posite principaliter posite sunt de agibus primo modo dictis. Sed propter maiorem explanationem ponende sunt conclusiones de agibus secundo dictis. Et sit prima ista. recedendo ab oculo pro inceptioe visionis non est dare minimam distantiam ultra quam a visibile non potest agere visionem in visibus propter distantiam puritatis: nec minimam ultra quam potest. primum pars ex eo quod quacuque distantia data ultra quam non potest propter paruitatem est dare minorem ultra quam non potest propter paruitatem: quod enim non potest ultra maius propter eius paruitatem non potest etiam ultra minus. secunda pars pars. quod sit a. distantia minima ultra quam potest: que si esset minor ultra ipsam non posset sequi retur quod in approximatione visibilis ad visum esset dare vltimum instans esse visionis: quod est falsum: contra nota est ita uti. Et secunda conclusio. recedendo ab oculo pro inceptioe visionis est dare maximam distantiam ultra quam a. non potest videri propter distantiam paruitatem. probatur. quod iter omnes distantias ultra quas non potest propter paruitatem est dare vnam maximam ultra quam non potest: sed quilibet maiori illa datur minor ultra quam potest ex eo quod si visibile esset precise ultra illam distantiam et in presentia instanti inciperet elongari a visu. illud visibile nunc non sed immediate post hoc instans ageret visionem in visibus. Et tertia conclusio: visibili accedente ad oculum pro corruptione visionis propter nimis parvam distantiam visibilis ab oculo est dare primum instans non esse visionis. ad istum intellectum quod aliquando primo erit verum dicere nunc non est visio a. visibilis: et immediate ante hoc fuit. et huius ratio est. quod ex quo visio desinit esse per tale approximationem visibilis ad visum. et non dat vltimum instans esse visionis: quod de primum instans non esse. Et quarta autem non de vltimum instans esse visionis sicut sepe sumptum est potest sic probari. nam quero vtrum visio per illo instans sit alicuius intensio: vel non. si dicatur quod non sed non potest esse. quod tunc esset indivisibile: si dicatur quod sic. quod successive et gradualiter deponatur. et sic instans datum non erat vltimum instans esse visionis. Et quarta conclusio distantia que est iter visibile quam desinit videri per nimiam propinquitatem eius ad oculum: et iter visibile quam desinit videri propter nimiam remotionem eius ab oculo est maxima distantia in qua seu per quam illud visibile potest agere visionem in visum illud. probatur. quod quod diu illud visibile est in aliquo puncto illius distantie ipsum agit in visum visionem: sic quod nec est defectus propter puritatem distantie. nec propter magnitudinem eiusdem. Et quinta conclusio eadem distantia est minima ultra quam illud visibile non potest agere visionem in illum visum et hoc propter illius distantie magnitudinem. probatur. quia iter omnes distantias ultra quas non potest propter distantiarum magnitudinem hec est minima.

Quantum ad quartum articulum sit prima conclusio. loquendo de potentia productiva effectus qui innatur a suo effectu producto ad ulterius producendum sicut est ignis vel calor: non terminatur per maximum neque per minimum effectum. et hoc nec affirmative nec negative quantum est ex se. patet. qui dabo aliquo tali agente sicut est ignis ipse potest producere vnum alium ignem: et cum illo iterum vnum alium. et sic quantumlibet quantum est de se: si non esset impedimentum ex defectu materie que non est infinita. et hoc est quod dicit Aristoteles. secundo de anima. quod ignis esset augmentabilis in infinitum si combustibile apponeretur in infinitum. nihilominus cum hoc stat quod determinatur maximus effectus: puta maximus igne quem potest producere in istam materiam et in isto tempore. Secunda conclusio. loquendo de potentia productiva alicuius effectus que non innatur ab illo effectu producto ad ulterius commensurabilem producendum vel potest intendendum sicut est corpus lucidum: talis potentia terminatur minimo effectu que non potest producere. probatur. quod lumen ita intensum sicut est lux corporis lucidi illud corpus lucidum non potest producere. sed quolibet remissiori illo dato datur lumen intensus quod potest producere. vel in proposito possumus dicere et quolibet remissius illo illud corpus lucidum

potest producere. vix est tamen quod idem corpus lucidum non sit in quolibet medio in quod agit producitur equaliter gradum luminis. scilicet in vnum sicut in aliud. sed finis quod medium est melius vel peius dispositum ad recipiendum lumen finis hoc corpus lucidum intensius vel remissius lumen producitur in ipsum cum fuerit ei applicatum. Et dicuntur aliquid dubia iuxta istam materiam. Et primo enim dubitatur vtrum possibile sit aliquid lucidum producere in aliquid medium quolibet gradum citra gradum summum lucis extrinsecus in lucido. Et ad hoc apparet mihi per nunc esse dicendum quod non. et ad hoc adduco tale rationem: nam si hoc esset possibile. poteratur quod a. corpus lucidum producatur in aliquod medium quolibet gradum luminis citra summum gradum lucis extrinsecus in a. lucido. et sit illud lumen b. et lux ipsius a. sit. c. tunc dicitur. vix. c. excedat. b. vel non. si dicatur quod non tunc non est productum quilibet citra summum. sed cum hoc summus: quod est contra hypothese. si dicatur quod c. excedat. b. vel ergo excessu diuisibili vel indiuisibili. si dicatur quod excessu diuisibili sequitur quod potuisset fuisse productum citra gradum summum lumen intensus quod sit productum. et sic non quilibet gradus citra summum esset productum. quod est contra hypothese. Si dicatur quod excedat excessu indiuisibili. hoc est falsum. quod nullus talis est. etiam hoc esset non excedere. et sic excederet et non excederet. quod tripliciter dictionem. Et dicitur aliquis experis logice. a. lucidum quolibet gradum citra summum potest producere in aliquid medium. quod possibile est a. lucidum quolibet gradum citra summum producere in aliquid medium. Et videtur negatio contra iam ex eo quod ibi ar. a sensu diuiso vero ad sensum compositum falsum: quod sensus sunt sibi inuicem impetinetes. vnum in alio filii non sequitur dato aliquo potest esse equaliter in resistetia cum potentia portatiua fortis non sequitur quolibet potest illi potestis fortis. potest portare. quod pole est quod quilibet parte istius ponderis fortis. portat. nam tunc hec esset possibilis quolibet parte illius ponderis fortis. portat. quod est falsum saltem stante potentia fortis et alijs requisitis. Et similiter non sequitur. quodlibet creabile deus potest creare. ergo pole est quod quilibet creabile deus creet. nam hoc posito in esse sequitur ipse. scilicet potentia dei esse exhausta. Et tunc dubitatur. vix corpus lucidum illuminet medium cum resistetia medij vel sine resistetia. videtur quod cum resistetia. quod lumen in medio dyaphano illuminabili a lucido dyaphaneitas non resistat: tamen opacitas resistere videtur. in tamen quod opacum non ita itese illuminat ab eodem lucido: nec ad tantam distantiam sicut minus opacum et magis dyaphanum. Et ad oppositum ar. quod si opacitas resisteret lucido tunc per longiore motum lucidi fieret illuminatio itese recte sicut est de calefactione. et tamen hoc est falsum. quod stari lucido applicato medio illuminat medium ad tantam distantiam. et ita itese sicut facit postea cum fuerit prius medio per horam vel per diem. Et ad illud videtur quod nulla est resistetia medij illuminabilis ad lucidum illuminans. propter hoc. quod resistetia est per huiusmodi vel per inclinationem ad huiusmodi: sed in medio illuminabili nec est huiusmodi luminis: nec inclinatio ad huiusmodi ipsius luminis: cum lumen non habeat huiusmodi. vnum licet isti termini lumen et tenebra opponantur per se. non tamen propter hoc luminis est aliquid contrarium. Et tunc ad rationem factam ante oppositum dico quod contra quod minus dyaphanum et magis opacum minus intensum et ad minorem distantiam illuminat est minor passibilitas respectu luminis. ex eo. n. corpus est passibile et receptiuum luminis. quod est dyaphanum. ita quod quanto est dyaphanum tanto est passibile et receptiuum intensioris luminis ab eodem lucido. Et tertio dubitatur. si calidum in summo agat quantum potest et producatur calorem in summo in aliquid passibile et superueniat aliquid calidum simile. tunc illud calidum non potest in illud passibile agere calorem in ipso intendendo. et tamen si aliquid luminosum producatur lumen in aliquod medium tantum quantum potest producere in illud medium cum talibus circumstantijs: et superueniat luminosum simile intendet illud lumen: que sit causa huius diuersitatis. pro cuius ratione supponitur quod nihil agat ultra gradum suum per huiusmodi. Et hoc ad dubitationem dico quod quia calidum in summo potest sibi

Liber I.

Questio XIII.

assimilare passum. puta combustibile in quod agit si aliud calidum sibi simile superueniret non intenderet illuz effectum. aliter enim oporteret qd ageret vltra gradum suum proprium: postq̄ illud passum iam est sibi assimilatum per actionem poris calidi in summo. Sed quia luminosum seu corpus lucidū nō assimilatur sibi passū. iō alio luminoso superueniēte potest lumē illud itēdere absq̄ β qd ppter hoc agat vltra gradum suū p̄prium. ¶ Tertia d̄clo. non semp est consimilis p̄portio effectuum in intensione qualis est p̄portio agentium etiā in intensione: et hoc est maxie vep̄ de potentijs que nō iuuatur a suis effectib⁹ in eaz actione. patet d̄clusio. qz sint a. z b. duo corpora lucida. a. duplū ad b. in intensione: z agant in duo media. puta c. z d. vniformia: z incipiant ista duo media. c. z. d. vniformiter intendi: z equaliter in opacitate. tunc prius q̄ a. desinat agere lumen in medio c. b. desinet agere lumen in medio d. ppter intensiōē opacitatū istoz medioz: mō si continue p̄ horā talis intensiōis opacitatis medioz lumē ipsi⁹ a. fuisset duplū ad lumē ipsius b. sicut a. erat duplū ad b. tūc ita cito p̄ huiusmodi intensiōē opacitatis z remissionē luminis a. desineret agere sicut b. qd tñ est falsum. cōia nota est de se. nā si essent duo quanta. vnū duplū ad aliud: z iciperēt de crescere versus nō quantū in p̄ma pte p̄portionali quodlibet ad subduplū. z in sc̄da silit̄. z sic vltra: eque cito iciperent esse nō q̄ta: s̄l̄r si lumē actū ab a. continue p̄ horā remissionis luminū fuisset duplū ad lumen actus a. b. ita cito a. desinisset agere sicut b. ¶ 4. d̄clusio. nec quantū ad extensionē eōz ē d̄similē p̄portione effectū sicut ē p̄portio cāz agentiu. probatur. qz si aliqua superficies circularis pōt videri ab aliqua distantia o3 q̄ illa que videtur ad in duplo maiorē distantia sub equali angulo: habeat in duplo maiorē dyametru. z si sic sequitur qd ip̄a est quadrupla i extēsiōe ad p̄mā. z p̄ oīs nō est eadē p̄portio effectū i extēsiōe sicut est p̄portio causaz agentiu ex quo p̄portio effectū est dupla in extēsiōe. z p̄portio causaz est quadrupla. qd aut oporteat talē superficiem circularē eē quadruplā ad aliā cuius dyameter est in duplo maior. p̄z p̄ vnāz p̄positionē. i. z. geometrie: que sic dicit. qd que est p̄portio dyametroz talis est p̄portio circuloz duplicata. z ideo si p̄portio dyametroz aliquoz circuloz est dupla. tunc p̄portio talium circuloz est quadrupla: ex eo qd quadrupla ē dupla dupl̄. ¶ Et attendēdum qd cū dico effectum eē duplū in extēsiōe ad aliū: intelligo lineā mēsurantē extēsiōē illius effectus: sicut est dyameter totius effect⁹ acti p̄ vnū agens esse duplā ad lineā mēsurantē extēsiōē alterius effectus acti per aliud agens. ¶ 5. d̄clusio possibile est qd a. z b. sint duo agentia. z a. sit duplū ad b. in intensiōe: z qd a. agat ad duplā distantia ad quā agit b. p̄z. nā sit a. vnū corpus luminosum sphericum cuius dyameter sit pedalis q̄ritatis. z sit duplū intensiue ad b. corpus: z nō curo cui⁹ q̄ritatis sit b. tunc claz est qd b. tantū pōt diminui in extēsiōe non tñ in qualitate qd a. agat in duplo remotius q̄ agat b. b. enim posset tātum diminui qd vix ageret ad tantā distantiam q̄ta est distantia vni⁹ grani milij: z si sic etiā possibile est qd pōt tñ diminui in extēsiōe z nō in intensiōe seu i luce ipso a. nō diminuto nec in extēsiōe nec in intensiōe qd ipsum a. agat p̄ duplā distantia ad illā per quā agat b. a. existente duplo ad b. z hoc erat intentū. ¶ 6. d̄clusio. qd si a. agit ad duplam distantiam ad quā agit b. tunc effectus a. ē octuplus ad effectum b. p̄z. qz tūc a. agit vnū effectus sphericum cuius dyameter est dupla ad dyametru effectus acti a. b. ergo effectus ipsius a. est octuplus ad effectū ipsi⁹ b. cōia ex eo qd qualis est p̄portio dyametroz talis est p̄portio speraz illaz dyametroz triplicata. cū q̄ p̄portio octupla sit tripla dupl̄: ex eo qd cōponitur p̄cise ex tribus duplis. sequitur p̄portione taliū effectūz sphericoz eē octuplā.

postq̄ p̄portio dyametroz taliū effectū est dupla. Ex his d̄clusionibus sequitur qd possibile ē qd a. agēs sit duplū itē sine ad b. agēs: z effectus a. agentis sit octuplus in extēsiōe ad effectū b. agentis. ¶ Tu dices. tu bñ cōcluderes si effectus taliū agentiu essent sperici. sed si sunt orbiculares tu nō d̄cludis aliqd. placet mihi. sed mō possibile est qd effectus talium agētiū sint sperici z nō solū orbiculares. Declaro hoc sic. nā capiatur vnū corpus transparens sicut est cristallus. tale nō solū agit orbē imo sperā. p̄z ex hoc qd si tale corpus ponat̄ iter te z me ego video ptes q̄ sunt versus te sicut illas que sunt versus me. z tu similiter vides partes que sunt propinquiores mihi sicut ego video partes q̄ sunt propinquiores tibi. ex quo sequitur partes isti⁹ corporis nō solū multiplicare species suas circa illud corpus. sed etiā i illo corpore. z per illud corpus. quare si ad imaginatiōē totalis effect⁹ sicut totalis spēs acta ab illo corpore p̄serua retur corpore illo destructo esset vna spera z nō solū orbis ex eo qd ita ibi vbi fuerit illud cozp⁹ eēt spēs sicut alibi: z q̄ rōne ille effectus eēt spericus z nō orbicularis illo agente corrupto eadē rōne sic erat illo agente existēte. z p̄ oīs ali q̄ sūt agētia effect⁹ spheriales. z de talib⁹ eēt vep̄ qd d̄cū ē.

Quantum ad quintū articulū de compatione potētie ad velocitatē sit p̄ma cōclusio. quātū est de se nulla potentia naturalis terminatur p̄ maximam velocitatem quā pōt facere nec affirmatiue nec negatiue. nec etiā p̄ minimā. p̄batur. qz velocitas cōsequitur p̄portionem potentie ad resistentiā per d̄mentatorē. sc̄do hui⁹. sed huiusmodi p̄portio in infinitū pōt diminui. ergo i infinitūz tarditas pōt augeri. similiter hui⁹ modi p̄portio i infinitū pōt augeri p̄ diminutionē resistentie s̄m Ari. 4. p̄physicoz. ergo i infinitū velocitas pōt augeri. ¶ Sc̄da d̄clusio. respectu certe resistentie date potentia naturalis nāliter agens terminatur p̄ maximam z per minimā velocitatē quā pōt p̄ducere rebus sic stantibus. patet ex eo quia lapide i aere dato s̄m totum sui conatum nec pōt moueri maiori velocitate. nec minori q̄ mouetur. ¶ Tertia conclusio. potētia determinatur per suam velocitatē. i. nō cognoscitur. quia ex hoc qd videmus talem potentiam p̄ducere tantam velocitatem non cognoscimus quantitatem potētie ex eo qd si cum tali resistentia producit tantam velocitatem cū alia puta maiori non p̄duceret tantam. z ideo ad cognoscendū quantitatem potētie motiue non sufficit solum cognoscere velocitatem. ¶ Dic dubitatur vtrum de facto sit aliqua maxima velocitas. videtur qd sic. nam de facto vltima spera velocissime mouetur. probatur qd non. quia quacūqz parte data in vltima spera vna alia mouetur ea velocius. ¶ Respondetur qd non est dare de facto maximam velocitatem. probatur. nāz si sic hoc maxime videretur de velocitate vltimi celi. sed probatur qd non. quia si vltima spera mouetur velocissime. vtiqz aliqua ei⁹ pars mouetur velocissime. sed probo qd non. quia hoc maxime esset pars celi circa egnociale. sed probo qd non. qz illa vel ē diuisibilis in latitudine. vel non. si dicat̄ qd nō. hoc est falsū. qz nec in celo nec in aliquo continuo est aliq̄ pars q̄ritatiua sine latitudine. si autem dicatur qd illa pars habeat latitudinem tūc aliquid eius est propinquius polo z reliquum remotius ab illo: sed illud quod est propinquius polis mouetur tardius: z quod remotius mouetur velocius: z sic illius partis aliqua pars mouetur velocius z aliqua tardius. z sic illa pars non est pars velocissime mota in vltimo celo. z ita potest argui de quacūqz parte facta i celo. Consimili modo probatur qd non est aliqua pars in celo tardissime mota. ex eo qd illa eēt versus alterum polo. et cū nulla pars sit immediata polo sc̄dō se z qdlibet sui ppter diuisibilitatē illi⁹ partis. sequitur qd etiā illius partis vna pars mouet̄ tardius. puta q̄ est versus polum. z alia velocius que magis distat a polo.

Et confirmat. in ultimo celo non est dare partes remotissimā a polis nec est dare partem ppinquissimam alicui polozum. ergo in ultimo celo non est dare partem velocissime motā nec partem tardissime motā. cōsequētia tenet ex eo. q̄ ex hoc q̄ partes vltimi celi sunt remotiores a polis ipse mouentur velocius: et hinc q̄ sunt ppinquoiores ipse mouentur tardius. antecedēs p̄. quia quacūq; parte in ultimo celo data que ē remota a polis ppter diuissibilitatē illius partis est dare vnā que est magis remota. et ita similiter ē quātuz ad partes ppinquas alteri polozum. cōcluditur ergo q̄ nec vltima spera mouet velocissime. nec tardissime verūtāme secundum imaginationem mathematicā imaginādo lineas indiuisibiles: et puncta indiuisibilia est bene dare in ultimo celo aliqd velocissime motū. et hoc est p̄ctus exis in linea circūferentiali maxime distāte ab vtroq; polozum mundi que qdē linea imaginat in vxo vltimi celi: et nō i cōcauo nec in medio inter concauum et conuexū: et tunc si dicamus velocitatē alicuius mobilis attēdi penes spaciū lineale verum vel imaginatum descriptū ab eius p̄cto velocissime moto esset concedēdum q̄ vltimū celum mouet velocissime. si autem velocitatē mobilis cuius alique pres mouentur velocius: alique tardi⁹: dicamus attēdi penes spaciū lineale descriptū a p̄cto medio iter p̄ctū velocissime motum et p̄ctuz tardissime motū vel nō motū: dicendū ē vltimā sperā seu vltimū celū moueri ita velociter sicut mouetur p̄ctus medius inter lineā equinoctiales et alterū polozū. si dicam⁹ primo mō tunc secundum imaginationē mathematicā concedendū esset de facto celū vltimū velocissime moueri. si dicamus scđo mō dicendū esset vltimū celū nō velocissime moueri. sed p̄cise ita velociter sicut mouet p̄ctus eius medius inter equinoctialem et alterū polozū de hoc vtrū debeat dici sic vel sic videndū ad 6° p̄hycoz.

Quantum ad 6° articū. s. de compatione potētie actiue ad spaciū sit prima d̄clo. potentia actiua naturalis sicut est potētia actiua grauis deorsū vel sicut leuis sursum nō terminatur maximo spacio neq; minimo simpliciter nec affirmatiue nec negatiue. p̄. q̄a quocūq; spacio datop diminutionē resistētie talis potētie p̄tāsi re et p̄ augmentationē resistētie ad equalem gradū potētie motiue nō p̄t pertrāsire. vnde a quacūq; distātia graue descenderet ad centrū si nō esset impedimentū. **S**cđa conclusio. q̄ cū certis circūstantiis terminat ad maximū spaciū qd p̄t p̄transire. que circūstātie sūt velocitas tēpus duratio. vnde est dare maximū spaciū per qd lapis p̄t moueri in tanto tempore cum tali resistētia vel tali velocitate. et sic de alijs.

Ad rationes principales ad p̄mā auctoritatē Ari. cū dicit potētia actiua determinari maximo. dico q̄ h̄ nō est d̄dicta. imo hec est q̄nta d̄clusio scđi articū. determinati enī maximo. i. cognoscitur q̄nta est potētia h̄m fortitudinē per maximū istra qd p̄t: et hoc idē est mi^o i qd p̄t. **A**litter etiā p̄t dici qd Ari. intellexit sic. q̄ potētia actiua terminatur maximo nūerato sine fractione. vnde centū p̄t eē maximus numerus libraz quas for. p̄t portare. q̄ quāuis possit modicū plus nō tñ p̄t plus in vna libra. **A**d scđam cōcedo q̄ nō est dare maximum pondus qd for. p̄t portare. et quādo dicebatur. ergo quocūq; pondere dato qd potest portare adhuc maius potest portare. concedo. et quando dicebatur. ergo infinitum pondus potest portare. negatur cōsequētia. quia fit status ad mi^o pondus qd nō p̄t portare. **A**d tertiā de lapide posito sup caput fortis dico q̄ tam for. q̄ grauitate lapidis cōseruatis in suis potētijs for. sustineret lapides. nec ppter hoc actio fieret a p̄portione eq̄litas. q̄ nec ppter hoc for. ageret in lapidē. sed resisteret sibi. ne lapis caderet deorsū. et sicut lapis resisteret forti ne aliquo mō moueret se sursum:

si ēt si duo corpora sibi obuiarēt in aliq̄ medio. quoz vnū esset in ascendēdo. et reliquū in descendēdo. et vnū haberet p̄cise tot gradus grauitatis: quot reliquū gradus leuitatis. **A**d quartā dico q̄ si i perpetuum tale mobile moueretur nūquam pertrāsiret illud mediū vniformiter difforine inferius terminatū ad gradum resistētie eq̄lez potētie motiue illius mobilis. sic q̄ aliquādo illud totale mediū ab illo mobili ēt pertransitū. et hoc satis potest cōvinci ex illa ratione. et ideo illud mediū nō est maximū qd a tali potētia p̄t esse pertransitū. ex eo q̄ nullo mō a tali potētia p̄t eē pertransitū tali resistētia manēte. **A**d quintā elongetur vnū visibile r̄c. admitto. et vltius dico q̄ quādo visibile p̄mo nō videtur distātia inter ipsum et oculū est bene maxima i qua illud visibile poterat videri: et hoc non ē tra dicta. cuz hoc tñ stat q̄ non ē maxia vltra quā. sed est bene minima vltra quā nō: et hoc dicebat in cōclusionē. **S**cđa contra h̄ fuit 6° ratio. nam si illa ēt minima distātia vltra quā non: tūc vltra illā nō et vltra q̄libet minores negaretur d̄tia. nam non sic exponēdū est minimum vltra qd non: sicut dicebatur in p̄mo articulo huius questionis. s̄ bene sequitur talis distātia est minima vltra quā nō. ergo vltra illaz non: et qualibet minore illa dat maior vltra quā sic. et hoc est verū. cū quo adhuc stat q̄ visibile p̄t eē ita ppe oculum q̄ p̄pter paruitatē distātie nō p̄t videri. **A**lter p̄t dici q̄ dicta distātia ē minima vltra quā non: ppter magnitudines. et ideo non ē aliqua minor i fra ipsā que impedit p̄ magnitudinē s̄ bene sit aliqua in fra ipsā que impedit p̄ paruitatē. **A**d septimā ne^o q̄ sic dare maximā velocitatē qua po^o actiua supernaturalis p̄t mouere. imo nec de facto ē maxima velocitas qua mouet: q̄ hec maxime esset velocitas vltime spe. modo sicut dicebatur in 5° articulo vltima spera nec mouetur velocissime nec tardissime nisi loquēdo secundum imaginationem mathematicā: et vltius dico q̄ quacūq; velocitate data potētia supnaturalis posset mouere velocitate maiori s̄ forte Ari. hoc negauisset. **E**t si diceret tra tūc uolūtas potētie supnaturalis esset mutabilis. r̄ndē negādo p̄sequētiā. vnde si post hoc moueret velocius q̄ modo mouet nō ppter hoc esset mutatio facta in ipsa licet bene in re eē. hoc p̄fecte discutere magis p̄tinet ad 8° p̄hycoz. **A**d vltimā qua arguit de potētia naturali. illa bene p̄bat q̄ est dare maximā velocitatē qua aliqua potētia motiua mouet in tali medio et cum tali resistētia et cuz alijs circūstātis. s̄ non est dare maximā velocitatē simpliciter qua potētia motiua p̄t mouere. et h̄ totū dictū ē i cozpe qdōnis.

Qd. n. d̄ manifestū: visus qdē enī q̄ minoris excedit: velocitas autem que maioris. **T**ertium p̄mentī cētesimi d̄cimi septimi. **Questio XV.**

Secundum p̄positoꝝ erat. vtrū quelibz potētia passiua terminet per minimum a quo p̄t pati. videtur p̄mo q̄ sic. per Aristo. et cōmetatoꝝ qui h̄ videtur dicere. **E**t 2° nā dicit Aristo. in de sensu et sensato q̄ dare minimum visibile qd visus p̄t videre: visus at ē potētia passiua. ergo r̄c. **T**ertio sit vna rota adamantina infra cuius circūferentiam sit vnū ferrum. tunc arguit sic. est dare minimum arcum illius rote a quo illud ferrū p̄t retineri ergo ē dare minimum a quo potētia passiua p̄t pati: d̄tia tenet. añs probatur. nam illud ferrum p̄t ita modicū arcum illius rote sup se derelinquere q̄ non retineret imo descenderet. descendat ergo tādū q̄ habeat super se arcus sufficientes retinere ipsū: et cū i tali descensu ferri deueniat ad p̄mū instans non esse sui motus sequit arcū quem super se habet esse minimum a quo illud ferrū retinetur:

et a quo potest retineri, quia si a minori potuisset fuisse retentum plus quietuisset, et sic instans datum non fuisset primus instans, non esse motus seu descensus ferri, sed vni aliud ante ipsius, et quodcumque daretur equaliter concluderet arcum pro tunc super ferrum existentes esse minimum potentem illud ferrum retinere. Et confirmatur, alius arcus illius rote sufficit illud ferrum retinere, et alius non, vel ergo est dare maximum quod sufficit, vel minimum qui sufficit, vel maximum qui non sufficit, vel minimum quod non sufficit, non potest dici primus, quia quocumque arcu dato qui sufficit, maior illo etiam sufficit, ad quod enim sufficit minus ad hoc idem sufficit maius. Si dicatur secundum habeo propositum, sed si dicatur tertium, scilicet quod sit dare maximum arcu qui non sufficit, sit ille a, tunc sic, a non sufficit, sed quilibet maior a, sic, sit ergo quod in presenti instanti, illud ferrum habeat super se arcum a, et cum ille non sufficit retinere illud ferrum, sequitur quod pro hoc instanti illud ferrum non quietescit, sed immediate post hoc descendat tandem quod habeat super se arcum sufficientem ipsum retinere, postquam a, arcus non sufficit, sed si immediate post hoc instans mouebit, tunc immediate post hoc instans habebit maiorem arcum super se quam sit arcus a, et post non immediate post hoc habebit arcum super se sufficientem ipsum retinere, postquam a, arcus erat maximus quod non potuit, et sic deum ferrum immediate post hoc gescit, et cum idem ferrum immediate post illud instans mouebit, sequitur quod illud ferrum immediate post hoc instans mouebit, et illud ferrum immediate post hoc instans gescit, et ulterius sequitur quod sit dare vltimum instans esse motus, quod si dictus ferrum continue ante datum instans descendisset versus quod ad hoc instans, tunc hoc instans videretur esse vltimum instans esse illius motus, postquam immediate post hoc instans dictum ferrum gescit, sicut iam dicebatur, vel deducebatur. Nec potest dici quantum, scilicet quod sit dare minimum arcum quod non potest, nec sufficit dictus ferrum retinere, quod si ille arcus non sufficeret, sed minor eo sufficeret, et sic ad aliquem effectum producendum sufficeret minus ad quod non sufficeret maius, quod est inconueniens.

Oppositum arguit, potentia actiua terminat minima resistetia in qua non potest pati, ergo potentia passiuua terminat maxima potentia actiua a qua non potest pati, patet ex precedenti questione, etiam probatur, nam de aliqua potentia actiua et sic a, et minima potentia passiuua seu resistetia in qua non potest pati, et sit b, tunc in b, a non potest pati, sed in b, quodlibet maius a, potest pati, ergo a, est maxima potentia actiua a qua b, non potest pati, etiam patet per significationem eius quod est maximus a quo non potest pati, prima pars antecedens patet ex eo quod b, est minimus in quod a, non potest pati, et si sic tunc in b, a non potest pati, secunda pars eiusdem antecedentis patet, quod quodlibet maius a, excedit b, et cum quilibet excessus sufficit ad motum inchoandum, et continuandum sicut probatur in precedenti questione, sequitur quod quodlibet maius a, potest pati in b, tunc ultra, potentia passiuua terminat maxima potentia actiua a qua non potest pati, ergo non terminat minima a qua potest pati. Secundo potentia actiua non terminat maximum in quod potest agere, ergo nec passiuua terminatur minimo a quo potest pati, antecedens patet ex precedenti questione, etiam probatur ex eo quod oppositum consequentis iterum antecedens, da enim oppositum consequentis, scilicet potentia passiuua terminat minimo a quo potest pati, ex hoc sequitur quod illa potentia passiuua est maximum in quod illa potentia actiua potest agere, et hoc repugnaret antecedenti. In ista questione primo ponende sunt aliquae distinctiones de potentia passiuua, secundo conclusiones.

Quantum ad primum sit prima distinctio, et ista etiam ponetur in alia questione, potentiarum passiuarum quod dicitur receptiuam solum, quod dicitur aut dicitur receptiuam et cum hoc resistetiuam, exemplum primum sic est materia prima, exemplum secundum sicut est aqua respectu ignis. Secunda distinctio, potentiarum passiuarum quod dicitur est passiuua tamen, et quod dicitur cum hoc est et actiua, exemplum primum sic est vni paruum frigidum, quod patitur ab vno magno calido a tanta magna distantia, quod licet illud calidum posset

agere in illud frigidum tamen illud frigidum propter nimiam distantiam non potest agere in illud calidum, exemplum secundum, sicut est frigidum quod patitur a calido, et cum hoc re agit in ipsum, et Tertia distinctio potentiarum passiuarum, que cum hoc sunt actiue quedam dicitur cognitiua sicut est potentia visiva, quod dicitur de non cognitiua sicut frigidum quod patiendo a calido re agit in ipsum. Quarta distinctio, potentiarum passiuarum non cognitiuarum quod cum hoc sunt actiue quedam re agunt in agens, ut frigidum in calidum, quedam autem agunt in aliud ab agente, ut medium illuminatum passiuum a lucido agit, quod calefacit, non tamen agens in ipsum patitur solum, sed aliud ab illo. Quinta distinctio, potentiarum passiuarum quedam patiuntur per abiectioem contrarium, sicut calidum cum patitur a frigido vel e contra, quedam autem sine abiectioem contrarium, sicut medium cum illuminatur, in huiusmodi enim illuminatione non abiectum aliquid quod sit contrarium luminis generato: ex eo quod luminis nihil est contrarium.

Quantum ad secundum articulum sciendum est quod potentia passiuua potest comparari vel ad potentiam actiuam a qua potest pati, vel ad distantiam in qua vel ultra quam potest pati, vel ad effectum quem potest recipere et pati, vel ad tempus per quod potest pati, vel ad velocitatem qua potest alterari vel moueri, vel ad spacium super quo potest moueri motu locali. Et preterea adhuc est aliqua potentia specialis, sicut visiva, que potest comparari ad angulum sub quo potest pati vel videre, tunc discurredo per omnia ista sicut factum est in alia questione sit prima conclusio ista, potentia passiuua resistetiuua non terminat minima potentia actiua a qua potest pati, probatur, nam sit illa potentia actiua a, et passiuua b, tunc si b, debet pati ab a, oportet quod a, excedat b, ex eo quod aliter a proportionem equalitatis vel minoris inequalitatis fieret actio, quod est falsum, et etiam quod in omni actione agens debet esse prestantius passio, sed si a, excedit b, non potest excedere ipsum excessu diuisibili, cum nullus talis sit excessus, relinquatur ergo quod excessu diuisibili, ergo cum quilibet excessus sufficiat ad motum, sequitur quod si a, per solam medietatem illius excessus excederet b, adhuc b, potest pati ab a, sed tunc a, esset minus quam ante erat, ergo a, non erat minimum a quo b, poterat pati. Secunda conclusio, nec potentia passiuua talis terminat maximam potentia actiuam a qua potest pati, probatur ex eo quod quid potest pati a magno potest pati a maiore illo, et si sic nullum est maximum, sicut finite potentie a quo talis potentia possit pati. Tertia conclusio, nec talis potentia passiuua terminat minima potentia actiua a qua non potest pati, quod tunc a tali non posset pati, sed a minori illa posset pati, sed hoc est falsum, ex eo quod illud quod non potest pati a maiori, non potest pati a minori. Quarta conclusio, talis potentia passiuua terminatur maxima potentia actiua a qua non potest pati, probatur per sufficientem diuisionem, nam talis potentia passiuua ab aliqua potentia actiua potest pati, et ab alio non, vel quod datur minima a qua potest pati, vel maxima, vel minima a qua non, vel maxima a qua non, non potest per primam conclusionem, nec secundum per secundam, nec tertium per tertiam, relinquatur ergo quartum, et hec est conclusio. Unde hoc potest declarari exemplo, ponatur quod potentia leuatiua fortis, et resistetia vnius libe sint equalis, ita quod precise tantum possit fortis, in leuando quantum potest libra in resistendo, tunc statim sequitur quod virtus fortis est maxima inter omnes potentias leuatiuas que non possunt leuare libram, quod nulla minor potest leuare, et quilibet maior potest, ita quod omnium non potentium leuare libram fortis est fortissimus, exponendo ly fortissimus negatiue, et tamen ipse est debilius inter omnes potentes leuare libram, et sic potentia actiua equalis resistetie est maxima a qua illa potentia resistetiuua non potest pati, et eadem potentia resistetiuua est minima in qua illa potentia actiua non potest agere. Sed contra istud diceretur, videtur quod potentia actiua equalis resistetie non sit maxima a qua potentia resistetiuua non potest pati, nam tunc ab illa non, et a qualibet maiori potest pati, sed hoc videtur esse falsum, quia potentia actiua posset

augeri insensibiliter. et tamen non propter hoc posset in illa resistentiis. verbi gratia. si potentia leuatiua sortis equalis resistentie vnus libe augeret insensibiliter non propter hoc leuaret libra. **R**espondetur. qd sicut potentia actiua esset aucta insensibiliter: ita pot leuare per spaciū isensibile. et sic forte sortis pot leuare sic qd non perciperet se illud posse leuare: nec hoc est aliqd iconueniens. **A**dhuc dices. sed ista instantia magis pertinet ad alia questione. si potentia actiua terminaret minima potentia passiuā in quas non potest. s. sibi equali. tūc cum visibile habeat se sicut potentia actiua respectu visus. sicut pz secūdo de anima: etiam visibile terminaret minima potentia visua in quā non pot. et sic in illā non pot. sed in minorē et debiliore illa posset: sed hoc est falsuz. qz si aliqd visibile non pot agere in aliquā potentia visua: multominus pot agere in potentia visua minorē et debiliore illa saltē ceteris paribus. sicut patet de se. **A**d hoc respondeť qd illud qd dictū est de terminatiōe potentie actiue respectu potētie passiuē itelligitur de potētia actiua agente in passiuā nō coagentē nec cōcurrentē ad effectū. nec ad actionē illius potētie actiue. sed sic nō est in pposito de visibili. et potētia visua. qz visibile nō solū causat visionē in oculo. nec potētia visua cōcurrit mere passiuē ad visionē. sed visibile per suas speciē vna cū virtute visua actiue cōcurrente pducunt visionē in oculo et in potentia visua. **S**ed dices. tunc idē eēt agēs et patiēs respectu eiusdē. sed hoc videt esse iconueniens. probatio nō. qz respectu visonis potētia visua esset tam agens qz patiēs. **R**espondeť qd non est iconueniens idē esse partiale agens et totale recipiens respectu eiusdem: licet esset bene iconueniens idē eē totale agēs et totale recipiens respectu eiusdem. modo dico qd in pposito totale agens nō est pot visua licz bñ partiale. sed totale agēs est aggregatū ex visibili et specie sensibili et potētia visua et alys cōcurrentibus ad visionē per eoz actionem: sed potentia visua est totale recipiens. **Q**uinta conclusio. ois potētia passiuā mere receptiua sicut est materia pma pot pati saltē qz est ex se a quocūq; magno vel paruo agēte sine termino. pz statiz. qz qdlibet agēs talē potētia passiuā excedit. **D**eide comparādo potētia passiuā qz ad distantia sit pma cōclusio. qd potētia passiuā nō cognitiua qz est ex se pot pati a qualibz distātia qz tūcūq; magna vel parua. pbat. qz quacūq; distātia agēs pot agere a tali distātia potētia passiuā pot pati. et ideo si talis potētia passiuā pot pati ab aliqua distātia parua. tūc ab alia potētia dupla vel quadrupla pot pati a dupla vel a quadrupla distātia: et sic vltorius. et sic talis potētia passiuā nō est terminata distātia quātū ad magnitudinē. Sed etiā pbo qd nō quātū ad paruitatē. qz talis potētia passiuā nō cognitiua non desinit pati ppter paruitatē distātie sicut bene desinit pati potētia passiuā cognitiua. vnde frigidum nō desinit pati a calido ppter nimia ppinquitatē calidi ad ipsuz. imo quāto calidū est ppinquius frigidū in tantū frigidū plus patit a calido. **S**cōda cōclusio. talis potentia passiuā respectu date potentie actiue terminat minima distātia vltra quā nō potest pati. et hoc a tali agēte. pbat. nam datū agens terminat minima distātia vltra quā non pot agere respectu date potētie passiuē. ergo etiā ecōuerso potētia passiuā data terminat minima distātia vltra qz non pot pati ab agente dato. **T**ertia cōclusio. potentia passiuā cognitiua sicut est potentia visua: et etiā alia potētia passiuā requirēs modera tam distātia: terminat ab vtraq; parte: ita qd prope visum est vna maxima distātia oium illarū in quibz non pot pati ppter paruitatē distātie. et de longe est vna minima distātia in qua nō potest pati ppter magnitudinē. et illud potest pbari ex his que dicta erant qz tūc ad hoc de potentia actiua in alia questione. **Q**uarta cōclusio pformiter potest poni de angulo sub quo pot pati: qd omniū paruoꝝ an-

guloꝝ qui non sufficiunt ad vsuz vnus est minimus. et ille ē angulus rectus. **D**eide cōparando potētia passiuā ad effectū sit conclusio ista. qd potentia passiuā receptiua pot recipere quēcūq; effectum quē potētia actiua pot facere. et id quātū est de se mā pma est infinite receptibilitatis: nec repugnat sibi recipere caliditatē infinitā si esset qd causaret eā. et ita de alys nisi tamē aliqd aliud ipediat. s. vt cum hoc qd potentia est passiuā sit etiā actiua. sicut est potētia visua.

De cōparatiōe aut potētie passiuē ad velocitatē et ad spaciū dicat omnino sicut dictū est de potētia actiua in precedente questione. **D**e cōparatiōe aut eius ad tēpus videbitur in sequente questione vna cum potentia actiua.

Ad rationes ad pnam dico qd quādo Aristo. dicit potētia passiuā terminari minimo. itelligit minimo numerabili sine fractione modo quo dicitur in alia questione de maximo. **C**ōsimili modo ad secundā. **A**d tertiā dico qd retinere nō est pprie agere. sed bene est motū talis ferri impedire recte. sicut si duo hoies equo fortes traberēt se vnus ad vnā partē et alter ad alia. vnus nihil ageret pprie in altez. sed vnus bene impediret altez. et tale impedimentū pot bene fieri a proportione equalitatis. modo quo etiam dicebatur in alia questione de lapide vt octo in grauitate posito super caput sortis vt octo in potentia. sic dico in pposito qd in talis ferri descēsu deuenit ad aliquod pmo instās in quo qescit. et tūc reliquit sup se minimū arcū qui ipm retinet et ipedit qd nō pot descēdere. nec ppter hoc potētia passiuā terminat minima potētia actiua a qua pot pati. ex eo qd illud impedire non est pprie agere. **U**ltorius dico qd ille idem minimus arcus qui sufficit ferz retinere est maximus qui nō sufficit ferz attrahere. qd quidē attrahere est pprie agere. **E**cce ergo tūc maximā potentia actiuā a qua nō potest pati illa potētia passiuā.

Adhuc si prius virtus existit actu omni existit tempore et c. **T**extu commenti centesimi trigessi miscundi. **Q**uestio **X**VI.

Tertium pposito erat. vtrum oēs ens habeat potētia respectu sue duratiōis p maximū tēpus per qd pot durare. et arguitur pmo qd nō. nā tūc sequeretur qd durare per dupluz tēpus esset duple potētie. et durare per quadruplū tēpus eēt quadruple potētie. et durare per infinitū tempus esset infinite potētie. sed hoc est falsuz. pmo qd tūc celū esset infinite potētie ex eo qd potest durare per tēpus infinitū. secundo. nā tūc terra ppe centrū etiā esset infinite potētie. quia talis nunquā corrumpet. sed durabit per tempus infinitum. ex eo qd nunquā corrumpet nisi a contrario sibi applicato. sed terra existēte in centro nunqz applicabit contrariū sibi. **C**ōsimiliter posset argui de igne existēte in loco sibi nāli. s. in concauo orbis lune. **S**ecundo ad principale si aliquod mixtum sicut homo haberet potētia durandi per maximū tempus: vita talis hominis vltra illud tempus non potest prolongari. quod videtur esse contra medicos. cōsequētia videtur tenere ex hoc qd vltra maximum non est maius. et etiam si vita eius vltra illud tempus prolongaretur. tūc illud tempus non fuisset maximū per qd ille homo poterat durare. **T**ertio. si entia sic eēt determinata maximis temporibus quibus possent esse et vivere. vtiq; illa mixta essent maioris potētie duratiue in quibus contraria essent magis adequata. consequens est falsum. cōsequētia probatur. quia postquā corruptio fit a contrario. tūc illa in quibus contraria sunt magis adequata minus cito deberent corrumpi. et per consequens diutius durare. falsitas consequentis patet ex eo qd homo non diutius. imo minus durat qz lapis in quo quidem lapide contraria

minus sunt adequata q̄ in homine. ¶ Quarto. si aliquod ens per tēpus durat semper durabit. ergo questio falsa. cōse quentia tenet. antecedēs pbatur. q̄ si aliquod ens per tēpus durat. tūc per illud tēpus potentia duratiua resistens corrupentibus est maior q̄ potētia corruptiua: sed q̄dū ipsa est maior nunq̄ remittitur. ergo in fine illi^o tēporis potentia duratiua adhuc est tāta quanta erat in p̄ncipio: ergo in fine illius temporis adhuc v̄z est dicere q̄ talis potētia duratiua adhuc per tantū tēpus p̄t manere sine ei^o remissi one: et in fine illius adhuc per tantū: et sic semp: et sic si aliqua res totalr potest durare p̄ vnū tēpus sine aliq̄ corruptione sui. videt q̄ semp possit durare. videt ergo q̄ entia nullam habeāt potētia ad durandū. alr enīz videt sequi illud q̄ dictū est. q̄d tamen est falsum.

Oppositum videt velle Arist. in littera. et etiam in sc̄o de generatīe. ¶ In ista questioe. p̄mo sunt ponēde quedā distinctiones et cause corruptionis in generali. Sc̄o videndū est de causis durationis. Tertio videndū est de questio.

Quantum ad p̄mū sit p̄ma distinctio. duplices sūt substātie. s̄. simplices et mixte. ¶ Sc̄da distinctio substantiāz az simpliciuū quedāz sunt corporee q̄dāz in corporee. Corporee sicut celū et elemēta. incorporee sicut de^o et intelligentie. ¶ Tertia distinctio. substantiāz simplicium et corporeaz. quedā nō habēt materiā neq̄ contrariūz. materiā q̄dem que sit subm generationis et corruptionis. sicut sunt orbes celestes. quedā autē habent talem materiā et contrariā sicut sunt elementa. ¶ Quarta distinctio. substantiāz mixtaz quedā dicuntur homogenee quedā eterogenee. homogenee dicuntur quāz partes q̄titatiue suscipiūt predicationē nominis toti^o. sicut est lapis. vel lignū. vnde quelibet pars lapidis est lapis quelibet pars ligni dicit lignū. eterogenea dicuntur quoz nō q̄libet pars q̄titatiua suscipit pdicationē nominis toti^o. sicut est hō. vel leo vnde nō q̄libet pars quātitatiua hoīs est homo. ¶ Adhuc p̄t poni quinta distinctio. q̄ subaz simpliciuū materialiuū q̄dam dicuntur simplices tam subaliter q̄ q̄titatiue: sicut aq̄ frigida. quedā autem dicuntur simplices subaliter: sed mixte q̄titatiue: sicut eēt aq̄ calefacta. ¶ Tunc sit p̄ma conclusio. et h̄ de causis corruptionis in ḡnali. oīs suba determinās sibi cōtrariū est corruptibilis. pbatur. q̄ oīs talis suba est alterabilis. ex eo q̄ causa alterationis est cōtrarietas: et q̄ talis suba determinat sibi aliquā q̄litatē habentē cōtrariū: sequit q̄ per applicationez qualitatis p̄tie qualitati quā determinat sibi illa substātia ē alterabilis: sed si est alterabilis est corruptibilis: q̄ determinatum est p̄mo de ḡnātōe si alteratio est polis tūc corruptio et ḡnatio sunt possibilis: ex eo q̄ alteratio est p̄pter generationez et corruptionē: et si non esset corruptio et generatio nō esset alteratio. ergo omnis qualitas alterabilis et remissibilis est corruptibilis: et p̄ oīs suba determinās sibi illaz q̄litatem est corruptibilis: naz corrupta illa qualitate corruptitur substātia que sibi illā qualitatem determinat. vñ sine tali qualitate talis substantia eēt nō potest. si. n. sit tūc ipsa sibi ipsam nō determinaret. q̄d est tra hypothēsīm. ¶ Sc̄do ad idē. omne habēs materiā est corruptibile. p̄ h̄ p̄mo p̄p̄. et p̄ h̄ rōne. q̄ aliter potētia materie que eēt ad aliam formā frustrare: sed oīs distātia determinās sibi qualitates habentē cōtrariū habet materiā. ergo oīs talis substātia est corruptibilis. ¶ Sc̄da conclusio nulla corruptio substātie est ab intrinseco p̄mo. et voco corruptionē ab intrinseco p̄mo cuius q̄libet pars in q̄libet partē eēt actiua. et voco illā ab intrinseco non p̄mo cuius vna pars bene est actiua in aliā et alteratiua alterius: nō tñ q̄libet in quālibet. pbat sc̄lo. oīs suba corruptibilis vel ē mixta vel simplex: si ē simplex: et est corruptibilis ipsa est m̄lis. et per oīs elemētāris: sed elemēta non habēt in se p̄ncipia sue corruptionis: ex eo q̄ non habent in se quali-

tates cōtrarias. si autē dicat q̄ sit substātia mixta. adhuc non habet in se p̄ncipiū sue corruptionis p̄mo: ex eo q̄ tunc q̄libet pars eius in quālibet partem eius eēt actiua: et sic eadez pars in seipsaz esset actiua: q̄d est falsuz: ex eo q̄ eadem sibi nō est cōtraria: et etiā quia q̄libet ens diligit seipsuz permanere: et per se sequens. nō est sui ipsius alteratiuum. nec dispo sitiuū ad sui corruptionem. ¶ Tertia conclusio. suba mixta eterogenea bñ habet in se p̄ncipiū sue alterationis et corruptionis. nā p̄mo p̄z de hoīe cui^o vna pars determinat sibi maiorem caliditatem: alia minorem: que quidez partes bñ mutuo se alterant: et se ducūt extra suas dispositōes nāles: et aliquādo in tantū q̄ sequit mors et corruptio. ¶ Quarta conclusio. substātie mixte homogenee si corrupuntur ab intrinseco: nō tamē ita cito sicut eterogenee: patet ex eo q̄ nō est tanta diuersitas iter p̄tes homogeneoz quāta est iter partes eterogeneoz: et hoc est in q̄litatibus alteratiuis: vnde in lapide partes nō differunt tantū s̄m caliditatem et frigiditatem sicut i hoīe differūt cor et cerebrū. ¶ Quinta conclusio. suba corporalis simplex et substācialiter et q̄titatiue nullo mō h̄z in se p̄ncipiū sue alterationis nec corruptionis. nec p̄mo nec nō p̄mo pbatur. nam aliter nō esset simplex substācialiter et qualitatiue. ¶ Sexta conclusio. suba simplex substācialiter: et mixta q̄titatiue bñ habet in se p̄ncipiū sue alterationis qua p̄t se trahere a sua dispōne innaturali ad naturalē: patet de aqua calefacta que se ipsam alterat et trahit se ad frigiditatem p̄tie. nec valet dicere q̄ hoc faciat mediū circūstans: nā aqua talis aliq̄ trahit se vltra maiores frigiditates q̄ sit frigiditas mediū circūstans: et cū nihil agat vltra gradū p̄p̄rium concluditur q̄ mediū circūstans non est illud q̄ trahit aquā calefactā ad frigiditatem p̄torem. Ex his conclusionibus sequit p̄mo q̄ elementū simplex corrupitur vnico modo scilicet ab extrinseco: ab intrinseco enī corrupti non potest: ex eo q̄ nō habet in se p̄ncipiū sue alterationis a dispositione sibi naturali. sequitur secundo q̄ mixtum duplici modo potest corrupti. scilicet ab intrinseco et ab extrinseco. Ex quibus sequitur. tertio q̄ simplex debet magis durare q̄ mixtum. nam vbiq̄ ponitur mixtum habet circa se vel intra se p̄ncipiū sue corruptionis. sed simplex quando ponitur in loco sibi naturali licet habeat prope se p̄ncipiū sue corruptionis. non tamen intensum. et cum hoc vbiq̄ q̄ ponit caret p̄ncipio sue corruptionis intrinseco. nec de p̄mo.

Quantum ad sc̄os videndū est de causis durationis que sūt p̄tes. quāz vna ē. homogeneitas. q̄d statim patet. ex eo q̄ eterogeneū corrupti p̄t ab intrinseco et extrinseco. q̄to ergo plus declinat ab eterogeneitate ad homogeneitatem tāto debilius efficit p̄ncipiū sue corruptionis intrinsecū. et ideo nullū viuens ita diu p̄t durare sicut terra vel lapis. cui^o sit magis eterogeneum. et hoc ceteris paribus. ¶ Sc̄da causa est similitudo in qualitatibus loci cōtinētis et rei cōtēte: et ideo locata magis durat in vno loco q̄ in alio. puta in illo vbi minozē habent cōtrarietatem ad qualitates loci. ¶ Tertia causa est durities et resistētia passi in diuidēdo. et ideo forte duratio dicta est a duritie. q̄ magis dura magis durat. vnde diuisio alicuius facit ad citiozē corruptionē diuisi. et ideo que sunt dura et difficilior diuisibilia magis durat. ¶ Quarta est bona et fortis comixtio humiditatis et sicco sicut patet quarto meteoroz. ¶ Quinta causa est latitudo cōplexionis. vnde aliqua sunt que statim p̄pter modicā variationē p̄portionis in p̄mis qualitatibus corrupunt. sicut homo et alia que non sunt sicut ferz q̄d p̄t fieri valde calidū sine corruptione p̄pter maiorez latitudines sue cōplexionis. ¶ Sexta est tēperamentū in qualitatibus. vnde homo tēperatus in illis est lōgioris vite. plures possent assignari cause durationis. sed iste ad p̄sens sufficiūt. ¶ Tūc sit p̄ma conclusio. secundū cōbinationē vel obuiationē et cōcurrētiam istarum causarum et aliarum si sint plures accipitur differē

tia in duratōe rez fm magis ⁊ minus. patet ex eo qd magnitudo ⁊ paruitas effectus accipiuntur fm magnitudinē ⁊ paruitatē causaz. ita qd vos debetis scire qd nō oportet si ad durationē vnitus effect⁹ concurrunt tres de dictis causis ⁊ ad durationē alterius alie tres: qd ergo illi effectus equalr durant: qd forte vna de istis facit plusquaz oēs alie tres: ⁊ ideo oportet aduertere ⁊ currentiā causaz nō fm q̄titatē discre tam: s; fm vigorē ⁊ fortitudinē maiorē vel minorē causarū.

¶ Ex quo sequitur qd nō oportet qd si in tali mixto miscibilia seu cōtraria sunt magis adeq̄ta. qd ergo illud mixtū diuti⁹ duret: qd forte vnū aliud mixtū sicut lapis vel ferrū licet nō habeat illā causaz sue duratiōis: tamē habet aliā fortiozem vel fortiozes illa propter quas diuti⁹ durat. in lapide enim sicut arguebatur ad questionem contraria nullo modo sūt ita adequata sicut in homine: ⁊ tñ ipse diutius durat: quia latitudo sue complexionis est maior. quia est magis durus ⁊ magis potēs ad resistendū q̄litatibus cōtrarīs suis q̄litatibus quas sibi determinat. **¶** Secūda cōclusio est. qd nō est corruptibile nō habet contrariū: nec contrariū sibi determinat p̄s. nā cum dicitur sit cā corruptionis si h̄ret contrariū vti qd eēt corruptibile. cuius oppositū supponit in cōclusionē.

¶ Tertia cōclusio. qd nō ē corruptibile nō h̄z potentiaz resistendi d̄tio. patet qd cu; nō habeat cōtrariū per p̄cedentes cōclusiones frustra haberet talē potentiā. **¶** Quarta cōclusio. qd nō ē corruptibile nō habet aliquaz potentiā ad durandum. probat. nā potētia durandi nō est aliud nisi potētia resistendi d̄tio vt suppono. sed qd nō est corruptibile nō habz potentiā resistēdi cōtrario per p̄cedentē cōclusionē. ergo qd nō est corruptibile nō habet potentiā ad durandū. ⁊ h̄ dicit h̄ cōclusio. Ex quo sequitur qd in celo cū sit incorruptibile nō est aliqua potentiā ad durandū. Ex quo sequitur vltimus qd nō valz hec cōsequētia: celū durabit p̄ tēpus ifinitū. ergo celūz habet potentiā durandi per tps ifinitū. nā d̄sequēs est falsū per p̄cedēs corollarū. ⁊ aīis est v̄z. ⁊ per hoc soluitur vna ratio facta ad questionē.

Quantum ad tertiū sit p̄ma cōclusio. qd omne elementum simplex aliqui corrupet. pbatur p̄mo ex parte agentis. qd ignis in spera sua aliqui descendit ad locū sue corruptiōis p̄pter aliquaz cōstellationē ipsū regentem. **¶** Secūda p̄ h̄ idē ex parte materie. qd cuiuslibz elementū materia est in potētia ad aliā formā. sed talis potentia nō perpetuo frustra. ergo aliqui habebit aliā formā. ⁊ tūc corrupet illud elementū. **¶** Tercio pbatur idē ex parte finis: qd elementa principalr sunt propter mixta: et ideo illud elementūz eēt frustra qd nō aliqui veniret ad locum mixtōis: s; ipō veniēte ad locū mixtōis corrupit. ergo r̄. **¶** Secūda cōclusio: oē mixtūz aliquādo corrupet. p̄s. qd est corruptibile ⁊ ab intrinseco ⁊ ab extrinseco: ⁊ sic habet plures causas sue corruptiōis q̄ simplex elm: ⁊ eque fortes. ⁊ ideo qd elm simplex aliqui corrupet per p̄cedentē cōclusionem: multo magis mixtū. **¶** Tercia cōclusio. de quolibet ente nāli v̄z est dicere qd est simplex elm vel mixtū qd per aliq̄d tempus pōt durare. ⁊ per aliq̄d non. p̄s per p̄cedentes duas cōclusiones. **¶** Quarta cōclusio. qd cuiuslibet entis nālis corruptibilis potētia durandi est terminata vel maximo tēpore vel minimo per qd pōt durare: vel maximo vel minimo p̄ qd non. patet. nā ex quo per aliq̄d tempus potest durare. ⁊ per aliq̄d nō per p̄cedentem conclusionem. oportet dare maximum tps vel minimum per qd potest durare. vel maximum vel minimum per qd non. **¶** Quinta cōclusio. nō est dare minimum tempus per quod res corruptibilis potest durare. pbatur. nam. quocunq; tempore dato per qd data res corruptibilis potest durare eadem per minus tempus potest durare. Unde si aliqua res potest durare per annum eadem res potest durare per medietatē anni ⁊ per medietatē medietatis r̄. ⁊ per aīis potētia durandi talis rei. nō est terminata mini-

mo tēpore per qd potest illa res durare. **¶** Sexta cōclusio: nō est dare maximum tempus vltra qd aliqua res corruptibilis potest durare. pbatur. nam si sic sequerēt qd esset dare vltimum instans esse talis rei. sed hoc est falsum. consequentia pbatur. nam sit illud tps. a. ⁊ b. sit istās terminans exclusiue ipm. tunc si a. est tēpus maximum vltra qd for. v̄z b. ḡa. pōt durare. tunc vsq; ad. b. istans inclusiue qd terminat. a. tēpus exclusiue for. pōt durare. ⁊ non vltra. qd si vltra a. tūc nō esset maximum tēpus. vltra qd for. pōt durare. quia vltra maximum pōt durare. sed si for. durat vsq; ad. b. istans inclusiue. ⁊ nō vltra. tunc in. b. instanti v̄z erit dicere for. modo est. ⁊ immediate post hoc nō erit. ⁊ sic. b. istans erit vltimum. instās esse fortis. sed falsitatē istius p̄bo sic. qd in. b. instanti potētia fortis nō est idiuisibilis. ⁊ per cōsequēs nō subito corrupit. ⁊ p̄ aīis tēpus erit anteq̄ corrupatur. ⁊ per consequens b. instans nō est vltimū istans eē fortis. ⁊ ita arguerēt de quacūq; alia re corruptibili. ⁊ de quocūq; alio instanti qd aduersari us diceret eē vltimū istās esse talis rei corruptibilis. **¶** Septima cōclusio. nō est dare maximum tēpus per qd res corruptibilis nō pōt durare. pbatur. naz quocunq; tēpore dato per qd res corruptibilis nō potest durare: est dare mai⁹ per qd non pōt durare. si enī non pōt durare per min⁹ etiaz non pōt durare per maius. ⁊ ideo iter tēpora p̄ que res corruptibilis non pōt durare nullū dat maximum. ⁊ hoc vult cōclusio.

¶ Octava cōclusio. bene dat minimum tēpus vltra qd res corruptibilis non pōt durare. pbatur. naz per quartā cōclusionē q̄libet res naturalis corruptibilis terminatur maximum tēpore vel minimo vltra qd pōt durare. vel maximo vel minimo vltra qd nō. sed nō terminat minimo vltra qd pōt per 5^{am} cōclusionem. nec maximo per 6^{am} cōclusionem. nec maximo vltra qd non per 7^{am}. ergo minimo vltra qd non. ⁊ hoc dicit cōclusio. ⁊ hoc est illud tempus qd est terminatus exclusiue ad primū istans. nō esse talis rei. ⁊ inclusiue a parte ante p̄mo instanti esse eiusdē rei. qd quidē tēpus est mensuratiū illius rei quantū ad durationē suā naturalez. **¶** Nonā cōclusio. rei nālis corruptibilis dat maximum tempus in quo pōt durare. p̄s. idēz tēpus qd est minimum vltra qd nō potest durare est maximum in quo pōt durare: qd quādiu est ali-

Et ex hoc soluta ē prima ratio vna cū vno correlario posito iuxta 4^{am} conclusionem secundi articuli. **¶** Ad scđam cōfirmationē. nego qd terra p̄p̄ centrū sit incorruptibilis. imo dico qd aliquādo corrupet. nā propter fluxum multarūz partiū terre vna cum fluuijs fluentibus ad mare aliaz partem terre cooperiēs pars terre que ē modo vltra terram centralē fit grauior: ⁊ pars terre que est citra fit leuior per ablationem talium partium terrestriūz ab ipsa. ⁊ sic tandē partes terre que modo sunt in centro aliquando erunt hic in superficie: ⁊ tunc per applicationē suorum contrariorūz corrupentur secundū se totas: vel faltem fm suas partes. **¶** De igne autem modo existēte in cōcauo orbis lune quomodo aliquando corrupetur dictum est in corpore questionis. **¶** Ad secundam principalem de prolongatione vite dico qd bene potest prolongari: sed non quātumlibet. vnde vita hominis non potest prolongari vltra certam periodum vel durationem determinatam pro specie humana. s; bene possit quantū est ex parte indiuidui.

ad hoc valet medicina. Ad tertiam nego consequentiam
et contra negationis dicta est in corpore questionis. Ad quartam
si aliquid ens per tempus durat semper durabit. nego. Et quando
dicebatur. si durat per aliquid tempus in cuius fine est tunc potest
tunc sicut erat in principio adhuc potest durare per tantum; bene
concedo: sed ulterius dico quod hoc non potest continuari quantumlibet
propter motum celi: et constellationes alias: et alias que sunt
cause corruptionis: et generationis istorum inferiorum: sicut probat
Aristoteles in secundo de generatione.

**Manifestum autem et aliter quod impossibile cor-
ruptibile ens non corruptum esse quandoque et.
Textu pimenticentissimi trigessimis tertij.**

Questio XVII.

Primum propositum erat. vtriusque
corruptibile necessario cor-
ruptur. arguitur primo quod non de partibus centra-
libus terre que sunt corruptibiles: quia composita
te ex materia et forma: et tamen non necessario corrup-
tuntur. quia non videtur quomodo sibi posset appli-
cari corruptio. sicut est ignis aut aer que sibi

sunt contraria. **Secundo** sic potest argui de igne contiguo coe-
uo orbis lune. Et confirmatur. quia talia simplicia non senescunt.
ergo non corruptuntur. consequentia videtur tenere ex eo quod cor-
ruptio videtur presupponere senectutem. antecedens patet. nam dicitur
quod quarto meteororum quod ignis non putrescit: et cum senectus sit
quidam putrefactio sequitur quod ignis non senescit. **Secundo** ar-
guitur de auro quod est corruptibile. quia habet materiam: et tamen
nunquam corruptetur. prout alchimiste dicunt se esse expositos: qui
habent artem corrumpendi omnia alia metalla et non habent ar-
tem corrumpendi aurum. **Tertio** arguitur. de qualitate symbo-
la que manet eadem in genito que fuit in corrupto. sicut est ca-
lidas que manet eadem in igne que fuit in aere quod ex aere generatur
ignis. si ergo ex aere fiat ignis. et ex igne aer absque hoc quod
illa materia aliquando subiacet forme aquae vel forme terre. nunquam
illa caliditas corrumpetur. et tamen est corruptibilis. ergo et.
Quarto lumen lune ad quod non attingit umbra terre est cor-
ruptibile. et tamen nunquam corrumpitur. ergo non omne corruptibi-
le necessario corrumpitur. contra tenet. prima pars auctoris probatur. nam
lumen lune ad quod potest attingere umbra terre et lumen lu-
ne ad quod non potest attingere umbra terre sunt eiusdem speciei.
sed primum est corruptibile. nam aliquando corrumpitur sicut in ecly-
psi lune quando terra diametraliter interponitur inter solem et lunam. er-
go secundum etiam est corruptibile. et tamen nunquam corrumpitur ex eo
quod nunquam applicabilis sibi corrumpens. **Quinto** aliquid corru-
ptibile contingenter corrumpitur. non omne corruptibile
necesse corrumpitur. contra tenet. patet. patet. patet. patet. patet.
videtur velle Aristoteles. et commentator.

Oppositum In ista questione primo ponam ali-
quas distinctiones. Secundo conclusiones.

Prima distinctio est ista. quod refert dicere omne corrup-
tibile necessario corrumpitur. et dicere omne corru-
ptibile corrumpi est necessarium. prima. non est diuisa. et secunda est co-
posita sicut scilicet ex logica. **Secunda** distinctio de corruptibili-
bus. quod corruptibile uno modo dicitur de omni illo quod potest corru-
pi. siue sit. siue non sit. et secundum illam acceptionem diceremus anti-
christum esse corruptibilem: et ita large non accipitur corruptibile in pro-
posito. alio modo sumitur corruptibile pro omni illo quod est et po-
test corrumpi. et sic accipitur corruptibile in proposito. et dicitur de
substantia corruptibili. et sic de accidente corruptibili. **Tertia**
distinctio quod duplex est potentia. scilicet naturalis et supernaturalis.

Tunc sit prima conclusio. secundum potentiam supernaturalem non oportet
quod omne corruptibile aliquando corrumpatur. probatur. nam talis potentia posset aliquid esse corruptibile ex se perpetua-
re et seruari in perpetuum. **Sed** diceretur si talis res perpetua-

bit tunc est perpetua. et si est perpetua tunc non est corruptibilis.
Respondeo concedendo quod si talis res non est perpetua bit tunc est
perpetua. Ulterius tamen concedo quod eadem res que potest esse
perpetua potest corrumpi et econuerso. Unde concedo quod corru-
ptibile potest esse perpetuum: et perpetuum potest corrumpi. nego tamen istam
posse esse corruptibile esse perpetuum: et possibile est perpetuum esse
corruptibile. **Predictam** tamen conclusionem non concederet Ari-
stoteles nos secundum fidem nostram ipsam concedere debeamus. **Tunc** sit
alia conclusio secunda secundum philosophum. omnis substantia corruptibilis corru-
pitur. probatur primo ex parte materie. quia omnis substantia corrupti-
bilis habet materiam que semper est in potentia ad essendum sub alia
et alia forma: et cum talis potentia non sit perpetua frustra. sequitur
quod aliquando reducitur ad actum. et tunc recipiet unam aliam formam
a forma quam iam habet. et tunc ordo formam precedentem cor-
rumpit. cum non sit possibile secundum potentiam naturalem tales duas formas
stare simul in eadem materia. cum autem talis forma precedens corru-
pitur: etiam substantia composita cuius illa est pars. scilicet essentialis cor-
rumpitur. **Secundo** omnis substantia corruptibilis vel est sim-
plex vel mixta. si simplex ipsa aliquando corrumpitur sicut patet
de elementis. quia materia eorum semper appetit esse sub alia et alia for-
ma. si autem mixta iteque aliquando corrumpitur: quia si est mixta et cum
miscibilia ex quibus est mixta sint diversa. et continue agunt et patiantur
adinuicem. sequitur quod aliquando corrumpitur. **Tertio** ratione
Aristoteles. si aliquid corruptibile posset semper durare sequeretur quod idem
potest non esse. et non potest non esse. probatur contra. quia sequitur. est cor-
ruptibile. ergo habet aliquam potentiam resistendi contrariis. et
tunc si potest resistere per infinitum tempus habet potentiam infi-
nitam itensue. quod a nullo deo potest remitti vel corrumpi illa po-
tentia. quia infinitum non potest pati a finito nec ab infinito. et sic illud
est incorruptibile quod ponebant corruptibile. et ultra. ergo non
potest non esse. et quod est corruptibile potest non esse. et sic potest non
esse. et non potest non esse. quod est probandum. **Quarto** omnis substan-
tia corruptibilis habet finitam potentiam sue durationis. ut di-
cebatur in precedente questione. quod aliquando finietur talis poten-
tia. et per consequens tunc talis substantia corrumpitur. **Tertia** con-
clusio. nulla substantia corruptibilis necessario corrumpitur. probatur.
omnis substantia corruptibilis contingenter corrumpitur. ergo non neces-
sario. contra tenet. antecedens probatur. nam omnis substantia corru-
ptibilis vel corrumpitur ab intrinseco vel ab extrinseco. si ab
extrinseco hoc est per applicationem contrarij. talis autem ap-
plicatio per libere arbitrium potest impediri. et sic contingenter cor-
rumpitur ab extrinseco. si autem corrumpitur ab intrinseco. hoc est
ex eo quod unum elementum dominaat super alia: et est fortius super alia.
modo actio elementum fortioris etiam potest impediri. puta per aliquam
medicinam vel huiusmodi. **Quarta** conclusio. de intentione Ari-
stoteles. hec est necessaria. omnis substantia corruptibilis corrumpitur. probatur.
quia necesse est ita esse sicut ipsa significat. patet. quia si non tunc ei
oppositum stabit. scilicet aliqua substantia corruptibilis non corrumpitur.
modo hoc est falsum. et contra secundam conclusionem. **Sed**
dices tu. iam dixisti de substantia corruptibili quod aliquando
corrumpitur. quid dices tu de accidentibus corruptibili-
bus. vtrum aliquod tale corruptibile nunquam corrumpitur. Distin-
guo de accidentibus. quod quedam sunt accidentia que corru-
ptibilia sunt per se sicut caliditas. vel ex consequenti sicut albedo.
alia sunt accidentia corruptibilia non a suis contrariis per se vel
ex consequenti: sed propter absentiam conservantis. sicut est lumen.
vel species in medio. De accidentibus primo modo dictis di-
cendum est sicut dictum est de substantijs corruptibilibus.
De accidentibus autem secundo modo dictis fit contra conclusio.
quod quolibet tale est corruptibile. et tamen possibile est quod nunquam
corrumpatur: sicut prius arguebatur de lumine. unde lumen de
natura sua non repugnat quod corrumpatur. et tamen aliunde
sicut per presentiam conservantis potest perpetuo seruari. Et ratio
est. quia tale accidens non habet contrarium positium. et ideo
nullius est virtutis ad resistendum contrario. et propter hoc non
oportet si nunquam corrumpatur sed duraret in perpetuum

ergo haberet virtutem resistendi infinitam. Sed diceres. contra. nam si talia accidentalia sunt corruptibilia. et possibile est quod nunquam corrumpantur. sequitur quod potentia eorum ad corruptionem est frustra. Respondet distinguendo de potentia. quod quedam est potentia ad primum positum. sicut frigidum est in potentia ad calidum. et si materia nunc frigida que potest esse calida nunquam haberet caliditatem. potentia talis magis ad caliditatem diceretur esse frustra. et talis potentia frustrari perpetuo non concederet philosophis. alia est potentia ad mutationem. eo modo quo nunc existens medium illuminatum potest fieri umbratosius. et talis potentia frustrari non est inconueniens. nec talis est potentia nisi aditionaliter. ex hoc potest solui instantia.

Ad rationes ad primas. scilicet de partibus centralibus terre. et de igne in cauo orbis lune. dico quod dictum est in alia questione quomodo aliquando corrumpitur. Ad confirmationem que dicebat simplex non est possibile. dico quod imo. sed tamen quod omnis senectus fit per alterationem. et mixta continue alteratur. ideo continue senescunt per processum temporis. sed quod simplicia sicut ignis in spera sua. et partes centrales in centro per multos annos non alterantur. etiam per multos annos non proprie senescunt. sed appropinquat corruptioni. sed statim cum alteratur senescunt. non tamen per putrefactionem quemadmodum mixta. sed per dispositionem eorum ad corruptionem factam per eorum contraria. Ad secundam de auro. dico quod imo aliquando corrumpitur. et qui arguitur alchimiste non possunt ipsum corrumpere per artes suas. sed non corrumpitur. neganda est consequentia. quod natura multa potest que non potest ars. unde quisvis ars bene disposita ad corruptionem. tamen non potest ea implere. sed tamen potest nam. et ideo natura vigorosior est ad corrumpendum quam ars.

Uterius dico quod bene auxilium propter diuturnitatem suam et breuitatem vite hominum videtur quod nunquam corrumpatur. sed ita non fit. Ad tertiam de qualitate symbola. dico quod necesse est aliquando in aliqua revolutione celi quod illa materia que est sub forma aeris vel ignis aliquando fiat sub forma terre vel aquae. nec est possibile quod ita perpetuo ex aere fiat ignis et e converso. modo qui magis aeris vel ignis erit sub forma terre vel aquae talis caliditas de qua arguitur corrumpitur. et ita dico de quibus aliam magis quod talis est cursus nature quod quelibet portio materie sub qualibet specie fuit infinites et erit. sed forte non ordine eodem. et hoc supposita eternitate quam credit Aristoteles. Ad quarta de lumine. lumen ad quod non attingit umbra terre potest dici secundum quod dictum est in quinta conclusionem. aliter potest dici quod non est aliquid lumen quin corrumpatur. licet aliquod aliquando corrumpatur per umbram terre. aliquid etiam corrumpitur aliunde. unde propter motum solis potest dici quod in luna continue est aliud et aliud lumen propter diuersum aspectum quem sol habet ad lunam. unde in medio illuminato a sole in quolibet instanti sol habet aliud et aliud lumen. per hoc quod in quolibet instanti sol habet aliud et aliud aspectum super illud medium. Ad quintam concedo totum argumentum. quod nihil de necessitate corrumpitur sicut dixit tertia conclusio. cum bene stat quod forte et similiter platonem et quacumque aliam substantiam corruptibiles corrumpi est necessarium. Et sic est finis questionis.

Est autem et sic videre quod impossibile aut quod factum est quandoque incorruptibile aliquid perficere. Aut ingenerabile ens et semper prius quod corruptum et cetera. Textu primam ceterisimi trigessimiquarti.

Aintum Questio XVIII. propositum erat. videlicet aliquid de nouo genitum possit perpetuari. et aliquid eternum possit corrumpi. id est videlicet aliquid non perpetuum a parte ante possit perpetuari a parte post. et aliquid perpetuum a parte ante possit non esse perpetuum a parte post. De primo arguitur primo quod sic de anima intellectiva que est

non perpetua a parte ante. cum cuiuslibet hominis anima intellectiva de nouo incipiat esse illo homine incipiente esse. et tamen est perpetua a parte post. Et primo. nam aliquis ignis potest de nouo generari. et in cauo orbis lune ubi est locus naturalis ignis ponitur ibi perpetuari sicut arguebatur philosophis. Deinde arguitur de primo. nam possibile est quod aliquis mons fiat nouiter in terra. ratione cuius in aliqua parte celi causetur umbra. et corrumpatur lumen quod perpetuo ante fuit. et sic perpetuum a parte ante non perpetuabitur a parte post. Et primo. nam potentia materie ad formam sortis fuit perpetua a parte ante. quod modo est corrupta in aduentu forme sortis. Deinde arguitur simul ad utramque partem questionis. nam non videtur esse impossibile quod aliquid sit finitum ab una parte et infinitum ab alia. ergo nec videtur esse impossibile prima pars questionis neque secunda. animus probatur de linea girata trahente per omnes partes proportionales alicuius colune. que est finita ex una parte. et infinita ex alia. unde est finita versus partes proportionales maiores. et infinita eundo versus partes proportionales minores. Hoc idem videtur de tempore preterito. quod a parte ante dicitur perpetuum. et a parte post non perpetuum. tempus autem futurum a parte ante dicitur non perpetuum. a parte autem post dicitur perpetuum.

Oppositum videtur velle Aristoteles. et cometariorum. unde potest argui sic. semper ens et semper non ens sunt contraria. ita quod semper ens necessarium est. et semper non ens est impossibile. ergo medium inter ea videtur esse contingens. sicut est illud quod est aliquando ens et aliquando non ens. quod quod est et aliquando non fuit est contingens. et per omnes potest non esse. et cum potentia non sit ad preteritum sed ad futurum. sequitur quod tale quantum ad futurum potest non esse. et cum talis potentia non frustrabitur perpetuo tempore. sequitur quod hoc aliquando non erit. et sic non erit perpetuum a parte post. Per istam rationem videtur posse probari quod non perpetuum a parte ante non est perpetuum a parte post. Et sic si anima intellectiva incepisset esse de nouo non perpetuaretur a parte post. et sic esset improbata prima pars questionis. Secundo contra eandem partem arguitur sic. si aliquid esset non perpetuum a parte ante. et perpetuum a parte post. sicut solemus dicere de anima intellectiva. tunc esset oandum unum tempus infinitum per quod illud perpetuum non fuisset a parte ante. et tunc non esset ratio que talis res magis inciperet esse in uno instanti quam in alio. ex eo quod in tempore infinito unum instanti non habet magis rationem medium vel termini quam reliquum. et sic si talis res per ipsam infinitum non fuisset nunquam esse inciperet. et sic non esset perpetua a parte post. Deinde arguitur contra ambas partes questionis simul. nam si ambe partes questionis essent vere. sequeretur quod essent quedam plura infinita. cuius oppositum vult cometariorum. probatur contra. nam a parte non perpetua a parte ante et perpetua a parte post oporteret concedere unum tempus infinitum per quod illa res perpetuo duraret a parte post. et per perpetua a parte ante et non perpetua a parte post oporteret concedere aliud tempus infinitum per quod illa res perpetua durasset a parte ante. et sic oporteret concedere duo tempora infinita. unum a parte ante. aliud a parte post.

Respondendo ad istam questionem distinguendum est de ipso. uno. accipitur ipse solum per illo quod implicat adictionem et posse per omni illo quod non implicat adictionem. alio modo accipitur ipse. put extendit se ad illud quod non potest fieri sed per cursus nature. licet possit fieri per potentiam signalem et posse solum per illo quod potest fieri sed per cursus nature.

Tunc sit primo conclusio. capiendum ipse est. ipse est quod aliquid proprie genitum sic est mixtum vel est vel habens primum perpetuum. probatur. nam hoc esset ex cursu nature. cum tale habeat in se primum quod sunt primum sue corruptionis. vel aliquando applicabitur suo primum ipsum corrumpenti. Secundo quod talis est suba corruptibilis vel accidens corruptibile a suo primum per se vel ex contrariis. sed omne tale aliquando corrumpitur per precedentem conclusionem. aliter enim sicut dicebatur in precedente questione haberet infinitam potentiam resistendi suis contrariis. sciendum tamen quod cum illa conclusionem bene stat quod aliquid tale bene posset perpetuari per potentiam supernaturalem. Secunda conclusio. vniuersaliter de omni de nouo ge-

nito determinate sibi quum impossibile est loquedo itez de
 ipossibili secundo modo ipm ppetuari. pbat sicut pcedens.
 ¶ **Ex** ista clusione sequitur qd si aia intellectiua est forma
 inheres materie determinas sibi qstum ad suum esse q lita
 res habetes straria fm cursum nature non e ppetua a p
 te post si non est ppetua a pte ante. ¶ **Si** autem vellemus
 dicere q anima intellectiua qstum ad esse i corpore z quan
 tum ad exercere opationes corporales indigeret qlitaribz
 habentibus straria sed no indigeret talibus qstum ad esse
 suum simpliciter diceret q non esset inconuenies ipsam
 extra corpus manere ppetuo. Sz forte h phs non concede
 ret. licet nos secundum nostram fide z veritatem cedere
 debeamus. ¶ **3^a** conclusio. si aliqd est de nouo genitu vte
 do generatione pro inceptioe. z no habet strariu nec de
 terminat sibi strariu sicut est lumē. possibile e qualitercu
 q accipiat possibile illud ppetuari qstum est ex se. i. non re
 pugnat sue nature. pbat. qz ex quo tale no habet strariu
 nec determinat sibi strariuz non habet potetiam resistedi
 strario. z ideo no obstare q ppetuaret non pp hoc oz ipsuz
 habere potetiam infinitam durationis prout potetia dura
 tionis e idex qd potetia resistedi corumpetibus. ita q bre
 uiter entia talia no determinantia sibi straria sic se habet
 q possut corrumpi accipiēdo corruptionē put extendit se
 ad quacūqz desinione. z possunt ppetuari. z h aliude. ppe
 tuari quidem fm ppetuam confuuationem conferuantis si
 aliquod esset tale. z corrumpi per absentiam conferuantis.
 z illud intelligitur de talibus que cofuuantur a confuanti
 bus. quibus non repugnat q possunt mutari z non mutari.
 ¶ **Quarta** cluso possibile est mam ppetua a pte ante no
 esse ppetua a pte post. pbat. quia si ipsa desineret esse vel
 p corruptionē vel p anihilationē: vtrūqz est impossibile. no
 p corruptionem. qz corruptio ppe relinqt post se mās q fuit
 pars corrupti. no si mā corūpētur materie esset materia
 qd est falsū. nā tūc mā no esset simplex. et eet pcessus i ifini
 tū i materieb: nec pōt dici q mās eē no ppetua a pte post
 sit post p anihilationē qz talē anihilationē oporteret fieri p
 pmas cāz q est imutabilis. sed si ppetuo mās seruariisset i
 esse. z nūc eā anihilaret pma cā videret esse mutabilis. ita
 argueret cōmentator. ¶ **Quinta** cluso. celū ppetuū a parte
 ante eē no ppetuū a pte post est ipossibile. pbat. qz celū cō
 seruiatur in esse immediate a cā imutabili. ideo si talis ppe
 tuo ipsuz seruariet. z no no talis causa videretur esse mu
 tabilis. ¶ **Sexta** clusio. aliquā intelligentiā citra pmam
 ppetuā a pte ante esse no perpetuā a pte post e impossibile.
 pbat sicut pcedens. ¶ **Iste** clones de substātia debet
 intelligi de ipossibili fm cursum nature. ¶ **Septima** cō
 clusio. pmā causam esse no perpetuā a pte post e ipossibi
 le. pbat. qz si desineret esset h eēt vel a se vel ab alio. non
 a se. qz tē aliqd eēt destructiuū sui ipsi: nec ab alio. qz tē ali
 quid esset potentius pma cā. z sic pma causa no esset pma
 causa. qd implicat. ¶ **Secūdo** dato opposito clonis pma cā
 esset mutabilis: qd est ipossibile. ¶ **Octaua** clusio. aliquā
 substantiā esse ppetuam a pte ante z non ppetuā a pte post
 est ipossibile. pbat. omnis substantia ppetua a pte an
 vel est materia pma. vel celū vel intelligentia citra pmam
 vel ipsamet causa pma. sz de qualibet istaz est vezz dicere
 q ipsam non esse ppetuā a pte post est ipossibile. sicut di
 xerunt clusiones pcedentes. igr zc. Et est dria qstuz ad h
 de substantiis ppetuis a pte ante. z de accidentibus. quia si
 aliqua sunt talia accidentia illa no dependent imediate a
 causa no mutabili. sed mediate: z imediate a causa mutabi
 li. z ideo non mix si talia accidentia ppetua a pte ante si ali
 qua sint talia possint esse no ppetua a pte post: licet hoc no
 sit possibile de substantiis.

Ad rones ad pmam. Az. z cōmentator dixissent aiaz
 intellectiuam no incepisse de nouo. sed eē

ppetuam tam a pte ante qz a pte post. z esse vnam numero
 in omibus hominibus. cui^o determinatio magis ptinet
 ad 3° de aia. ¶ **Ad** scōaz de igne dictū est pus in qōne pte
 cedente qōne istam. ¶ **Ad** aliam diceretur q illa iret pro
 tertia clone. Vel pōt dici supposita eternitate mūdi quā
 credidit vel determinat Ari. q terra no posset augeri in ali
 qua pte qn aliqui fuisset ibi aucta i modo ante multa se
 cula. z sic nullū esset lumen nec fuisset lumē in celo ppetuū
 a pte ante qd nūc corūpētur vel aliquādo alias corūmpe
 tur. ¶ **Ad** aliam de potetia materie respectu forme fortis
 nunc genite. dicendum q talis potentia in aduentu forme
 for. non corūpētur. quia talis potentia non est aliud a mā.
 nihilomin^o mā desinit eē in potetia ad talē formā: ad istuz
 intellectū q talis ppositio desinit eē vera. mā est i potetia
 ad talē formā. ¶ **Ad** vltimā. no est incōuenies q aliqd sit
 infinitū ab vna pte z finitū ab alia. dico q imo z qn diceba
 tur d linea giratiua. dico sicut pus dicebatur q nulla linea
 giratiua e infinita nec ad vnā pte solū nec quomōlibet alr.
 quia nec illa que girat duas pres colūne. nec que girat tres
 zc. nec que girat omnes pres proportionales. qz nulle sunt
 omnes. qz nec due sunt oēs: nec tres sunt oēs. z sic de alyz.
 ¶ **Ad** confirmationē dico etiā q nullū est nec fuit tēpus pte
 ritū ifinitū. qz nec dies. nec septmana. nec mēsis nec ānus:
 nec duo anni. nec tres āni. z sic de alyz. nihilomin^o bñ cōce
 do q infinitū fuit tēpus pteritū. qz quātolibet tpe pterito
 dato maius fuit tps pteritū. nec h eē p dca. pportionalr e
 dicendū de tempore futuro.

Beinde ad rones post oppositū q videntur pbare
 vlr q nullū ens siue suba siue accīs de nouo
 genitū posset ppetuari. z nullū ppetuū a pte an pt corūpi.
 qd vlr eē tertiā clonē. ¶ **Ad** pmā qn dī sp ens z spū ens
 sit dria. placet mihi. sz sp ens e necessariū. hoc pōt negari.
 qz aliqd pōt eē sp ens qd tū no necessario sp est ens. sed con
 tingenter. Itcz semp non ens no est ipossibile. qz Anxps
 pōt semp no eē ens absqz hoc q ipossibile sit ipsū eē ens. z
 sic negaret fundamentū istī rōnis. ¶ **Et** vterius qn dice
 bas. si aliqd no eēt sp ens nec sp no ens. tē eēt striges. placet
 mihi. q pōt no eē. adhuc placet mihi. ergo no ppetuabit ne
 gatur dria. z qn dicebat tūc talis potetia ad no eē frustrare
 tur. Rūdet sicut dicebatur i pcedeti qōne no eē icōuenies
 potetiam frustrari que non est ad aliqd positū ex hoc ad
 argumentū pater. quid sit dicendū. ¶ **Ad** scōam sequitur
 q eēt dare vnū tps infinitū p qd illud ppetuo no fuisset. ne
 go. sz sufficit q infinitū fuerit tempus. hoc est quantolibet
 tempore maius fuerit tempus in quo no fuit. z sic etiā illa
 rō non pcedit. q arguebatur q no eēt rō qre magis icipet
 esse in vno instanti qz in alio.

Quod quidē ingentum incorruptibile z qd i
 corruptibile igenitū. Textu pmeti cētesimi vige
 simi quinti. Consequitur ergo adinucē genitū
 z corruptibile. Textu pmeti cētesimi vigesimi
 octauī.

Questio XIX

Sertum propositoz erat vtz gnabile
 z corruptibile zuertantur ad
 inuicē. z similiter igenerabile z incorrupti
 bile. z arguitur p q no. omne corruptibile
 aliqū corūpētur p pdicta in pcedenti qd
 ne. sed non omne generabile corūpētur. g
 no omne generabile e corruptibile. discus
 sus est bonus. qz in baroco. z maior pz. minor pbat. no oē
 generabile gnabitur. igitur no oē gnabile corūpētur. qm
 tenet. nam si aliqd gnabile oz corūpi oz q pns generetur.
 antecedes pbat. pmo. quia ex hoc vno e generabile ace
 tum. z tamen forte nunqz generabitur. quia prius vintum
 potabitur. Secundo ista mulier que est perfecta et apta

ad generationem potest maritari et longo tempore vivere. et sic possibile est quod ex ea generentur filii. et tamen possibile est quod illi nunquam generabuntur. quia possibile est quod ipsa cras casu aliter interficiatur. ¶ Tertio si est necessarium quod omne generabile generabitur: tunc omnia que veniunt necessario evenirent. sic quod non est possibile ea non evenire. sed hoc est falsum. et contra Ari. in fine primi phisicorum. et in fine. ¶ Secundo arguitur ad principale. si generabile et corruptibile ad invicem convertentur. et cum generabile habeat potentiam ad esse et corruptibile ad non esse. sequitur quod idem simul haberet potentiam ad esse et non esse. ex quo idem esset generabile et corruptibile. postquam generabile et corruptibile ad invicem convertuntur. ¶ Tertio for. quod iam genitus est corruptibilis. et tamen non est generabilis. igitur non omne corruptibile est generabile. prima pars antea. scilicet pars probatur. quia quod semel genitum est amplius generari non potest. quod probatur sic. nam si semel genitum amplius generari posset. vel generatione que prius generabatur vel alia generatione. non potest dici prius quod potentia non est ad peritura. vnde annus periturus non potest iterato esse. nec potest dici etiam. quia antequam generaretur illa generatione alia a priori oporteret quod prius corrumperetur. et sic idem numero post sui corruptionem posset redire. quod est falsum et improbatum per Ari. secundo de generatione. ¶ Quarto sicut se habet generabile ad generatum ita corruptibile ad corruptum. quod a transformata proportione sicut se habet generabile ad corruptibile ita genitum ad corruptum et est. si non est genitum est corruptum sic notum est de se ergo non omne generabile est corruptibile. sic quod est improbatum prima pars questionis. ad cuius probationem sequitur improbatum secundo.

Oppositum videtur velle Ari. et arguitur sic. quod cum convertuntur inter se. sed in generabile convertitur cum semper ente. et in corruptibile convertitur cum eodem. quod in generabile et in corruptibile convertuntur inter se. ¶ Si in generabile convertitur cum aliquo ente et aliquando non ente. et corruptibile cum eodem. ergo generabile et corruptibile convertuntur inter se. ¶ In ista questione per videndum est de quo tangitur in primo argumento est. scilicet hoc sit concedenda. omne generabile generabitur. secundo respondendum ad questionem.

Quantum ad primum sit prima distinctio. generabile dicitur dupliciter vel quod potest generari subiective. vel quod potest generari terminative. generabile subiective dicitur non quod capit esse postquam non fuit. sed quod potest esse subiectum generationis eius quod capit esse postquam non fuit. generabile autem terminative dicitur quod potest esse terminus generationis per quam aliquid capit esse postquam non fuit. isto modo forma vel compositum dicitur esse generabile. ista distinctio ponit meta. per phisicorum et Ari. sicut ea videntur in ista. ¶ Secunda distinctio. de ista questione possumus loqui supranaturaliter aut naturaliter. ac si opinio ari. esset vera qua opinabatur mundum esse eternum tamen a parte ante quod a parte post. ¶ Tunc sit prima conclusio. si loquimur quantum possibile est per potentiam supranaturalem: concedere debemus quod aliquid est generabile substantialiter vel supranaturaliter siue subiective siue terminative: quod forte nunquam generabitur. per. quod materia huiusmodi est generabilis subiective. quia potest ex ea alia generari forma. quam forma huiusmodi ab ea separatur. et tamen deus potest facere quod nunquam ex ea aliquid aliud generaretur. quia potest eam annihilare vel ipsum cum aia in celum assumere ita quod nunquam ex ea alia forma generaretur. sed hoc non concessisset ari. et commentatores credentes se demonstrare ex hoc quod deus est immutabilis sicut pluries prius arguebatur. patet hoc etiam de anima antequam perire que potest generari terminative. et deus posset facere quod nunquam generaretur. imo ad hoc posset fieri naturaliter. ¶ Deinde ponam conclusiones de ista dubitatione quas ari. posuisset. et prima sit ista. quod omne generabile subiective generatione substantiali generabitur. quia omne tale generabile est prima materia que aliquando generabitur subiective. quia ipsa est sub forma corruptibili que aliquando corrumpitur. et non corrumpitur nisi alia generetur. cum materia non possit esse naturaliter sine forma. ergo ista materia tunc generabitur subiective. ¶ Secunda conclusio. in substantiis omne generabile terminative generabitur: si ponamus quod ista di-

ctio omne distribuat solum usque ad species non usque ad individua. probatur. nam si lapis est generabilis. hoc est ex aliquo materia. et ab agente quod potest materia illi applicari. et si potest applicari applicabitur etiam infinites propter eternitatem motus celi. Sed talibus applicationibus ipsius agentis ad ipsam materiam factis pro generatione lapidis lapis generabitur. Et non oportet quod iste. sed sufficit quod iste vel ille. sicut argutus est de lapide: ita potest argui de asino et de quacunque alia specie. Et credo quod expediat. imo sit necessarium quantum ad ista supponere commensurabilitatem motuum supercelestium. quia forte si essent incommensurabiles aliter esset et fieret. ¶ Tertia conclusio. non omne generabile terminative generabitur faciendo distributionem ad individua. et hoc probant ille tres rationes sufficienter posite in principio questionis. ¶ Sed contra istam conclusionem dubitatur probando quod omne generabile generabitur: prout si omne distribuit usque ad individua. quia si non sit a. generabile quod non generabitur. tunc arguitur sic. a. non generabitur. et idem a. generabitur. ergo quod generabitur non generabitur. discursus est bonus. et conclusio est impossibilis. ergo aliqua premissarum. non minor. ergo maior. Quod minor non sit impossibilis. probatur. quia ex quo a. est generabile per positum non est impossibile quod a. generabitur. ¶ Secundo. si non tunc adversari haberet concedere istam copulativam. a. est generabile. et tamen a. non generabitur. sed hoc est falsum. quia ad unam eius partem sequitur oppositum alterius. sequitur. nam ad istam partem a. non generabitur. ista a. non est generabile que repugnat prime parti dicte copulative. ¶ Tertio. si a. non generabitur tunc hec est falsa. a. est generabile. probatur. quia tunc h. a. est generabile est affirmativa cuius subiectum per nullo supponit. quod nec per illo quod est nec fuit nec erit. sed omnis affirmativa est falsa cuius subiectum per nullo supponit. ¶ Ad ista. ad primum quando arguebatur sic. a. generabitur et. concedo quod discursus est bonus et quod conclusio est impossibilis. et ulterius dico quod non propter hoc oportet aliquam premissam esse impossibilem. sed sufficit totale ans esse impossibile. scilicet copulativam compositam ex maiore et minore. que non est impossibilis propter alicuius sue partis impossibilitatem. sed propter suarum partium incompatibilitatem. quod patet in simili sic arguendo. omne currens est homo. equus est currens. ergo equus est homo. discursus est optimus. quod in tertio modo prime figure. et conclusio est impossibilis. non tamen propter hoc aliqua premissa est impossibilis sicut vos videtis. sed bene premissa sunt incompatibiles. et hoc sufficit. et ideo quando arguitur discursus est bonus. et conclusio est impossibilis. ergo aliqua premissa. non debet concedi consequentia. nisi cum ista additione. vel copulativa ex ambabus composita est impossibilis. ¶ Ad secundam. tunc adversarius et. concedo. et cum dicebatur. illa est una copulativa cuius una pars inferit oppositum alterius. nego. quod quando dicebatur. a. non generabitur. ergo a. non est generabile. ne ganda est consequentia. quia cum ista. a. non generabitur bene stat ista. a. potest generari. et per consequens ista. a. est generabile. ¶ Sed diceret. si a. non generabitur. tunc si aliquis homo protulisset heri istam propositionem. a. non generabitur ipse dixisset verum: ex quo a. non generabitur. et si ista propositio fuisset vera: sequitur quod impossibile est ipsam non fuisse veram. quia quod fuit impossibile est non fuisse. ergo etiam impossibile est illud ad quod sequitur ipsam non fuisse veram. sed ad istam propositionem. a. generabitur sequitur illam non fuisse veram que dicebat a. non generabitur. ergo sequitur quod hec est impossibilis. a. generabitur. ad quod ultra sequitur quod a. non potest generari. id est clauditur quod a. non est generabile. et sic per ad istum modum sequitur a. non generabitur. ergo a. non est generabile. ¶ Ad istud quando dicitur quod ad hanc a. non generabitur. sequitur quod hec pro. a. non generabitur heri. plata fuit vera: concedo. et quando dicebatur. ergo impossibile est ipsam non fuisse veram. consequentia ne-

Liber I.

Questio XX.

gat. imo dico qd adhuc e possibile ipsam non fuisse veraz sed falsa. quia sicut habet primo per hypermenias nondum est determinatu qd fuit vera aut qd fuit falsa hec ppositio de futuro. qm talis determinatio dependet ex actu futuro ad que adhuc no e facta determinatio. Et quado dicebat omne qd fuit ipossibile e non fuisse. concedo. r io bene concedo qd ipossibile e illam ppositionem non fuisse. vltierus tame dico qd h e falsa. omne qd fuit veru ipossibile est non fuisse veru. nec valet sequeua. omne qd fuit ipossibile e no fuisse. ergo omne qd fuit veru ipossibile e no fuisse veru. qz comittitur ibi fallacia figure dictionis mutando quid i quale qd vel i ad aliqd. vnde veru potest dici ad aliquid. ex eo qd ppositio dicit vera quia taliter e i re. Ad 3^{am} si a. no generabil. tuc i ista. a. e generabile. li a. p nullo supponit. nego. quia lz non supponat pro pnti neqz pro pterito neqz p futuro. tame supponit. p possibili. r hoc sufficit.

Quantum ad scdz dicit Arist. qd generabile r corruptibile dicuntur sz potetias. generabile qd e qd pot generari: r corruptibile qd pot corrupti. iste eniz sut proprie significationes dictoz terminoz. Et vltra dicit Ari. qd no e potetia ad preteritu. non eni est possibile qd sit annus pteritus. r scdm ista dicta videt sequi qd ista asin? qui ia e genit? no sit generabilis sicut pus arguebat. tame ipse bn est corruptibilis. ergo no omne corruptibile e generabile. r sic dicti termini fm ppriaz eozum acceptione non duertunt. imo corruptibile e in plusqz generabile. qz omne generabile e corruptibile. sed no oe corruptibile e generabile. Et sic etia isti termini generatu r corruptu no duertuntur: imo generatu e in plus. qz omne corruptu e generatu sed no omne generatu e corruptu. sicut etia pus arguebat. Ita etiam ingenerabile r incorruptibile no conuertuntur. imo ingenerabile est in plus. qz omne incorruptibile est in generabile. sed no oe i generabile est icorruptibile: vltier? Ari. dic qd ta gnabile qz corruptibile duertunt cu aliqn ete r aliqn no ente. ita qd oe generabile r etia oe corruptibile e aliqn ens r aliqn no ens. sed istud de ppetate sermonis no est vez. na dictu est in pcedeti articulo qd aliqua sut generabilia que nuqua gnabuntur. r sic illa nec sunt nec vnqua fuerit nec erit. de talibus g no est vez dicere qd ipsa aliqn sunt r aliqn no sut. r tn vez est quod sunt generabilia. ergo ille terminus generabile est in plusquam ille terminus copulatus aliqn ens r aliqn no ens. Ex oibus his finaliter dico qd si volum? tenere rclones Arist. oz dare aliquos sensus q forte no sut fm ppria ipositione terminoz. cu eni dicimus qd isti termini gnabile r corruptibile couertuntur ad inuice. Et cum illo termino copulato aliqn ens r aliqn no ens oz accipere ta gnabile qz corruptibile. p eo qd aliqn pot vel potuit vel poterit ee. r etia pot potuit vel poterit no ee. r etia oz istu terminu copulatu aliqn ens r aliqn no ens accipere no fm actual e existentia vel no existentia. sed p illo qd pot ee r pot no ee. r cum hec oz vti isto termino pot siue ad esse siue ad no ee. no put pot notat carentia actus sz p no repugnata essendi vel no essendi.

Et iuxta ista solui possunt rones facte hinc inde. **Quod quide** igitur neqz factum est omne celum: neqz rtingit corrupti que admodum qdam dicit ipsu. sz e vnu r sempiternu r c. **Secdo celi Textu pmeti primi.** **Questio XX.** r vltia

Optimu propositoz erat vtru mundus sit perpetuus. Arguit p qd no. mudus est gnabilis r corruptibilis. qd no est ppetu. nra t3 ams pbat. qd ex quo ad corruptione partis totu no manet idez totu qd an erat. sequit qd ad corruptoez ali cuius pticule mudi no manet ide mundus

qui auerat. r p rns cu corruptif aliq pars mudi. puta equ? vel h omo videt qd corruptatur mudus. r sic etia vr quatu ad gnatione. **Secdo** quelibet ps mudi e corruptibilis. g totalis mudus e corruptibilis. r p rns no ppetu. ams pbat. na totalis mundus sufficienter diuiditur salt e exclusis deo r intelligentys in mundu inferior e r supioze. mo claz est qd qlibet ps mudi iferiozis pot corrupti. siue sit elm siue mixtu. de mudo etia supiozi sicut est celu pbatu qd sit corruptibile. qz qd est alterabile e corruptibile. celu e alterabile. g r c. maior pz pmo d generatoe. vbi dicitur. si ipossibile est aliqd corrupti ipossibile est ipsuz alterari. minor pz ex eo qd nunc aliqua pars celi est illuminata que ante no erat illuminata. illuminari aut est alterari. **Et cofirma** hoc scdo. agens remotu ab alterabili no alterat ipsum nisi pus alterado mediu sibi ppiquu. modo stat qd sol r stelle alterant ista iferioza. ergo videt qd alterat speras celestes iter medias. r per sequez celu videt esse alterabile. **Et con firmatur** hoc. na corpora celestia sicut plaeete maiores hnt virtutes i aliquibus signis celi. r minores i alijs. ergo videtur. qd talia sint alterabilia. **Tertio** ad principale. mundus depedet a deo i conseruari qui e voluntatis omnino libere. ideo pot velle no amplius rseruare ipsu. r ita mudus corruperetur. cu non possit manere sine coferuatoe a deo. **Quarto.** qd e augumetabile r diminiubile e corruptibile r no perpetuu. mudus e huiusmodi. ergo r c. probatio minoris. qz sol r luna r alie stelle q sunt partes mudi de qbus minus vr. sut augmetabilia r diminiubilia. qd probat. qz i ortu eoz. r i occasu appar et maiora. i medio at celiminoza.

Oppositum tuus a pre an sicut creditit Ari. se demostrasse i octauo phy. g etia e ppetu? a pre post. pbat sequeua. ex B qd pbat pus i vna qone qd nullu ppetuu a pre ante pot ee no ppetuu a pre post. **In** ista qone pmo ponā aliquas distinctioes. **Secdo** rclusiones.

Quantum ad pma sciendu e qd duplex e alteratio. qda e cu abiectioe rry dispones ad corruptione vel gnatione sicut e calefactio vel frige factio vel alia qua talis. Alia e alteratio q no fit cu abiectioe rry sicut e illuminatio q sz se no e dispositiua ad generatione. nec ad corruptione lz bn p accns. r h adhuc no e. vel nisi iuz subiecta alterabilia alteratoe pmo mo dicta. **z^o** distinctio. qd sicut differu gnabile r creabile. ita etia differu corruptibile r anibilabile. vnde generabile dicit qd ad sui ee iceptione psupponit materia ex qua ipsu fit vel in qua ipsuz fit. sed creabile dicit qd ad sui esse iceptione no psupponit materia ex qua ipsu fiat. nec i qua ipsu fiat. ita corruptibile dicit qd post sui desitione derelinquit materia que manet. Anihilabile aut e qd post sui desitione nihil derelinqt qd fuerit pars eius. **z^o** distinctio e. qd aliqd pot dici ppetuu cuius quelibet ps e ppetua. alio mo cui? pncipalior ps e ppetua. r cu h ipsu obtinet cofsimile figura r dispositione. r ppter hoc lz hominis pncipalior ps sit ppetua. puta aia intellectiua. tn qz ipse homo no ppetuo obtinet cofsimile dispositio ne r figura no dicit ppetuus.

Quantum ad z^o sit pma rclio. sz fide nostraz deus. posset celu qd e pncipalior ps mudi anihilare. sed no posset corrupere. pma pre fide credim?. **z^o** ps pbat ex qd nominis corruptibilis. qz corruptibile dicit qd post sui desitione derelinqt materia q fuit ei? ps. sz celu no hz mas sic pus. pbatu. r hec accipiedo celu p orbe celesti excludo motoze. ita pportionalit pbar et adhuc sz fide nraz qd ds no posset gnare itelli^{am}. sz bn creare accipiendo gnare dco mo. **z^o** fm pncipia q creditit Ari. sit pma rclio. ce lu nec est gnabile nec est corruptibile. r ro est. qz no hz mas **Secdo** qz no hz aliqd rru nec scdz sua subaz nec fm suas nales dispones. **Tertio** na cofiter oes attribuut deo r itel ligetys istu locuz. i. celu. qz deos ponit ee ppetuos. sz ppetu

is nō debet attribui loca corruptibilia. ¶ Quarto qz p oēs memoriā. siue p scripturā. siue p aliā quaz possumus hīe ab antiq̄ssimis nō apparet qd celū vsqz nūc sit corruptū vel peioratū. et tñ verisile est qd corruptibile in tāto tēpore esset peioratū: vel ī toto vel in pte. ¶ Scōda celo celū nō ē alterabile alteratōe corruptiua. p̄batur. qz talis sit cū corruptōe qualitatis cōtrarie. et cū resistētia. talis aut nō est ī celo. 2° nā tales alteratōes ordināt ad gnātōes v̄l corruptōes. iō n̄ inueniunt ī celo. cū celū nō sit generabile nec corruptibile. p̄cedētē d̄clonēz. ¶ Tertia celo. celū bñ est alterabile alteratōe sc̄do mō dicta que fit sine abiectōe d̄y et sine resistētia. patet. qz bñ aliqua pars celi illuminatur q̄ ante nō illuminabatur. p̄z de luna. ¶ Silr p̄z de speris inferioribus que recipiūt influētias solis et astroz supioz. aliter. n. non possent ille influētie multiplicari ad ista inferiora.

¶ Quarta d̄clusio. celū non ē augmentabile p̄ rarefactionē nec diminubile p̄ condensationē. p̄z hoc. qz talē augmentatōe oporteret fieri cū alteratōe p̄cedēte que q̄ den̄ alteratio fieret p̄ qualitates p̄mas cōtrarias. puta p̄ caliditatē et frigiditatē s̄z talis alteratio nō inuenit ī celo. p̄secundā conclusionem. ¶ 5° d̄clusio. nec celū est augmentabile per appositionē aliquaz partium que essent de natura celesti. nec ēt diminubile per amotionē taliū. quia non apparet vbi iste essent. nec vnde venirēt nec quomō venirēt ad ipsū celū. qz si eēt distātes a celo nō possent p̄uenire ad celū nec a celo recedere nisi per motus aliquat̄ rectos modo dictū est p̄us qz celū et partes que sūt de natura celesti nō sic nate sūt moueri. ¶ 6° d̄clusio. ēt celū nō ē augmentabile p̄ nutritionēz. quia nutritio requirit quādā gnātōe subalē. s̄. cōuersionē nutritiōis in subam nutritiōis. sed celo non uenit gnātio subalis. nec alteratio. requisita ad talē generationē sicut p̄z ex p̄cedētibus cōclusionibus. s̄. p̄ma et sc̄da. ergo rē. ¶ Proportionaliter p̄bat qd celum nō ē diminubile diminutōe opposita tali augmentatōi. nā tūc ī celo esset aliqua corruptio substāntialis. Ex his d̄clusionibus inferē qd celū est perpetuū. ¶ 7° celo. mūdus nō est perpetuus p̄mo modo. p̄z. qz multe eius ptes sūt corruptibiles. ¶ 8° cōclusio. mūdus est perpetuus sc̄do modo. p̄batur. quia p̄ncipalioz eius pars est p̄petua. s̄. celū sicut p̄z p̄cedentes d̄clonēz. Ex hoc sequitur opinionem illoz eē falsaz. qui dixerūt mūdū icēpisse. sed nūq̄z corrupi. vñ si mūdus nec ē generabilis nec corruptibilis s̄m qz sequitur ex iam dictis. seq̄t illā opinionē esse falsaz. ¶ Et pōt argui d̄ illaz opinionem sic. qz in p̄bia debemus solū ponere ea q̄ in oibus vel in pluribus apparēt esse vera. sed quecūqz apparēt nobis eē facta illa videm⁹ esse corruptibilia. ideo nō est ponēdum ī p̄bia qd aliqd sit genitū et nō est corruptibile. ¶ Ad idē. nā Ari. credidit omne qd fit fieri ex mā p̄supposita. iō si mūdus fuit factus oportuit p̄existere p̄ncipiū māle ex quo fiebat: et illud erat tūc sine forma mundi: et post sub forma mundi. Et si illud p̄ncipiū s̄m suā nām est possibile eē sine forma mundi: et esse sub forma mūdū: cū mūdus sit factus: adhuc manet p̄ncipiū materiale qd ē nature potētia līs ad nō esse mūdū. sed omne cōstitutum ex tali p̄ncipio vel corrupē et aliquando non erit. vel saltē potest non eē sicut aliquādō nō fuit. modo possibile nō esse nō ē incorruptibile. ergo d̄cludat qd mūdus: si fuerit factus ē corruptibilis qd est cōtra illā opinionē. ¶ Infertur 2° ex dictis opinio: nē illoz esse falsaz qui dixerunt mūdū infinities generari et corrupi: tali mō qd aliqñ p̄ amicitia oia corpa cōgregabātur sine appōne vel apparētia alicui⁹ distinctōis entū. et s̄ sic opinātes volebāt mūdū corrupi. postea redeūte lite d̄gregabātur et apparēbat distinctio entū. et s̄ vocabāt mūdū gnāri. falsitas hui⁹ p̄z ex dictis postq̄z mūdus est perpetuus. ¶ S̄. sic dicere est cedere qd s̄m veritatē et subaz mūdus sp̄ manet. licet sub alia et alia dispōne. qz sic manerent sube

elementoz et alioz corpoz sil licet in cōfuso. ¶ Ex dictis etiā appet falsitas tertie opinionis antiquoz dicētū mundū semel fuisse factū. et qd semel corruperet. et qd nūq̄z post poterat reuerti. ¶ Cōtra quā pōt argui. qz si mūd⁹ fuisset factus nō fuisset fact⁹ ex nihilo. sed ex aliquo. et si sic tūc aī mūdū factionē illud p̄fuisset ī finito tēpore sine forma mundi. et post corruptionē mūdū maneret p̄ infinitū tps ēt sine forma mūdū. sed s̄ nō videtur eē ver⁹. qz nulla v̄t eē rō. si ex tali aliqñ poterat fieri mūdus. qn post corruptionē mundi adhuc ex illo posset fieri mūdus. Sic ḡ p̄ falsitas triū opinionuz antiquoz ex d̄clonibus positis quas Ari. etiā ponit in l̄ra et ī probatōes opinionū antiquoz. sc̄dm qd nūc ip̄roba te sūt: et p̄ma fuit opinio platonis et suoz sequaciū. sc̄da erat opinio empedoclis. tertia erat anaxagorē.

Ad rationes ad primā dico qd bñ p̄bat mūdū nō esse p̄petuū p̄ mō accipiēdo p̄petuūz cū quo bñ stat mūdū eē p̄petuū sc̄do mō. ¶ Ad 2^{am} negat̄ aīz. et qñ dicebat̄ celū est corruptibile. nego. v̄lteri⁹ qñ dicebat̄ ip̄z ē alterabile cōcedo alteratōe nō corruptiua: nec oīz si est sic alterabile qd sit corruptibile. et qñ p̄bavit Aristō. p̄ de gnātōe. si gnātio ē ip̄olis alteratio est ip̄olis. itelligit̄ de alteratōe corruptiua q̄ fit cū abiectōe d̄y et resistētia dispōnēte ad gnātōe vel ad corruptōe. et nō de alteratōe ip̄robie dicta. ¶ Ad 3^{am} de⁹ pōt velle nō cōseruare celū. ceda tur. et iō bñ d̄cedit qd sup̄nāl̄ celum ē annihilabile. s̄z Ari. hoc negauisset p̄p̄ s̄ qd de⁹ ē imutabilis volūtatis. nec illō ē extra libertatē sue volūtatis. qz Ari. reputat libez simplr. nō qz pōt ī opposita. s̄z qz est sui ip̄ius gr̄a tanq̄z finis alioz. ¶ Ad 4^{am} negat̄ aīz. et qd stelle apparēt maiores ī ortu et occasu q̄z in medio celi. h⁹ cā ē. qz tūc vident̄ p̄ fumos grossos eleuatos a terra: q̄ sūt cā rarefactōis vel refractōis radioz. q̄ qdē rarefactio vel refractio v̄lterius ē cā ei⁹ qd v̄i sibile appet mai⁹. qd p̄z de denario ī fundo aq̄. qd appet mai⁹ qz qñ est ex aquā. cū aut sol et luna vel alie stelle sūt in medio celi nō vident̄ p̄ fumos grossos. et adhuc posito qd sic nō tñ viderēt̄ p̄ tātā rarefactionē v̄l refractōe radioz sicut qñ sūt ī ortu vel occasu. ex eo qd ī medio celi sūt p̄pin qozes cēnit n̄o sic appet ex p̄spectiua: si visibile eēt ī cēnit viderēt̄ p̄ radiū p̄p̄diculārē q̄ trāstret p̄ media diuersaz rōnū ī op̄afaneitate et raritate sine fractōe. iō q̄to visibile est p̄pinus cēnit. tanto ceteris pib⁹ iudiciū visis q̄tū ad verā q̄titatē et locū visibilis est magis verax. Et sic cū gr̄a dei q̄onibus super p̄mū celi finē imponamus.

¶ Explicūt q̄ones supra libzū p̄mū de celo et mūdo.

¶ Quod quidē igit̄ neqz factū ē omnez celū et c.

¶ Tunc restat que

rere circa sc̄dm celi: in quo Ari. postq̄z in p̄ determinauit de totali mundo māli vult determinare de p̄ncipalioz et nobilioz ei⁹ pte. s̄. de celo. et p̄tractat p̄ncipaliter tria in isto sc̄do celi. p̄ enī illa que cernūt celuz s̄m se totū. sc̄do illa que cernunt ptes celi minores sicut sūt astra. tertio illa que cernūt terras p̄out ipsa est tanq̄z cētrū celestis

corpoz. et s̄m hoc iste 2° celi solet diuidi in 3. tractatus.

¶ Nobis autē quoniam determinatum ē prius qd in habentibus p̄ncipiū motus tales virtutes existunt: est autem celum animatū et habet motus p̄ncipiū. Manifestum quoniam habet

hō ē plan
ebersa.

sursū z deorsum. Dextrū z sinistrū zc. Textu
pmēti tredecimi. Questio I.

Circa istas tres materias p̄n cipales.
intēdo formare q̄ones circa istū
librū. z p̄mo circa illa q̄ cōcernunt celūz f̄z
se totū vel ptes ei' maiores q̄ sint astra sic
sunt orbes. Et quantū ad hoc p̄mo illa que
ptinet ad d̄rias positionis in celo. Sc̄do
illa que ptinent ad figurā celi. Tertio illa
que ptinent ad ptes totalis celi sicut sunt orbes.

4° illa que ptinet ad motū celi. **Q**uantū ad primū vo
lo q̄rere quattuor. p̄mo vtz in celo sint sursuz z deorsuz. añ
z retro. d̄xtrū z sinistrū. z^o vtz sursū z d̄orsū i celo capiēda
sint f̄m polos. s. antarcticū z arcticū. 3° vtrū polus arctic^o
s. polus n̄r sit deorsum. z polus antarcticus ei oppositus sit
sursum. 4° vtrū h̄s differentie i celo. s. sursū deorsū zc. sint
distincte ex natura rei vel solū f̄m habitudinē ad nos.

Quantum ad primū. s. vtrū in celo sint sursū z deor
suz. ante z retro. dextrū z sinistrū. argui
tur p̄mo q̄ nō. nā ignis in spera sua d̄r simplr sursū. iō i celo
sup ipsum nō dz eē deorsum. alr deorsuz eēt sup sursū qd̄ ē
falsum. **C**z^o celū est sphericū z s̄llūm partiū. sed in qb^o iue
niuntur h̄s d̄rie sunt dissimiliū partium. sicut sunt hoies z
boues. z alia pecora campi zc. **C**3° sursū z deorsuz habent
assignari f̄m longitudinē. qz distantia alieni rei iter sursuz
z deorsum illius rei d̄r longitudo illius rei: z dextrū z sin
strum habēt assignari f̄m latitudinē rei. mō in celo nō est
longitudo alia a latitudine. ex quo celū ponitur eē sphericū.
CQuarto. a dextra pte dz incipi motus. sed in celo nulla
est pars a qua incipiat motus ipsi^o celi: postq̄ celū p̄petuo
mouebatur. **C**Quinto. sursuz est p̄ncipiū mor^o f̄m augmē
tum ante est p̄ncipiū motus f̄m sensum. ad ante enī sunt
sensatiōes. z maxime visiones que sūt p̄ lineas rectas nō
reflexas. sed augmētatio z sensatio non inueniuntur i ce
lo secundum q̄ dicebatur in vltima questione huius p̄mi.
ergo in celo non inueniuntur sursum z ante. z per conse
quens nec differentie positionis h̄s oppositē. **C**Sexto se
cundum diuersos motus dicte differentie assignantur cor
poribus. sed in celo non sūt diuersi motus cum celū sit cor
pus simplex corporis autē simplicis est soluz vnus motus
ex primo huius. ergo zc.

Oppositū vult Ari. z ad hoc ipse arguit sic in l̄ra. in
corporibus imperfectis sicut in inanima
tis non inueniunt differentie positionis propter eo
rum imperfectionē. vnde i lapide non dicimus vnā partem
esse dextrā z aliam sinistram z aliam ante z aliā retro. nisi
in ordine ad nos. In plantis autēz que sunt perfectiores
ipsis inanimatis iam inueniuntur sursum z deorsum. sed nō
alīe. Sed in animalibus p̄fectis inueniuntur omnes dicte
differentie. cū ergo celum sit corpus maxime perfectū sicut
probatum est primo huius. videtur q̄ in eo debent rep̄iri
omnes dicte differentie. **C**Sc̄do arguit Ari. ad idēz. quia
aliter non pōt assignari rō quare celum magis moueretur
ad vnā ptem q̄ ad aliāz nisi ibi assignaretur dextrū z añ.
z cū de hoc debeat assignari ratio cū hoc non sit a casu. seq
tur zc. **C**In ista q̄one primo aliqua sunt supponēda. deide
ponēde sunt alique conclusiones.

Quantum ad p̄mū supponēdūz est p̄mo q̄ iste due
differentie sursum z deorsum i aliquibus
corporibus attribuitur simpliciter secundū diuersas par
tes diuersarū potentiarum existētes in illis corporibus si
cut hominibus z animalibus perfectis. sursum enī est prin
cipiūz augmētatiōis z nutritionis. z sic est caput sursū
z os per qd̄ capit nutrimentum. z secundū hoc radices p̄
quas plante sumunt suū alimētum debent dici sursū. hoc

vult Ari. secundo de anima. cum hoc tamē bene stat q̄ in
respectu ad loca elemētorum radices sūt deorsum. z ita nō
est inconueniens q̄ secundum aliam z aliam acceptionem
eius qd̄ est sursum z eius quod est deorsuz idē dicat sursuz
z deorsum. Aliquis autē corporibus dicte due differentie. nō
attribuunt simplr: sed solū respectiue. sicut i corporibus in
aiatis. vnde in talibus sursuz z deorsum dicūt solū respe
ctiue ad loca elemētōz. vnde in lapide illa pars dicif sur
sum que versa est versus locū leuiū: z illa deorsum que ver
sa est versus locūz grauiū: z si ille lapis vertif. tūc pars que
ante dicebat sursum postea dicif deorsum. z ecōuerso. ex
quo patet q̄ dicte due differentie solū reperiūtur ibi respe
ctiue: sed sic nō est de hoie. q̄ litercūqz. n. homo vertaf semp
caput z os dicitur sursum in hoie. z pedes deorsum in eodē.
z sic patet q̄ iste due differentie sursum et deorsum in ali
quibus corporibus reperiūtur simpliciter. in aliquibus au
tem non nisi respectiue. z hoc vult suppositio. **C**Secunda
suppositio. q̄ similiter dextrum et sinistrum in aliquibus
reperiuntur simpliciter. In aliquibus autem respectiue so
lum. patet hec. nam in homine illa pars dicif dextra a qua
incipit motus. z pars ei opposita dicif sinistra. in lapidibus
autēz z in plantis que non sunt mobilia nisi tali motu quo
mouentur grauiā z leuiā. dicte differentie positionis scilicet
dextrū z sinistrum non reperiuntur simpliciter: sicut in ho
mine: sed respectiue ad nos. vnde per motum lapidis eadē
pars efficit sinistra que prius erat dextra: sed sic non est de
homine. vnde qualitercūqz homo moueatur illa pars que
fuit dextra manet dextra. z que fuit sinistra manet sinistra
CTertia suppositio. q̄ filiter iste due d̄rie. ante z retro in
aliquibus corporibus reperiuntur simpliciter. in aliq̄ib^o
autem respectiue solū. patet. quia in animali illa pars dicit
tur ante in qua magis vigent virtutes sensitiue. z pars ei
opposita dicitur retro. s̄z in corpore minus perfecto dicte
differentie dicūtur respectiue. qd̄ pater. qz per taliū corpoz
motus. potest fieri q̄ eadē pars que prius dicebatur ante
postea dicitur retro. sed qualitercūqz moueatur aial. semp
illa pars dicitur ante in qua magis vigent virtutes sensiti
ue. nec eadē pars fit retro que prius fuit añ per motū loca
lem. z hoc in ipsis animalib^o. **C**Quarta suppositio q̄ cor^o
in qb^o dicte d̄rie positōis reperiunt simplr habēt partes di
uersarū virtutū z potentiaz quaz vna dicitur añ z alia
retro. vna sursuz z alia deorsum. vna dextra z alia sinistra
CSed corpora in quibus dicte differentie reperiūtur respe
ctiue solum nō dz habere ptes diuersaz virtutū z potētia
rūz distinctas f̄m distinctionem dictaz d̄riaz positionis. z
ideo quia in plantis sursū z deorsuz reperiunt simplr. ideo
plante habēt illas ptes diuersaz opationū z virtutū. s̄z ga
in eisdem ante z retro dextrum z sinistrū nō reperiunt nisi
respectiue. ideo nō habēt illas ptes diuersaz opationum.
CEx istis supponib^o pōt trahi. 5^a. s. q̄ sursum z deorsuz de
seruiunt ad motū augmētationis z nutritionis. dextrum
autem z sinistrū quāuz ad motū locale. sed añ z retro solū
quantū ad sensationē. z hoc in corporibus in qb^o d̄cē d̄rie
positionis reperiuntur simpliciter. z non respectiue soluz.
Iste quinqz suppositiones valebunt nobis ad istā mām de
differentys positionis in celo.

Quantum ad sc̄dm sit primā conclusio. iste due dif
ferentie positionis. scilicet sursuz z deor
sum sunt naturaliter omnibus alijs priores. patet. quia cō
muniōes. vbi cūqz enim reperiuntur alie. ibi reperiuntur
iste. sed non ecōuerso. patet hoc de plantis. quia in plantis
reperiuntur naturaliter sursum z deorsum. s̄z alie differen
tie non nisi respectiue. **C**Secundo probatur hoc idem
ex ordine dimensionū. quia inter dimensiones longitudo
est prioz. qz simplicior. sed sursū z deorsū capiūt f̄z logitu
dinē. s. de capite ad pedes. dextrū at̄ z sinistrū f̄z latitudinē

sed ante & retro s'm profunditate: & ideo etiã sursum & deorsum sunt differentie simpliciores & priores alijs differentijs. **Tertio** pbatur hoc idẽ ex parte motuum quibus dicte differentie deseruiunt. vnde sicut dicebat gnta suppositio sursum & deorsum deseruiunt motui nutritionis & motui augmentationis. & dextrũ & sinistrũ motui locali: añ & retro motui sensationis. sed modo nutritio & augmentatio i aialibus pcedit alios motus. pri' eni oportet q' aialia nutriantur & augmententur añq' moueãt se pgressiue: & añq' pfecte sentiant: & adhuc si compemus oes dictas d'rias ad motum augmentatiõis. adhuc corpora pus augent s'm longitudinem. s'm quã accipitur sursum. deinde s'm latitudinem s'm quã accipitur dextrũ & sinistrũ. deinde s'm profunditatẽ s'm quã accipitur añ & retro. **Quarto**. natura magis fuit sollicita circa ptes q'z vnã dicim' sursũ & aliã deorsũz ipas distinguendo abinuicẽ. q'z circa alias ptes. & h' arguere potitãtẽ & pncipalitãtẽ illaz partiũ sup alias. **Assumptu** p'z. quia in hoie & similitur in alijs aialibus & plãtis nã distixit sursũz & deorsũz s'z figuras: qd nõ fecit de dextro & sinistro qd patet de capite & pedib' & brachijs. quoq' vnũ dextrũ aliud sinistrũ: & siliter de laterib'. **Secũdo** celo. si i celo sũt aliq'ue dictarũ differentiaz positionis. tunc in ipso sunt iste sursum & deorsum. pbat. q'z iste due d'rie sunt ceteris differentijs communiores. p pcedẽtẽ cõclusionẽ: ergo vbi cũq' reperiuntur aliq'ue d'rie positõis vtiq'z ibi repiunt iste due cum aliẽ sint eis posteriores. **Tertio** cõclusio. q' i celo sũt iste due d'rie dextrũ & sinistrũ: pbat. q'z vbi determinate inuenitur pncipiũ. motus ab vnã parte ad aliã ibi debet poni dextrũ & sinistrũ: cũ de rõne dextri sit q' ab eo incipit motus naturaliter. sed celum determinate mouet ab vnã pte vsus aliã. s. ab oriẽte versus occidentẽ p meridiẽ. & non ecõuerso. ergo in eo debet assignari dextrum. s. in oriente & sinistrũ in opposito. s. in occidentẽ. **Quarta** celo in celo sunt omnes dicte d'rie. pbatur. i celo reperiunt dextrũ & sinistrũ p pcedẽtẽ cõclusionẽ. que sũt alijs differentijs posteriores. si autẽ in celo reperiunt posteriores differentie rõnabile est q' in ipso etiã reperiãtur ptes. s. ante retro sursum & deorsum. **2º** põt persuaderi ex hoc q' dicte differentie quodãmodo inueniuntur in magnete. qui quidẽ magnes multum habet de influenza celesti intantuz q' dicitur in quodam tractatu de magnete. q' qui faceret vnã sperã de magnete & eã disponeret s'm suos polos ad polos mudi moueretur motu diurno sicut celũ. & ex hoc bene posset fieri certissimũ horologium.

Ad rationes ad primã dico q' illa bñ pbat q' s'm respectuz ad loca elementoz. in celo nõ est sursum neq' deorsũz cũ quo bñ stat q' s'm ppetates motus localis celi bñ sunt ibi dicte differentie: s'm q' postea magis declarabitur. **Ad scõaz**. illa bñ pbat q' celũ non habet distinctas ptes s'm figuras: cũ quo bñ stat q' habet distinctas ptes s'z potẽtias & ppetates prinẽtes ad motus locales celi. vñ poli habet aliã ppetatẽ in motu celi cũ sint immobiles q'z ptes in equinoctiali circulo: que velocissime mouentur. **Ad tertã**. dico q' vbi esset diuersa figura lõgitudinis ad latitudinem. ibi scõz illas figuras differt sinistrũz vel sursum a dextro. & sic de alijs differentijs. sed i corpore sperico sufficit qd differant s'z ppetates prinẽtes ad motum locale illius sperici. & iõ nego. q' semp sursũ & deorsum debeãt capi s'm longitudinẽ. & dextrũ & sinistrũ scõm latitudinẽ. **Ad quartã**. dico q' licet i oriẽte nõ incipiat motus celi. tamen ibi incipet vel incepisset. si aliquãdo icepisset. & nõ perpetuo durauisset. & hoc sufficit. **Ad gntã**. dico q' vbi est augmentatio & sensatio ibi dicte differentie bene deseruiunt ad augmentatiõẽ & sensationẽ. sed vbi reperitur solum motus localis dicte d'rie possunt deseruire soluz ad illũ: ita q' illa pars dicatur dextra a q' incepit vel

incepisset motus: & illa ante per quã: & illa sinistra ad quã. & pars opposita ante dicatur retro. & tunc pũcta terminantia lineã circa quam fit ille motus dicatur vnus sursum. & alter deorsũz. per hoc idem respondeatur ad sextaz. & sic est finis questionis.

Dico autem longitudinem quidem ipsius secundum polos distantie. Et polozum hunc quidem sursum hunc autem deorsum & c. **Textu** cõmenti decimi quarti. **Questio II.**

Secũdum propositoz erat. vtz i celo debeat sumi sursũ & deorsum scõz polos: ita q' vn' poloꝝ sit sursũ & alter deorsũ. Arguitur pmo q' nõ. q' sursũz & deorsũz debent sumi in corpore scõm terminos longitudinis. sed nũc ẽ ita q' nõ est magis longitudo capiẽda iter duos polos q' inter orientem & occidentem: ex eo q' vtrobiq' linee essent sibi inuicẽ equales. ergo nõ magis debent assignari sursũz & deorsũz scõm polos q' scõz orientẽ & occidentem. **Secũdo**. distãtia de polo ad poliũ ẽ latitudo. ergo q'ruz ad polos nõ debet accipi sursũ & deorsũ. s'z magis dextrũ & sinistrũ: postq'z dextrũ & sinistrũ sunt termini latitudinis. a fice dens probatur. q'z astrologi & Aristo. in scõo meteorozuz vocant longitudines climatu s'z pcessum de oriente i occidentẽ. sed vocãt latitudines climatu s'm pcessum de polo ad polũ. **Tertio**. s'z cõmentatorẽ sursum est ibi vbi est magis pncipiũ motus. sed hoc non est in aliquo poloꝝz sed magis circa equinoctiales circuli. qd patet. nã Aristo. 8º physicoꝝ querit vbi in spera magis debeat poni motor q' pferespõdet q' in circũferentia. q'z illa magis & velocius mouet. ergo similitur in partib' circuli equinoctialis que maxime velociter mouetur debet magis poni sursũz q' i polis qui minime mouentur. **Quarto** in nobis sursum est nobilioꝝ pars. quod p'z d capite. ideo pportionaliter sursũz in celo debet poni pars nobilioꝝ. s'z illa non est polus. imo pars nobilioꝝ celi est p quã mouentur planete: & in qua ponuntur imagines signozum sicut ẽ zodiacus. que Ari. scõo de generatione vocat obliquũ circuli. cũ scõm illa signa & planetas maxime fiant astrologie iudicia.

Oppositum vult Aristo. in littera. **In** ista questione primo premitte de sunt suppositiones deinde ponẽde sunt cõclusiones.

Prima suppositio sit ista: q' in celo debet imaginari tres dimẽsiones: vna de vno polo ad aliũ. secũda ab oriente ad occidentẽ. tertia a puncto meridiei ad punctũ sibi oppositũ. **Secũda** suppositio. q' istozũ sex punctozũ tales tres dimẽsiones terminãtiũ vnus vocat pũct' oriẽtis. alter pũct' occidentis. & ali' pũct' medij celi. & ali' pũct' seu angls terre. & alioꝝ duozũ pũctozũ vn' vocat arcticũ. & alter antarcticũ seu termin' mot' vel axis circa quẽ celũ reuoluit. **Tertia** suppositio. q' partes celi circa dicta pũcta existẽtes aliã & aliã habet virtutẽ & potẽtiã. vñ sol & ceteri planete aliã & aliã habet potẽtiã in oriẽte. & aliã in occidentẽ. & aliã in medio celi. & aliã in angulo terre. sic s'lr aliã habet virtutẽ stelle existẽtes circa vnũ polũz. & aliã existẽtes circa aliũ. qd p'z pmo de sole q' aliã h'z virtutẽ in oriente q'z in medio celi. ex eo igit q' racemi siti versus orientẽ sunt dulciores q'z racemi siti versus meridiem. p'z hoc etiãz de luna: que habet suã fortitudinẽ maiorẽ super motũ & tumescentiã aquaz ipa existente in puncto medij celi. vel i pũcto quẽ vocamus angulũ terre.

Quantum ad scõm sit prima cõclusio: sursũ deorsũ ante retro dextrũ & sinistrũ i celo debet sumi s'm dicta sex puncta imaginata in celo tanq'z termini dictaz triũ dimẽsionũ imaginataz ibidẽ. **Probatu**

Liber II.

Questio III.

differentie positionis sumetur in corpore secundum diuersas potencias. et virtutes et proprietates diuersarum partium in illo corpore: quod patet de differentis positionis in homine: quod vna accipitur secundum caput. alia secundum pedes. et sic de alijs: que sunt partes diuersarum potentiarum et virtutum in homine. et ita similiter est in alijs animalibus. sed dicta sex puncta imaginata in celo diuersas habent potencias et virtutes scilicet quod dixit suppositio immediate precedens. ergo etc.

Secunda conclusio. oriens debet poni dextrum in celo. probatur. quia a dextro debet incipere motus sicut dictum est in libro de motibus animalium. modo ab oriente incipiunt astra et partes celi moueri super nostrum hemispherium. ergo etc.

Tertia conclusio. occidentis seu punctus siue angulus occidentis. quod totum idem est in celo debet dici sinistrum. probatur. quia punctus occidentis opponitur puncto orientis: et quia semper dextrum opponitur sinistro. et cum dextrum in celo dicatur orientis per precedentem conclusionem. sequitur quod sinistrum in celo dicatur occidentis.

Quarta conclusio. punctus siue angulus meridiei debet poni ante in celo. probatur. quia motus incipiens a dextro tendit per ante. id quod astra mouentur ab oriente ad occidentem per meridiem sequitur quod punctus meridiei debet dici ante.

Quinta conclusio. punctus oppositus puncto meridiei. sicut est angulus noctis debet dici retro in celo. probatur ex eo quod opponitur ante: modo ante et retro debent adinuicem opponi.

Sexta conclusio. responsalis ad questionem quod polos vnus est sursum. et alter deorsum. probatur. nam secundum dicta sex puncta. de quorum numero sunt duo poli debent accipi differentie positionis in celo per primam conclusionem. et quia iste quatuor. differentie positionis dextrum et sinistrum. ante et retro accipiuntur secundum quattuor puncta de illis sex punctis precedentibus conclusiones: sequitur quod sursum et deorsum debent sumi secundum alia duo puncta. et hec sunt poli. igitur et cetera.

Secundo arguitur ad idem rationibus Aristotelis. in nobis secundum partes magis distinctas capiuntur sursum et deorsum sicut patet de se. ergo etiam in celo dicte due differentie debent capi secundum partes in celo magis distinctas: sed hec videtur esse duo poli. quod probatur ex hoc quod scilicet distinctione illarum adinuicem accipiuntur distinctio hemispheriorum. ex eo quod ipsi sunt ille partes celi que non mutant situm ad nos.

Tertio iter sursum et deorsum sunt partes que vocantur partes laterales. modo partes celi que sunt iter duos polos vocamus partes laterales. ex quo tanquam a signo concluditur polos vnus esse sursum et alter deorsum.

Quarto Aristoteles in libro de animalibus dicit. quod si nos imaginemur quod animal puta homo. super pedes sinistrum fixum. moueretur circulariter incipiendo motum a pede dextro. donec per pedem dextrum compleret vnam circulationem. tunc axis in illo motu imaginaretur a sursum ad deorsum. et ideo etiam in celo debet esse sursum et deorsum ille partes secundum quas axis imaginatur: et ille sunt poli mundi.

Ad rationes ad primam bene concedo quod ex nulla distantia in celo debet poni longitudo celi propter lineam esse longioris: sed scilicet proportionem ad animalis distantiam de polo ad polum potest dici longitudo. quia proportionaliter distantie que est in animalis de sursum ad deorsum que est longitudo animalis. et e illa proportio que iam assignabatur. quod in motu circulari hominis imaginatur axis de sursum ad deorsum. et ideo quia in celo vnus polos dicitur sursum et alter deorsum. id distantia iter eos potest vocari longitudo.

Ad secundam dico quod quidam est longitudo motus celi quidam est longitudo quantitatatis celi. sic sicut modo dico de latitudine. Tunc ad oppositum dico quod secundum processum de polo ad polum bene attenditur longitudo quantitatatis celi: cum quo stat quod penes eundem processum attenditur latitudo motus celi: sed scilicet processum ab oriente in occidentem attenditur latitudo quantitatatis celi. cum quo stat quod penes eundem processum attenditur longitudo motus celi. Ex quo patet quomodo possunt recordari modi loquendi. scilicet Aristoteles et astrologorum.

Ad tertiam dico quod licet scilicet appareat in animalis sursum magis sit principium motus sensationis. quod patet de animalis. quia in capite quod dicitur sursum apparet maxime

organa sensuum exteriorum requisitorum ad motum. tamen secundum veritatem principale principium motus et sensus in animalis non est sursum neque deorsum. sed in intermedio sicut in corde. sicut dicit Aristoteles in libro de morte et vita. tamen illud nihil facit ad oppositum de celo. ex hoc quod celum non mouetur per sensum.

Ad vltimam potest negari animus. imo cor quod est principium motus in homine videtur esse pars nobilior. et ideo etiam in celo dextrum vel ante videtur esse pars nobilior. dextrum quidem. quia ab ipso incipit motus. Aliter posset dici negatio animus. dicendo quod non est simile quantum ad hoc de homine et de celo. quia differentie positionis in homine capiuntur secundum quod deseruiunt motui nutritionis augmentationis. et sensationis. secundum quos non accipiuntur dicte differentie in celo. ex eo quod tales motus non reperiuntur in eo. Sequitur alia questio.

Polorum autem qui quidem supernos apparent quia deorsum pars est. qui autem nobis immanifestus que sursum etc. Textu promitti decimiquarti.

Questio.

III.

Tertium propositum erat. vix videlicet polus arcticus. scilicet polus nobis apparet sit deorsum. et alter. scilicet antarcticus sursum.

Et arguitur. primo quod neuter eorum debeat magis dici sursum vel deorsum quam alter. nam si sic hoc videretur esse propter quasdam virtutes. et proprietates celi reatas in vno et non in alio. et e converso. sed hoc est falsum. contra videtur tenere. per hoc quod sic accipiuntur sursum et deorsum in nobis. falsitas consequentis tenet. ex hoc quod nulla videtur esse differentia quantum ad polos: nisi quod vnus terminat arcum ex vna parte: et alter ab alia. circa quem voluit celus. igitur etc.

Secundo polus noster. arcticus est nobilior quam alter polus. ergo polus noster debet dici sursum. et alter deorsum. consequentia videtur tenere ex hoc quod semper sursum est mobilius quam deorsum. animus probatur. primo quia terra habitabilis est magis sita versus polus arcticum quam versus polum antarcticum. quod non videtur esse nisi propter maiorem nobilitatem et virtutem ipsius.

Secundo confirmatur hoc. quia si non esset differentia ex parte celi vel terre. sed solum ad nos. cuius oppositum nondum est probatum per precedentia. nos deberemus dicere polum arcticum esse sursum. quia est eleuatus super nostrum hemispherium. et alter deorsum. quia est depressus sub nostro hemispherio.

Oppositum vult Aristoteles in littera. et ad hoc determinandum et procedendum commentator ponit tale imaginationem de homine vocato athlas. vnde imaginatur de eo quod sit ita magnus homo quod est mirabile. habens caput in polo antarctico. et pedes in polo nostro scilicet arctico. huiusmodi facies suas versam versus partem celi nobis meridionalis. et culum versus partem oppositam parti meridionali. habens dextram manum in oriente. et sinistram in occidente. ac si continue cum manu dextra volueret celum circa se per ante versus sinistram. modo sicut in illo homine caput dicitur sursum. et pedes deorsum. ita in celo alter polus. scilicet polus antarcticus dicitur sursum. et polus noster dicitur deorsum. et ita proportionaliter dicatur de alijs differentis positionis in celo.

De ista questione sit prima conclusio. non apparet ex parte motus celi que magis vnus polorum debeat dici sursum et alter deorsum. probatur primo. quia non apparet quomodo illi poli differenter faciant vel deseruiant ad motum celi. nam sicut vnus est terminus axis circa quem fit motus. ita alter. Secundo. nam non magis motus celi est ad vnus eorum quam ad alium. Tertio nec intelligentia mouens. simplex et indiuisibilis existens est magis in vno polo quam in alio.

Secunda conclusio. propter motum sensus vel nutritionis non debet dici vnus polus magis sursum quam alter. patet ex eo quod tales motus non inueniuntur in celo. vnde celus nec nutritur nec sentit.

E

verum est tamen q̄ si consideremus ad motum nutritōis. bene differunt sursum & deorsum in aialibus & plantis. q̄ illa pars in illis dicitur sursum per quā sumit alimentum. & pars illi opposita dicitur deorsum p̄ quā eycif alimentū. sicut dicit Aristot. in de morte & vita: sed celū sicut clax est nō idiget talibus partibus. Si etiā cōsideramus q̄tū ad motū sensatiōnis. bene sursum & deorsum distinguuntur in aialibus in ordine ad illū motū: sed nō in celo. vnde in animali dicimus illā partē eē sursum vbi est maior aggregatio organoz̄ req̄sitorz̄ ad sensationē. sed illā dicimus deorsum vbi minor. tales autē partes nō sunt in celo. nec celū talibus idiget. ex eo q̄ sicut dicitur est pus ipsuz̄ nō sentit. **Tertia cōclusio** est ista. p̄pter nobilitatē partiū celi vnus polus debet dici sursum & alter deorsum. hoc si dicte sex differentie positionis distinguatur in celo nāliter. p̄bat. nā in quocūq; corpore dicte sex differentie distinguuntur naturaliter. & nō solū respectiue. sursum dicitur nobilior pars. & deorsum minus nobilis pars. sicut patet in hoīe. **Quarta cōclusio**. polus nobis occultus. sicut est polus antarcticus debet dici sursum. & polus arcticus deorsū. p̄bat. nā iter partes quaz̄ vna dicitur sursum & alia deorsum & hoc nāliter & non respectiue. solū nobilior pars debet dici sursum per p̄cedentē cōclusionē: sed circa polū nobis occultum est nobilior pars celi: q̄ circa polū nobis manifestuz̄ dicitur enī ab aliquib⁹ astrologis q̄ ibi sunt nobiliores stelle. q̄ hic circa polū nobis apparentē. & maiores in magnitudine & influentia. & illud itelligendū est de polis p̄mi mobilis

Ad rationes Ad primam nego q̄ non sit alia differentia inter polos q̄ q̄ vnus terminat aere; mūdi ab vna parte & alter ab alia. immo est alia secundum q̄ iam dicebat. **Ad scōdaz̄**. terra habitabilis magis declinat ad polū arcticū: admitto: & quando dicebat. sed terra habitabilis debet eē versa versus nobiliorē partē celi. beneiter dico q̄ in celo totali duo sunt cōsideranda. scilicet orbes planetaz̄. & primū mobile. **Alterius** dico q̄ aliter est sursum & deorsum assignandū quantū ad orbes planetaz̄. & aliter quantū ad primū mobile. scōm q̄ diffusius declarabo in sequenti q̄stione. **Modo** dico q̄ nō oportet terrā habitabile esse versaz̄ versus nobiliozem partē p̄mi mobilis sed sufficit ipsam eē versaz̄ versus nobiliozem partē orbū planetarū. **Ad tertiā** dico. q̄ bene verum est secundum vulgares loquēdo & ad nos cōsiderādo q̄ polus arctic⁹ dicitur sursum. & antarcticus deorsum. nihilominus cōsiderando diuersas differentias quantum ad nobilitatem partium videndum est econtrario. Et sic est finis.

Est autē celus animatum & habet motus principū. Manifestum quoniam habet sursum & deorsum & dextrum & sinistrum &c. **Textu cōmentitertij decimi.** **Questio III.**

Quantum oppositorum erat vtz̄ dicte differentie positionis reperiantur in celo ex natura rei. vel solū in habitudine ad nos. s. sursum & deorsum. aī & retro. dextrum & sinistrū. & arguit primo q̄ nō. q̄ celū est sphericū. ideo ex nā celi vna pars nō debet dici magis sursum q̄ alia. nec magis dextra q̄ alia. **Scōdo** q̄ sursum & deorsum differunt specie. similiter dextrū & sinistrū. & sic de alijs. ergo si dicte differentie in celo reperirentur ex natura rei tales ptes celi differerēt ab iūctē specie. quaz̄ vna eēt sursum & alia deorsum. vel quaz̄ vna est dextra & alia sinistra. q̄ est p̄tra cōmētatorē in isto secūdo. **Tertio**. nā si sic cū oriēs dicat dextrū. & occidēs sinistrū. vbiq; in celo eēt dextrū & similiter sinistrū. q̄ vbiq; est oriēs respectu aliquoz̄. & similr vbiq; est occidēs respectu aliquoz̄. vbi. n. nobis est oriēs ibi alijs est occidēs. quādo. n. sol nobis oriēs aliquibus alijs sol occidit. & sic adhuc videret q̄

in ordine ad nos dicte differentie in celo reperiantur. **Quarto** q̄ celū continue mouet. ergo si illa pars que est i oriēte nūc est dextra. q̄ ipsa post erit in occidēte ipsa erit sinistra. & ita pōt argui de ante & retro. **Quinto**. p̄mū oriēs terre habitabilis. & vltimum occidēs eiusdem non opponuntur diametraliter. imo sunt loca valde p̄p̄na. vt dicit cōmētator in fine huius secūdi. ergo non sunt extrema latitudinis celi: q̄ tamen deberet esse: si vna esset dextra et alia sinistra. ex eo q̄ in corpore puta in homine vbi ex natura illius corporis inueniuntur dextrum & sinistrum: ipsa sunt extrema latitudinis illius corporis.

Oppositum arguit. q̄ nisi in celo dicte differentie distinguerentur ex natura rei: nō esset ratio q̄re celum magis moueret ad vnaz̄ partē q̄ ad aliam. de hoc enī non debet dari rō ex parte terre vel ex parte nra. q̄ celum non ordinat nec regit per ista inferiora: sed magis ecōuerso. nec apparet q̄ aliūde de hoc possit reddi ratio. nisi per distinctionē dextri & sinistri. vñ per hoc & non per aliū reddit Aristoteles de hoc rōnem. Nec valet dicere q̄ non sit de hoc querēda ratio. hoc enī non est a casu nec a fortuna q̄ celum sic mouet cum p̄petuo sic moueat. sed ex natura rei. sed de talibus que per nām sunt determinata d̄z̄ inquiri & reddi ratio. nisi tunc illa sint p̄ncipia per se nota sicut dicit Aristoteles. ergo videt q̄ ille differentie debent poni in celo distincte ex natura celi. **Scōdo** in inanimatis nō sunt distincte h̄ differentie ex natura rei p̄pter hoc q̄ ex se non mouentur plus ex vna parte q̄ ex alia. vnde q̄ lapis mouetur vertēdo vna partē sursum & alia deorsum. non uest sibi ex natura sua. sed accidentaliter. ergo per oppositū dicte differentie videt esse in celo distincte ex nā celi: q̄ celum mouet. & non ex oī parte sistr. imo ad vnā partē & non ad aliā. **Tertio** in minime mobilibus. s. in inanimatis non distinguuntur dicte differentie aliquo modo quantū ex parte naturaz̄ talium rerum. In plantis autē. que sunt nobiliores in rebus inanimatis: & minus nobiles aialibus: alique de dictis differentijs. s. sursum & deorsum distinguuntur ex natura rei: sed non oīs. In aialibus autē perfectis. sicut in hoibus oēs dicte differentie distinguuntur ex natura rei. euz̄ ergo celū iter cetera corpora sit corp⁹ p̄fectissimum vdet q̄ vtiq; in ipso oēs dicte differentie ex natura sua debeant distingui. & nō solū in ordine ad res. **Quarto** Aristoteles dictas differentias cōcludit in celo. ex eo q̄ celum est animatum: sed q̄ celū est animatum nō est respectiue ad nos: sed ex nā celi. **Quinto**. i magnete sūt reāl̄ vel naturalr dicte d̄ie positionis. & apparet in ea dictaz̄ differentiaz̄ distinctio in ordine ad celum. ita q̄ vna pars correspondet vni polo. & altera alteri. & tamen cōstat q̄ magnes nō h̄z̄ talem distinctionem nisi a celo. ergo principalius sunt distincte dicte differentie in celo q̄ in magnete. & per consequens naturaliter. **In ista q̄stione** primo volo recitare tres opiniones de quesito. **Secundo** volo tertiā illaz̄ opinionūz̄ declarare. q̄ ipsam ceteris credo esse veriozem.

Quantum ad primū est vna opinio q̄ dicit dictas differentias positionis in celo non distinguuntur nisi in ordine ad nos. & non ex natura celi. & illa habet pro se aliquas rōnes de rōnibus positis ante oppositū. Duius opinionis improbatio & rōnū suaz̄ solutio patebit i declaratione tertie opinionis: & in soluendo rationes principales. **Secūda** opinio dicit q̄ dicte differentie distinguuntur in celo ex natura celi: nō tamē ex natura celi moti: sed ex natura vni⁹ celi seu orbis celestis quiescentis. & imaginatur ista opinio q̄ vltra omnes celos sit vnū celum quiescens. & q̄ in illo celo sint partes diuersaz̄ naturaz̄ & diuersaz̄ influentiaz̄. quarum partūz̄ vna dicitur sursum & alia deorsum sursum quidem dicitur illa sub qua est polus nobis occultus. deorsum autē illa sub qua est polus noster. dextra autem dicitur esse illa pars sub qua sunt partes celi moti. quando oriuntur

habitantibus directe sub equinoctiali. vbi dicitur secundum aliquos astrologos esse una civitas que vocatur arym. pars autem illi opposita diceretur occidens. pars autem illa dicitur ante quam directe est super orientem habitantium in dicta civitate arym. pars autem illi opposita dicitur retro. Et sic vos videtis tales distinguere dictas differentias in celo. non ex natura celi moti: sed quiescentis. De hoc autem postea loco suo faciam unam questionem. scilicet. ut sit ponendum aliquid celi quiescens. et ibi ponam et solam pro posse rationes sic opinantium. et dicam quod non est ponendum aliquid tale celum quiescens. ex cuius probatione patebit istam opinionem iam recitatam esse falsam. Tertia opinio distinguit dictas differentias in celo. ex diversa influentia intelligentie motus in unam partem et in aliam.

Quantum ad secundam pro declaratione huius tertie opinionis: sciendum est quod differentia est inter verum orientem et non verum. unde orientes non verum diversificatur secundum diversitatem orientium: et ita occidens similiter: sed orientes verum dicitur orientes quantum ad orientem habitantium sub equinoctiali in civitate arym. et occidens pars ei opposita: et in illo oriente atque imaginetur habere manum dextram: et in occidente manum sinistram: cum imaginetur habere caput versus polum antarcticum. et pedes versus polum arcticum. et faciem versus hemispherium quod est super orientem dicte civitatis arym. Et sciendum est quod posito quod non esset ibi illa civitas: nec aliqua habitatio: nec talis homo atque imaginetur sic se habere sicut dicitur esse: ad hoc non minus illa pars celi dicta diceretur orientes verum et dextra pars celi. et pars ei opposita diceretur occidens et sinistra pars celi. propter hoc quod ex illa parte intelligentia maiorem causat influentiam. Unde imaginandum est quantum ad hoc de intelligentia ad celum: sicut imaginatur de anima intellectiva ad corpus: unde licet anima intellectiva sit tota in toto. et tota in quolibet parte in corpore. tamen maiorem causat influentiam in una parte corporis quam in alia. sic proportionaliter imaginandum est de intelligentia ad celum. ita quod pars celi in qua intelligentia causat maiorem influentiam dicitur pars dextra. et maiorem causat influentiam in parte illa a qua celum incipit moveri vel inceperit. sicut est pars orientalis talis pars dicitur dextra et ei opposita sinistra. Et secundo sciendum est quod orbis planetarum moventur contra motum primi mobilis. sic dicitur astrologi. et verum est. et ideo in orbibus planetarum aliter orbis assignare dextrum et sinistrum: sicut et alias differentias positionis quam in primo mobili. Unde in orbibus planetarum debet assignari dextrum versus occidens et sinistrum primum mobilis. Et occidens orbium planetarum seu sinistra pars eorum debet assignari versus dextram partem et orientalem primi mobilis. Et proportionaliter dicatur de aliis differentibus positionis in ipsis. recte ac si essent duo tales athletas seu homines: quorum unus haberet caput versus unum polum mundi: et alter versus partem bene prope. puta versus polus zodiaci haberet pedes. et versus quam partem unus haberet manum dextram: versus illam alter haberet manum sinistram: ita quod sic motor primi mobilis influat aliter in partem dextram sui orbis: et aliter in sinistram: ita etiam motor orbis planete influat aliter in partem dextram sui orbis: et aliter in sinistram. Et ex his respondeatur ad questionem iuxta tertiam opinionem. quod in celo distinguuntur ex natura rei dicte differentie positionis. et non solum in habitudine ad nos. et pro hoc adducantur rationes quibus arguebatur post oppositum.

Et respondeatur ad alias rationes probantes oppositum. Ad primam. celum est sphericum. ideo quantum est ex natura celi et negatur consequentia. nam posito quod hoc fieret sphericum figure ad hoc una pars huius diceretur dextra et alia sinistra. alia sursum alia deorsum. alia ante alia retro. propter diversas virtutes et potestas ad hoc existentes in diversis partibus huius. licet non propter diversas figuras. Ad secundam dico quod licet isti termini sursum et deorsum differant specie. cum hoc tamen bene stare potest quod res per quibus

supponuntur sint eiusdem speciei substantialiter. unde licet albus et niger differant specie. tamen res per quibus supponuntur sicut sol. et plato possunt esse eiusdem speciei. Ad tertiam negatur consequentia. ad probationem dico quod non quodcumque orientes dicitur dextra pars celi nec quodcumque occidens dicitur sinistra pars celi: sed orientes verum dicitur dextra pars celi dicitur. quod accipiendum est ad civitatem arym. et hec est illa pars celi in qua nobis orientis sol existens in aliquo puncto equinoctiali. puta in principio arietis. vel in principio librae. et pars ei opposita dicitur occidens. Ad quartam. illa bene probat quod pars celi que modo est dextra aliquando erit sinistra. et ideo non eadem pars celi secundum numerum manet dextra vel sinistra. sed bene secundum equivalentiam. Ad quintam. illa bene probat quod orientes et occidens non verum sunt dextra pars. et sinistra pars celi. cum hoc tamen stat quod bene orientes et occidens verum accepta ad civitatem arym sunt dextra et sinistra pars celi. et hoc quantum est ex parte diversae influentie primi motoris in illas partes. Sic ergo expedita sit ista materia de differentibus positionis in celo.

Figuram autem sphericam necesse est habere celum et cetera. Textu commenti vigesimi secundi.

Questio.

V.

Nunc sequitur tractare de figura celi. de qua forme unica questio. scilicet. utrum celum sit sphericum figure. arguitur primo quod non. quia celum est orbiculare. ergo non est sphericum. contra tenet. nam differunt orbiculare et sphericum. orbiculare enim dicitur corpus concavum. sphericum autem dicitur corpus solidum. antecessor

dens patet de se. Secundo. figura spherica est omnium figurarum ysuperimetricarum minima. ergo celum non est sphericum figure. contra patet. pro tanto quod celum cum sit maxime capacitatis sibi non cooperit figura minima. quod autem sit maxime capacitatis per quod omnia corpora totius universi propter ipsum includit: antecessor per archymenides. in libro de ysuperimetricis. Tertio. aliquas partes celi non sunt sphericum figure. ergo nec celum. consequentia tenet. nam cum celum sit homogeneum. conformis debet esse figura celi et suarum partium. sicut patet. de aqua et gutta aque. ante patet de orbibus eccentricis. qui claudunt intra se orbem deferentem planetam. tales enim in una parte sunt spissiores et in alia parte magis tenues.

Oppositum vult Aristoteles in littera. quod probat pluribus rationibus. que videbuntur ponendo conclusiones.

Pro questione primo notandum est. quod questio potest intelligi de figura celi ultimi quo ad superficiem eius convexam. vel de figura totali celi quantum ad superficiem eius concavam. vel de figuris orbium intermediorum inter orbem supremum et infimum quantum ad eorum superficies concavas et convexas.

Tunc sit prima conclusio. non est demonstrabile celum ultimam quantum ad eius superficiem convexam esse sphericum figure. patet. nam posito quod quantum ad dictam superficiem esset figure ovalis vel columnaris. non propter hoc sequeretur aliquid contra principia naturalia. Secunda conclusio. bene est demonstrabile celum ultimam non esse figure angularis. posito quod moveatur. patet. nam si sic. tunc tali aliquo angulo moto extra spacium imaginatum quod occurreret relinqueretur vacuum. quod est contra principia naturalia. Tertia conclusio. nec est demonstrabile celum quantum ad eius superficiem concavam infimam non esse angularis figure: propter hoc. quia ad motum talis anguli aliud corpus sicut ignis succederet. et repleteret locum quem prius replevit ille angulus. et sic non oporteret ponere vacuum.

Quarta conclusio. necessarium est secundum principia naturalia orbem intermedios iter supremum et infimum esse sphericos. tam quantum ad superficies concavas. quam quantum ad superficies

ficies cōuexas. hoc probatur supponendo primo. q̄ orbes intermedy moueant̄ super alyis polis motu pprio q̄ p̄mum mobile. sicut sup polis zodiaci. Secūdo supponit̄. q̄ celuz non est frāgibile. nec adēmpabile. nec rarefactibile. Tertio supponit̄. q̄ dīensionū penetratio nō est possibilis.

C̄rtis suppositis. p̄z clūso. nāz si orbes intermedy essent alteri^o figure quo ad eozū superficies cōcauas vel cōuexas: tūc ex quo mouent̄ sup alyis polis q̄ p̄mū mobile. sicut dixit p̄ma suppositio. oportet vel q̄ celum esset frangibile. vel cōdēmpabile. vel rarefactibile. cui^o oppositū dicit sc̄da suppositio. vel oportet fieri penetrationē dīensionū. cui^o oppositū dicit tertia suppo. vel oportet esse vacuz iter orbes intermedios. q̄d etiā suppono esse falsuz. **C**̄ quinta clūfio. rōnabilius est ponere celū quo ad oēs eius superficies taz concuā quā cōuexas esse s̄perice figure q̄ alicuius alterius. probat̄. p̄mo q̄z pulchriori z p̄fectiori cozpozi debet attribui figura pulchriori z p̄fectiori. sed illa est figura s̄perica. ergo zc̄. **C**̄ sc̄do. celuz est corpus simplicissimū sicut p̄z. ex p̄us dictis. ergo sibi debet̄ figura s̄perica que est figura simplicissima. q̄d p̄z ex eo q̄ ipsa est vna linea z̄teta. alie aut̄ pluribus lineis cōtinent̄. sicut sunt figure triāgulares z̄ q̄drangulares zc̄. **C**̄ Tertio celū cū sit corpus p̄fectissimuz. ratio nabile est q̄ sibi tribuat̄ figura p̄fectissima. sed talis est figura s̄perica. q̄d p̄z ex eo q̄ linee circumferentiali vel superficiali cōtinenti circulū non pōt fieri additio. nec superficies circumferentiali cōtinenti s̄perā vel orbē. lineis autēz vel superficiebus alyis bene pōt fieri additio. p̄fectum aut̄ dicit̄ cui nō potest fieri additio. ergo zc̄. **C**̄ Quarto. celo debet̄ talis figura que est aptissima ad motū. cum motus celis sit velocissimas. talis aut̄ est figura s̄perica. vnde aptior est vnus globus s̄pericus ad hoc q̄ voluat̄ sup terram. q̄ sit vnum cozpus cubicum. **C**̄ Quinto. celū cōtinet oia. ergo rationale est q̄ habeat figurā capacissimā. talis autem est figura s̄perica. vnde demonstratū est ab archymenide in libro de yoperimetris figurā s̄pericā omniū figuraz sibi yoperimetraz esse capacissimas. Unde figure yoperimetre superficiales dicunt̄ q̄z linee vnus qbus cōtinet̄ simul iuncte lineis alterius cōiunctis qbus alia cōtinet̄ sunt equales. vbi gra. sicut si essent tres figure. s. circulus. triāgulus. quadratus. sic se habentes q̄ circumferentia circuli in rectū p̄tensa esset equalis lineis trianguli z̄ s̄l iunctis z̄ positis vna ante aliā. z̄ similr lineis q̄drati. tunc dicte tres superficies dicerent̄ figure yoperimetre. Proportionalr dicat̄ de figuris yoperimetris in solidis. **C**̄ Sexto. cozpozi elōgatissimo a cozruptiōe z̄ lesione debetur figura que est magis saluatiua figurati. s̄z dec̄ est figura s̄perica. q̄z in tali figura pres adinuicem magis vicinant̄. vicinitas aut̄ partiū in toto est p̄pter mutuas īfluēntias earuz. **C**̄ Deinde p̄bat̄ specialiter q̄ celū est spicum quantum ad superficiem eius cōcauam. nāz omnia īstrumenta qbus certificant̄ celestia sunt spica: vel ad nāz s̄pere reducta: q̄d videt̄ esse signū celū esse spice figure quantū ad dictā superficiem. **C**̄ Secundo. q̄z si nō tunc non oēs pres celi quantū ad cōcauum orbis lune equalr distarent a loco deozsum: sed hoc est falsum. z̄ sequentia patet de se. sed falsitas z̄ sequētis p̄bat̄. nam celū cum sit vnus nāe. z̄ equalis in omnibus p̄ribus. oportet q̄ equalr distet a terra z̄ a loco deozsum: q̄z distātia in natura est cā distātie in situ in cozpozib^o mundi. **C**̄ Tertio p̄bat̄. q̄ celum q̄tum ad ei^o concuuz non est plane figure ad modū quadrati seu quadrāguli vel trianguli. nam si sic tūc stelle quando essent in oriente z̄ in occidēte magis longe distaret̄ a nobis q̄z quando essent in meridie: q̄z tunc essent supra capita nostra. sed hoc videt̄ falsuz. q̄z tunc apparerent minores in oriente vel in occidente q̄z in medio celi. B̄ tūc ē falsuz. q̄z sol apparet maior in oriēte q̄z in medio celi. **C**̄ Sed tunc aliquis diceret. ergo videtur. q̄ quādo sol est in meridie. sit a nobis remotior q̄z quādo est in oriente vel

in occidente. z̄ tamē hoc est falsum. supposito q̄ terra sit in medio celi. z̄ vterius supposito q̄ celuz sit s̄pericū. **C**̄ Respondetur q̄ causa eius q̄ sol apparet nobis maior in oriēte vel in occidente non est maior p̄p̄nitas solis ad nos. s̄z hoc est p̄pter aliā causaz. s. quia quando sol est in oriente tūc iter nos z̄ solem sunt positi quidā vapores per quos videtur sol per refractionē radiozum. propter quā tunc apparet maior recte. sicut denarius in aqua positus apparet maior q̄z extra. propter defectum autem talis refractionis radiozum sole exiēte in meridie nō apparet nobis ipse sol tāte q̄t̄tatis. **C**̄ Quarto. nā si celū eēt plane figure q̄tū ad superficiē z̄cauā. tūc sol z̄ etiā luna ex elōgatione eius a nobis non occultaret̄ nobis in oriente p̄ partē post partē. sed simul sc̄dm se totum: z̄ tamen falsitas huius patet ad experientiam.

Ad rationes ad p̄mā. celū ē orbicularis figure zc̄. negat̄ p̄mā. q̄z solem^o vri istis terminis s̄pera. orbis p̄ eodē. s̄z hoc ē large accipiēdo dictos terminos. nihilominus accipiēdo ipsos sc̄dm significaciones proprias ipsozum habent diuersa s̄ descriptiones exprimentes quid nominis. et ideo quando sic accipiuntur esset dicendum: q̄ celum non esset spicum. sed orbicularē. **C**̄ Ad secundā. dico q̄ figura spica inter figuras omnes. sibi yoperimetras est minima quantū ad loci occupationē. cuz hoc tamen stat q̄ inter easdem est maxima quantū ad inuicem capacitātē z̄ ideo expediētius z̄ commodius est celum esse s̄perice figure q̄ alicuius alterius. **C**̄ Ad tertiā. dico q̄ licet aliqui orbis in vna parte sunt spissiores. z̄ in alia magis tenues. tamē illi adhuc sunt s̄perici. licet nō sit idē centz̄ superficies cōcaue z̄ superficies duere. Sic ergo dictū sit de celi figura.

C̄ Nunc autem tantum manifestum est propter quam causam plura sunt circularia cozpoza zc̄. **Textu p̄ment̄ vigesimi p̄mi Questio VI.**

Lterius querendum est circa partes maiores ipsi^o celi. sicut sunt s̄pere seu orbis celestes. z̄ quantum ad hoc volo q̄rere duo. p̄mo de numero s̄perarū vtrum sint octo vel nouem vel plures vel pauciores. Sc̄do vtrū ad saluandū illa que apparet̄ ex motibus planetaz oporteat ponere centricos z̄ epiciclos.

Quantum ad p̄mū arguitur p̄mo. q̄ nō sint plures orbis celestes seu s̄pere. nam si sic vel illi eēt z̄tinui vel z̄trigui. nō potest dici q̄ z̄tinui. nam tūc oēs mouerētur vno motu simplici. q̄d tamē est falsum. nam cōmuniter ponit̄ q̄ orbis planetaz mouent̄ sup polis zodiaci z̄tra motū p̄mi mobilis. qui sit sup polos mundi. z̄ patet hoc. nam in tantū q̄ orbis solis facit vnā reuolutionē z̄tra motū firmamētī. orbis lune facit multo plures. q̄d nō pōt esse si totū celū eēt vna massa z̄tinua. ex eo q̄ z̄tinuoq̄ ad inuicē vnus est motus. Nec pōt dici q̄ sunt inuicē z̄trigui. q̄d p̄bat̄ sic. quoz̄ vltima sūt vnū nō sunt ad inuicē z̄trigui s̄z cōtinua. sed sic est de orbibus supcelestibus sibi inuicem imediatis. q̄d p̄batur. Nam capiat̄ orbis lune. z̄ orbis mercurij. qui ponūtur adinuicē imediati. z̄ arguat̄ sic. superficies duera orbis lune. z̄ z̄caua orbis mercurij sunt vna superficies. ergo illi duo orbis sunt adinuicem continui z̄ nō contigui. antecedens probatur. p̄mo quia dicte ambe superficies equaliter distant a centro mundi. Secundo. quia dicte superficies sunt sibi inuicem equales. ergo sunt vna superficies. antecedens probatur. quia se habent sicut locatus z̄ locus. sed illa sunt sibi inuicem equalia. quarto physicozum. consequentia probatur. quia si dicte superficies sint sibi inuicem equales. z̄ sunt due. tunc sequitur q̄ est possibile circa idem centrum esse duos circulos vel duos orbis sibi inuicem equales. quod est contra tertiūz geometrie. p̄propoz

rationabiliter potest argui de quibuscunq; alijs orbibus sibi inuicem imediatis. **C**Secundo. ad pncipale. nō sunt plures spere ignis. nec etiam sunt plures spere aeris &c. ergo nec videtur esse plures spere celestes. cōsequētia videt̄ tenere p simile. & pbat̄ antecedēs ratione. nam si essent plures spere celestes. & cūm oīuz sit vnus motus. s. motus circularis. seq̄ret̄ q̄ vnus motus simplex naturalis eēt plurium cozpoz simplicii. cuius oppositū dictū est pmo huius. **C**Tertio. pbat̄ q̄ saltē nō sit ponēda nona spera. seu nonus orbis celestis. pmo cōmentatoris auctoritate. qui nō ponit nisi octo: & pbat̄ur hoc ratione. nam videt̄ q̄ frustra poneretur nona spera. ppter hoc q̄ si poneretur non iflueret aliquid in istis sferiozibus. ppter hoc q̄ orbis omnē influentiā quā habet. habet ratione stelle vel stellaz̄ existētium in ipso. modo in nona spera nō ponitur aliqua stella. nā oēs stelle fixe ponuntur in octaua spera. alie aut̄ que dicuntur stelle erratice seu planetę ponuntur in alijs septē speris. ita q̄ qlibet illaz̄ habet vnū orbem speciale. ita q̄ secundū septē planetas ponuntur septem ozbes. **C**Quarto pbat̄ q̄ sint plures q̄ nouem. nam claz̄ est q̄ plures sunt stelle q̄ nouē. modo quelibet stella est vna spera celestis. q̄ est corpus celeste rotūdū solidū. in cuius medio est pūctus. a quo oēs linee ducibiles ad circūferentiā sunt equales. **C**Confirmat̄ q̄ plures sint ozbes celestes q̄ nouem. nam pro solo motu solis assignantur tres ozbes. vnus quidē. s. inferior & centricus mundo quo ad concāuū. & ecētricus quo ad conuexū. secundus qui vocat̄ deferēs ecētricus mundo taz̄ quo ad concāuū q̄ quo ad conuexum. tertius aut̄ qui est ecētricus mundo quo ad concāuū. & cōcentricus quo ad conuexū. & ita pro quolibet alio planetaz̄ oportet assignare plures ozbes. ppter qd̄ vident̄ esse plures q̄ nouem ozbes seu spere celestes. **C**Quinto. ad pncipale. videt̄ q̄ sint ifinite spere. seu ozbes celestes. q̄ si non vltra quācunq; sperā eēt alia in ifinitū. nō videret̄ quid esset vltra vltimā sperā vtz̄ vacuū vel quid.

Inoppositum sunt oēs philosophi & astrologi qui ponunt plures celestes ozbes. s. in numero orbū sunt diuersificati. naz̄ quidā ponūt solū octo. qdā nouē. qdā decē. **C**In ista qōne pmo vidēdū est ppter qd̄ pbi mouebant̄ ad ponēdum plures ozbes celestes. scōdo vidēdū est de numero orbū celestū.

Quantum ad p̄mum sciendū est q̄ philosophi vident̄ plures stellas moueri ab oriente in occidentē & cū hoc viderunt semp̄ illas stellas manere. vel moueri in eq̄li hoc propinquitate & distātia ab inuicē. ppter qd̄ mouebant̄ ad ponēdū vnicā sperā pro omnibus illis stellis: in qua quidē spera ille stelle sunt fixe sicut clauus in nauī. vel pars in toto: quā quidē sperā vocabāt sperā octauaz̄ seu celū stellatū. deinde cū experiebant̄ de septē planetis q̄ aliquādo plus appropinquaret̄ ad inuicem. & aliquādo plus recederet̄ ab inuicē. & etiā aliquādo aliquibus stellis fixis essent ppingozes: aliqñ vero ab illis stellis fixis essent remotiozes: moti erāt ad ponēdū septem ozbes planetaz̄ pro quolibz̄ planeta vnuz orbē: accipiēdo orbē pro aggregato ex oibus orbibus sufficientibz̄ ad motuz̄ vnus planete. **C**De ordine autē taliū orbū septem planetaz̄. quidaz̄ posuerunt p̄mo sperā saturni. deinde speram Jouis. deinde sperā martis. deinde sperā veneris. deinde speram mercurij. deinde sperā solis. vltimā speram lune. ita q̄ illi posuerunt venerē super solem. & mercuriū super solem. Alij autem posuerunt venerem super solem. & mercuriū infra. Alij autem econuerso. sed quicquid de hoc sit. rationabilius esse videtur q̄ tres planete sint super solē. & tres infra. & sol in medio tanq̄ rex in regni medio. ad finem q̄ supra. & infra possit equat̄ in fluere & illuminare. **C**Sed p̄tra hoc aliq̄ diceret̄ si infra solem sunt venus mercuri⁹ & luna. & cum luna aliquādo eclipsat̄ solē per iterpositionem eius iter vīsū nostrz̄ & solez̄. que

est cā q̄ sic non facit venus & mercurius cum tamen etiam aliquādo cōtingat ipsos situari iter vīsū & solē. **C**Potest dici. q̄ hoc est ppter magnā dyafaneitatem veneris & mercurij. & ppter minozem dyafaneitatem ipsius lune. **C**Aliiter pōt dici. q̄ hoc est ppter maiozes propinquitatē lune ad nos: vnde vos videtis si aliqđ opacū ponitur iter oculum & visibile: quanto illud opacū est p̄p̄nquius oculo: tāto maio rem partē visibilis occultat. & quāto est remotius ab oculo. & p̄p̄nquius visibili. tanto minozē partē visibilis occultat. sic in p̄posito luna p̄p̄nquior vīsū posita iter vīsū & solē. sensibilē partem solis pōt occultare. venus autē & mercurius remotiozes a vīsū. & p̄p̄nquiores visibili. s. soli minozem partē solis occultant: & ita pariaz̄ q̄ non ppter hoc sol apparet eclipsari. **C**Ulteri⁹ sciēdū est. q̄ qz̄ aliqui philosophi nō perceperūt octauam sperā moueri pluribus motibz̄: sed vnicō. s. ab oriēte in occidentē: dixerunt speram octauā esse vltimā: & nullā esse vltra: & etiā ppter hoc: q̄ quia habet p̄stellas ipsa est nobilior alijs: & per cōns debet eē sup̄ma & vltima. Alij autē p̄cipiētes octauaz̄ speram pluribus motibus moueri. vno gdez̄ ab oriente in occidentē super polis mundi. faciēdo in die nālī vnaz̄ reuolutionē circa terrā. alio autē moueri ab occidentē in orientē super polis zodiaci: centū annis gradu vno: moti erāt ad ponēdū vltra octauā orbem nonū: quez̄ vocant̄ primū mobile: qd̄ dicunt moueri vnicō & simplicissimo motu ab oriēte in occidentē: qd̄ quidē primū mobile p̄ducit motū octauę spere diurnum: rapiēdo ipaz̄ secuz̄ ab oriēte in occidentē: & etiā cōsimiles motus in orbibus planetaz̄: sed q̄ octaua spera mouet̄ ab occidentē in orientē centū annis vno gradu. hoc est per motorē sibi appropriatum. & ita similis est de cōsimili motu orbū planetaz̄. sic ergo patet. propter quid philosophi moti erant ad ponēdum plures ozbes.

Quantum Ad secundū p̄mo p̄mittenda est vna distinctio. & sit ista q̄ spera vel orbis dicitur vnus tripliciter. vno modo qz̄ ē quedaz̄ pars celi sperica. nō separata a toto nec suppositaliter existens. illo modo stella bene dicitur vna spera. & sic fm̄ talem intellectum loquēdo valde multe sunt spere celestes. Scōdo modo spera vel orbis dicitur vnus. qz̄ est vnus orbis suppositaliter existens. siue sit cōcentricus mundo. siue sit ecētricus mundo. & sic accipitur cum dicitur q̄ solis sunt tres ozbes. scilicet. ecētricus. deferens solem & duo alijs ozbes illum includentes: quozum inferior est cōcentricus mundo quantū ad concāuū. & ecētricus quantū ad conuexū. superior aut̄ ecētricus quantū ad concāuū. cōcentricus autē quantū ad conuexum. sicut dictum est prius. Tertio modo capitur pro orbe concentrico mundo. vel pro aggregato ex omnibus orbibus qui requiruntur. & sufficiūt ad saluandū motuz̄ vnus planete. qd̄ qdē aggregatum est concentricū mundo: tam quantū ad concāuū. q̄ quantū ad conuexū. Primis duobus modis nolo accipere orbē in proposito: sed vltimo modo. naz̄ non est dubium q̄ accipiēdo orbem primo vel secundo modo. multo plures sunt ozbes celestes q̄ nouem vel decem. sed accipiēdo orbem vltimo modo: diuersę sunt opinionēs de numero orbū. Nam vna est opinio que ponit nouem ozbes celestes. scilicet septem ozbes planetarum. & octauum orbē stellatum. & super illum orbem nonuz̄: quem vocant̄ primū mobile. **C**Pro probatiōe istius ista opinio supponit. q̄ octauus orbis seu octaua spera mouetur pluribz̄ motibz̄. vno enim mouetur ab oriente in occidentem. & hoc super polos mundi. alio autem motu mouetur ab occidentē in orientē super polos zodiaci in centum annis vnicō gradu. **C**Secūdo supponit. q̄ vnus orbis non mouetur pluribus motibus ab eadē intelligentia. nec idēz̄ orbis mouetur a pluribus intelligentijs sibi eque primo appropriatis. illud satis ostēdit Ari. duodecimo metaphysice. **C**Tertio suppoit. q̄ spera in

ferior non mouet secum speram superiorem: sed bene superior mouet secum inferiorem. Ex his tribus suppositiōibus concluditur esse nonam speram. nam postquam octaua spera mouetur pluribus motibus. sicut dicit prima suppositio. et non ab eodem motore. nec a pluribus motoribus sibi eque primo appropiatis. sicut dicit secunda suppositio. nec a spera inferiori sicut dicit tertia suppositio. reliquitur quod oportet esse nonam. que appropiata mouet ab oriente in occidentem. et illo motu moueat secum octauam speram ab oriente in occidentem. et sic tunc octaua spera mouet motu proprio per intelligentiam sibi appropiata ab occidente in orientem super polos zodiaci. cum hoc quod mouet ab oriente in occidentem ad motum nonae sperae super polos mundi. Secundo aliquis est primus motor. ergo aliquid est primum mobile. antecedens patet per Aristotelem duodecimo metaphysice. et sequentia patet similiter. et ultra. aliquid est primum mobile. ergo illud debet moueri motu unico et simpliciter. sed illud non est octaua spera. cum ipsa moueat pluribus motibus. ergo propter octauam speram oportet ponere nonam. que moueat unico motu simplici. scilicet ab oriente in occidentem. quam astrologi multi vocant primum mobile. Alia est opinio que non ponit nisi octo. et ista habet diuersos defensores diuersimode ipsam defendentes. unde primierant antiqui philosophi. qui non perceperunt octauam speram moueri alio motu quam ab oriente in occidentem. nec quo ad veritatem. nec quo ad apparentiam. et sic quia crediderunt octauam speram moueri solum unico motu. dixerunt quod non essent nisi octo sperae. nam frustra ponere nonam. postquam stelle fixae essent in octaua. et etiam quod illa nona non esset necessaria ad producendum aliquem motum in octaua: cum ipsa non moueat nisi simplici motu ab intelligentia sibi appropiata: sicut ipsi crediderunt. Sed breuiter isti sunt decepti. Nam ex experientia plurimum habemus octauam speram pluribus moueri motibus. scilicet ab oriente in occidentem super polos mundi. et ab occidente in orientem. in centum annis gradu uno super polos zodiaci. Alii autem sunt qui dictam opinionem defendere volunt. et cum hoc concedere octauam speram moueri pluribus motibus: sed ipsi dicunt quod hoc est a pluribus intelligentiis eidem orbi appropiatis: quarum una mouet octauam speram ab oriente in occidentem. et alia ab occidente in orientem modo quo dictum est. Sed breuiter illud non valet. nam uni orbi non sunt plures intelligentiae appropiatae. aliter enim unum corpus simplex moueretur naturaliter: et eque primo pluribus motibus simplicibus. cuius oppositum ostensum est in primo huius. etiam hoc est contra Aristotelem. duodecimo metaphysice. quod eidem orbi sunt appropiatae plures intelligentiae. Aliter potest dicta opinio sustineri sustinendo quod non essent nisi octo orbes. scilicet illi qui dicti sunt. et quod octaua spera non moueretur pluribus motibus: sed quod ipsa apparet moueri pluribus motibus hoc prouenit isto modo. quod quando octaua spera mouetur ab oriente in occidentem super polos mundi: ipsa terra mouetur interius ab occidente in orientem circa lineam imaginatam. quam terminant poli zodiaci in tantum quod in centum annis uno gradu ipsa terra est tali motu mota. Et si diceretur. quomodo ergo saluabis motum accessus et recessus octavae sperae: quae est imaginatus thebit. dico quod ille etiam posset saluari per unum alium motum terre confirmatim imaginatus qualiter thebit imaginatur fieri motum octavae sperae. et sic diceretur propter talem duplicem motum terre apparere octauam speram moueri duobus motibus. ultra motum diurnum ab oriente in occidentem. scilicet motu quo apparet moueri in centum annis gradu uno ab occidente versus orientem. et motu alio quem thebit vocat motum accessus et recessus. licet tamen octaua spera non moueatur nisi unico motu simplici. scilicet ab oriente in occidentem. Sed istud non videtur esse omnino tutum: quia non apparet prima facie quid

terram sic moueret. nihilominus forte quod niteretur in defensione huius opinionis posset excogitare facilius modum hoc euadendi et plura alia dictam opinionem multum colorantia. Aliter adhuc opinionem non ponentem nisi octo speras potest quis sic defendere adhuc sustinendo ipsam octauam speram moueri pluribus motibus. et dicere quod octaua spera mouetur ab intelligentia sibi appropiata ab occidente in orientem super polos zodiaci. sed quod moueatur ab oriente in occidentem cum aliis orbibus planetarum: hoc prouenit non ab intelligentia sibi appropiata: sed hoc prouenit a primo motore appropiato toti aggregato ex omnibus orbibus celestibus. Et tunc iuxta hoc diceretur quod per primum mobile non deberet intelligi una spera partialis: sed totum aggregatum ex omnibus speris: et quod illud aggregatum ex omnibus speris mouetur unico motu et simplici et regulari ab oriente in occidentem a primo motore. Ista opinio non habet aliquid contra se. nisi solum hoc quod non bene potest saluare motum accessus et recessus octavae sperae: quem inuenit thebit. et fecit de hoc unum speciale tractatum. Alia est opinio quam inter ceteras magis approbo: quod decem sunt orbes: et non plures. probatur. quia per tot possumus saluare illa que apparent quantum ad motum celi. unde imaginandum est quod decimus mouetur unico motu et simplici ab oriente in occidentem. et vocatur primum mobile. quo motu omnes orbes inferiores mouet secum. secundus autem mouetur motu proprio: tali motu quem dicimus esse motum accessus et recessus. et consimilem producit in octaua spera. Et octaua spera mouetur motu proprio ab occidente in orientem per meridiem super polos zodiaci in centum annis gradu uno. et consimilem producit in orbibus planetarum. Deinde quilibet planetarum mouetur motu proprio ab occidente in orientem per meridiem. licet non omnes super eisdem polis. et etiam non omnes equali velocitate. quod non omnes moueantur super eisdem polis quantum ad motum eis proprium patet. ex eo quod sol nunquam exit eclipticam. et propter hoc non dicitur habere motum latitudinis. Alii autem planetarum exeunt eclipticam. in tantum quod vestigia que imaginantur describi ab aliis planetis in eorum motu. intersecant vestigium quod imaginatur describi a sole. quod non esset: si omnium planetarum orbes mouerentur super eisdem polis ab occidente in orientem.

Ad rationes ad primam vel essent continui et solutio huius argumenti videatur in illa questione primi huius. qua querebatur utrum totalis mundus esset unum continuum. Ad secundam rationem. non sunt plures sperae ignis et negatur consequentia. nec est simile de uno et de alio. et quando dicebatur unus motus simplex secundum speciem. negatur consequentia. quia motus primus circularis inest primo mobili naturaliter. aliis autem ratione primi mobilis. Ad tertiam dico quod committatur fuit illius opinionis. et ideo transeat cum aliis: sed quando dicebatur quod frustra ponitur nona spera. negatur. et causa propter quam ponitur dicta est in questione. Ad quartam. illa bene probat quod plures sunt sperae celestes quam nouem vel decem. accipiendo speram primo vel secundo modo. sed non probat quod sint plures accipiendo speram ultimo modo. Ille autem exceptiones sperae posite sunt in questione. Ad confirmationem. Respondeatur consimili modo. Ad quintam. dico quod extra ultimum nihil est. secundum quod dictum est primo huius. Et sic est finis questionis. Quoniam quidem legitur neque utraque moueri rationabile: neque astrum solum relinquatur circulos quidem moueri. astra autem quiescere et fixa circulis ferri et. Textu praesenti quadragesimi

septi.

Questio

VII.

Secundum propositio erat. ut ad saluandum illa que ap- parēt ex motibus planetarū oportet ponere orbēs ecētricos. et epīcīcos. Et arguitur quod nō arguēdo p̄mo d̄ ecētricos. nā si sic sequerēt quod nullum graue simplex posset moueri nā- liter. sequēns est falsus. et contra ea que dicta

sunt in p̄mo huius. sequētia p̄s. q̄ si ponerētur ecētrici eēnt plura centra vel media ad que grauiā mouerentur. et sic cū nō possint moueri ut quiescant in vtroq; medio nāliter. ad neutrum mouebuntur nāliter. q̄ finis motus nālis ē quies i termino ad que. ¶ Secūdo. si sic sequeretur quod terra non eēt in medio mūdi. sequēns est falsus. p̄batur sequētia. quia terra nō est i medio spere solis. ex quo orbis solis eēt ecētricus mūdo. et eadē rōne nō eēt i medio orbium aliorū plane tarū. cū etiā ponātur ecētrici mūdo. et p̄ns terra nō erit in medio totius ex his aggregati. ¶ Tertio. si sicut in celo oportet ponere dēp̄sationē et rarefactionē vel vacuum: quodlibet illoz est falsum. p̄batur d̄ns. q̄ si ponātur ecētrici: ad quoz motū mouētur corpora planetarū. ōs dū aux venit ad locū vbi p̄ius erat oppositū augis: relinquere va cui in loco vbi p̄ius fuit aux: vel fieri rarefactionē spere su perioris p̄ replēdo illud vacuū. et ex alia pte que aux venit i locū vbi p̄ius erat oppositū augis: ōs fieri dēp̄sationē ipsi⁹ augis vel alterius orbis superioris: vel fieri penetrationem. quoz quodlibet est incōueniens. ¶ Quarto si ponerētur ecētrici. sequeretur quod motus planetarū nō essent motus simplices. q̄d est falsum. p̄batur sequētia. q̄ nō planete mouerētur versus augē recederēt a centro mūdi. et quādo mouerētur ad oppositū augis accederēt ad centz mūdi. et sic motus eoz viderēt eē cōpositus ex circuitōe et motu re cto. cū a centro mundi elongari sit ascendere. et centro mū di appropinquare sit descendere. ascēsus aut̄ et descēsus sūt motus recti. ¶ Quinto arguitur d̄ epīcīcos. luna nō h̄z epī cīclū. ergo nec alij planete. d̄ns t̄z. nā tantū: vel magis luna indiget epīcīclo ad saluandū apparētia i suis motib⁹: quātū alijs alioz planetarū. āns probat. q̄ si luna haberet epīcī clum et mouerēt ad motū epīcīclī seq̄ret quod illa imago. seu ille vir habēs p̄odus spinarū in dorso deberet aliqñ appere euerfus: sic quod aliqñ pedes eēnt sursum. et caput deorsū. s̄z B ē falsū. ¶ Ad istā rōne quidam dicunt negando sequētia. nam dicunt quod corpus lune non solus mouetur ad motū de ferētis et epīcīclī. sed ipsa mouet in epīcīclo secūdu se c̄tra motū epīcīclī. sic p̄portionaliter quod quando epīcīclus fecit vnā circuitiōne circa centz suum propriū. tunc luna etiam fecit vnā circuitiōne ad oppositū circa centz suum propriū. et per hoc potest saluari quod illa imago semp̄ apparet s̄ simili modo: et nunq̄ euerfa. Hoc non valet. q̄ alie stelle non mo uentur motibus p̄p̄is circa centra sua p̄p̄ia. ergo nec lu na. sequētia tenet. nam s̄similis videt esse ratio hic et ibi. antecedēs probat. nam talis motus stellarū videretur esse frustra. cum propter talē motū non diuersimode isluerent in ista isferioza: et cum motus superior non fiat nisi p̄pter di uersam isfluentia in ista isferioza. vnde cum stella sit eiusdez nature per totū: s̄similiter isfluit in ista isferioza sc̄dm vnā suā partē sicut secūdu aliā. ¶ Ultimo arguitur c̄tra ecē tricos et epīcīcos simul auctoritate cōmentatoris qui sup istū sc̄dm celi dicit in plurib⁹ cōmētis. q̄ opinio mathema ticoz de ecētrici et de epīcīclis est impossibilis.

Oppositum dicit cōiter omnes moderni astrologi et inter ceteros maxime p̄tholomeus i pluribus dictionibus libri almegeſti. ¶ De ista q̄stione. p̄i mo exponendi sūt termini quidaz. Secūdo respondendū est ad questionem.

Quantum ad p̄imum sciendum est. quod orbis ecētricus. seu egressus cuspidis. seu egredien- tis centri. q̄d idem est. dicitur orbis habens centrum suum aliud a centro mundi. sub cuius tamen vtraq; superficie taz concava q̄ conuexa est centrum mundi licet non directe in medio eius. et quidam talium orbium quātū ad vtraq; vel vltimam eorum superficiem tam concavam q̄ conue xam sunt ecētrici mundo: quidam autem quantū ad sup ficiem eorum cōcauam sunt cōcentrici mūdo. sed sunt ecē trici quantū ad superficiem eoz conuexā. quidā autem sunt ecētrici mundo quātū ad superficiem cōcauā. cōcentri ci autēz quantū ad superficiē cōuexam. Similiter quidam eorum sunt vniformis spissitudinis. sicut sunt illi qui sunt ecētrici mundo quantum ad ambas eorum superficies. quidam autem sunt difformis spissitudinis. sicut sunt illi qui sunt ecētrici mundo quantum ad vnā eorum superficies: et cōcentrici quantum ad aliam. Sed epīcīclus dicit vna parua sphaera existens in superficie ecētrici: sub cuius super ficie conuexa non est centrum mundi. Istud posset decla rari depingendo de hoc figuram in pariete. Sed orbis concentricus mundo dicitur ille cuius centrum est idēz cū centro mundi. ¶ Secūdo est notandum quod tam in epīcīclo quā in ecētrico assignantur puncta distincta. quoz vnū dicitur aux sicut ille punctus qui magis eleuatus est a cen tro mūdi. punctus aut̄ sibi oppositus dicit oppositū augis. Sed p̄cta it̄media it̄er illa dicunt lōgitudines medie.

Quantum ad sc̄dm sit p̄ma conclusio. Ad saluandū apparentia ex motu solis non oportet po nere solē moueri i ecētrico. nec oportet ponere moueri in epīcīclo cū cōcentrico. nec oportet ponere ipsum moueri i epīcīclo moto in ecētrico. p̄batur. nam per q̄libet istoz sine reliquo cōtingit saluare apparentia in motu solis. ergo nullum istoz necesse est ponere ad saluanda ea sequētia nota est. antecedens patet per p̄tholomeū dictiōe tertia al megeſti minoris. vbi demonstrat quod quolibet istoz mōz est possibile saluare apparētia ex motu solis. ¶ Secūdo conclusio ad saluandū apparentia ex motu solis necesse est ponere so lem h̄re ecētricū sine epīcīclo vel concentricū cū epīcīclo vel ecētricū cū epīcīclo. p̄batur. quia nisi altero istoz trum modoz ponamus solem moueri non videtur posse saluari diuersitas distātie solis a terra. sc̄dz quod sol est sub di uersis gradibus zodiaci. vnde istis temporibus quādo sol est in fine geminorum est magis remotus a terra q̄ qñ est in principio capricorni. cum iam aux solis dicatur esse prope finem geminorum: et eius oppositum prope principi um capricorni. ¶ Secūdo probatur hoc idem ex inequa litate motus solis in orbe signozum. que certis deprehensa est instrumentis. cum enim in suo deferente equaliter mo ueatur sicut ex naturalibus principijs supponēdum est: nō potest moueri in orbe signozum inequaliter nisi detur quod habeat ecētricū. vel epīcīclum. vel vtrunq;. ¶ Tertio hoc idem cognoscitur ex eclypsi. nāz cum aliquando terrā inter solem et lunam diametraliter contingat interponi lu na nullam vel paruam habente latitudinem. et tamen luna non patiatu eclypsim: et aliquando facta interpositione et manente latitudine eadem patiatu: alia causa vari non potest nisi quod vmbra terre aliquando ita breuis est quod eius corpus non potest attingere corpus lune. et aliquando est vmbra longior in tantūz quod tunc eius corpus obtenebrat corpus lune. abbreviatio autēz et elongatio vmbre esse non potest nisi per appropinquationē et elongationē solis a ter ra. q̄to. n. aliq̄ corp⁹ lucidū mai⁹ corpe vmbroso p̄pingus est vmbroso. tanto vmbra breuior existit. eo quod rady p̄pin quius vniuntur. quāto vero remoti⁹. tāto vmbra fit lōgior ¶ Hoc idem similiter habet ex diuersa longitudine solis

Libet II.

a terra .que secundū viā geometricas inuenit. sicut patet in quinta dictione almegesti. c. quintodecimo. **T**ertia conelo. ad saluandum apparentiā ex motib⁹ alioꝝ sex planetarum ponendum est ipsos hēre epiciclos cuz eccentricis. probatur: naz aliter non appareret modus quomodo possem⁹ saluare q^o illi planetę aliquādo sūt magis distantes a terra: aliquādo minus: z aliquādo sūt retrogradi: aliquādo stationary: aliquādo directi: z aliquādo pcessiui: excepta luna que nō dicit⁹ stationaria. nec retrograda. licet bñ dicat⁹ cursu velox vel tarda.

Tūc ad rationes ad p̄mam negat⁹ sequentia. z ad probationem: dico q^o q̄uis sint plures ozbes celestes diuersa habētes centra. non tamē propter hoc sūt plures termini motuū grauiuz simpliciter. q^o nō cuiuslib⁹ ozbis celestis mediū est termin⁹ motuuz nālium grauium simpliciter. z locus ipsoꝝ nālis. s^z solum vnū medium. s. centrum totius aggregati ex ozbib⁹ supercelestibus qd dicit⁹ medium mundi vel vniuersi. z ad illud rēdunt simpliciter grauia. **A**d secundā negat⁹ p̄na. ad probationez. dico q^o terra ē in medio totalis spere cuiuslib⁹ bet planetę. saltē quantū ad centrū sue grauitatis. nec obstat q^o terra nō est in medio ecētricoꝝ. q^o ecētrici iccludūtur in ozbibus totalibus planetaz. **A**d tertiā negatur p̄na. ad probationē dico q^o rō imaginatur vnū falsus. imaginat⁹ enim q^o motus ecētricoꝝ fiat circa centrū mūdi. sic q^o gli bet punctus ecētrici deferētis cōtinue maneat in eadem remotione ad terrā. z illud est falsum. nec ponitur ab astrologis. imo ponūt ecētricos moueri circa cētra p̄p̄a. circa que etiam quelibet punctus ecētricoꝝ cōtinue eadē seruāt distantia. z ad talem motū saluandū deseruiūt nobis ecētrici difformis spissitudinis infra se includentes ecētricū spissitudinis vniiformis. **A**d quartā negatur sequentia. ad probationē. dico q^o nō omne elongari a centro mūdi est ascendere. nec omne appropinquare ad centrū mūdi ē descendere. sed solū elongari a centro infra cōcauū ozbis lune vel appropinquare ad cētrum infra concanū ozbis lune est ascendere vel descendere. nō sic non ē de planetis. q^o infra concanū ozbis lune fiant cētro p̄pinquiores vel remotiores. **S**inaliter istā rōnem iaz solutā taliter qualiter que non soluz vadit cōtra ecētricos. imo etiam z magis contra epiciclos. suppositis principis naturalibus: ceteris reputo fortiozē. sicut ergo bene vellē deducere. put mibi apparet. **A**d q̄ntam luna nō habet epiciclū. negat⁹ antecedens. z quādo dicit⁹. tunc illa imago zc. breuiter ergo necesse qd sit de illa imagine. pluries enī insperi lunā z bene vidi ibi quādā maculā nigrā. nullo tamē modo poteraz ibi apprehēdere imaginē talē. quam qdam. dicunt ibi apparere. s. imaginē viri habētis pondus spinaz in dorso. nihilominis q̄qd de hoc sit. p̄ saluandū illud q^o talis imago nō appareat enersa pōt dici: q^o hoc accidit p̄pter motum lune specialē. quez habet circa centrum p̄p̄riū. contra motum epicicli. sicut dictū erat i arguēdo. Et quando dicebat⁹. alie stelle non habent motus p̄p̄ios circa eaz centra p̄p̄ia. ergo nec luna. negatur sequētia. nā luna non omnino est eiusdē nature in suis p̄ribus sicut alie stelle. z ideo ipsa secundum vnā eius partē pōt aliter isfluere: z aliter secundū alias. q^o nō possūt facere alie stelle. z ideo nō mirū si ipsa luna ponat⁹ moueri: circa cētrum p̄p̄riū: z alie stelle nō. **A**d vltimam. s. ad auctozitatē mētatozis. dico q^o ipse negādus ē in hoc. z nō mirū. q^o ipsemet dicit super. s. z. metaphisice q^o in iuuentute sua sperauit ptingere ad aliā astronomiā q̄s ptolomei ponētis epiciclos z ecētricos. sed i senectute desperauit. z ideo iutilis debet eius positio z p̄batio hic reputari. **A**ly aut negātes epiciclos z ecētricos nō fuerunt. nec sūt. si adhuc tales sūt nisi sopbiste verborit. sicut heu sūt multi qui ad pauca respicientes de facili enūciāt. z supfluas flas imagia

Questio VIII.

tiones euomere p̄sumūt. Et sic fit finis huius p̄tis q̄onis. **Q**noniaz autem celum tale. corpus enī quoddam diuinum: propter hoc habet circularē corpus quod natura circummoueat. Huius autē nullam possibile manere partem: neq^z vniuersaliter. neq^z in medio. zc. Textu cōmenti decimi septimi.

Questio VIII.

Equitur cōsequenter ptractare illa que cōcernunt motū celi: z snaz partiū tā maioꝝ sicut sūt ozbes. q̄s minoz sicut sūt astra: z q̄tū ad hoc volo querere tresdecim q̄ones. **P**rima est. vtrum omne celū sit mobile. vel sit ponēdus aliq̄d celū quiescēs. accipiēdo celuz pro ozbe celesti. **S**cdo. vtrum celum moueat⁹ cum fatigatione z pena. **T**ertio. vtrum ista sequētia sit bona. si celum mouetur necesse ē terrā quiescere. **Q**uarto. vtrū ista sequentia sit bona. celū semper mouet. ergo necesse ē ipsuz moueri plib⁹ motibus. **Q**uinto. vtrū ista sequentia sit bona. si necesse est eē gnationes z corruptiones hic iferius: necesse est esse plures motus celestes. **S**exto. vtruz motus celi ab oriente in occidentem sit regularis. **7**o incidentaliter. vtrum omnis motus nālis in fine debeat esse velocior q̄s in p̄ncipio. **8**o. vtrum spere celestes diuersis moueant⁹ motibus: **9**o. vtrum corpora celestia suis motibus causant⁹ sonum. **D**ecimo vtruz spere iferiores planetarum debeāt moueri velocius motib⁹ p̄p̄riis. q̄s spere superiores. **U**ndecimo. vtrū sol z luna debeāt moueri pauciorib⁹ motib⁹ q̄s alij planetę. **D**uodecimo. vtrū spera solis per suū motū magis calesciat ista inferiora q̄s alie spere. **T**redecimo. vtrū stelle moueant⁹ p se. vel solū ad motū sui ozbis.

Quantum ad p̄mū. ar. p̄mo. q^o sic q̄s p̄p̄iē Ari. i lfa celū mouet circulariter. s^z tale pōt moueri ad vnā ptē vel ad aliā idifferēter vt de a. i. c. p. b. vel. de. a. in. c. p. d. nō videm⁹ q^o celū determinate mouet ad vnā ptē. ita q^o nō ad aliā z nō a cāu. nec a fortuna. cū semp sic moueat⁹. **I**deo querēda ē rō z cā. q̄re sic magis moueat⁹ ad vnā partē q̄s ad aliā. z nō pōt illi⁹ reddi rō ex pte istoz iferioꝝ. q^o nullo mō debem⁹ dicere q^o determinatio celi sit p̄ ista iferioꝝ. imo e^o tot⁹ iste mūdus iferioꝝ p̄ corpa supercele⁹ regit⁹ z gubernat⁹. **N**ec illi⁹ pōt reddi rō ex pte corporuz celestiu nisi p̄ dextrū z sinistrū. z an⁹ z retro: sic videt⁹ velle Aris. q^o p̄ B. z nō p̄ aliū ipse nitit⁹ p̄dicti accidētis reddere rōnē. si q^o mot⁹ debet icipere a dextro. z tēdere ad an⁹ z nō ad retro **S**z ista rō. nō videt⁹ sufficere. nisi recurram⁹ ad aliq̄d celū quiescēs. eo q^o nūq̄ possit vna ps celi ad aliā ptē eiusdē celi moti p̄uenire. **E**rgo videtur. q^o oporteat ponere celum quiescēs quia p̄ illud poterit valde bñ reddi rō de p̄dictis. **I**stud enī celū quiescēs haberet in diuersis suis p̄rib⁹ diuersas ifluētias p̄p̄ietates z virtutes. p̄ quas duo essent poli mundi. z vna alia esset nobilissima q̄ vocaret⁹ ante. z opposita retro. z q̄dā alia post illā nobilissimā esset inter ceteras nobilior q̄ vocaret⁹ dextrū z opposita sinistrū. **E**t tūc diceret⁹ q^o ois ps celi moti q̄ esset sub illo dextro celi quiescētis appeteret. z iclinaret⁹ nāliter ad B q̄ fieret sub illa pte nobilissima celi quiescētis. q̄ vocat⁹ an⁹ z ita nāliter quelz ps celi icipiēs motū suū a dextro. siue etiā suā circulationē mouet ad an⁹. q^o nā itēdit ad honorabili⁹. **C**z^o. oē q^o p se mouet localiter oz hēre locū p se. z cū vltima spera mota moueat⁹ p se localr ps q^o mouet p se. z nō alio motu q̄s locali. q̄ ipsa vltia spera mota oz hēre locū p se. s^z B nō hēret nisi sup eā esset alia spera nō mota cōtinēs ipaz. q^o diffō loci ē: q^o locus ē termin⁹ corpis cōtinētis. z q^o loc⁹ oz eē immobilis. **4**o. p̄by. vtrū super oēs spaz motas sit vna spā immobilis. **N**ec valet solo quā ali q̄ ad hoc adducūt. s. q^o vltia spera bz locū fm ordinē ei⁹ ad

hic: s. Solus clara
p̄ imago hēre

3

Liber II.

Questio IX.

centrū suū qđ est terra. quia terre in ordine ad vltimam sperā nullo mō ueniunt p̄prietates loci: nec enī sibi cōuenit continere locatum. nec esse equale locato. ⁊ sic de alijs. ⁊ quia etiam per ipsum locū ⁊ naturam loci debet ordinari motus localis naturalis. sed motus celi non ordinatur aliter qualiter per ipsas terrā. ideo ⁊c. **T**ertio. nullū per se mobile est per se fixū. imo indiget fixatione p̄ aliquod quiescēs: vt patet in libro de motibus aialijū. sed corpora celestia nō habent fixationē ex ipsa terra. sed magis eōuerso. ergo in celestibus oportet ponere celū quiescēs. ⁊ p̄ se fixum. p̄ qđ oīa alia habēt fixationē. **E**t cōfirmatur. qz polos mūdi oīz esse fixos ⁊ immobiles. mō in speris planetarū nulli poli sunt fixi p̄pter duplīcē motū illarū sperarū. nec etiā in octaua spera. qz adhuc illa s̄m astrologos mouetur plurib⁹ motib⁹. ⁊ vlt⁹ nulli⁹ celi moti poli sūt immobiles. qđ vt v̄ p̄ter oēs celos motos oīz ponere celū immobile. i quo assignātur poli immobiles.

Quarto. nam videmus magnam diuersitatē i fructibus in moribus hominum in plūibus alijs inter oriētēs ⁊ occidētē. quibus polus ē adhuc equaliter eleuat⁹. sed illa diuersitas non pōt saluari per speras mobiles. ⁊ stellas que sunt i eis. cum omni die eedē oriant⁹ stelle istis ⁊ illis. sed illis qui sunt versus oriētē citi⁹ ille stelle oriunt⁹. ⁊ tardius illis qz sunt versus occidētē. ergo videt⁹ qđ ad saluādum dictaz diuersitatē oporteat ponere p̄ter speras mobiles vnā imobile. que secūdū diuersas ei⁹ partes: quas habet fixas super illis patrijs sit causa talis diuersitatis taliū patriarū.

Quinto. nā cōsimili ratione nō videt⁹ esse causa. quare vna ps terre esset habitabilis magis q̄ alia. nam illius causa non potest reddi ex celo moto. qz eedez ptes celi volūtur circa vnaz partes terre. que ē habitabilis. ⁊ circa vnā alia que est inhabitabilis. ergo oportet de hoc reddere cāz ex celo q̄scēte. cuius vna pars que ē sup nos hz influentiā ⁊ dominū sup salutem aialium ⁊ plantarū. ⁊ alia magis hz dominū sup agregatiōez aqz. **S**exto. nā dicūt astrologi qđ planete maiorē habēt virtutē i oriētē. q̄ qñ sūt aliq̄r elenati sup oriētē. sed hoc nō pōt esse ex pte celi moti. p̄pter hoc qđ spere mote eadez ps que p̄mo erat in oriente postea est eleuata cum planeta. ergo oīz vt videt⁹ qđ s̄ p̄ naturam celi quiescentis. qđ in oriente aliam habet influentiā. ⁊ in occidente aliam.

In oppositum videtur esse illa que dicebātur p̄ huius. nā si poneret tale celū quiescēs. vtiqz ipsum esset corpus nāle sicut aly celi. ⁊ cū cūlibet corpori naturali debeatur aliqz motus naturalis. tale celū non esset semp̄ quiescēs. sed mobile. **S**ecūdo illud celum. si eēt: deberet eē nobilius celis motis. post q̄ esset sup eos. ⁊ cōtinēs eos ⁊ dans eis virtutē s̄z p̄ns arguta. **S**z probo qđ non. quia motus est prior ⁊ nobilior gete. sicut habitus p̄uatione. ergo videtur qđ corpora mota sint naturaliter nobilioza quiescentib⁹. vnde terra ponitur q̄scere. qđ est ignobilissima. ⁊ sic ad pōnem illi⁹ celi imobilis videtur sequi: qđ ipm eēt nobilius alijs celis ⁊ non eēt nobili⁹ alijs celis. qđ iplicat. **T**ertio. s̄ illud celū esset quiescēs. tamē esset mobile. p̄batur. qz deus posset ipsuz mouere. modo videtur iconueniens qđ potētia ad actum ⁊ perfectionē cuius modi est motus. fuisset frustra toto tēpore eterno. ideo v̄ esse incōueniēs eē tale celum. qđ nūqz fuisset motū. Breuiter propter istas tres rōnes Ari. cōcessisset omne celū esse mobile. ⁊ nullum eē imobile.

Et ad rōnes primo factas. s̄m sua p̄ncipia. sic rīdetur. **A**d p̄mā. diceretur qđ celū magis moueretur ad vnā p̄tē q̄ ad aliā. nōe st ex pte celi quiescentis. sed ex pte intelligentie. que alr influit in vnā p̄tē ⁊ aliter in aliā. sicut prius declarabatur in cōsimili de aia intellectiua in ordine ad corpus. Et p̄pter hoc vna pars celi dicitur dextrū. ⁊ alia sinistrum. ⁊ alia ante. ⁊ alia retro.

Et quia motus est a dextro per ante ad sinistrum. Ex hoc est qđ celū taliter mouetur qualiter mouetur. Posset etiaz dici. qđ hoc eēt ex libera voluntate intelligentie mouentis. **A**d scđam dico qđ vltima spera nō mouetur motu locali sed bene mouetur motu eiusdē sp̄i cū motu locali. de hoc prius fuit dictum in p̄mo huius. **A**d tertiā. dico qđ celus nō hz fixationē oppositā motui. s̄z hz bñ fixationē motui recto oppositā. ⁊ illa sufficit. ⁊ habet illam a sua natura. ⁊ a deo. **Q**uādo aut dicitur in de motibus aialuz. omne motū indigere aliquo fixo. intelligitur de motibus aialijū. **A**d quartā. ⁊ ad gntam simul dicendū est qđ ab eterno sic ordinatum fuit a deo. sed quō nāliter maneat vel variet talis ordinatio dicā postea. cū tractabo qōnes de centro celi sic est terra. **A**d vltimā dico qđ non est ad p̄positū. qz si eēt celum quiescēs. tūc alibi ⁊ alibi habitātes. haberēt in suis orientibus aliā ⁊ aliā plagā celi quiescentis. ⁊ ita etiā i suis occidētibus ⁊ in suis meridiēbus ⁊ i angulis terre ⁊ i angulis noctis. Et cūz omnes astrologice iudicātes aspicerēt ad ascendētia i suis orientibus. ⁊ ita nō faceret ad p̄positum virtus talis vel talis plage ipsius celi q̄scētis ⁊ imoti. **L**ā autē quare planeta i vna parte celi ē vigorosior q̄ in alia. ē alius ⁊ alius modus p̄ciendi suos radios super ista inferiora. quando est in oriente. ⁊ quando est in alia parte celi. Et sic est finis qōnis.

Adhuc autem sine labore propter neqz vna indigere violenta necessitate ⁊c. **T**extu cōmentitertij.

Questio IX.

Secundum propositorum erat vtrū celū moueatur cūz pena ⁊ fatigatōe. **A**rguit p̄ qđ sic. celus mouet cū resistētia. qđ celū mouet cū fatigatōe ⁊ pena. **O**īa t̄z. qz resistētia est causa fatigatiōnis ⁊ remissiōis potētie motiue. antecedēs p̄obatur. quia celū mouetur certa velocitate. ⁊ cū certa velocitas sequatur certā proportionē potētie mouentis ad resistētiā. sicut p̄z 7° p̄physicorū. videtur qđ celū moueatur cū resistētia. **E**t cōfirmatur hoc scđo. qz nisi celū moueretur cū resistētia. seq̄retur qđ moueret velocitate ifinita. hoc ē falsum. **O**īa probatur. ex eo qđ potētia naturalis mouens sine resistētia moueret velocitate ifinita. sic solet dici de motu grauis simplicis in vacuo. **E**t confirmatur hoc tertio. si circa idem mobile sint diuerse virtutes diuerfos motus intēdentes: ille sibi inuicē resistūt. ⁊ quandā violentiā inferunt. p̄ quā causā fatigatio. sed sic est in celo. nam motor diurnus quālibet speram planetarū mouet. ⁊ inclinat ad vnū motum. scilicet diurnum. ⁊ alter motor. scilicet proprius mouet ⁊ inclinat eandem speram ad alium motum. s̄ in obliquo circulo contra diurnū. ergo illi motus ⁊ illi motores sibi inuicē resistunt. ⁊ ē simile sicut videm⁹ in animali. anima enim inclinat ad motum naturalē de isto loco ad illū locum. ⁊ grauitas corporis inclinat ad aliū motum deorsum. ⁊ hec inclinatio resistit motui quē anima itendit: ⁊ propter hoc animali accidit fatigatio ⁊ labor. **C**onfirmatur hoc quarto. qz Ari. dicit scđo hui⁹ in dādo causam quare supiores planete lōgius tempus apponūt in p̄ficiendo suas circūiōnes q̄ planete inferiores quantū ad suos motus p̄prios hoc enim dicit esse. qz vltima spera motu diurno mouet velocissime. ⁊ eā quantū ad illum motum assequunt⁹ spere planetarū. ⁊ sic qđ ille motus velox videt⁹ resistere motibus p̄prij. ⁊ magis videt⁹ posse resistere speris p̄prijioribus illius vltime spere. ideo ille tardius mouent⁹ motibus suis p̄prij. vnde saturnus triginta apponit ānos ad p̄ficiēdum vnā circulationē. luna autem que est infima vnū mensem solum. ergo videt⁹ qđ Aristo. in motu celi imagineēt resistētiā ⁊ violentiā.

CEt confirmatur h̄ gnto. vnus corpus simplex nō habet nisi vnum motum simplicē naturalē. sicut dictum est p̄mo huius. ergo cum sphaera lune sit corpus simplex: et moueatur pluribus motibus. oportet vnū illoꝝ motuū esse p̄ter nām et habentē quasi modū violentie. et hoc concordat dictis astrologorum dicentium: q̄ vltima sphaera rapit alias inferiores motu diurno. raptus autē videtur sonare quandā violentiā. **C**Confirmatur hoc sexto. q̄ celū trahit secū ignē et aerez in supiori regione. sicut dicitur p̄mo metheozoz. et cum sic trahantur p̄ter p̄pas et nāles inclinationes eoz. videtur q̄ resistent trahēti. ergo saltem ex igne et aere: motus celi resistentiā h̄re videtur. **C**Secūdo ad principale illa que q̄nq̄ mouentur tardius. q̄nq̄ velocius. videtur moueri cū fatigatione: sic ē de quibuscūq̄ planetis. ergo et. maior ē nota. quia retardatio motus videtur ēē signū fatigationis. minor patet d̄ planetis. q̄nq̄ d̄nr stationary. q̄nq̄ directi. q̄nq̄ retrogradi. **C**Tertio. nisi virtus motiua celi eēt fatigabilis sequit̄ q̄ ipsa esset infinita intensiue. B̄ ē falsū. et sequentia p̄. ex eo q̄ de facto haberet potētiaz mouendi per tēpus infinitum sine fatigatione. vnde si. eēt aliquod aīal qd̄ posset vigilare p̄ tempus infinitū sine fatigatione: videt̄ eē potentie infinitē. **C**Quarto. nā dicit Ari. in de somno et vigilia. q̄ omnis virtus nālis est fatigabilis. mō motus celi cui sit naturalis ē a virtute nāli. ergo videtur esse a virtute fatigabili. qd̄ est intentum.

Oppositum volunt Ari. et cōmentator. dicit. n. Ari. q̄ celus mouetur sine labore. et sine aliq̄ violentia et difficultate. et cōmentator dicit. q̄ sine fatigatōe quia nō est ibi aliqua d̄rietas. que d̄r esse causa fatigationis. **C**In ista qd̄one erūt duo articuli. p̄mo enī videbit̄ quid sit fatigatio. et q̄ sit causa fatigationis et i quibus repiatur. **C**Secūdo respondebitur ad questū.

Quantum ad p̄mum sciendū ē. q̄ fatigatio p̄prie loquēdo ē diminutio virtutis actiue cogscitiue p̄ lōgam eius actiones: q̄ quidem virtus diminuta per requiē pōt restaurari vel recuperari. Et dicit notat̄ virtutis actiue ad denotādū q̄ potētia pure passiua nō est fatigabilis. et addit̄ cogscitiue: ad denotādū q̄ potētie actiue nō cognoscitiue nō sunt fatigabiles. vnde lapidē in descendendo nō dicimus fatigari. nec ignē in cōburendo: et sic de alijs. Et vltērius additur p̄pter longā eius actionem etiā ad denotandū q̄ hō nō p̄p̄e fatigatur si sit factus impotēs ex senectute v̄l egritudine vel ex defectu mēbri. B̄ si fiat impotēs vel minus potens. q̄ nimis ambulauit vel nimis vigilauit. dicim̄ ipsum esse fatigatū. que qd̄ ē potētia vel minor potētia fit p̄pter exhalationē spirituiū: quos natura mittebat ad mēbra laborantia. q̄ cum expirauerit mēbra fiunt impotentia: donec tales spūs p̄ requiē fuerit recuperati: et nō solū spūs. imo et humores mittūtur ad mēbra laborantia. et fit quedā inordinatio in corpe p̄ quā corpus fit minus potens. donec p̄ requiē fuerit spūs recuperati: et humores ordinati. **C**Tunc sit p̄ma conclusio. nulla fit fatigatio sine actōe disponēte ad corruptionē. p̄batur. nulla fit diminutio virtutis sine tali actōe. ergo nulla fit fatigatio sine tali actōe. nā t̄. q̄ oīs fatigatio ē diminutio virtutis. p̄ diffinitionē fatigationis. aīis p̄bat: q̄ si d̄z eē virtutis diminutio. ōz q̄ sit alteratio. et p̄ oīs actio corruptiua. **C**Secūda cōclusio q̄ cā fatigationis est d̄rietas. p̄ hoc. q̄ d̄rietas est cā actiōis corruptiue. et actio corruptiua est cā fatigationis: ergo sicut cōtrarietas est cā fatigationis. nā p̄. illā maximā. q̄ quid est cā cause est cā cāti. aīis p̄. quātū ad p̄mā ei⁹ p̄tē p̄ de generatōe. sc̄da autē p̄ aīis erat cōclusio p̄cedens. **C**Tertia conclusio. nulla virt⁹ agēs sine resistentia ē fatigabilis. p̄. q̄ ibi deficit cā fatigationis. puta resistentia et d̄rietas. **C**Sed diceret̄. sensus agit sine resistentia et d̄rietate. et t̄n fatigat̄. R̄ndet̄ q̄ ad cognitionē sensitiuā concurrūt plures actiones. vna est

actio obiecti in sensū. alia est ipsamet cognitio. deinde alie sunt ibi actōes concurrētes alteratiue et dispositiue ad corruptionē organi et potentie. **M**odo licet p̄me due actiones fiant sine resistentia et cōtrarietate: tamē vltime actiōes nō. Et ideo bene cōceditur: q̄ ex primis duabus actionib⁹ potentia sensitiua nō fatigatur. nihilominus ex actionib⁹ vltimo dictis bene accidit fatigatio. imo aliquando totalis corruptio. **C**Quarta conclusio. licet cōtrarietas sit causa fatigationis: non tamen omnis potentia agens cū cōtrarietate ē fatigabilis. patet de igne: qui licet agat cū cōtrarietate. t̄n non solemus dicere ignē fatigari. et hoc est ex eo. quia licet cōtrarietas sit causa fatigationis. nō tamen est causa fatigationis sufficiens. sed cum hoc requiritur q̄ potētia agēs cum cōtrarietate: vel ad cuius actionem concurrat actio cōtrarioꝝ sit cognoscitiua. **C**Quinta cōclusio. omnis potentia cognoscitiua agens cum cōtrarietate vel ad cuius actionem requiritur actio cōtrarioꝝ est fatigabilis. patet. quia iuxta actionē illius potentie possunt esse sufficientes cause fatigationis.

Quantum ad sc̄dm articulū. sit ista conclusio. q̄ quilibet motus celi fit sine fatigatione. ista conclusio p̄bat̄ sic. p̄mo ex parte mobilis. illud mouet̄ infatigabiliter. qd̄ nullo modo cōtrariatur motori. nec per se. nec per accidēs. sed sic est de celo respectu intelligentie. igit̄ et. maior est nota ex p̄cedēti articulo. nam causa fatigationis est cōtrarietas. et resistentia per se vel per accidens reperta in actione mouētis. vel in aliqua alia p̄supposita. ab actione mouētis. vel ipsam cōmitatē. minor patet. quia celum oīno absolutus est a grauitate. leuitate. caliditate. et. et vniuersaliter ab omni tali qualitate cui aliqd̄ est d̄riū. **C**Secūdo celū non resistit motori. ergo motor mouet̄ ipsum sine fatigatione. et sequentia tenet ex p̄cedenti articulo. antecēdens probatur. nam si resisteret motori. tūc inclinaretur ad quietem vel ad motū contrarioꝝ. et si ita esset. tunc iam moueretur violētē: sed hoc est falsū ex eo q̄ tūc nullo mō fuisset tādiū sic motum: p̄pter hoc q̄ nullū violentum diu durat. **C**Tertio arguitur ad idē. et hoc ex pte virtutis mouētis. nam si intelligentia fatigaretur in suo motu quē facit in mouēdo celus non posset mouere perpetuo. cuius t̄n oppositū p̄bat Ari. octauo physicoꝝ. nisi ipsa esset infinita intensiue. modo hoc est falsum. nā tūc quelibet intelligentia mouens esset deus. qd̄ nullus concederet sanc̄ mentis. cōsequētia tenet per hoc. quia si continue fatigaretur continue remitteretur. sed non pōt continue remitti. et cū hoc p̄petuo mouere nisi esset infinita intensiue. ergo cōcluditur: q̄ vel intelligentia nō p̄petuo moueret celum: vel mouet̄ ipm sine fatigatione. vel de facto est infinita intensiue. sed p̄mum et tertius sunt impossibilia. ergo et. est sustinendū. **C**Quarto. virtus mouens celum est indiuisibilis. ergo infatigabilis. antecēdens patet. iz. metaphysice: cōsequētia p̄batur. quia cum fatigatio sit diminutio virtutis. vel saltē dispositiua ad talem diminutionem. et cum indiuisibile non possit diminui. sequitur q̄ indiuisibile nō potest fatigari. **C**Quinto intelligentia mouens celum est inuariabilis et intrāsmutabilis. ideo dicit Aristō. p̄mo huius. talia entia sicut itelligētia nō mēsurari tēpore. ergo itelligētia non potest velle mouere vna vice velocius q̄ alia. vel tardius. ergo si fatigaret̄. et moueret tardius q̄ veller esset coacta. et sic non esset libera. qd̄ est contra Aristō. iz. metaphysice.

Ad rationes ad primam. celum mouem̄ cum resistentia. negatur. ad probationem velocitas sequitur proportionem et. dico qd̄ hoc intelligitur de mouentibus mere naturaliter. non de agentibus volūtarijs. qualis est intelligentia mouens. **C**Ad sc̄dam cōfirmationem. negatur consequentia. ex eo q̄ celus mouetur ab agente voluntario. vnde quis dubitat quin potētia mo-

uens voluntaria pōt mouere aliqd'grate in vacuo successi
 ne. nō obstatē q' moueret sine resistētia. nec ēt est simile
 de grani moto in vacuo a potentia naturali. r de celo moto
 sine resistētia. qz de natura grauis est esse: r pmanere deoz/
 sum. sed non sic est de natura celi in aliquo loco pmanere:
 non enī est de natura solis: magis eē in oriente: q' in occide
 te. r ita q'uis nō sit resistētia vel violentia. nō tñ oportet q'
 subito fiat in oriente r in occidente. ¶ Ad tertiam cōfirma
 tionē. dico q' motus diuersi diuersoz orbū nō sibi inuicē
 resistunt: nec sūt sibi inuicē cōtrarij: qz dictū est p'us: q' mo/
 tui circulari nihil est cōtrariū. r etiā ex eo qz motus diuersi
 ipsoz orbium celestiu: quoz vnus est versus vnā partem: r
 alter v'sus aliā sunt sup diuersis polis. r ideo non se mutuo
 impediūt. ¶ Ad quartā cōfirmationem. dico q' hoc nō est
 ppter hoc q' superiores orbes plus violentent. sed hoc est
 ppter influētiā superioris orbis. q' maior est i orbib' planetaz
 superioribus q' inferiorib'. de hoc postea dicit' diffus'. ¶ Ad
 quintā cōfirmationē. concedo q' vnum corpus simplex non
 habet secūdm naturaz sibi appropriatā nisi vnum motuz
 simplicē naturalē: sed cuz hoc pōt stare q' habet illū r vni
 aliū qui tamē nō est sibi naturalis nec violentus sed inest ei
 preter naturā. r est ei impertinēs. quia nec ad ipsū sequitur
 secūdm naturā illius orbis. nec ei repugnat. Et quādo dice/
 bat. q' i motibus orbium planetaz sit quidā raptus. dico
 q' hoc nō est bene dictū. s' ad bonū intellectū possit capi. s.
 q' in orbibus planetaz recipit influētia ab orbe supreme
 regulariter moto ab oriente in occidentem. que qdem influen
 tia mouet tales orbes motu diurno cū s' q' dicti orbes mo/
 uentur motib' proprijs. s' talis mot' diurnus. sicut dictū ē.
 non est dictis orbibus nālis: nec violentus: sed pter nāz. de
 quo quidē motu pter nāz quid sit: r qualis sit lati' dicebat
 pmo huius. ¶ Consi' dicitur ad cōfirmationē vltimam.
 ¶ Ad 2^m pncipale. dico q' ibi aliq' ē retrogradatio. r nō ē
 ppter lassitudinē vel fatigationē potētie mouētis. nec ppter
 planetā motū cū resistētia. sed hoc accidit ppter aggregatōē
 pluriū motū i vno mobili. ¶ Ad 3^m negat' dñā: ppter hoc
 q' intelligētia nō mouet celū cū resistētia: vtz tñ si moue/
 ret cum resistētia. r cuz hoc nō eēt fatigabilis tūc seqretur
 ipsam eēt infinitā intēsiue. sed qz nō mouet cū resistētia nō
 oz si eēt infatigabilis q' pp hoc sit infinita intēsiue. ¶ Ad
 quartū pncipale. dico q' ari. hoc intellexit non simplr de oī
 virtute nāli. sed de omni virtute cognoscitiua. q' p longam
 eius actionē diminiuit. Et sic est finis qōnis.

¶ Necessē igit' terrā esse. hec enī qescit in medio
 rē. Textu pmeti decimoctauī Questio X.

Tertium ppositoz erat. vtrū illa dñā
 sit bona: celū mouetur. ergo
 necesse est terrā qescere. pbatur q' nō. dñs
 est falsum: r añs vtz. g' dñā nō valet. dñā t3
 añs pbat. qz nullā terrā necesse est qescere
 eo q' nullā terrā necesse ē eē. r p dñs nullā
 terrā necesse ē qescere. alia aut' ps añtis cōceditur cōiter ab
 oibus. ¶ Scōdo cōfirmatur hoc. qz possibile est terrā moue
 ri. ergo nō necesse est ipsam quiescere. dñā t3. añs pbat. qz
 possibile est q' plus gñetur de grauitate ex vna pre q' ex
 alia: r si sic fieret: ipsa moueretur. ¶ Probat' tertio q' de
 facto semp mouetur. qz semp' grauitas ab aliq' parte plus
 diminiuit q' ab alia. s. a parte quā respicit sol. que cōtinue
 est alia r alia s'm q' sol mouetur circulariter super terram.
 ergo ad hoc qd' mediū grauitatis terre maneat mediū mū
 diuidetur q' oporteat terrā semp moueri. si cōtinue alia r
 alia ps terre efficiat leuior. ¶ Scōdo ad pncipale. opposituz
 dñtis non interimit añs. ergo dñā nō est bona. dñā t3 ex re
 gulis dñaz. añs pbat. qz non sequitur. terra nō qescit. g'

celū non mouetur: ex eo q' motus celi est prior naturaliter
 quiete terre. r ideo ex positōe vel remotōe getis terre nō
 segtur positio nec remotio mor' celi. ¶ 3° si tota terra eēt.
 in loco ignis. ipsa moueretur descendēdo sicut vult ari. in
 littera. r tñ nō ppter hoc celū desineret moueri. ¶ Quarto
 si dicta consequentia valeret: hoc videret' esse pro tanto q'
 si terra moueretur: r non qesceret. tunc celū nō haberet se
 aliter r aliter ad terrā. s' pbo q' nō ppter hoc. qz licet hoc
 ita esset. si terra moueretur cū celo ab oriente in occidentē:
 tñ hoc nō sic esset si terra moueret cōtra celū. ¶ Quinto
 deus pōt mouere totam terram cum ipso celo. nec propter
 hoc celum quiesceret.

Oppositum

vult aristo. in littera.

Proista qōne sciendū est q' cū dicitur celū mouet'.
 ergo necesse est terrā qescere li necesse pōt
 esse determinatio seque'tie. v' pōt eē pars dñtis. pmo mō
 esset sensus. hec cōsequētia est necessaria. celum mouetur.
 ergo terra qescit. scōdo mō eēt sensus. ad istā celum mouet'.
 segtur ista necesse est terrā qescere. modo in pposito li ne/
 cesse debet accipi q' sit nota dñe. r nō pars dñtis. ¶ Scōdo
 notādū est. q' aliquā dñam eē bonā itelligit' dupliciter. vel
 eē bonā gratia forme. vel eē bonam gratia materie. modo
 claz est dictā seque'tiā nō valere gratia forme. nō. n. tenet
 in oibus terminis. r ideo in pposito intendit' vtz sit bona
 gratia materie. ¶ Et q' tū ad hoc sciendū est. q' plures sunt
 modi. qbus diuersi volūt ostendere dictā dñāz valere gratia
 materie. primus supponit q' hec est necessaria. terra qescit.
 scōs supponit. q' necessariū seg' ad quolibet. sicut ex ipōsi
 segtur qd'libet. Tūc s'm p'mū. modū defendēdi p'dictā se/
 quentia diceret' dñāz valere grā materie. virtute duaz di
 ctaz suppositionū. s' hoc nō valet. qz terrā qescere nō est
 necessariū simplr. seu nō est tale necessarium qd' segtur ad
 qd'libet. vñ sicut nō ex omni ipōsi segtur qd'libet. s' solū ex
 ipōsibili iplicante dictionē. seu ex illo qd' est ipōsibile de
 forma. sicut eēt copulatiua ex partibus sibi iuicēz d'dicēti/
 bus cōposita. sic etiā: nō qd'libet necessarium segtur ad qd'li/
 bet. ¶ Scōdo qz hoc non intēdit' Aristo. qz sic non magis
 sequit' terrā quiescere ad celuz moueri. q' ad fortē moueri.
 ¶ Secundus modus defendēdi dictam consequentiam
 est iste. supponit enim q' omne qd' mouetur idiget' quiescē
 te fixo vt dicit ari. in libro de motib' animalium. r ideo si
 celū mouetur: oportet q' sit talis mot' circa aliquod quie/
 scens fixum. quod non videtur aliud q' terra quiescens.
 ¶ Sed illud adhuc non sufficit. qz Aristo. in de motibus
 animaliu solū loquitur de motu progressiuo. ita q' semper
 aial in suo motu indiget aliquo appodiamēto fixo. nec ad/
 buc oportet q' illud quiescat simpliciter. sed q' quiescat.
 vel moueatur aliter q' ipsum aial qd' mouetur: sicut patet
 de homine qui potest moueri in nauī mota. sed quia celuz
 non mouetur motu progressiuo. ipsum non indiget aliquo
 tali apodiamēto fixo. super quo moueatur. ¶ Tertio mo
 dus defendēdi dictam consequentia est: supponēs q' mo
 ueri est aliter se habere q' prius respectu alicuius quiescē/
 tis. ergo si nullum esset quiescens videretur q' celum non
 moueretur. modo nullum est quiescens. nec ignis: nec aer:
 nec aqua: respectu cuius motus celi se habeat vniformiter
 aliter r aliter nisi terra: que est in centro. vnde si esset alibi
 q' in centro celum non describeret equales angulos su/
 per eam in temporibus equalibus. ergo necesse est q' illud
 quiescens respectu cuius celum mouetur: sit in centro. sed
 illud. non est aliud q' terra. nec potest esse aliud. ergo ne/
 cesse est ipsam quiescere in centro. ¶ Sed iste modus ad/
 buc non videtur sufficere. nam ad hoc q' aliquid moue/
 atur. non oportet q' habeat se aliter q' prius ad aliquod
 extrinsecum. sed sufficit q' habeat se aliter r aliter q' pri/
 us intrinsece. vnde si deus moueret totalem mundum

motu recto: sicut est possibile. put dicit articulus parisienſis q̄ totalis mūdus nō h̄ret se aliter ⁊ alr ad aliq̄ extrinsecū licet bene haberet se cōtinue aliter ⁊ aliter intrinsecū. sc̄d̄ q̄ in ip̄o cōtinue eēt alia ⁊ alia pars motus. ¶ Sc̄do. nā s̄z astrologos: epiciclus mouetur circa centrū ppriuz: in quo quidē centro nō est aliq̄ quiescēs. sed totum mouet. ergo nō oꝝ omnē motū eē circa aliq̄ quiescens. ¶ Tertio. nā si terra moueret̄ motū celi. celū posset si h̄re alr ⁊ alr ad terram. ⁊ tñ tunc terra nō gesceret. sed moueretur. sed ipsum celū nō haberet se aliter ad terrā. cū terra moueret̄ cū celo ab oriente in occidentē. circulatōe eque veloci. ¶ 4° motus defendēdi dictā n̄iam: ē magis pbabilis: ⁊ illū approbo. p̄ quo supponitur p̄mo q̄ motus celi secundaria intentione tanq̄ p̄pter finē. est p̄pter gnationē ⁊ corruptionem istoz inferioruz. put dicit cōmentator. ¶ Supponitur sc̄do q̄ si gnatio ⁊ corruptio sunt necesse est elemēta ⁊ alia eē. et eo modo quo debēt ordinari respectu generationis ⁊ corruptionis. ⁊ p̄ salute generabiliū ⁊ corruptibiliū. Tūc arguit̄ sic. celum mouetur. ergo generationes ⁊ corruptiones istorum inferioruz sunt. cōsequētia tenet: p̄ locuz ab effectu cāe finalis ad cām finalem: p̄ p̄mā suppositionē. tunc vltra. generationes ⁊ corruptōes istoruz inferiorū sunt. ergo eā ⁊ alia sunt. i. req̄sita ad generationē ⁊ corruptionē. ⁊ ad salutē generabiliū ⁊ corruptibiliū. sed hoc est terrā quiescere in medio. super cuius vna parte aquis discooperta generabilia ⁊ corruptibilia: sicut sunt hoīes. plante. ⁊ alia aialia saluentur. ergo terra quiescit. cōsequētia tenet p̄ sc̄dam suppositionē. ergo a p̄mo ad vltimū. si celū mouet̄ terra gescit. ¶ Sc̄z notādūz est q̄ illud non intelligitur de quiete terre simpliciter. sed de gete terre a motu circulari vna cū celo circulando eque veloci. Et sic patet quō dicta cōsequētia est necessaria: nō simplr. sed supposita gnatione ⁊ corruptione nāli. ⁊ ordine consueto.

Ad rationes Ad p̄mā pōt dici. q̄ semper ē eadē terra. saltē vnitāte cōtinuationis: eo modo quo dicimus secānā esse modo eūdē qui fuit sunt centū anni. lz non sit eadem terra semper idētitate simpliciter dicta quo mō dicimus celū esse modo idē qd̄ fuit sunt cētū anni. Uel pōt dici. q̄ terra nō semper gescit. licet semper gescat terra. ¶ Ad cōfirmationē sc̄dam bene cōcedo q̄ nō est necessariū simpliciter terrā gescere. licet bene sit necessariū ex conditione. sicut dictū ē in questione. vel potest dici. q̄ semper terra gescit saltem taliter q̄ non pōt nāliter multuz amoueri de suo loco. licet quandoq̄ moueat̄ tota. semper tñ adhuc manet in eodē loco vel ppe. Et per idē mō ad 3^{am} cōfirmationē. ⁊ aliter pōt respōderi ad 3^{am} cōfirmationē dicendo q̄ nō quecūq̄ leuificatio ab vna parte facit eā moueri. ⁊ hoc p̄pter aerē resistētē ex alia pte. ¶ Ad sc̄dm p̄ncipale. dico q̄ illa rō bñ pbat: q̄ motus celi non est causa quietis terre nec eō. licet celū ⁊ influētie sint cause getis p̄ influētiam gnālem. ¶ Ad 3^{am} illa bene pbat dictā n̄iam nō esse necessariā simpliciter. sicut dictum est. ¶ Ad quartā p̄z ex quarto mō defendēdi dictā n̄iam valere. ¶ Ad q̄ntā dico q̄ bene probat dictā n̄iaz nō esse bonā simplr seu gratia forme. ⁊ hoc cōceditur sicut dictum ē. ⁊ sic est finis questionis.

Quoniā autem celū tale corpus enī quoddaz diuini. p̄pter hoc habet circulare corpus qd̄ natura circummoueat̄ semper ⁊ c. Textu cōmēti decimiseptimi. **Questio XI:**

Quartum propositoz erat. Utrū ista n̄ia sit bona. celū semp mouetur. ergo necesse est ipsū moueri plurib⁹ motibus. ¶ Et arguitur q̄ nō. aīis est vez ⁊ n̄is falsū. sed ex vero nō seḡ falsuz. ḡ di-

cta n̄ia nō valet. q̄ n̄is sit falsum. patet ex eo q̄ ipsius celi non sunt plures motus. patet ex eo. nam celū est vnū corp⁹ naturale. vnius autē corporis naturalis non est nisi vn⁹ mot⁹ naturalis sicut dicebatur p̄mo huius. ¶ Et confirmat̄ hec. nam alia simplicia sicut sunt ignis: aer: aqua: terra: non sunt mobilia nisi vno motu nāli. igr̄ nec celū ē mobile plūb⁹ motibus. ¶ 2° supremū celū sp̄ mouet̄ ⁊ tñ n̄ mouet̄ pluribus motib⁹. ḡ n̄ia p̄posita nō valet.

Oppositum vult Aristo. in littera.

Proposita q̄one sciendum est q̄ ad hoc q̄ dicta consequentia valeat. quia consequens est necessarium. ⁊ p̄pter hoc sequitur ad quodlibet. sed oꝝ assignare aliam cām fm̄ p̄cessum ari. sicut dicebatur in p̄iori q̄one. ¶ Et ideo sciēdum est p̄ responſione ad q̄onem. q̄ celum moueri pluribus motibus nō intelligitur de toto celo cathegorematicē sumpto. sed itelligitur q̄ vna pars celi moueat̄ vno motu ⁊ alia alio. ¶ De idē sciēdū est q̄ ari. in l̄ra qnqz facit n̄ias p̄ncipales. ¶ P̄zima est de qua dicebat̄ in p̄cedenti q̄one. celum semp mouetur. ergo necesse est terraz semp quiescere. ¶ Sc̄da. necesse est si terra est: ignē esse. ¶ Tertia est. si duo elementa extrema sunt. necesse est intermedia esse scilicet aere ⁊ aquā. ¶ Quarta ē. si ista elemēta sunt. necesse est generationē ⁊ corruptionē esse. ¶ Quinta est. si generatio ⁊ corruptio sunt. necesse est celū moueri plurib⁹ motibus. Ex quibus sequitur sexta p̄ncipalis arguēdo a p̄mo ad vltimū. i. si celū semp mouetur necesse esse ip̄m moueri pluribus motibus. Tunc de bonitate istaz cōsequētiarū videamus p̄ ordinē. ¶ De p̄ma vltimū est i p̄cedenti q̄one sc̄da autē p̄batur. si vnū oppositoz est in nā. ⁊ reliquum. modo ignis ⁊ terra sunt tria fm̄ suas qualitates. ergo si terra ē ignis ē. ¶ Secūdo si vnū extremū est aliud est: ita q̄ si deorsū est sursum ē. ⁊ impossibile est q̄ locus sursum sit vacu⁹. ⁊ illud qd̄ ibi est nāliter est leue sicut ignis. ḡ si terra est deorsum ignis est sursum. ¶ Sed diceret aliq̄s. videtur q̄ nō oportet q̄ si vnum cōtrarioꝝ sit in natura. q̄ reliquum sit vel possit esse. nam plēnū ⁊ vacuū sunt cōtraria. ⁊ tamē non oportet si plēnuz sit. q̄ ergo vacuū sit vel possit esse. Similiter finitum ⁊ infinitum sunt tria. ⁊ tamen nō oꝝ si finitū sit. q̄ ergo infinitū sit vel possit eē. ¶ Secūdo diceret aliq̄s. nā videtur q̄ ignis ⁊ terra nō sunt tria: nam igni triatur aqua. ergo si cum hoc sibi triaretur terra. tunc vniplura essent tria. nō hoc est falsum. nā tantū vnū vni opponitur. p̄ ari. i. o. meta. ¶ Ad ista. Ad p̄mū dico q̄ plēnū ⁊ vacuū nō sunt tria. sed sūt p̄tatiue opposita. ita silr̄ nec finitū ⁊ infinitū. ¶ Ad sc̄dm dico q̄ nō ē incōueniēs vni pla esse cōtraria fm̄ diuersas qualitates qualiter est in proposito. ¶ Tertia n̄ia pbat̄. i. si terra ⁊ ignis sunt. alia elemēta intermedia sunt. P̄zimo si vnū trioz est in nā. reliquū est in nā. mō ignis p̄ncipalr̄ triat̄ aque. ⁊ terra aeri. vt p̄z sc̄do de generationē. nā sicut arguit̄ ibi. q̄litates p̄me. i. caliditas. frigiditas. humiditas. ⁊ siccitas. sex modis possunt cōbinari. quoz duo sunt ipoles: ⁊ alij q̄tuoz sūt poles. sc̄z quos accipit̄ numer⁹ q̄tuoz elementoz. q̄ sunt terra. ignis. aer. ⁊ aq̄. i. duo extrema: ⁊ duo intermedia. ¶ Tertio posset adduci p̄ hoc rō platonicoꝝ. q̄ imaginant̄ q̄ duo elemēta. extrema. i. ignis ⁊ terra. sint sicut duo numeri cubici. s̄z necio iter quoscūq̄ tales duos numeros sunt duo numeri medij p̄ portioales. q̄ videtur eē corrūdētēs duob⁹ elemētis medijs ¶ 4° n̄ia pbat̄. qz si q̄tuoz elemēta sūt. gnatio ⁊ corruptio sunt. qz sunt tria sc̄z suas q̄litates. ḡ alterabilia. ⁊ cōicātia in mā. ḡ gnabilia ⁊ corruptibilia. cū alteratio sit p̄pter generationē. sicut p̄z p̄mo de generationē. ¶ Quia n̄ia pbat̄. i. si gnatio ⁊ corruptio sunt. necesse est celū moueri pluribus motibus. supponēdo q̄ isti mot⁹ inferiores depēdent a celo moto. licet nō a motu celi. sicut p̄z p̄mo metheozoz. ⁊ sc̄do

de generatione: et per experientiam. sed ad causandum generationes et corruptiones specierum non sufficeret vnus motus celi. imo necessario requiritur cum motu diurno motus solis et planetarum in obliquo circulo. aliter non fierent hyems. estas et mutationes temporum. nec per consequens generationes et corruptiones. eo modo quo sunt. ergo si generationes et corruptiones istorum inferiorum sunt et debent fieri modo consueto oportet quod celum moueatur pluribus motibus. ¶ Tunc probatur sexta consequentia. arguendo a primo ad ultimum sic. si celum semper mouetur. necesse est terram semper gescere. et per consequens semper esse. sed si terra est. ignis est. et si terra et ignis sunt. elementa intermedia. scilicet aer et aqua sunt. sed si quatuor elementa sunt. generationes et corruptiones diuerse sunt. et fiunt in istis inferioribus. sed si generationes et corruptiones diuerse sunt. et fiunt in istis inferioribus. necesse est celum moueri pluribus motibus. ergo de primo ad ultimum. si celum semper mouetur. necesse est ipsum moueri pluribus motibus per illam regulam. quando ad aliquod antecedens sequitur consequens. quod dicitur ad consequens. sequitur ad antecedens. ¶ Sed diceretur quod consequentia predicta non sunt formales nec similes. sed tenentur per probatur per diuersa media. ergo in talibus non ualeat arguere de primo ad ultimum. sicut potest exemplificari sic arguendo. si nullum tempus est. dies non est. si dies non est. nox est. et si nox est. aliquid tempus est. non tamen sequitur a primo ad ultimum nullum tempus est ergo aliquid tempus est. ¶ Respondetur. quod omnis ratio de primo ad ultimum est bona. si intermediae sunt bone. quatuor tunc quod vario modo probentur. quod patet per illam regulam consequentiam. si aliquid sequitur ad aliquid. sequitur ad aliquid. ¶ Aduertendum tamen quod illa ratio. de primo ad ultimum nunquam est melior vel formalior. quam sit debilior illarum intermediarum. ita quod si aliqua illarum sit ut nunc. vel materialis. tunc illa de primo ad ultimum erit ut nunc. vel materialis. Et causa est. quia tenet in virtute illius intermediae. vel intermediorum si plures sunt. ¶ Tunc ad illud exemplum quod adducebatur. si nullum tempus est. dico quod primum anis. vel est possibile vel impossibile. si nullum tempus est. si est possibile. tunc illa intermedia non ualeat. dies non est ergo nox est. et ideo non mirum si etiam illa a primo ad ultimum non ualeat. nullum tempus est. ergo aliquod tempus est. Si autem primum anis est simpliciter impossibile. si nullum tempus est. tunc consequentia intermediae sunt bone. et etiam a primo ad ultimum. si nullum tempus est. ergo aliquod tempus est. cum ad impossibile simpliciter sequatur quodlibet. sicut in logica demonstratione adduxi.

Ad rationes Ad primam dico. quod utique ipsius celi sunt plures motus. non scilicet diuersas eius partes. nec huic obstat qui vnus corporis simplicis sit vnus motus naturalis simplex. imo quod plus est aliquod celum omnino idem in numero. si aliquis orbis potest moueri simul pluribus motibus. verum est tamen quod non ambo sibi insunt naturaliter. sed vnus est sibi naturalis. et alter est sibi ipertinens. Et quando dicebatur. alia simplicia. sicut elementa non mouentur pluribus motibus. dico quod non est simile de motu illorum et de motu celi. propter hoc quod plures motus recti non possunt adinuicem commiseri in eodem mobili. et hoc propter eorum repugnantiam. et contrarietatem. sed bene plures motus circulares adinuicem in eodem mobili miscentur. ¶ Ad secundam illa bene probatur quod consequentia proposita non est formalis. cum quo tamen bene stat. quod est bona gratia materie.

Quod quidem igitur generationem esse necessarium ex his manifestum: si autem generationes necessarii et alia esse rationem antequam aut plures etc. Textum

Quintum propositum erat. utrum ista ratio sit bona. si necesse est generationes. et corruptiones esse hic inferioribus. necesse est esse plures motus celestes. Et arguitur quod

non. si celum gesceret. adhuc hic inferiorum essent generationes et corruptiones. quod ad hoc quod plures sint generationes: et corruptiones hic inferioribus. non oportet esse plures motus celestes: et per consequens consequentia proposita non ualeat. consequentia tenet. anis probatur. nam quantumuis celus gesceret. adhuc contraria sicut ista inferiora puta elementa essent adinuicem applicata. et per consequens agerent in se: vel iter se. et illud quod esset fortius corrumpere illud quod esset debilius: talis enim est contrariorum natura. quod sint adinuicem actiua et passiuia si fuerit adinuicem applicata. nec apparet quod prohiberet quin combureret et corrumpere stupida. si ei applicaretur ignis non obstante quod celus gesceret. ¶ Secundo supposito quod celum nunc inciperet gescere non propter hoc anima et plures que modo sunt semper manerent. sed si non semper manerent aliqui corrumpere: sed quando corrumpere: ex eis alia generarentur. cum corruptio vni sit generatio alteri. primo de generatione. propter hoc quod materia non potest esse sine forma ideo non obstante quiete celi: adhuc fierent generationes et corruptiones in istis inferioribus. ¶ Tertio celum non agit in ista inferiora solum per motum. imo etiam per lumina et influentias. ideo lumina motus a celo auferret: tamen adhuc ipsum ageret in ista inferiora per suum lumen et influentiam. et ita per illam actionem possent hic inferioribus aliqua generari. et aliqua corrumpi. ¶ Quarto posito quod celum vnico motu moueatur. adhuc per illum vnicum motum applicarentur nobis successive planete frigida et calida. et sic successive generaretur apud nos modo caliditas. modo frigiditas. sicut videmus per motum solis diurnum. in die est nobis calor. et in nocte est nobis frigus.

Oppositum vult Aristoteles hic. et etiam in secundo de generatione. Et arguit sic ratione. in eentia. liter ordinatis remoto priori remouentur posteriora: sicut per se. metaphysice. sed intelligentie primo. et consequenter corpora celestia secundario. et deinde ista inferiora sunt agentia subordinata. ergo remoto motu: et actione celestium vario: remouerentur vari motus et actiões in istis inferioribus: que appareret motus fieri. et per anis si in istis inferioribus debet fieri varie generationes et corruptiones generabiliu. et corruptibiliu. videtur quod oporteat esse varios et diuersos motus celi. ¶ Secundo eorumdem generationes et corruptiones sunt tria. quod quod a causis diuersis pueniant. et sic cum ista inferiora regantur per superiora. puta per corpora celestia sicut ostendit per meteororum. quod generationes illas et corruptiones esse a diuersis agentibus celestibus diuersis. saltim diuersis. non formaliter. et quod successive illa nobis applicari. ita quod vnus post alterum. sic videlicet quod illud quod per vnus diuersorum est generatum. per alterum corrumpatur. et ista successiua applicatio non potest esse. nisi per motum celi. quod sine motu celi non essent hic generationes et corruptiones. nec sufficeret vnus motus. quod tunc omnes dies naturales essent adinuicem dissiles. et corpora celestia sicut se haberent ad nos. licet hodie dici bene essent adinuicem dissimiles: esse enim dissimilitudo quam sol esset in meridie. et quam esset in angulo noctis. et sic ex vnico motu celi non viderentur puenire generationes et corruptiones tales a vario modo. quod plures nunc appareret fieri si celum non moueretur pluribus motibus. ¶ Tertio. si non esset motus celi. non esset tempus. quod tempus est motus celi. vel passio eius. si motus primus. ut per quarto physico. sed si tempus non esset. nullus motus vel mutatio esset. quod necesse est omnem motum et mutationem esse in tempore. sicut per quarto et sexto physico. sed si nullus esset motus neque mutatio nulla esset generatio et corruptio cum generationes et corruptiones. sint mutaciones. quanto physico. ¶ Pro ista ratione premissa est per vnica suppositio. Deinde ponende sunt conclusiones.

Suppositio sit ista. quod celum agit in ista inferiora triplici instrumentum. scilicet motu. lumine. et influentia. Motu quidem. nam trahit ignem secundum vnica cum aere existente ultra motes altissimos sicut per primo meteororum. Lumine etiam sicut per ad experientiam. nam suo lumine calefacit ista inferiora. influentia etiam. quod in profundo terre vbi non attingit motus celi nec lumen. generantur quedam metalla. et hoc est mediante influentia

entia celi: que est quedā qualitas spiritalis in medio: sicut spēs albedinis vel nigredinis: que q̄litas nō est p se sensibil.

Tunc sit p̄ma conclusio. si celū cessaret a motu stāte lumine et influentia. adhuc i istis inferiorib⁹ multi fierēt motus et mutationes, et gnātionēs et corruptiones. p̄bat. qz ablato motu celi: sed stāte lumine et influentia. adhuc sol calefaceret ista inferiora: et ipsuz celuz influeret in ista inferiora. mediantibus gbus. s. lumine et influentia adhuc in istis inferioribus fierent gnātiōes et corruptiōes. ¶ Secūdo sicut prius arguebat. si celū modo inciperet gescere. non ppter hoc aīa līa et plante. que mō sunt. manerēt perpetua. et sic aliquando corrumpent. et alia ex eis generarent. et sic adhuc fierent gnātionēs et corruptiōes. ¶ Sc̄da cōclusio. si celuz cessaret a motu. non tamē a lumine et influentia. adhuc eternalr fierēt gnātionēs. et corruptiōes. alteratiōes. et motus locales. imo gnātionēs. et corruptiōes hominū. animalū. et plantarū. patet. qz licet sub sole eēt nimia caliditas. et essent oīa vstibilia vsta. et ex opposito eēt nimia frigiditas. tamē i quadris medys eēt tēperamentū mediū. et habitatio cōueniens pro salute plantaz et animalū. ¶ Probat hoc idem. quantū ad generatiōes elementoz. s. qz perpetuo fierent generatiōes. et elemētoz adinuiicē: qz sub sole cōuerterentur omnes aq̄ in aerē: vel in ignē. et p̄portionalr ex opposito: ppter frigiditatē ibi existentē: ignis et aer corrumpent. et cōuerterent in aquā. et tunc aqua ibi valde augeret. modo nāte est qz aq̄ vbi est eleuatio. moueat ad locū decliniorē. et ideo illa aq̄ cōtinue moueret circa terrā ad locū existentē sub sole. et ille aer vel ignis gñatus sub sole moueretur etiā ad partē oppositam. et semp aqua sic veniēs sub sole itēz cōuerteretur in aerē. et aer vadēs ad oppositum cōuerteretur in aquā. Istaz cōclusionem pono cōtra aliquos. qui dicūt qz cessante motu celi: nō tamē influentia et lumine: per aliqd tempus fierēt motus et mutatiōes. s. generatiōes et corruptiōes in istis inferioribus. sed tandē sicut dicūt ipsi: oīa ista inferiora cessarent ab h̄j motib⁹ et mutatiōibus. verbi gr̄a. ponamus qz sol mō sit supra nos. et planete frigidi sint ex opposito. et qz celuz de cetero nō moueatur: tūc dicūt ipsi. qz sol omnia hic existētia calefacit ad summū. et ex opposita pte planete frigidi oīa frigefaciūt ad summū. et aliqñ. sicut dicūt ipsi: iste calefactiōes et frigidatiōes terminabunt. cū nulla alteratio possit esse perpetua. sicut p̄ Aristō. octauo physicoz. et sicut dicūt de calefactiōe et frigidatiōe. ita dicerēt p̄portionalr de humectatione et de exiccatiōe. et de alijs alteratiōibus. qz sic finaliter cessarent oēs alteratiōes. nec amplī fierēt generatiōes et corruptiōes. ¶ Breuiter falsitas istius p̄ per cōclusionē sc̄dam et p̄bationē ei⁹. et etiā solutio motiui istoz sic opinantium p̄ volētī dīderent. ¶ Tertia conclusio. cessante motu celi. non tñ lumine et influentia: licet fierēt gnātiōes et corruptiōes in istis inferiorib⁹: aliter tamē fierent q̄ modo fiāt. nec ita vario mō fierent. sicut mō fiunt. p̄ hoc. ex eo qz sol et ceteri planete nō diuersimode applicarent istis inferioribus. sicut modo applicant cū celū mouetur. ¶ Quarta conclusio. si celum nō moueret nisi vnicō motu. adhuc fierēt gnātionēs et corruptiōes in istis inferioribus. p̄bat. qz nō minus fierēt q̄ si celum quiesceret. sed si celū quiesceret dicte mutatiōes adhuc fierēt. sicut dicit sc̄da conclusio. ¶ Quinta conclusio. et ista est p̄ intentione Aristō. in littera. si celū nō. moueret nisi vnicō motu. nō fierent gnātionēs et corruptiōes tam elemētoz q̄ alioz sc̄dm illum ordinem. et sc̄dm illa loca. sc̄dm quez ordinem. et sc̄dm que loca apparet nobis eē. et p̄manere in hoc mundo. p̄bat. qz nō essent applicationes agentium celestium ad hoc sufficientes. ¶ Ex hoc sequitur sexta cōclusio responsalis ad questionē. qz si debēt generatiōes et corruptiōes in istis inferioribus fieri et p̄manere sc̄dm ordinē. et sc̄dm loca sc̄dm que apparet fieri et p̄manere. necesse ē celū moueri plurib⁹ motibus. s. motu diurno. et motu obliquo. et motu

obliquus est planetaz sub zodiaco. patet. nā secundum hoc sol et alij planete aliquando accedūt ad nos. et aliquando recedunt a nobis. et faciunt nobis diuersitatem temporum. sicut licet hyemem. et estatem. et diuersitatem generationū. et corruptionum in istis inferioribus.

Ad rationes. Ille ratiōes que posite sunt ante oppositū adducte vident eē cōtra nos. et ideo ad istas dicat. ¶ Primo ḡdez ad auctoritatē Ari. qd sit dicendū patet ex ḡnta conclusiōe. ¶ Deinde ad p̄mā ratiōē post hoc factā q̄ arguebat de agentibus subordinatis. nos diceremus qz nulla esset simplr necessaria subordinatio agentū. nisi ad ipm deū. vnde ita deus si vellet p̄t cōburere ligna. si nō essent corpora celestia: sicut si eēt. ¶ Ad sc̄dam. illa p̄bat sextam cōclusionem. ¶ Ad tertiā que fiebat de tēpore. dico qz nullus motus dicit tēpus nisi pro quāto vtimur ipso ad mensurandū alios motus. et iō si nō esset motus celi. possemus vti vno alio motu pro tēpore. sicut faciunt aliqui alij non videntes celū ppter nubes. vtunt operatiōibus suis pro tēpore. dicentes tñ opatus sum. tēpus ē prandēdi. ecce illi sua opatione vtunt pro tēpore. sed qz cōmuniter vtimur motu celi pro tēpore huius causa est. qz inter omnes motus ipse ē regularissimus. et oibus notior. et cōmuniōr. de quo videndū est in quarto physicoz. Et sic est finis questionis.

¶ De motu autem ipsius quia regularis ē et nō irregularis: deinceps vtique dictis erit pertransire et c. Textu p̄menti trigessimī quinti.

Questio XIII.

Sextum propositoz erat. Utz motus celi ab oriēte in occidentē sic regularis. hic vnū supponit: et aliud q̄ritur. supponit. n. qz celuz mouet. quo supposito queritur vtrum motu regulari.

Contra suppositum arguit sic. terra mouet ab oriēte in occidentem. ergo celū nō sic mouet. imo quiescit. ¶ Sequētia p̄bat. qz si ambo mouerētur ab oriēte in occidentē cōtinue. idem punctus celi eundē punctū terre eodē modo respiceret. saltē si sic mouerent eque velociter. qd est falsum. p̄mo ad experientia. nam tūc sol nobis nō oziretur nec occideret. postqz semp eandē partē terre eodē modo respiceret. nec etiā tūc fierēt generatiōes et corruptiones in istis inferioribus. sc̄dz illū ordinē. et sc̄dz illa loca. sc̄dz que apparet fieri. antecedēs p̄bat. qz ignis mouet ab oriēte in occidentē: et aer similr. ergo et terra cū aqua. ¶ Sequētia tenet. nā nō videt eē maior ratio neque minor de istis q̄ de illis. antecedēs patet per Aristō. p̄mo meteoroz. Et probat etiā rōne. nā visum est qz comete que generātur in sup̄ma regione aeris mouent ab oriēte in occidentē. talē aut motū nō videtur habere ex se. sed rōne cōtinentis. puta aeris in quo sunt tanq̄ in loco. ergo taliter nō mouerent nisi aer sic moueret. ¶ Secūdo adhuc cōtra suppositū. si celū moueret hoc eēt motu locali sed hoc est falsum cū celū non sit in loco. ¶ Arguit tertio. adhuc posito qz celū eēt in loco nō moueret localiter. p̄ hoc sic. nā cōtinue maneret in illo loco nō mutādo illū nec h̄z se nec h̄z suas ptes. qz nō fm se p̄. qz nō h̄z suas ptes p̄bat. nā medietas celi q̄ est ex vna pte egnocialis ita cōtinue maneret i eodē loco sic medietas celi q̄ ē ex alia pte egnocialis.

Deinde arguit ad q̄stionē. mot⁹ celi est nālis. ergo motus celi non est regularis. añs notū est de se. et p̄mā p̄bat. qz motus nālis est in fine velocior q̄ in p̄ncipio. sed talis motus non est regularis. ex eo qz motus regularis est quo q̄stū ad suas partes in equalib⁹ partibus t̄pis cālia pertransuntur spacia. talis aut nō est velocior in fine q̄ in p̄ncipio. sed eque velox et in p̄ncipio et in fine. ¶ Sc̄do aliq̄

Liber II.

Questio XIII.

partes celi mouentur velocius ⁊ alique tardius. ergo totalis motus celi videt esse difformis. ⁊ per hñs nō regularis. nñā tenet. añs pbat. naz partes celi ppe polos mouent tardius q̄ partes celi ppe equinoctialem. qđ p3. q2 in equalib⁹ tēporibus minores circulos describūt. ¶ Tertio. stelle deferuntur in celo tāq̄ fixe ei. ⁊ ideo si stelle mouent irregulariter tunc etiā celū mouet irregulariter. s3 stelle mouent irregulariter. p3 de luna ⁊ alyis planetis. qui aliqñ mouent veloci⁹ ⁊ aliqñ tardius. ppter qđ astrologi dicūt planetas eē aliqñ directos. aliqñ retrogrados. aliqñ stationarios.

Oppositum Probat Aристо. in littera. ¶ In ista q̄stione pmo exponēdi sunt qđaz termini. Secundo videndum est de supposito in questione. Tertio videndum de quesito.

Quantum ad p̄mū. sciendū est qđ dñā est iter motū regularē ⁊ vniformē. nā vniformitas motus attendit quantū ad partes mobilis. ita qđ ille mot⁹ dicitur vniformis quo mouet aliqđ mobile. cui⁹ vna pars mouetur ita velociter sic alia. sicut si lapis aliq̄ descēderet. nō obstāte qđ ille mot⁹ in fine eēt velocior q̄ in p̄ncipio. tamen diceret vniformis scđm p̄p̄iā significacionez vocabuli. ex eo qđ vna medietas illi⁹ lapidis descēderet ita velocior sicut alia. ¶ Motus autē dicit difformis cuius vna pars mouet veloci⁹ ⁊ alia rardi⁹. sicut eēt motus rote. partes. n. ei⁹ circa axē nō mouent ita velociter sic partes circa circūferentiā. licet bñ ille partes eque velociter circūat. Et ideo non est icōueniens aliqūē motū esse motū difformē. ⁊ tamē esse circūlati ones vniformē. Penes enī aliud attendit velocitas motus. ⁊ penes aliud velocitas circūtiōis. vñ illi motus dicunt esse eque veloces. qđ in eque libus partib⁹ tēporis eque spacia linearia p̄transēunt. Sed ille circūtiōes dicunt esse eque veloces. q̄bus ip̄a corpora circūtiā in eque libus partib⁹ tēporis equeles describūt angulos circa centz qđ circūit. Regularitas autē motus attendit ex parte tēporis. ita qđ motus ille dicit regularis quādo ip̄m mobile mouet eque velociter in vna parte tēporis sicut in alia. s3 ille motus dī irregularis quo mouet aliqđ mobile qđ in vna parte mouetur velocius ⁊ in alia tardius. Verūtāmē sciendū est qđ aliqui distinguūt de vniformitate motus. dicētes qđ pōt attendi vel ex parte partiu⁹ mobilis. vel ex parte partiu⁹ tēporis. Vniformitas p̄mo mō dicta est oīno eadē cuz vniformitate distincta cōtra regularitates. sed vniformitas scđo modo dicta est eadē cuz regularitate. Sed illi nō vtunt ita p̄p̄ie vniformitate sicut nos vtimur scđm dictas descriptiones. ¶ Uterius sciendū est qđ nō est icōueniens aliqūē motū esse vniformē. ⁊ nō esse regularem p3 de motu grauis deorsuz in medio vniformi. qđ mouetur vniformiter. q2 vna ei⁹ pars mouet ita velociter sicut alia. ⁊ tamen non mouet regulariter. q2 mouet in fine velocius q̄ in p̄ncipio. ¶ Sitr nō est icōueniens aliqūē motū esse regulare. ⁊ tñ nō esse vniformē. p3 de rota que in eque lib⁹ partib⁹ tēporis equalia spacia describeret. talis enī motus rote eēt regularis nō tamē vniformis. postq̄ partes illi⁹ rote centrales nō mouerent ita velociter sicut partes circūferētiales. ¶ Similr sciendū est tertio. nō esse icōueniens aliqūē motum simul esse vniformē ⁊ regulare. sicut si aliqđ. graue descenderet in aliquo medio sp̄portionato ex pte resistētie. qđ illud graue in equalib⁹ partib⁹ tēporis equalia p̄transeret spacia. tunc enī motus illius grauis esset vniformis ⁊ regularis simul. ¶ Uter⁹ sciendū est qđ in celo mot⁹ potest dici simplex. vel cōpositus. ⁊ vocatur mot⁹ circularis simplex. q2 est vnus mobilis cōtinui. ⁊ sup eodē polos. ⁊ ab vno motore circūscripto oī motu. p̄ter q̄ super illos polos. ¶ S3 motus cōpositus dicit resultans ex aggregatiōe pluriū motū simpliciu⁹ in eodē mobili sup diuersos polos a diuersis motoribus. Et iste motus cōpositus in ipsis planetis est ille qui nobis apparet. Simples autē non apparent nobis disti

cti abintitcem nisi per ratiocinationem. ¶ Ista notata valent nobis ad tertiu⁹ articulum huius questionis in quo respondetur ad quesitum.

Quantum ad scđm. sciendū est qđ quidā antiquorū erant talis opiniois qđ terra moueret ab occidente in orientē. cōplendo in die nāli vna3 circūlatiōez. ⁊ qđ celū quiesceret. ⁊ per hoc crediderūt posse saluare apparentia illa q̄ nos saluamus ex motu celi. sicut qđ sol aliqñ est nobis in oriēte. aliqñ in medio celi. aliqñ in occidēte. aliqñ ad in angulo noctis. credētes terram se habere sicut assaturam. ⁊ solē sicut ignē assantē. modo sic ignis non mouet circa assaturā. s3 assatura mouetur circa ignē. ita dixerūt soles nō moueri circa terrā. sed magis terrā circa solē. ppter hoc qđ terra idiget sole. ⁊ nō ecōuerso. ¶ Quantū ad opinionez istam pono aliquas cōclusiones. quaz prima sit ista. qđ terra non mouet ab occidēte in orientē motu diurno. nec ecōuerso. p̄batur. nam si sic sequerēt qđ esset difficilius ire contra occidentē q̄ cōtra orientem. qđ est cōtra experientiam. p̄batur nñtia. naz ex quo terra mouet ab occidente versus orientē. ⁊ aer cū ea simul. tūc qui ambularet cōtra occidentem haberet aerē contra se motū. qui autē contra orientem moueret cuz aere moto. s3 difficilius esset moueri cōtra aerem motū q̄ cum aere moto. ¶ Secūdo simlr sequerēt ppter eandē cām qđ difficilius esset p̄cere lapidē contra occidentē q̄ contra orientem. ¶ Tertio sequerēt. qđ aues nō possent bñ volare cōtra orientē. q2 aer isequens tantuz eleuaret pēnas eaz qđ non possent bene volare. vnde videmus qđ aues nō volāt cuz vento. sed cōtra ventū. ¶ Quarto seq̄ retur. qđ p̄iectū directe sursum nō ecōuerso caderet ad locuz a quo icēpit moueri. qđ est falsuz. nñtia tenet. naz iterim qđ graue p̄ceretur sursum terra vltim⁹ moueret. ⁊ sic in descēdo directe nō caderet sup partē terre sibi suppositā tunc cū icēpit moueri. ¶ Secūda cōclusio. si terra sic moueret ab occidentē in orientē. bñ possemus ex hoc saluare aliq̄ que nobis apparēt ex motu celi. sicut ortū ⁊ occasuz solis ⁊ stellaz. p3 hoc. nā sicut iaz sol nobis in termino nñi orizontis existēs cōtinue ascēdit plus ⁊ plus sup nostrū orizontez vsq̄ ad mediū celi. ⁊ tūc ad occidentē. ⁊ tunc ad angulū noctis mouet. ita si sol gesceret ⁊ terra moueret ab occidēte versus orientez. ⁊ nos vna cū ea. sol cōtinue magis nobis. ⁊ magis eleuaretur tādiū qđ appareret in medio celi. ⁊ tūc p vltiorē motum celi appareret nobis declinare ad occidentē. ⁊ sic tādē itez appareret nobis in oriēte. ¶ Tertia cōclusio. non oīa apparētia in celo possent saluari p quietē celi. ⁊ talem motū diurnum terre. p̄batur. naz per quietē celi ⁊ motū talem diurnū terre nō possent saluari oppositiōes. ⁊ cōiunctiones planetaz. ⁊ distantie eorum aliquando maiores. ⁊ aliqñ minores a stellis fixis. vnde ad saluādū ista oporet ponere celum moueri. ¶ Quarta cōclusio. celuz cōtinue circulariter mouet ab oriente ad occidentē per meridiem. redeūdo ad orientē per angulū noctis. p̄batur per duo signa. p̄mum est. nos videmus qđ stelle q̄ primo apparēt in ortu postea apparent in occasu. s3 hoc non pōt saluari per motū terre diurnū sicut dixit p̄ma cōclusio. ergo o3 qđ hoc saluet per motū celi. vel per motū stellaz in celo quiescēte celo. si dicat primū habere p̄posituz. si dicatur scđm hoc non pōt esse. nam tunc celū eēt scissibile ⁊ diuisibile. s3 hoc est falsuz. nā tūc esset corruptibile. qđ est cōtra determinata p̄mo hui⁹. nñā tenet ex eo qđ stelle mouerent in ipso ipz scindendo. sicut pisces mouentur in aqua diuidendo aquam.

Quantum ad tertium articulum sit prima conclusio ista. qđ motus ipsius celi nō est vniformis. p̄batur ex eo qđ non oēs partes celi mouent eque velociter. partes enī celi circa equinoctialem mouent velocius q̄ partes celi circa polos. ex eo qđ in eque lib⁹ partib⁹ tēporis maius spaciū lineale describunt. puta maiorem circūferentiā cir

tangeret centrum. sed hoc est falsum. consequentia videtur tenere ex eo qd motus nalis sic continue itendit plus r plus verius fine. falsitas rntis pater. nam tuc sequeretur. qd tale graue hret virtute ifinitas. ¶ Octavo quado mor' naturalis no est. ipse no est velocior qz in pncipio: s; motus naturalis in fine non est. ergo tunc non est velocior qz erat in principio. tota ratio clara est.

Oppositum vult Aristoteles. r pbatur rone. na graue descendens in fine fortius ledit qz in pncipio. qd no esset nisi in fine velocius moueret qz in pncipio. assumptu p3. naz si aligs lapis descenderet de alto. r aliquis reciperet illu lapidem ppe initium casus non lederet recipiente: sed si reciperet talez lapide per magnaz distantiaz ab initio casus illius lapidis multu lederet recipiente. qd no esset nisi talis lapis in descendendo cotinue itenderet suum motu. ¶ In ista qstione pmo erunt ponende distinctoes. Secundo opiniões de causis velocitatis motus naturalis in fine cu suis iprobatiõib'. Tertio rclones respõsales ad que sita cuz vna causa velocitatis motus nalis in fine: cu qbus daz dubys cõtra illa causaz. r solutionib' illoz.

Quantum ad pumũ sit pma distinctio. motuũ natu raliuz. aliuz est localis. ali' est alteratõis. aliuz est augmẽtationis vel diminutiõis. ¶ Secũda distinctio. motuũ localiu r naturaliu quidaz sunt recti qdaz circulares. modo qstio pposita itelligitur de motu locali naturali recto dũtaxat. ¶ Tertia distinctio. motuz naturalis intendi in fine põt itelligi duplr. vno mō proprie accipiendo ly in fine. s. quado talis motus definit esse. r sic motus naturalis non itenditur in fine. p3 hoc. qz tunc ipse non est. qz cuz motus nalis definit esse. tuc non est r immediate ante erat. Alio modo capĩt in fine. hoc est versus fine. r sic capitur in pposito. ¶ Quarta distinctio. motũ itendi potest itelligi dupliciter. vno modo per duplũ: triplum: quadruplum. r sic vltra. Alio modo qd pmo sit aliquãtus. r scdo addatur sibi aliqs gradus velocitatis. r tertio medietas illius grad' velocitatis. r qro quarta pars illi' gradus velocitatis. r sic vltra. ¶ Tunc sit pma rclusio. si motus itenderetur pmo modo. fieret ifinitus. pbatur ex quo pmo esset aliquãtus. et deinde in duplo velocior. r deide in triplo. r deide in quadruplo r sic vltra. ¶ Secunda cõclusio. si itenderetur scdo modo no oporteret ipsum fieri ifinituz. imo in casu posset in ifinituz itendi. r adhuc nunqz fieri tripluz ad se ipz recte in simili. sicut si eẽt aliquod lignuz pedale. r adderet sibi pmo medietas semipedalis. r deide medietas residui de semipedali. r deide iterũ medietas residui. r sic in ifinitũ. illud lignuz qd pmo erat pedale in ifinituz augeret fm ifinitas partes pportionales ligni semipedalis sibi addẽdas. r tũ no ppter hoc illud lignũ pedale. sic auctũ fieret duplũ vel tripluz ad se: imo si totale lignũ semipedale eẽt sibi additum aggregatum ex pexistente r addito no esset duplum ad pexistens. imo solũ sexquialtez. sic in pposito esset dicenduz de intentione motus scdo modo dicta. ¶ Tertia cõclusio. mot' naturalis in fine hoc est eũdo versus fine no statim quando incipit r vadit versus fine itenditur scdo modo. p3 hoc. nam aliter graue non moueretur velocitate ifinita antequã veniret ad centrũ: si distaret distãtia ifinita: cuius oppositum dicit Aristot. ¶ Sed sciendũ est qd motus naturalis non itendit per duplũ triplũ rẽ. sic qd in pma pte pportionali hore sit aliquãtus. r qd in scda parte pportionali hore sit in duplo velocior. r sic vltra. nec etiã sic qd quado est ptransita pma ps pportionalis spacy pura pma medietas. qd tunc sit aliquãtus. r quado secũda pars pportional' spacy sit ptransita. qd tunc in duplo sit velocior. r sic vltra. Naz tunc sequeret qd qlibet motus nalis qui per quantũcunqz tẽpus paruũ dura ret. vel quo quãtuncqz paruũ spaciũ ptransiret. ad quecũ qz gradũ velocitatis ptingeret ante fine. mō hoc est falsum

na tenet ex hoc qd talis mot' fieret per aliqũ tps in cui' pma parte pportionali eẽt aliquãtus: r in scda duplus. r sic vltra. r ita arguit de spacio. Et id tertia rclõ. itelligit qd itenditur per duplũ triplũ rẽ. ad istuz intellectum. qd quado ipso ptransitũ est aliqũ spaciũ est aliquãtus. r qũ ipso est ptransitũ est in duplo velocior. r qũ ipso ptransitũ est triplũ spaciũ est in triplo velocior. r sic vltra. Et ad istum itelectũ vadit auctas Ari. de distãtia ifinita gratiis a cẽtro. s. qd tale graue moueret velocitate ifinita versus fine.

Quantum vnum generale omnibus opinionib'. s. qd ois velocitatis itensio causat vel ex cremẽto potẽtie stante resistẽtia. vel ex decremẽto resistẽtie stante potẽtia. vel ex ambobus simul. ¶ Tũc est pma opinio de causa velocitatis motus nalis in fine. qua supponit qd motus calefaciat. modo imaginat ista opinio qd quando aliquid graue descendit per aerẽ. calefacit ipz aerẽ. r per rsequẽs rarefacit. r sic aer ille rarefactus est faciliõis diuisionis: r minus resistẽs. r sic statim adest ibi vna causa velocitatis motus. s. decremẽtum resistẽtie. ¶ Sed ista dicta no sufficiũt. pmo qz aer in estate est notabiliter calidior qz in hyeme. r tamen idẽ lapis cadẽs ab equali distãtia per aerẽ in estate r in hyeme no mouet notabiliter veloci' in estate. nec sensiblr magis ledit qz in hyeme. ¶ Scdo. na aer no calefit p motũ nisi an moueat. r diuidat. r fricat. r tũc cu anteqz sit mot' r diuisus resistat graui descendẽri resistẽtia ei' no est diminuta per ei' calefactionẽ. ¶ Tertio. hõ ita velociter mouet manũ suã sicut lapis mouet versus pncipiũ suũ motus. qd p3 ex eo. qz pcutiens altez manu. lederet eum plus qz faceret ille lapis cadẽs ppe pncipiũ suũ motus. r cu homo sic mouet aerẽ no calefaceret aerẽ sensibliter. qz vtiqz perciperet calefactionẽ. ergo similr ille lapis saltrẽ circa pncipiũ casus non ita sensiblr calefacit aerẽ. qd ex hoc deberet apparere tãta r ita manifesta velocitatio. ¶ Scda opinio imaginat qd locus nalis est tanqz finis appetit' a corpore qd nãlr mouet ad ipz. r ideo qro mobile p suũ motũ ppingat efficĩt suo loco naturali tãto itensius r cũ maiori conatu mouet se ad suũ locum. r ppter hoc in fine mouetur velocius qz in pncipio. ad similitudinẽ hois boni q quãto efficitur melior tãto cũ maiori conatu nititur ad felicitatẽ seu ad vitaz cõtemplatĩã que est finis hois. ¶ Sed breuiter illud non valet. qz cum appetitus sit rone carentie. corpus naturale plus distans a suo loco nãlr plus deberet appetere suũ locum naturalem. r sic magis in pncipio velocius deberet moueri qz in fine. ¶ Secũdo. na icipiat aliqs lapis cadere d alto loco vsqz ad terrã. r alter lapis rsimilis icipiat cadere d baso loco vsqz ad terrã. tũc isti lapides qũ essent ad spaciũ pedale ppe terrã deberet eque velociter moueri. qd tamẽ est falsũ. na ille qui diutius est motus velocius mouetur. Probatio nãe. nam fm dictã opinionẽ. tunc isti lapides cuz sint consiles in grauitate r equalr distantes a loco eoz naturali equalẽ haberent appetitũ eẽndi in suis locis nãlibus. r cuz talis appetitus sit cã velociõis motus s; qd dicit opinio. vtiqz tũc isti lapides deberet eque velociter vterius descendere. ¶ Tertio. na tũc difficult' eẽt lenare vnũ lapidẽ ppe terrã qz eũdẽ magis distantẽ a terra. hoc est falsũ. nã pbatur. ex eo qd diẽta opinio imaginat graue maiore habere appetitũ r iclinationẽ essendi in suo loco nãlr quando est ppe suuz locum naturalem qz quando est magis distans. ¶ Quarto. si a valde alto descendat lapis per spaciũ decẽ pedũ. r ibi iueniẽs obstaculũ gescat. r lapis cõsistẽs de baso etiã descendat per spaciũ decẽ pedũ ad terrã. vnus illoz motuz non percipietur velocior qz alter: licet vnus illoz sit ppingoz suo loco nãlr qz alter. ¶ Concludo qd no ex maiori ppingate ad locũ nãlr sunt mot' gratiũ r leuiũ nãles velociõres. ppter hoc qd tũc talia corpora sunt ppingora suo fini et plus appe

opio pma

opio

tentia illius finem. nec est simile de istis corporibus natura-
 libus nō cognitiuis sui finis. et de hoīe tendēte ad felicitatē
 q̄ sui finis est cognitiuus. ¶ Tertia opinio imaginat q̄ in
 loco nāli est quedā virtus alteratiua vel attractiua locati. et
 q̄ illa fortius trahit de ppe q̄ de longe. et q̄ propter hoc cor-
 pus nāle velocius mouet in fine cū est p̄pinquius suo loco
 nāli q̄ mouebatur in p̄ncipio cuz erat a suo loco nāli remo-
 tius. ¶ Cōtra istā opinionē potest argui tribus vltimis rō-
 nibus q̄bus arguebat cōtra opinionē precedentē. ¶ Et vl-
 tra hoc pōt cōtra ipsam argui p̄mo sic. si hoc esset verū seque-
 retur q̄ mot⁹ corporū naturalium ad sua loca nō esset natura-
 lis sed violentus. hoc est falsū. nō tenet. ex eo q̄ per dictam
 opinionē entia nālia traherent ad sua loca nālia per virtu-
 tem existentē in ipso loco. nō tractus est quidā motus viol-
 lentus. ¶ Scōdo. sequit q̄ grauiora tardi⁹ mouerent deorsum
 q̄ minus grauiora. sed hoc est falsū. nō tenet. pbatur. naz gra-
 uiora plus resisterēt virtuti trahēti. ¶ Tertio sequeret. q̄
 corpora nālia non mouerent ad sua loca a quacūq̄ distātia. qd̄
 est cōtra Aристо. p̄mo huius. pbatur cōsequētia. qz illa vir-
 tus attractiua nō se extēderet ad quacūq̄ distātia recte.
 sicut neq̄ magnes trahit ad se ferrū a quacūq̄ distātia
 p̄pter determinatā distātia ad quā agit. ita neq̄ virtus at-
 tractiua traheret ad se locatū a quacūq̄ distātia. et per nō
 ipsū locatū nō a quacūq̄ distātia moueret ad suū locum.
 ¶ Quarto. sequeret q̄ non a quacūq̄ distātia a suo loco
 naturali ipsū graue iciperet moueri eque velociter ceteris
 paribus: qd̄ est cōtra experientia. nō tenet ex eo q̄ virtus
 attractiua est fortior ppe q̄ longe: ideo si aliqd̄ corpus natu-
 rale iciperet moueri ppe suū locū naturalē. velocius inci-
 peret moueri q̄ si incepisset moueri remotius a suo loco na-
 turali. ¶ Quarta opinio imaginatur q̄ q̄to graue plus de-
 scēdit tāto minus videtur eē de resistētia sub eo. scilicet de
 aere. ergo cū grauitas maneat. et resistētia diminuat: motus
 cōtinue plus et plus velocitatur. ¶ Breuiter contra hoc ar-
 guitur p̄mo. nam scdm̄ hoc sequeret q̄ si duo grauiā cōsilia
 caderēt versus terrā: vniū a loco alto sic q̄ haberet multūz
 de aere sub se. et aliud de loco basso: sic q̄ modicum haberet
 de aere sub se. q̄ p̄mūz inciperet cadere tardius q̄ secundū.
 hoc est falsū. qz eā velociter iciperet cadere deorsum. qz p̄
 p̄ncipia suozū motū eque fortiter lederēt impediētes.
 ¶ Sequētia tenet per sic opinātes. ¶ Scōdo. qz non est verūz
 q̄ ille minor aer in p̄dicto casu minus resistat: qz quando la-
 pis est. ppe terrā adhuc est tātus aer lateralis sicut si eēt re-
 motior a terra. et id̄ ita difficile est q̄ aer diuisus cedat. et fu-
 giat laterāl̄ sicut erat quādo lapis erat remotior. et cuz hoc
 eque difficile vel difficilius est quādo lapis est ppe terram
 q̄ aer sub eo cadat in directū. qz terra obuiat que forti⁹ resi-
 stit q̄ aer. ¶ Tertio. qz graui in descēdēdo vel resistit tor⁹
 aer q̄ est sub ipso vna cū terra. vel aer solus. si dicatur primū
 tunc nullū graue sicut eēt vnus lapis magnus. vel aliqd̄ ta-
 le descēderet. p̄pter hoc q̄ tunc resistētia esset maior q̄
 potētia motiua illius grauis. si autem dicat q̄ solus aer re-
 sistat. tūc sequeret q̄ illud graue itenderet motum suū vsq̄
 ad gradū velocitatis īfinitum. ex eo q̄ resistētia talis dimi-
 nueretur vsq̄ ad non gradū. ex eo q̄ illud graue in fine mo-
 tus nō habet aliqd̄ sub se de aere resistēte. ¶ Quinta opi-
 nio vult q̄ talis velocitatio fiat per aerē īsequētē vel aquā
 vel aliqd̄ aliud medium. et imaginat sic q̄ post ipm̄ graue de-
 scēdens ipse aer rarefit īsequendo ipsum graue descēdens.
 ne fiat vacuū ibi vbi erat graue: et q̄ tali pulsū aeris et motu
 iūta ipm̄ graue et velocitatur in descēdēdo. ¶ Istud nō
 valet. naz scdm̄ hoc illud qd̄ esset late figure ceteris parib⁹
 magis velocitaretur in descēdēdo. cui⁹ oppositū docet ex-
 perientia. pbatur consequētia. qz plus de aere īsequitur
 ipsū. ¶ Scōdo. sint due spere equales: vna de plūbo alia de
 ligno. tūc motus spere plūbee cum hoc q̄ est velocior semp

magis velocitatur q̄ motus spere lignee. et tamen equaliter
 de aere īsequitur vtranque. ergo īsecutio talis ipsius ac-
 ris non videtur esse talis velocitatiois causa. ¶ Tertio.
 quia si talis spere descēdens trāseat p̄ foramen: et statim fo-
 ramen recludatur. ita q̄ aer īsequens detineat. non mi-
 nus motus velocitabitur. ideo talem velocitatem non fa-
 cit aer īsequens. ¶ Quarto. nam aer īferius per descen-
 sum grauis condempnatur plus videtur resistere et impedi-
 re velocitatem. q̄ aer superius rarefactus et īsequens vi-
 deatur iuuare. vel saltem tantum. ¶ Quinto. naz secundū
 talem imaginationem graue in spere ignis minus deberet
 suū motūz intendere. qd̄ tamē est falsum. ¶ Sequētia tenet
 ex hoc q̄ in descensu grauis in spere ignis ipse ignis existēs
 super graue descēdens minus īsequeretur ipsum graue
 descēdēs. post q̄ ignis est magis leuis. et nature leuis rept-
 gnat descēdere descensum alicuius grauis īsequendo.
 ¶ Sexta opinio premitit sicut in his que scinduntur vbi
 diuisio precedit diuidens. sicut patet in quibusdā lignis cū
 diuiduntur secundum lōgum facilius est cōtinuare diuisio-
 nem q̄ incipere. ita in proposito licet diuisio aeris non pre-
 cedat ipsum graue. quia tunc esset vacuū. tamen propter
 hoc q̄ aer subiectus recedit ad latera fit ibi quedam rare-
 factio. que precedit ipsum graue. et ex hoc cōtinue mouetur
 velocius et facilius. ¶ Sed ista opinio non valet. qz aer di-
 recte sub graui magis condempnatur q̄ rarefiat. et illud pa-
 tet bene in simili. si motus fiat per lutum vel aliquod tale
 cuius cōdemplatio esset sensibilis. ¶ Secundo. nam ex ista
 causa non potest reddi ratio aliquozū apparendium accidē-
 tiū ex descensu grauis. sicut q̄ graue descēdēdo aliquan-
 do reflectitur cum luenit obstaculū. et similiter cum plūbū
 appētum corde descēdit ecōuerso reflectitur. horū enīz cau-
 se non possunt reddi iuxta predictam opinionem. ¶ Tertio.
 nec exemplū eozum de lignis est ad propositum. quia ta-
 lis facilitas diuidendi lignum fit propter poros ordinatos
 in illo ligno secundum longum. et quia non sunt sic ordinati
 ex transuerso. non ita facilius secundum transuersum di-
 uiditur sicut scdm̄ longū. sed sic nō est de aere. cū nō sit cor-
 pus scissibile. sicut patet quarto methozozum.

Quantum ad tertiu articulu est alia opinio de cau-
 sa velocitatiois motus naturalis in fine.
 et illā approbo. vnde secundum istam opinionem imaginan-
 dum est q̄ ipsum graue in suo motu ad suam grauitatem
 naturalē acquirit sibi quendam impetum seu grauitatem
 accidentalem. que iuuat grauitatem naturalem ad mouen-
 dum ipsum graue velocius. et similiter dicendūz est de leui-
 tate. et secundum q̄ ipsum corpus naturale mouetur diuti⁹
 et diuti⁹. fm̄ hoc sibi acquiritur maior et maior impetus. et
 secundum hoc continue mouetur velocius et velocius. nisi
 tamen hoc impediretur per maiorem crescentia ipsius re-
 sistētie q̄ esset impetus sic acquisitus. et imaginandum est
 q̄ sicut ille impetus acquiritur consequenter ad motum.
 ita consequenter minoratur vel deficit ad minorationem.
 vel defectum motus. ¶ Et pro ista opinione experimentū
 habemus tale. q̄ si mola fabri magna vel valde grauis ve-
 lociter moueretur motu versiois: quando cessares eā mo-
 uere. adhuc ipsa diu moueretur. q̄ non videtur esse nisi a
 quodam impetu ab extrinseco sibi acquisito et impresso si-
 bi amouente. tunc vltērius cum cessas mouere illam molā
 cōtinue diminuitur donec mola cessat a motu. propter hoc
 qz forma naturalis mole illius tendit ad oppositum. Ita
 imaginandum est proportionaliter in proposito de motu
 nāli corporis naturalis ad suū locum. Et forte si ista mola
 sic mola semper duraret sine aliqua diminutione vel alte-
 ratione. et non esset aliqua resistētia cōtrumpens impetūz
 talem ibi generatū mola ab illo impetu p̄petuo moueret. et
 sic si placeret possem⁹ imaginari q̄ nō o3 pōere itelligētias

mouentes orbes celestes. Potest enim dici q̄ quādo deus
 creauit speras celestes ipse incepit mouere vnāquāq̄ eaz
 sicut voluit. r sic ab ipetu quē dedit eis adhuc mouent. qz
 ille ipetus ibi nō corrūpī nec diminiuit cū non habeat ibi
 corrūpēs. postq̄ mobile nō iclinat ad oppositū. Tūc scdm
 istā opinionē possent poni r clones. ¶ Prima est. q̄ cā ve/
 locitatōis motus nālis est ipet⁹ acq̄situs ī ipso mobili. q̄ se
 quēter acgrit ad talē motū nālē. pbat in simili de mola/
 fabzi que post amotionē p̄ncipalis mouentis adhuc mo/
 uet: sed tūc nō videt moueri nisi a quodā tali ipetu sibi ab
 extrinseco acq̄sīto. Scdo pbat hoc a simili de hoīe cur/
 rēte. qui postq̄ incepit currere r cucurrit bene velociter nō
 pōt se bene arestare quādo vult. q̄ non videt eē nisi ppter
 talē ipetū in ipso acq̄sītū qui adhuc vltērius iclinat ad mo/
 tū. ¶ Scd̄z istā opinionē possēt reddi cā q̄re grane cū fo/
 riter descēdit r inenit resistētiā reflectit versus partē a
 qua venit. Unde huius causa est. nā graue in descēsu acgrit
 sibi talē ipetū qui nō subito corrūpī. r ideo cū iuenit obsta/
 culū ille ipetus nondū corrūptus iclinans ad motū nō po/
 tēs ipz mouere vltērius deorsum mouet ipm ecōuerso sur/
 sum. tā diu q̄ ille ipetus corrūpī. ¶ Juxta illud etiā dice/
 ret q̄ si terra eēt p̄ozata totalr. r p̄ illud foramē descēde/
 ret vnū graue bñ velociter vsus cētz. tūc qm̄ mediū graui/
 tatis illi⁹ corpis descēdētis eēt mediū mūdi illud corpus
 adhuc vltēri⁹ moueret vsus aliā partē celi ppter ipetū nō/
 dū in ipso corrūptū. r in sic ascēdēdo qm̄ ille ipetus defice/
 ret illud graue ecōuerso descēderet. r itali descēsu iteruz
 acgreret sibi quēdā parū ipetuz quo itēz moueret vltra
 cētrū. r illo ipetu corrūptū itēz descēderet. r sic moueret
 circa cētz. tirubādo tā diu q̄ nō amplius ī eo eēt talis ipet/
 us: r tūc quiesceret. ¶ Scda r̄clo. oīs mor⁹ nālis localis
 q̄ fit ī medio vniformi velocior ē ī fine q̄ ī p̄ncipio. pbat.
 ex eo q̄ resistētia manet eadē p̄ hypothēsīm. cū mediū sit
 vniforme. r potētia motiua auget. s. p̄ ipetū acq̄sītū q̄ ipm
 iuuat ad motū. p̄cedentē r̄clonē. ¶ Tertia r̄clo. si aligs
 mor⁹ aligū mixtū fieret in vacuo: vbi fuit locus nālis ali/
 cui⁹ elementi talis mor⁹ eēt velocior in fine q̄ in p̄ncipio.
 p̄batur itēz. qz resistētia manēt eadē. s. resistētia intrinse/
 ca potētia motiua intēdit p̄ ipetū q̄ ibi acgrit. ¶ 4. cōclu/
 sio. mediū quo fieret mor⁹ pōt sic disponi q̄ mobile sim/
 plex moueret ī ipso eque velociter p̄cise in fine sicut in p̄n/
 cipio. p̄ hoc si mediū eēt difforme ī resistētia r̄feri⁹ plus
 resistet q̄ superius ī tāto īn quāto possēt iuuare talis ipe/
 tus acq̄sītus ad intētionē velocitatis ipsi⁹ motus. ī tali enī
 casu motus grauis p̄ totū mediū esset vniformis: r qd̄ plus
 est: mediū possēt sic disponi q̄ mor⁹ naturalis facit ī ipso
 ī fine esset tardior q̄ in p̄ncipio. p̄ hoc si mediū īferius
 esset plus resistēs q̄ superius: ī tanto q̄ illa resistētia esset
 maior q̄ sum ad remittendū motū q̄ esset ipetus acq̄sīt⁹
 q̄tuz ad intēdēdū motuz. ¶ 5. r̄clo. mobile pōt sic dispo/
 ni q̄ ī fine sui motus naturalis moueret tardius q̄ ī p̄nci/
 pio. istā r̄clusionem sufficiētē probauit tertia rario facta
 ante oppositū. Sed verū est q̄ nō totus ille mor⁹ fieret in
 medio vniformi: sed difformi. ¶ 6. cōclō. mobile pōt sic
 disponi q̄ veloci⁹ moueret in pleno q̄ in vacuo. p̄. nāz sit
 vnū mobile cōpositū ex duob⁹ gradib⁹ aeris. r q̄ttuoz ter/
 re: r sit spera ignis plena r totū residuū vacuū. tūc illud mi/
 xtu cū descēderet ī igne resistēte sicut vnū. verbi grā. taz
 aer q̄ terra traberēt ipsuz deorsum. qm̄ autē illud mixtum
 veniret ad vacuū vbi p̄us erat nālis locus aque. aer iā in/
 ciperet resistere terre trahēti deorsū. r sic illud descēderet
 a p̄portioē q̄ttuoz ad duo in vacuo. vbi p̄us erat loc⁹ nālis
 aque. qd̄ p̄us in pleno puta ī igne descēdebat a p̄portione
 sex ad vnū. que ē maior q̄ p̄portio q̄ttuoz ad duo. r p̄ oīs
 illud mixtū velocius descēdebat in pleno vt in igne. quia
 ex maiori p̄portioē q̄ in vacuo. Ista rō supponit q̄ a corpo

re nāli in vacuo circumscribat appetitus ille gnālis corpoz
 quo appetūt replere vacuū. Vltēri⁹ supponit q̄ corpoz na/
 turalia graua r leuia appetunt manere in vacuo vbi p̄us
 fuit loc⁹ nālis taliū corpoz. ¶ Juxta istā opionē dubitat
 ī talē ipetū. p̄mo qd̄ generet talē ipetū ī motu nāli ipsi⁹
 corpozis. Scdo dubitat a quo corrūpat ille ipet⁹. 3. du/
 bitatur que res sit talis ipetus. ¶ Ad p̄mū dico q̄ talē ipe/
 tum generat forma subalis mobilis mediāte motu. ¶ Ad
 scdm dico q̄ talis ipetus corrūpī p̄ absentia r̄seruāis. pu/
 ta mor⁹ r inclinationē ipsi⁹ mobilis ad getē. recte sic lumē
 in medio corrūpī p̄ remotōē r̄ absentia corpoz luminosi.
 ¶ Ad tertiū dico q̄ est qdā q̄litas de scda specie q̄litas.
 ē. n. qdā habilitas r̄ facilitas ad motū. ¶ Deide dubitat ī
 secūda r̄clonē. nā dicūt auctores de pōderib⁹. q̄ q̄to ali/
 quid plus distat a cētro tāto ē grauius secūdu sitū. ex quo
 videt sequi q̄ graue ī p̄ncipio sui mor⁹ quādo multū distat
 a cētro veloci⁹ debeat moueri. cū tūc sit grauius. ¶ 2. gra/
 ue ī descēdēdo r̄tinue fit calidius r̄ leui⁹. ex quo mor⁹ cale
 facit. q̄ r̄tinue videt moueri tardi⁹ r̄ tardi⁹. ¶ Ad ista am/
 bo simul dico. q̄ acgritur ibi plus de impetu ī r̄tinuatio/
 ne mor⁹. q̄ plus facit ad intētionē mor⁹ ī fine. q̄ poterat fa/
 cere illa grauitas secūdu sitū ī p̄ncipio r̄tia q̄ possēt im/
 pedire tāta leuitas. quanta ibi acq̄ritur ex caliditate ibi
 causata per motum.

Ad rationes. Ad p̄mā dico q̄ illud qd̄ dictum est
 r̄telligit de motu nāli locali r̄ recto.
 r̄ nō circulari. p̄ hoc ēt solui⁹ scda rō. qz itelligitur d̄ motu
 locali r̄ nō d̄ alyis motib⁹. ¶ Ad tertiā. illa vadit p̄ vna cō/
 clusioē posita. ¶ Ad q̄rtā. illa ēt vadit p̄ vna r̄clone posita.
 ¶ Ad q̄ntā. nego q̄ r̄tinue maneat eadē p̄portio poten/
 tie mouētis ad resistētiā. nā p̄ appōnē talis ipet⁹ potentia
 motiua r̄tinue itēdit. ¶ Ad sextā. negat̄ r̄tia. qz sic dicitur
 ē ī vna r̄clonē mediū pōt sic disponi q̄ mor⁹ nālis ī ipso ma/
 neret p̄ totū regularis. ¶ Ad septimā. r̄cedo q̄ tale graue
 h̄ret potētia īfinitā. r̄cedo ēt q̄ nō h̄ret potētia īfinitā. ga/
 aliq̄d graue distat p̄ distantiā īfinitā a cētro ē īmposē. ad
 ipole at̄ segt̄ qd̄z. ¶ Ad octauā. illa bñ pbat q̄ motus nā/
 lis nō intēdit ī fine capiēdo finē qm̄ mor⁹ desinit eē. cū b̄ tū
 stat q̄ bñ itēdit ī fine. i. versus finē. Et sic ē finis q̄ōnis.

¶ In his enim que de subtyis plures iam latio/
 nes conuenerunt in vnum r̄c. Textu cōmenti
 trigēsimi quinti. **Questio XV.**

Stauū p̄positoz erat. vtz spere cele/
 stes sic sūt spe planetaz p̄lib⁹
 moueant morib⁹. s. ab oriētē ī occidētē mo/
 tu diurno. r̄ ab occidētē ī oriētē motu p̄po.
 Et ar. p̄ q̄ nō. nā tales diuersi mor⁹ v̄l eēt
 eque fortes r̄ eque veloces. vel vnus eēt velo/
 cior r̄ alter tardior. si eētēq̄ veloces. tunc
 cōtinue planete manerēt in eodē situ r̄ aspectu ad nos. sed
 hoc est falsum. r̄ia p̄batur a sili. nā si aliqua musca ascen/
 dat sup̄ aliq̄ lanceā aliq̄ velocitate. r̄ lancea iterim descen/
 dat p̄cise equali velocitate: musca non mutabit situm nec
 aspectū ad aliquod quiescēs. sed r̄tinue hēbit se sili modo
 r̄ nō aliter ad tale q̄scēs. silt̄ eēt de hoīe q̄ moueret ī nauī
 ita velociter ad vnā ptē sicut nauis moueret ad aliaz. Si
 aut̄ dicat̄ q̄ mor⁹ ipoz orbū planetaz. quoz alig sunt ad
 vnā ptē r̄ alig ad aliā. sic se h̄nt q̄ vn⁹ ē velocior alio. capiā
 ergo speram solis. r̄ quero vtrū veloci⁹ moueatur ab oriē/
 te in occidentem motu diurno vel velocius ab occidente
 in orientem motu proprio. si dicatur primū. tunc nō moue/
 tur nisi motu diurno. p̄batur sic in simili d̄ musca mota su/
 per lancea. nā si descēsus lancee sit velocior. musca non d̄/
 ascēdere: sed descēdere solū. aliter eniz idē simul moueret
 moribus r̄trariis. Si aut̄ motus proprius spere solis esset

velocior motu diurno eiusdē. tūc ppter dīlez rōnez nō dīceret moueri vt videtur nisi motu pprio. qđ tñ est falsū. **¶** Et cōfirmat B. nā spera solis qđt omni die nāli facit vnā reuolutionē motu diurno. vbi in vno itegro anno nō facit nisi vnā reuolutionē motu pprio. ergo nō pōt dici qđ mor⁹ pprius spera solis sit velocior motu diurno eiusdē. **¶** 2° ipse est idē sil moueri plūbus motib⁹ localib⁹. qđ qđstio falsa. nā 13. aīs pbo. qđ impossibile ē idē corp⁹ sil eē in diuersis locis. 7 qđ diuersi mor⁹ locales sūt ad diuersa loca vř etiaz qđ impossibile sit idem corpus sil 7 eque p moueri ad diuersa loca. sed si mouetur ad diuersa loca. pū tñ mouet ad vnū 7 postea ad aliū. **¶** 3° si qđ eēt vera sequeretur qđ vn⁹ illoz motū eēt tali orbi nālis. 7 alter violētus. 7 sic ille alter nō diu duraret i tali orbe. cū nullū violētū diu duret. p hui⁹. 7 dñs est falsū. nā oib⁹ motib⁹ qđ nūc sūt i celo sp⁹ dīlez erant in eodē. 7 semp erūt. supposita eternitate mūdi. nā pbat ex eo qđ oñsum est p hui⁹ vni⁹ corpis simplicis nō esse nisi vnū motū nālē simplicē. cūz ergo spera celestes sint corpa nālia simplicia. neutra eaz habebit plus qđ vnū motū sibi nālē simplicē. 7 iō si aliqs alter ei inest. vř ei iesse violēter.

Oppositum vult Ari. in lra. 7 silr oppositū volunt ptholomeus 7 aly astrologi qđples. **¶** In ista qōne pmo recitanda est vna opio de qđsto cū ei⁹ iprobatione. Secūdo rñdendū est ad questum.

Quantum ad primū. sciendū est qđ erat vna opio. s. alpethragi. qđ oēs orbes celestes mouerentur ab oriēte in occidentē. 7 qđ nullus orbiū celestium mouetur ab occidentē i oriēte. 7 orbes planetaz ab oriēte ad occidentē mouerētur sup alyz polis qđ p mū mobile 7 cū hoc nō faceret cōpletas circulatōes i die nāli sicut facit p mū mobile. vñ imaginabatur qđ in die nāli mobile faceret vnā cōpletā reuolutionē sup polis mūdi ab oriēte in occidentē. 7 qđ interim etiā orbes planetaz mouerētur ab oriēte i occidentē. sup alyz tñ polis: suos mor⁹ incurtando intātū qđ orbis saturni i die nāli tātū deficit qđ nō facit vnāz cōpletā circuitionē. qđ i triginta vel tredecim aīs facit vnā reuolutionē min⁹ qđ p mū mobile. fed orbis iouis. qđ est remotior a p mobili plus deficit i die nāli qđ nō facit vnā cōpletā circuitionē: in tātū qđ i minori tēpore qđ saturn⁹ facit vnā reuolutionē minus qđ p mū mobile. 7 pportionalr suo mō dicit de orbe martis. 7 alyz orbi⁹ planetaz. vnde mor⁹ solis ab oriēte i occidentē tātū incurtatur a motu p mū mobilis qđ i vno āno facit vnā reuolutionē min⁹ qđ p mū mobile. 7 orbis lune qđ est infim⁹ orbiū planetaz 7 maxie distās a pmo mobili. in tantū incurtatur i suo motu ab oriēte i occidentē qđ in vno mēse facit vnā circuitōe min⁹ qđ p mū mobile. ita qđ ille imaginat qđ fm qđ orbes planetaz plus distāt a pmo mobili fm hoc plus suos motus ab oriēte in occidentē incurtāt. ppter hoc qđ oīs virt⁹ finita ab ali quo agēte deriuata fortior est ppinqua qđ remota. 7 ideo orbes ppquiores orbi pmo velocius ab oriēte ad occidentē mouent 7 remotiores tardius. 7 vltierius dicit qđ ppter hō incurtationē apparet sensui qđ orbes planetaz moueāt 3 motū p mū mobilis. 7 declarat hoc exēplo. nā cūz duo homines mouētur nō eque velociter ad idē vbi vř alicui longe distanti qđ tardior ad vbi dūm moueāt a quo velocior recedere dignoscitur. **¶** Sed breuiter ista opio ē 3 opinio nem ptholomei. 7 oium astrologoz. Et pōt 3 ipfaz argui duabus rōnibus. **¶** Prima est si nō eēt in motib⁹ orbiū nisi dīa incurtatois tunc ven⁹ 7 mercuri⁹ ceteris tpi⁹ deberent eē oppositi radys solis. qđ nūqđ vīsum ē. vel. n. sūt sub radys solarib⁹ vel sunt vesprini vel matutini. vñ fm al pbraganū in libro suo triginta dīaz. dīa qntadecima. dicit qđ ad plus venus a sole elongatur p quadraginta octo gradus. 7 mercurius p. 26. **¶** Scda ratio. nam tūc fm p portione distantie orbiū planetaz a pmo mobili deberet esse pportio incurtationis. qđ falsū est. cū sol venus: 7 mer

curius in suis deferētibus quasi equaliter moueātur: luna aut multū iequaliter. cū tñ mercurius sequatur imediate. **Quantum** ad scdm sciendū est qđ aliqd moueri sil plurib⁹ motibus circularib⁹ pōt itelligi duobus modis. vno mō sup eisdē polis. alio mō sup diuersis polis. sic qđ vno motu aliqd mobile moueāt sup aliqb⁹ polis. 7 alio motu sup alyz. **¶** Tunc sit pma dclō ipose est eūdē orbe moueri ab oriēte i occidentē 7 cū hoc ab occidentē i oriēte sup eisdē polis. istā dclōne sufficiēter pbat pma 7 scda rōes posite añ op⁹. **¶** 2ª dclō. orbes planetaz mouent ab oriēte i occidentē sup polis mūdi. 7 cū hoc ab occidentē versus oriēte. sup alyz tñ polis. pbat. p mō qđ moueātur ab oriēte ad occidentē notū ē ad expientā. 7 2^a ps pbat. qđ nos videm⁹ qđ si aliqs planeta mō ē i ariete pstea ē i thauro: 7 postea i signo geminoz. 7 sic dclō alyz signis zodiaci. 7 hoc nō pōt saluari nisi p motū planetaz ad oriēte vel p incurtationē suoz motū ab oriēte i occidentē. si dicatur p mū. cū hoc nō possit saluari. sup eisdē polis sup qb⁹ mouetur ab oriēte i occidentē p pcedētē dclōnez. 7 qđ hoc sit sup alyz polys. 7 hoc dicit scda ps dclōnis. si at diceret qđ hoc posset saluari p incurtationē mot⁹ planetaz ab oriēte i occidentē. hoc nō valet fm qđ p3 ex pmo articulo. ex hoc p3 rñtio ad qōnē. s. qđ orbes planetarū sil 7 semel mouent plurib⁹ motib⁹. s. ab oriēte i occidentē p meridiē. 7 ab occidentē ē p meridiē i oriēte. 7 tñ sup alyz 7 alyz polis. **¶** 3ª sciēdū est qđ isti mor⁹ nō pueniūt ab eadē itelligētia. 7 3ª imaginādū ē qđ orbes planetaz mouētur ab oriēte i occidentē ex influētia quā recipiūt a p mobili. 7 cū hoc qlibet orbis planetē hō itelligētiā sibi appropziatā que mouet ipm ab occidentē in orientē. 7 ille mor⁹ est illi orbi pprius.

Ad rationes. Prima 7 scda vadūt p pma dclōne scdi articuli. **¶** Ad tertiā dico qđ nō o3 qđ si alicui mobili insunt ples mor⁹ locales. qđ si vn⁹ illoz sit ei nālis qđ alter sit ei violētus. sed sufficit qđ ei insit pter naturā. Et sic est finis qōnis.

Manifestū autē ex his quoniā 7 dicere fieri la corū armoniaz tanquam psonatibus factis sonis: leuiter qdem dictum est: 7 superflue a dicētibz 7 c. Textū p mēri qnquagesimi secūdi.

Questio XVI.

Qnum ppositoz erat verum corpo ra celestia suis motib⁹ causent sonū: 7 videtur qđ sic. qđ sūt corpora magna 7 solida non dēnsabilia nec rarefactibilia. qđ confricatione eoz adinuicez per suū motū vident⁹ causare sonū. qđ sic videmus fieri in alyz corporib⁹. **¶** Secūdo qđ ex motu vilo lento corpoz solidoz causatur sonus: modo p mūz mobile videt⁹ violenter rape secum orbes planetarū. ergo ex tali violētia videtur cāri sonus. **¶** Tertio. nā videmus hic i ferius qđ corpora velociter mota causant sonū. sicut p3 de virga velociter pcussa ad aerē. sed qđ celum velocissime mōuetur videtur vtiq; suo motu causare sonū. **¶** Quarto arg. ad idem auctoritate antiquozum qui talem sonum vocat musicam mundanam.

Oppositum Volūt Ari. 7 commentatoz secūdo huius. **¶** In ista qōne primo vidēde sunt de hoc opiniones antiquoz. Secūdo respondēdū ē ad questionem secundum intentionem Aristotelis.

Quantum ad p mūz sciēdū est qđ de ista qōne fuit vna opinio sicut tēgit Ari. in lra. qđ corpa celestia causarēt armoniā suo motu. 7 hoc posuerūt multi pbi. sicut est pythagoras. plato. tullius. macrobius. 7 pbat 3 rationibus ante oppositū postis. vnde dixit macrobius qđ secūdū hoc theologi illius tēporis posuerūt nouē musas ita qđ octaua erat celus stellatum. 7 alie erāt septem orbes

planetarum. et nona aggregatū ex illis orbibus cōtinēs totaz illā consonantiam. ¶ Scō de hoc dixit plato q̄ in singulis celestibus orbibus site sunt lyrenes. i. decantatōes tandis dei. vnde lyren grece idē ē qd̄ deo canēs latine. ¶ Tertio de hoc dixit pithagoras et tullius volentes reddere cām q̄re aia delectetur i musica. dicit q̄ hoc est ideo. qz aia oziginē sumpsit ex celo. vbi est musica. et ideo delectatur i musica qz tunc quodā mō rememorat̄ de illa musica celesti dulcissima. ¶ Quarto dicit quidā q̄ d̄ orbib⁹ celestib⁹ dicitū est illud. s. qd̄ scribitur. in omnē terrā exiuit son⁹ eoz. et q̄ dicebatur istis bonis antiqs̄ p̄ribus cur nō audim⁹ talē sonū musicā et armoniā quē faciūt corpora celestia suo motu dicerent q̄ pp̄ s̄uetudinē illū sonū nō p̄cipim⁹ recte. sicut fabri pp̄ s̄uetudinē audiēdi sonum maleoz illū sonū nō ita p̄cipiūt sicut nō assueti. qd̄ p̄. qz nō obstāte tali sono fabri loquūt̄ adinuicē. nec impediūt̄ p̄ talē sonū. q̄ tñ nō esset de alyis q̄ nō essent assueti h̄ audire sonū. sicut sic ē de illis q̄ morāt̄ur circa strepitū aquaz. illi ē pp̄ s̄uetudinē audiēdi illū sonū nō sic iudicāt̄ de eo nec sic impediunt̄ p̄ ipsū. Quē admodū faciūt illi q̄ talē sonū audire nō sūt assueti. ¶ Alī possēt supponēdo q̄ son⁹ est quedā q̄litas in corporib⁹ sonātib⁹ et nō q̄litas existēs in aere medio. qz si eēt qualitas reāl̄ existēs i medio. tūc pueniret ad sensū et supponeretur auditui et nō fieret sensatio. et iō sicut dicim⁹ de colore q̄ est qualitas nō existēs in medio reāl̄. s. multiplicat̄ spēs suā et silitudinē vsqz ad visū. et sic videret̄. ita dicendūz de sono q̄ eēt q̄litas existēs in corporib⁹ sonātib⁹. et nō audiretur nisi p̄ spēs ei⁹ multiplicatā p̄ mediū vsqz ad auditū. ¶ Scō supponerent q̄ sicut ad hoc q̄ spēs colorū multiplicetur i medio regit̄ lumē existēs i medio tanq̄ dispositio disponēs mediū ad recipiēdū spēs visibiles. sic ad hoc q̄ son⁹ multiplicet̄ spēm suā p̄ mediū regitur q̄ aer circūstet corpora sonātia. et sit tremibilis ad B̄ q̄ p̄ ipsū possit multiplicari spēs soni. et tūc dicerēt q̄ i cor̄pib⁹ celestib⁹ eēt son⁹. sed nō audiretur. propter hoc q̄ aer otiguus ipsi nō tremat. et iō spēs illi⁹ soni nō multiplicatur p̄ ipsum vsqz ad nos. Qu aer otiguus eis nō tremat. p̄. qz ipa suo motu nō mouēt̄ aerē motu saltē tremoris. ¶ Lōtra istā opionē licet nō possit demonstrari. tñ ip̄ ipsam pōt argui talit̄ q̄liter. Primo qz si corpora celestia facerēt talē sonū. ille vtiqz variaretur sicut velocitates et tarditates i cor̄pib⁹ celestib⁹ variat̄. et si sic vtiqz son⁹ q̄ mō eēt talis q̄lis son⁹ p̄cedēs nō erat. a nobis deberet p̄cipi ex eo q̄ audire talē nō essem⁹ assueti. ¶ 2. qz bñ p̄cipim⁹ sonos minores. q̄ magis debemus p̄cipere illos. ¶ Tertio. qz talis son⁹ ē ita magn⁹ q̄ destrueret oīa ista hic iferius. ¶ Quarto maxime destrueret organū auditus. cū excellēs sensibile cor̄rupt̄ sensū. imob̄n̄ miores soni q̄ eēt illi sūt destructiui organi auditus. ergo magis illi. ¶ Quinto arguitur q̄ idē ex causis soni. qz ibi nō sit violēta fricatio. ex eo q̄ corpa celestia sūt simplr̄ plana et leuia. et tñ violenta fricatio requiritur ad hoc q̄ corpa suo motu causent sonū.

Quantum ad scōm pono vnicā r̄sonē n̄salem ad q̄onē fm̄ opionē ari. q̄ corpa celestia in mūdo nō faciūt sonū. pbatur. nā frustra eēt ibi talis sonus. ex quo toto tpe eterno tal̄ son⁹ nō audiretur. pbatur etiā p̄ rōnes ip̄obātes opionē recitatā.

Tunc ad rōnes. ad p̄mā dico q̄ licet corpora celestia sint corpora magna et solida. tñ nō est ibi aliqua percussio vel expulsio aeris q̄ regitur ad sonū. Et si dicatur q̄ talis expulsio aeris solū regitur ad multiplicadū spēs et non ad generationē soni. hoc nō valet. qz sic ego possum dicere otimili rōne q̄ in quolibet corpe quiescente esset son⁹ sed non audiretur. qz tale corpus gescens nō moueret aere. ppe se motu tremoris q̄ quidem tremor requiritur ad hoc q̄ sonus audiat̄ p̄ speciem suam multiplica

tā p̄ aerem sic tremētem. ¶ Ad secundā nego q̄ vnus orbis rapit violenter alium. vnde ibi non est aliquis raptus vnus orbis p̄ aliū. ex eo q̄ corpora celestia sunt lenia fm̄ eoz superficies in tantū q̄ ibi deficit illud quo vnus orbis posset se tenere ad aliū quo vnus rapet aliū. ¶ Ad tertiāz dico q̄ vey ē q̄ mot⁹ pp̄ sui velocitatez causet sonū. dū tñ ibi ēt ad sint alia req̄sita ad gnationem soni. sicut fricatio aeris. expulsio et otimilia. sed illa deficiūt i motu corporū celestiu. ¶ Ad quartā dico q̄ illi boni antiq̄ p̄res fuerūt illius opionis. ari. at fuit alteri⁹. Et sic ē finis q̄onis.

Celeriozem eniz eē maio:is circuli velocitatē rationabile eozū qui circa idem centruz colloca toruz: sicut enim i alijs maius corpus velocius fertur propria latione: sic et in circularibus etc. Textu otmenti quadragesimi sexti.

Questio XVII.

Decimum p̄posito: erat. vtrum orbis inferiozes planetarū velocius debeant moueri motibus p̄p̄yis q̄ orbis supiozes. vt verbi gra orbis iouis velocius debeat moueri motu p̄prio q̄ orbis saturni. et orbis martis velocius q̄ orbis iouis. et sic otsequēter. Et arguitur p̄ q̄ nō. nā p̄mū mobile. s. orbis sup̄m⁹ velocissime mouet̄ motu p̄po. s. ab oriēte i occidētē sup̄ polis mūdi. qd̄ nō eēt nisi velocissime moueri seu velociter moueri argueret p̄fectioez i orbibus celestib⁹. Tūc sic. quāto orbis sūt supiozes tāto sunt nobiliozes. et quāto sūt nobiliozes tāto veloci⁹ debēt moueri motib⁹ p̄p̄yis. q̄ orbis planetaz supiozes velocius debēt moueri motib⁹ p̄p̄yis q̄ orbis iferiozes. et p̄ otis orbis saturni veloci⁹ mouet̄ vel deberet moueri motu p̄prio q̄ orbis iouis. cui⁹ opp⁹ q̄rit qd̄. ¶ 2. de orbib⁹ celestibus. v̄ eē imaginādum proportionaliter sicut d̄ corporib⁹ ifra speram lune. sed sic est de corporibus in fra speraz lune. q̄ maiora veloci⁹ mouēt̄ur. patet hoc. nam equ⁹ veloci⁹ mouetur q̄ formica. et magn⁹ lapis veloci⁹ mouetur vel descēdit q̄ puus. q̄ s̄tr̄ videt̄ q̄ orbis maiores debeant moueri veloci⁹. sed hi sūt orbis supiozes. q̄ etc. ¶ 3. spere mercury et veneris sūt iferiozes spa solis. et tñ nō mouēt̄ur veloci⁹. nā ille tres spere eq̄le tps̄ apponūt̄ ad p̄ficiēdū suas circuitiones. s. vñū annū. ergo nō ē v̄r vey q̄ orbis iferiozes velocius mouēt̄ur motibus propriis q̄ supiozes.

Oppositum vult Aristo. et aly astrologi. q̄ dicūt saturnū cōplere suā circulationē motu p̄prio in lōgiori tēpore q̄ iupiter. et iupiter in lōgiori tēpore q̄ mars. et mars in longiori tpe q̄ sol. ex quo sequitur q̄ spere iferiozes velocius cōplēt̄ suas circulations q̄ supiozes. cū iupiter sit sub saturno. et mars sub ioue. et sol sub marte. ¶ Pro ista q̄one sit p̄ma otlo ista. q̄ ista cōnā nō valet. orbis iouis citi⁹ p̄ficit suā circuitionē q̄ orbis saturni q̄ orbis iouis velocius mouet̄ q̄ orbis saturni. p̄bat̄ ex eo q̄ penes aliud mēsurat̄ et coḡscit̄ velocitas circuitionis. et penes aliud velocitas mot⁹. vñ si orbis saturni q̄tū ad suā magnitudinē h̄ret se in eadē p̄portioe ad magnitudinē orbis iouis in q̄ se h̄z tps̄ in quo saturn⁹ facit vnā circuitionē ad tps̄ i q̄ iupiter facit vnā: iupiter posset suā circuitionē facere i minori tpe q̄ saturn⁹. et tñ eq̄ velociter mouerent̄. v̄ adhuc iupiter tardi⁹ moueret̄ saturno. nā si iupiter duas faceret circuitioes iteri q̄ saturn⁹ faceret vnā. adhuc iupiter nō tñ pertrāsiret de spacio sicut saturn⁹ in faciēdo vnā. et ideo bene stat orbis planetaz inaequaliter circuire centru motibus p̄p̄yis. et tamē eque velocius moueri. vel adhuc orbē illū velocius moueri qui tardi⁹ cōplet suā circuitionē. et ideo magna ē differētia iter moueri velocius. et circuire veloci⁹. nā p̄tes circūferētiales alicuius circuli moti circa

cetrū suū quiescēs mouētur veloci⁹ q̄ partes cētrales. ⁊ ta
mē nō circūit velocius. ¶ 2^a cōclusio. aliqui orbes iferio
res aliquib⁹ orbib⁹ superioribus veloci⁹ p̄lent suas circui
tiones motib⁹ pp̄ys. p̄. nā docet experientia iouē citi⁹ cir
cuire cetrū mundi cūdo de signo i signū q̄ saturnū. ⁊ mars
circuit citi⁹ iouē. ⁊ sol citi⁹ marte. ⁊ luna citi⁹ sole. ¶ 3^a cō
clusio. nō ōz q̄ quāto orbes planetaz sunt inferiorēs tāto
veloci⁹ p̄leant suas circuitiones: ⁊ semper itelligit de mo
tib⁹ pp̄ys. p̄. de venere ⁊ de mercurio q̄ sunt iferiores so
le. ⁊ tamē nō p̄let suas circuitiones tardius. ⁊ si modico
tardius vel veloci⁹. hoc tamē nō est secundū illaz p̄portio
nē secundū quā sunt iferiores. ¶ Sed iuxta istā p̄bationē
est sciēdum q̄ aliqui posuerūt sole ⁊ mercuriū ⁊ venere
in codē orbe. s̄z diuersitates apparētes in eoz motibus sal
uabāt ex hoc q̄ posuerunt solē non habere epiciclū in illo
orbe. sed mercuriū habere vnū epiciclū. ⁊ venere vnum
aliū. ¶ Sed p̄tra istud. q̄ ven⁹ sit sub sole ⁊ mercurius sit
sub venere arguitur p̄. q̄ cū sol sit fons caloris ⁊ luminis ⁊
regula omniū planetaz ad modū cordis d̄z esse in medio
eoz. ⁊ hec ē snia p̄holomei ⁊ alfragani ceteroz q̄s exptoz
in astrologia. ¶ Scō q̄ maior diuersitas aspectus rep̄it
in mercurio q̄ in venere. ⁊ maior in venere q̄ in sole. ⁊ hoc
ipsis se h̄ntibus vniformiter ad cēnit capitis ⁊ ad quēlibet
p̄ctū orizontis. Ubi aut ceteris paribus maior est aspect⁹
diuersitas ibi est maior ad terrā p̄pinq̄uitas. ¶ De ea at
quare orbes inferiorēs orbib⁹ supioribus suas cōpleant cir
cuitiones velocius sunt opinionēs. ¶ Prima est opinio q̄
imaginat q̄ hoc sit p̄pter maioritātē resistentiē. Vñ q̄z or
bes planetaz mouētur plib⁹ motibus. s̄. motu diurno ⁊ mo
tu in obliquo circulo. ⁊ q̄z mot⁹ diurn⁹ maiorē h̄z virtutem
in orbib⁹ supiorib⁹ q̄ inferiorib⁹. iō magis retardat motū
orbū supior⁹ q̄ inferior⁹. ⁊ maiorē ibi facit resistentiā q̄
faciat in orbibus inferiorib⁹. p̄pter hoc q̄ mot⁹ diurnus et
mot⁹ orbū planetaz in obliq̄ circulo sūt ad diuersas d̄rias
p̄nis. q̄ aut motus diurnus maiorē faciat resistentiā i or
bibus planetarum supioribus q̄ inferiorib⁹. vñ eē eo q̄ or
bes planetarū supiores sūt p̄pinq̄iores p̄mo mobili q̄d ex
se mouetur motu diurno. ⁊ suo motu mouet alios orbes ife
riores cōsimili motu. ¶ Sed breuiter istud non p̄t stare
q̄ i celo nō est aliqua talis resistentia seu ipedimētum. nā il
la esset rōne contrarietatis vel strarie inclinationis. mō in
celo nō videt esse talis strarietas. Et ex alio. nā p̄us p̄ba
tum ē motū circulari nō esse aliū motū strariū. ⁊ per p̄ns
mot⁹ diurnus motū planetaz i obliquo circulo nō ē con
trari⁹. nec resistēs nec ipediens aliquo mō motū planetaz
pp̄rius. ¶ Alia opinio imaginat q̄ causa q̄ orbes plane
taz superiores tardius p̄lent suas circuitiones est p̄pter
magnitudinē orbū. Unde nō obstat q̄ itelligētie orbūz
superiorū sunt maioris virtutis ⁊ maioris p̄fectionis q̄ i
telligētie orbū iferiorū. tñ q̄z habēt reuoluere orbes mul
to maiorēs q̄ sint orbes planetaz iferiorū ide est q̄ reuol
uūt eos tardi⁹. vbi gratia. itelligētia orbis saturni est mul
tum maioris p̄fectionis q̄ itelligētia orbis lune. Et ideo
bene cederē si orbis saturni esset ita paruus sicut orbis lu
ne q̄ sua itelligētia multum citius ipsum reuolueret q̄
reuoluat orbis lune. Et etiāz si orbis saturni haberet cōsi
milē p̄portionem in magnitudine ad orbē lune quales ha
bet p̄portionē itelligētia orbis saturni in perfectione
ad itelligētia orbis lune. tūc eque veloci⁹ p̄cise orbis
saturni ⁊ orbis lune reuoluerent. Sed q̄z orbis saturni ad
orbē lune multo maiorē habet p̄portionem i magnitudi
ne q̄z habeat itelligētia orbis saturni ad itelligētia
orbis lune i perfectione. inde est q̄ multo tardius reuolu
tur orbis saturni q̄z orbis lune. ⁊ hoc motu pp̄prio. non ob
stante q̄ sua itelligētia est maioris p̄fectionis q̄ intelli
gētia orbis lune. ita q̄ finaliter ista opinio imaginatur cau

fas questionis p̄p̄osite. scilicet q̄ vnus orbis planete reuol
uit tardius ⁊ alter velocius esse determinatū excessum in
telligētiarum iuicem in vigore. Obinando adiuicem magni
tudines mobilius ⁊ velocitates circulationū. cum enim vñ⁹
itelligētie mouentis sic terminata ipsa nō moueret quā
tūcumq̄ mobile nec quacūq̄ velocitate. licet nulla cēt res
sistentia. q̄d p̄z in simili de lucido finite potētie q̄d nō illumi
nat dyaphanum in infinitum licet nō sit resistentia in ipso
dyafano. ita ē in p̄posito imaginandum est. s̄z in orbib⁹
nō sit resistentia ad itelligētiā mouentē. tamen quia
sunt finite potētie non mouēt orbes quātumcūq̄z magnos
q̄taciūq̄z velocitate motu reuolutiōis ⁊ circuitiōis. ¶ De
orbib⁹ aut solis. veneris ⁊ mercurii. qui eque veloci⁹ re
uoluūt. dico q̄ hoc est p̄pter hoc q̄ ibi eadē est p̄portio
p̄fectiōis itelligētiāz adiuicē: qualis est p̄portio ma
gnitudinum suoz orbū adiuicē quos mouēt. ita q̄ q̄lem
p̄portionē habet orbis solis ad orbē veneris i magnitudie
talē ē p̄portionē h̄z itelligētia orbis solis ad itelligētia
orbis veneris i p̄fectiōe. ⁊ iō ita cito sicut itelligētia solis re
uoluit suū orbē magnū: itelligētia veneris minoris p̄fectiō
nis reuoluit suū orbē minoris magnitudinis. ⁊ mercurius
sū suū. Sed q̄z quātū ad alios orbes planetaz nō ē p̄silis
p̄portio p̄fectiōis itelligētiāz adiuicē q̄lis est p̄portio
magnitudinū orbū adiuicem. inde est q̄ illi orbes a suis
itelligētiis dissimiliter reuoluūt.

Ad rōnes. prime due bñ probāt q̄ orbes planetaz
supior⁹ mouētur veloci⁹ q̄ iferior⁹. s̄z pp̄
hoc nō ōz q̄ reuoluāt ⁊ circūat veloci⁹. vnde si cēt duo
hoies. s̄. for. ⁊ plo. ⁊ for. deberet circuire ecclesiāz n̄re d̄ne. ⁊
plo villā parisiēsem: possibile eēt plonē i centuplo veloci⁹
moueri q̄z for. ⁊ tñ for. citi⁹ cōpleret suā circuitōēz q̄z plo
De 3ª rōne q̄d sit dicēdū p̄z ex q̄one. Et sic finitur q̄d.

¶ Paucioribus enīz sol ⁊ luna mouentur moti
bus q̄ erraticozum astroz quedam ⁊c. Textu
cōmēti seragefimi. **Questio XVIII.**

Ad decimū p̄positoꝝ erat. vtrum
sol ⁊ luna pauciorib⁹ de
beāt moueri motibus q̄ aly planete. Et ar
guitur primo q̄ nō. q̄ naturalia debēt esse
rōnabiliter ordinata. ⁊ q̄ sup̄ma s̄pera vno
solo motu mouetur. rōnabile ē q̄ s̄pera quā
to sūt sibi p̄pinq̄ozes tāto pauciorib⁹ mo
ueant motib⁹ ⁊ ideo videt q̄ s̄pera imēdiate post sup̄emā
debeat moueri duob⁹ motibus. ⁊ 3ª tribus. ⁊ 4ª quatuor.
⁊ sic vltēri. ⁊ si ē sic tūc s̄pera solis plurib⁹ mouet motibus
q̄ s̄pera martis. ⁊ similiter q̄ s̄pera iouis. ⁊ sic vltēri⁹ ascen
dedo. istā rōnem facit Ari. i littera. ¶ 2ª cozpus nobili⁹ plu
res debet h̄re operationes. vñ homo plures h̄z opationes
q̄ brutū. ⁊ brutū plures q̄ planta. s̄z sol ē nobilioꝝ planeta
q̄ venus ⁊ mercurius. ergo etiā debet habere plures motus
q̄ habeat ven⁹ ⁊ mercurius.

Oppositum vult Ari. ⁊ s̄l̄ astrologi.
De ista q̄one quātū ad q̄z ē. nō dubitat i p̄posito. imo
p̄supponit q̄ sol ⁊ luna pauciorib⁹ mouent i mo
tibus q̄ aly planete. hoc p̄supposito dubitat pp̄ q̄d ita sit.
Istā dubitatōēz nitit̄ soluere Ari. i l̄ra. ⁊ ē p̄silis dubitatio
huic. cū p̄nceps beāt paucā actiōēz q̄re q̄ sūt sibi p̄ping s̄c̄.
p̄positi vel balliui h̄nt valde mltiplices actiōes: ⁊ itēz bur
genses q̄ sūt remoti⁹ ab ipō h̄nt paucioꝝ actiōes. i hoc. n.
nō vñ eē ordo ueniēs. Et ita i celestib⁹. Cōs̄l̄r dubitat cū
p̄zimum mobile habeat vnicam actionem siue vnicū mo
tum. quō erit q̄ saturnus iuppiter ⁊ mars qui post sequū
tur: habent plures. ⁊ sol qui postea sequitur habet paucos
⁊ venus ⁊ mercurius qui solē sequitur habēt plures. ⁊ itēz
luna habet paucos. hoc videtur esse valde mirabile cū nō

appareat hic aliqua ordinatio: Aristo. soluit omnia illa per ordinem omnium ad unum finem ultimum. quem finem optime se habens attingit cum paucis actionibus. non autem optime se habens cum pluri actione. Alter autem non potest ad illum finem attingere attingeret ad unum finem inferiorum. quod tamen est ordinatus et deserviens ad illum finem principale. et tunc ad illum finem inferiorum attingendum non indiget nisi paucis actionibus. sed alter sequens ad eundem finem attingendum pluri indiget actione. et sic in multis alijs. **Contra** vero de principe et ballivo et burgensibus. princeps enim et ballivi intendunt eodem bonum populi: ad quem finem princeps attingit cum paucis actionibus. scilicet consulendo et precipiendo. sed ballivi et propositi ad illum finem attingendum indigent pluribus actionibus. sed postea unus burgensis qui remotior est a principe non attingit illum finem nec intendit: imo intendit unum finem inferiorum. scilicet divitias et regimine proprie domus. qui tamen finis subordinata fini primo: ad quem tendit princeps cum ballivo. quod ex divitiis et bono regimine bonorum partialiter resultat bonum commune civitatis. **Ad** burgensis siue prefamilias et filij sui et alij principales sui servitores omnes ad eundem finem intendunt. scilicet ad commune profectum domus: et ad illum finem attingendum prefamilias pauca vtriusque actione. scilicet consulendo et precipiendo. sed filij etiam ad hoc pluribus vtriusque actionibus. et servitores principales adhuc pluribus. Postea magis recedendo venit coquus et pistos qui non intendunt ad eodem bonum domus. sed gliber eorum intendit quoddam partiale bonum. quod indiget multa actione. Sic imaginandum de intelligentibus hominibus. brutis. et plantis. homines enim et intelligentes tendunt ad contemplationem divinam. scilicet intelligentie cum sint perfectiores attingunt ad hoc per suas essentias sine actione eis inherente. sed homo qui est remotior a perfectione indiget ad hoc multis actionibus vtriusque dictum finem attingat. bruta autem ad hoc non intendunt: sed ad aliquid multo minus. scilicet ad cognitionem sensitivam. ad quam non indiget tanta actione sicut homo ad intelligere. et tunc vtriusque parte non attingentes ad sensationem etiam pauca indigent actione. Ita sicut de corporibus supercelestibus est imaginandum. et hoc facit ad propositum. nam supponendum est quod corpora celestia ordinantur ad regimen huius mundi inferioris sed differenter. quod spera stellata cum saturno iove et marte habent proprietatem super eam et durationem reipsum et bonam habitudinem earum. et ad hoc sequendum spera stellata propter eorum nobilitatem perficit suum officium uno motu. multe enim stelle plus operantur per unum motum quam una stella per multos. et ita tres dicti planete ad suum finem intentum sequendum indigent iam pluribus motibus. scilicet sol venus et mercurius dictum finem non sunt intendentes. scilicet unum alium. quod eorum influentia est super motum et mutationes reipsum que est inferior sine primo. et illum finem attingit sol pauca actione. venus autem et mercurius cum sint inferiores sole ad hoc indigent pluri actione. unde est luna que ad illum finem non intendit. scilicet ad alium inferiorum. scilicet ad disponendum mare in istis inferioribus ad hunc recipiendum influentias aliarum stellarum. et ad illum finem attingendum non indiget multa actione. Ex his per responsio ad questionem. scilicet sol et luna debent moveri paucioribus motibus quam alij planete. causa huius patet ex his que dicta sunt.

Ad rationes Ad primam. illa bene prederet si omnes planete suis motibus ad eundem finem intenderent ut pervenirent. scilicet quod omnes orbis super solem intendunt ad unum finem. et sol cum venere et mercurio intendunt ad alium. et luna ad alium. non oportet tale esse ordinem in multitudine motuum qualis est ordo in situ orbium. **Ad secundam.** nego quod corpus nobilius debeat habere plures operationes in attingendo eundem finem. imo dico quod pauciores. hinc tamen concedo quod assignato uno corpore tendente ad unum finem. et uno alio tendente ad unum alium. verbi gratia sicut homo et bruto. bene est possibile iter ista corpora corporum nobiliorum habere plures operationes. et non mirum quod tendit in finem nobiliorum. Et sic est finis questionis.

Ad hanc autem sub circularis corporis spera exi

stentem necesse est lata illa incallescere. Et hac maxime cui sol extat infusus. Propter quod approximante ipso et oriente: et super nos existere generatur calor. et cetera. Textu commentum quadragesimi secundum.

Questio XIX.

Decimum propositum erat. Utrum spera solis p suum motum magis calefaciat ista inferiora quam alie spera. Et videtur quod non: motus calorem sicut ostendit Aristoteles per meteororum. ergo motus velocior videtur causare maiorem calorem. sed primum mobile velocius movetur quam spera solis. ergo per suum motum maiorem videtur care calorem in istis inferioribus quam spera solis.

Secundo spera solis non potest causare calorem in istis inferioribus. ergo quod falsa. Nota est de se. animus probatur. nam dato quod posset. tunc spera solis potest esse calida. sed hoc est falsum ex eo quod orbis celestes non sunt susceptivi qualitate alterationis disponendi ad corruptionem: de numero quorum est caliditas. **3o.** si sic vel hoc esset immediate vel mediate. non immediate. per hoc. quod spera solis non tangit ista inferiora. si mediate hoc esset mediatis alijs speris intermedys iter ista inferiora et sole. sed probatur quod non. quod si calefaceret ista inferiora mediatis illis speris hoc esset agendo aliquid in illas speras. sed non apparet quod spera solis aliquid agat in spera lune. quod vel hoc esset motus localis. vel aliqua qualitas. non potest dici primum. quod nullus motus localis qui est in orbe lune agit in spera solis sed ab intelligentia orbi lune appropinquata vltra primo mobili vel ab orbe celesti sibi immediato. nec etiam potest dici quod spera solis agit in spera lune aliqua qualitate per suum motum. non enim agit in ipsa caliditate ex eo quod spera lune non est calefacibilis. Si autem agat in eam lumem de se non agit in proposito. quod non quirit nisi de actione per motum localem. modo equaliter spera solis ageret in spera lune. et ista inferiora si quiesceret sic modo cum movetur. **4o** motus non calefacit nisi disgregando vel alterando. scilicet motus spera solis. et sicut cuiuscumque orbis celestis non disgregat nec alterat ista inferiora. quod per se terra aqua et aere nobis pinguis. quod sepe videmus oia ista esse in tranquillitate magna et gere non obstantem continue celum moveat: nec potest dici quod celum disgreget per suum motum spera ignis sibi iuncta. nam illa movetur sicut cum celo motu diurno. sic ostendit Aristoteles per meteororum. modo illud quod movetur sicut cum alio non disgregat ab ipso. sic per se de hominibus extrahit in navi. quod cum movetur ad motum navis non disgregatur per ipsam. **5o** si spera solis ageret in ista inferiora per suum motum maiorem caliditate quam alie spera. vel per rationem sue magnitudinis. vel eadem rationem velocitatis sui motus. vel rationem pinguitatis ad nos. vel dicitur quod hoc eadem rationem lucis solis. Si dicatur primum hoc non valet. quod tunc maiores spera spera solis que sunt super sole maiorem deberent generare calorem in istis inferioribus quam spera solis. et hoc propositum. Si dicatur 2o hoc item non valet. quod tunc primum mobile cum velocius moveatur spera solis: et sicut spera lune maiorem deberet care calorem in istis inferioribus quam spera solis. **Si** dicatur 3o hoc item non valet. quod tunc spera lune cum sit nobis pinguis quam spera solis deberet nos plus calefacere per suum motum quam spera solis. Si dicatur ultimum hoc non est ad propositum. quod non quirit in proposito de actione celi per lumem vel lucem. scilicet solum de actione celi per motum localem.

In oppositum Videtur esse Aristoteles hic et in meteororum. et etiam est auctoritas auctoritatis astronomorum. et est experientia. **In** ista questione est supponendum quod res sit motus localis. scilicet hoc pertinet ad 3o philosophorum. Sicut hic supponendum est quod motus localis calefacit. scilicet hoc pertinet ad primum philosophorum meteororum. Et ideo istis dimissis et presuppositis videndum est de questione.

Pro quo pono ista rationem contra cessam. quod celum agit in ista inferiora per suum motum localem. per hoc. quod suo motu trahit seculum spera ignis et aere superiorum et ignem igni. cuius signum est. nam aliter comete et impressiones generantur in suprema

regione aeris non mouerentur circulariter circa terram nisi mouerentur sic ad motum continentis. s. aeris. cuius tñ oppositum sepe visum est. imo de quibusdam cometis visum est sicut dicunt auctores quod mouebantur de oriente ad occidentem. et occidebant sicut sol. et de mane oriebatur sicut sol. **Secunda** de celo. celum non agit in ista inferiora caliditate per suum motum ratione disgregationis facte in istis inferioribus propter motum celi. propter hoc ex eo quod propter motum celi ista inferiora non disgregantur sicut arguebatur per quartam rationem ante oppositum. **Tertia** de celo. celum per suum motum localem agit in ista inferiora caliditate frigiditate humiditate et siccitate. ea ratione. quod per ipsa celum per suum motum applicatur in istis inferioribus planete et stelle agentes in ea modo caliditate modo frigiditate modo humiditate modo siccitate. **Quarta** de celo rationis ad rationem. spera solis per suum motum magis calefacit ista inferiora quam alie spera. probatur. quod motus spera solis applicat nobis planetam. s. solem: qui est magis calefactiuus istorum inferiorum quam alie planete. et hoc caliditate pullulatiua et viuificatiua istorum inferiorum. quod bene patet ex hoc. quod cum sol ingreditur primum punctum arietis et incipit accedere versus zenit capitis nostri. aues incipiunt cantare. et cuncta vegetalia pullulare plus quam ante. **Sed** diceret. hoc equaliter faceret spera solis si non moueret. sed quiesceret. **Respondetur** primo quod non. nam si spera solis quiesceret tunc inferiora quibus esset prius omnino suo calore destrueret et consummeret. et calore ipsa destruentem non viuificantem induceret. illud quod dictum est intelligitur de calore viuificatiuo et generatiuo quibus inducit in ista inferiora per motum spera solis plus quam per motum aliarum sperarum modo quo dictum est. **Juxta** istas rationes dubitatur de modo per quem modum sol agit in ista inferiora caliditate. **Ad** quod respondetur quod isto modo quod ipse sol agit in speras inferiores non caliditate. quod non sunt calefactibiles. sed aliqua alia qualitate. puta influentia seu qualitate non sensibilis. que etiam agit in ista inferiora. et talis qualitas licet producat in ista inferiora caliditate. tamen non producit caliditate in speris infra solem. et hoc est bene possibile. nam ista inferiora sunt disposita ad recipiendum caliditate. orbis autem celestes non. Et est simile de hoc. nam magnes attrahit ferrum. et tamen non attrahit aerem intermedium. quod natura aeris non est ad hoc disposita sicut nam ferri. et ideo licet tale qualitate quale agit in ferrum agit in aerem: cum non possit agere in remotum nisi prius agit in persequenti. tamen talis qualitas operatur aliquid in ferrum. s. motum ferri ad magnetem. quod non operatur in aerem intermedium. sic recte est in proposito de influentia multiplicata a sole per speras celestes sub sole ad ista inferiora. talis enim qualitas seu influentia licet agit calorem in istis inferioribus: non tamen in celestibus. et hoc totum puenit propter dispositiones et indispositiones recipientium talem qualitate seu tale influentia. **Consimili** modo dicatur de modo agendi aliorum planetarum in ista inferiora quorum aliqui agunt in ista inferiora humiditate aliquid siccitate aliquid frigiditate.

Ad rationes Ad primam illa bene probatur quod spera solis non magis calefaceret ista inferiora per suum motum ratione disgregationis facte in istis inferioribus propter motum spera solis. et hoc bene dicitur sicut dictum est. cum quo tamen stat quod motus spera solis plus calefacit ista inferiora propter hoc. quod corpus plus calefactiuum. s. corpus solare applicat istis inferioribus. **Ad** secundam illa bene probatur quod spera solis et similiter sol non est calidus formaliter sicut est ignis vel aliquid tale. tamen cum hoc bene stat quod est productiuus caloris in istis inferioribus modo quo dictum est. per suam influentiam. **Ad** tertiam dico. quod hoc est mediate. s. mediatis orbibus inferioribus agendo in ipsos talem qualitate et etiam per ex dictis in ratione. **Ad** quartam illa vadit pro secunda ratione. **Ad** quintam dico. quod propter nullum istorum solum. sed propter hoc sic dictum est in questione quod per motum orbis ipsius solis applicat istis inferioribus corpus solare magis calefactiuum istorum inferiorum calore viuificatiuo quam per motum

alicuius alterius orbis. qui quidem calor viuificatiuus in istis inferioribus non fieret sine motu orbis solis. sicut iam in questione dicebatur.

Quoniam quidem igitur neque utraque moueri rationabile: neque astrum solum relinquere circulos quidem moueri: astra autem quiescere etc. **Textus** metri quadragessimisexti **Questio** XX.

Decimumtertium propositorum erat. utrum stelle

le moueantur per se: vel moueantur solum ad motum sui orbis. arguitur quod per se. quod corpora simplicia debentur aliquo motu simpliciter per suam naturam. sicut dictum est primo huius. et per rationem debetur ei aliquis motus per se. quod enim inest

alicui per suam naturam inest ei per se. sed stelle seu astra sunt corpora simplicia. igitur etc. **Secundo** stelle apparent moueri de oriente ad occidentem. aut ergo sic mouentur naturaliter aut violenter. si naturaliter tunc per se. et si violenter hoc est falsum. quod in corporibus supercelestibus non est aliquid violentum. **Tertio** sol habet aliquem motum per se quod debetur ei ultra motum sui orbis. ergo similiter alie stelle. sequentia tenet: nam videtur esse consimilis ratio utrobique. ante probatur. primo. quod sol de mane cum oritur apparet moueri motu saltationis. **Secundo**. nam quando sol fortiter aspicitur apparet rotari et moueri circa centrum proprium. **Tertio**. nam quando radius solis transit per paruum foramen bene longe. tunc videtur scintillare. ac si sol iret retrocedendo. **Quarto** ad principale. nam quilibet stella que non est planeta cum aspicitur apparet scintillare et per se moueri. **Quinto**. nam secundum Aristotem. quilibet stella est spherica. modo motus spherice debet esse sphericus circa centrum proprium. sicut patet de motibus orbium celestium. **Sexto** luna habet spatiale motum circa suum centrum in epicyclo. ergo videtur quod similiter alie stelle debent moueri circa sua centra propria. sequentia tamen. nam videtur esse similis ratio hic et ibi. ante probatur quod cum luna moueatur ad motum sui epicycli. et sit aliquando in superiori parte epicycli. aliquando in inferiori. oportet quod macula que apparet in luna aliquando apparet euerisa nisi luna moueretur circa centrum proprium motu opposito. s. contra motum epicycli. unde aliter non videtur bene posse saluari lunam habere epicyclum et maculam que apparet in luna semper consimili modo nobis apparere nisi dicto modo ponere luna moueri. per se circa suum centrum proprium.

Oppositum vult Ari. **In** ista ratione priore ponende sunt alique distinctiones. Deinde conclusiones ad questum.

Prima distinctio. stellam moueri per se potest intelligi dupliciter. vno modo per se. quod per suam naturam licet cum orbe et ad motum orbis sicut pars ad motum totius vel contentum in aliquo ad motum sui continentis. alio modo potest intelligi quod stelle mouentur per se. id est solitarie. quod non ad motum orbis vel non solum ad motum orbis. sed aliquid motum quod inest eis ex parte eorum propria. **2^a** distinctio. stellas moueri per se hoc est solitarie non ad motum orbis potest intelligi dupliciter. vno modo ab oriente ad occidentem. non tanquam de late ab orbe: sed diuidentes orbem sicut quis cum volat per aerem. vel piscis cum natat in aqua. Alio modo per se. id est solitarie circa centra eorum propria. qui motus potest vocari motus girationis vel volutationis.

Tunc sit prima de celo. nullum astrum mouetur per se hoc est solitarie in orbe ab oriente ad occidentem diuidendo orbem sicut avis volans per aerem diuidit aerem. et piscis natans per aquam diuidit aquam. probatur. primo quod tunc celum esset diuisibile et scissibile. et per consequens corruptibile. cum diuisibilitas disponat ad corruptionem. sed ratio est falsum. **2^a**. si stelle sic mouentur per se tunc stelle circa polos habentes describere minores circulos citius perficerent suas circuitiones quam stelle circa equinoctiale que habent describere maiores. et sic stelle

Te nō manerēt fixē eqli ab Inuicē distātes: cuius opposituz manifeste apparet: saltem de stellis que non sunt planete.
Tertio. si stelle sic mouerent per se diuidētes orbes i q bus eēt. tunc stelle idigerent organis ad talē motuz. vt pedibus vel alis vel huiusmodi. q̄ in eis non iueniunt. cuz sint sperice figure. **C** S̄ iuxta istā rōnem forte aligs instaret. z diceret q̄ hoc nō oportet. qz graue descendit de loco ad locum sine talib⁹ instrumentis seu organis. **R**espondet. q̄ est difficile hic z ibi. qz graue descendit deorsum ex eo. qz per suā naturā determinat sibi illū locū si non sit alibi violente detentū. s̄ astz non magis determinat sibi locū i oriente q̄ in occidentē. modo q̄ est indifferens ad diuersa loca indiget talib⁹ organis. **S**c̄da cōclusio. nullum astrū pter lunam mouetur p se circa centrū suum p̄prium. p̄batur. p̄zo quo supponit q̄ quodlibet astrū pter lunā sit vniforme per totum. sic q̄ vna eius pars apta nata est causare oēm cōsimilē influentiā in istis inferioribus qualē alia. **U**lterius supponit q̄ mot⁹ q̄ fiunt in supioribus corporib⁹ sicut in corporibus celestibus sūt ppter diuersas influentias causandas in ista inferiora: **T**ūc arguit sic. si astra mouerent per se motu volutationis circa centra eoz. p̄pria tunc motus fieret ppter diuersas influētias cādas in ista inferiora. patet per sc̄dam suppositionē. sed hoc nō. naz ex tali motu volutationis astri nō causaret diuersa influentia in ista inferiora. ppter hoc q̄ q̄dlibet astz excepta luna est vniforme per totū sicut dixit p̄ma suppositio. z iō si aliqd astrū vertit iā vnāz sui partē ad nos z postea aliā verteret ad nos. non ppter hoc causaret in nob̄ aliā z aliāz influentiā: sed semper cōsimilē. ppter similitudinem nature suāz partiuz. **T**ertia cōclusio. si luna h̄z epicyclū. tūc luna mouet per se circa centrū suū p̄prium z tra motum quo mouet in circūferentia epicyclis. p̄batur. qz aliter nō posset saluari sicut p̄i⁹ arguebat: qn̄ illa macula que apparet in luna aliquādo apparet euerfa. sic. s. q̄ si modo apparet caput supra: z pedes infra. postea apparet pedes supra: z caput infra. modo p̄sequēs est falsum. **E**t si dicatur. talis motus lune circa centrū p̄prium videtur esse frustra. cuz ex tali motu non pueniat aliqua diuersitas influentiē in ista inferiora. cum luna cōsistat videatur isfluere s̄m vnāz ei⁹ partē in ista inferiora sicut s̄m aliā. cum luna videatur eē vniformis nature per totū. **R**espondet q̄ imo talis motus lune nō est frustra. nā est concedendū q̄ luna sit vniformis nature per totū sicut alia astra. vñ est valde diuersa in raritate z densitate in suis partibus. sicut postea videbit. z iō nō cōsimilr isluit sc̄dm vnāz partē sicut sc̄dm aliam. z ppter hoc talis motus lune circa centrū p̄prium non est frustra. imo vtilis ppter diuersam influentiam causandā in ista inferiora. **Q**uarta cōclusio. omnia astra mouent per se z s̄z eozum naturā ad motū orbium in qbus sunt. nam astra apparent moueri de oriente ad occidentē. s̄ hoc nō est diuidēdo orbes. sicut dixit p̄ma conclusio. ergo ōz q̄ hoc sit ad motū orbium. sed talis motus iest astris p se. z s̄m eozum naturā. ex eo q̄ astra sunt partes orbium. dicit eniz commentator q̄ stella est dēpsior pars sui orbis. modo motus naturalis toti etiā est naturalis parti. ergo zc.

Ad rationes. **A**d p̄mā dico sicut iā dicebat. q̄ stella est quedā pars orbis cui est infixa ideo nō oportet q̄ habeat motuz simplicē aliū a motu cui⁹ est pars. z adhuc si stella esset vnū corpus totale diuisuz ab orbe sufficeret q̄ moueret delata a p̄prio cōrinnente. z tunc licet nō haberet per se aliquem motū passiue. haberet tamē per se aliquem motū actiue. sc̄dm quez alteraret ista inferiora. quia adhuc stella astr isfluere in ista inferiora q̄ orbis.
Ad secundāz. illa bene p̄bat quartam cōclusionem. s. q̄ stellis debentur alig motus per se. idest secundum earum naturāz. sed non probat q̄ debeant eis alig motus per se. i. solitarie. qui non insunt eis rōne orbium. **A**d tertiam. nego

antecedēs. **A**d p̄batiōes. **A**d primam de saltatione solis. dico q̄ hoc sit ppter motū vaporū medioz qui refrangunt radios. **A**d sc̄dāz dico q̄ hoc q̄ sol appareat rotari z moueri circa centrū p̄prium cum aspicitur. est ppter debilitatē oculi. ita q̄ ob fortē lucē solis visam ab oculo cū labore spiritus missi ad oculus pro cōfortando virtutes visiuā mouent z vertunt circa arē visus. z ppter tales motum ip̄ceptum a potētia visua apparet talis mot⁹ in sole. **A**d tertiaz. de radio scintillate. dico q̄ hoc est ppter vapores positos in medio. vel ppter diuersitatē densitatis iter ignem z aerem. vbi fit quasi qdā motus inundatiōis: ppter quē motum radii solaris apparet dicto mō scintillare. z titubare. recte sic cut tremit ymbra in sūdo aq: cui⁹ superficies fluctuat z mouetur. hinc ide. **A**d quartū p̄ncipale de scintillatiōe stellarū que nō sunt planete. dico q̄ hoc est aut ppter medium. aut ppter debilitatē visus. aut ppter earū magnam distantia a visu aut ppter ista simul. **A**d q̄ntam dico. q̄ nō oportet omne corpus spericū h̄re motū p̄prium circa centrū suum. s̄z sufficit multis corporib⁹ sp̄cis moueri circulariter ad motū corporū qbus sunt infixa. z sic ē de stellis q̄ mouent circulariter ad motū orbium qbus dferunt. z hoc sufficit eis absq̄ hoc q̄ vltra hoc habeat speciales mot⁹ circa cētra p̄pria.
Ad sextā. illa vadit p̄ tertia cōclōne. z est difficile q̄tū ad B de luna z alijs astris. qz luna nō est sp̄s nāe q̄tū ad oēs suas partes sic alia astra. z ideo nō mirum si luna mouet circa centrū p̄prium ppter diuersas influētias causandas in ista inferiora. z alia astra nō. Et sic est finis questionis.

De vocatis autem astris p̄sequens vtiqz erit dicere ex quibus constat. zc. **T**erra commentū quadragesimiprimi. **Q**uestio XXX.

Anc q̄tū ad sc̄dm tractatū huius sedi li b̄z de celo z mūdo restat p̄ncipalr tractare illa que p̄cernunt partes celi minores sicut sunt astra. postq̄ tractatū est de differētis positionis in celo. z de figura celi. z de illis q̄ p̄cernūt partes celi maiores. sicut sunt orbes. z cū hoc que p̄cernūt partes celi minores. sicut sunt astra. q̄tū ad eoz motū.

Quanto ergo ad istū sc̄dōz tractatū volo q̄rere aliqua. **P**rimo vtz oia astra sint adiucē eiusdē speciei specialissime. **S**c̄do vtz oia astra alia a sole habeat lumē suū a se vel a sole. **T**ertio vtz astra p̄ suū lumē sint generatiua caloris in istis inferiorib⁹. **Q**uarto vtz macula apparet in luna perueniat ex diuersitate partium lune vel ab aliquo extrinseco.

Quanto **A**d primū. s. vtz oia astra sint eiusdē sp̄i sp̄alissime. **A**rguit p̄mo q̄ sic. oēs orbes celestes sunt eiusdē sp̄i sp̄alissime. q̄ oia astra. vñ p̄batur. qz astrū est eiusdē sp̄i cū orbe in quo est. z iō si oēs orbes sunt eiusdē sp̄i. vtiqz oia astra erunt eiusdē sp̄i. assumprū p̄bat. s. q̄ stella est eiusdē sp̄i cū orbe in quo ē. **P**rimo. naz dicit aristo. in isto sc̄do. z commentator s̄nt q̄ stella est dēpsior pars sui orbis. mō rapz z dēpsuz nō diuersificat sp̄m. **E**t cōfirmatur. qz astra z orbes eodē motu mouent nāliter. qd nō esset si eēt diuersaz sp̄ez. aīs p̄bat. qz orbes distincti magis sunt s̄ntes q̄ orbis z stella cū suo orbe: sed orbis z stella ip̄i sunt eiusdē sp̄i sicut iā p̄batū est. q̄ orbis cū orbe est eiusdē sp̄i: z nō magis duo orbes distincti sunt eiusdē sp̄i q̄ oēs s̄nt. **E**t cōfirmat hoc sc̄do. ois orbium celestium est locus idē in numero. vt p̄bat in isto sc̄do a cōmētatore i p̄bādo ecētricos s̄z illa simplicia q̄z est idē loc⁹ in numero sūt eiusdē sp̄i sp̄alissime sic dictū est p̄ hui⁹. **E**t cōfirmat **B** tertio. mot⁹ simplicis ip̄oz orbium sunt eiusdē sp̄i specialissime. q̄ z ip̄i erūt eiusdēz speciei sp̄alissime. consequentia tenet ex bis que dicta sunt p̄mo hui⁹. aīs p̄z ex eo q̄ ois mot⁹ circularis omni

motui circulari videt esse eiusdem speciei spālissime. motus autem naturales ipsorum orbium celestium sunt motus circulares. ¶ Secundo ad principale. ois ignis saltē purus est eiusdem spēi cū alio igne. et ois aer cū alio aere est eiusdem spēi. et ita sicut est in alijs corporib⁹ elemētarijs simplicibus. ergo a simili argumēto videt sic esse in corpore simplici celesti. s. in celo. q. ois portio celi cuiuslibet alia est eiusdem spēi. et magis adhuc hoc videt de celo q. de elis: cum celus sit simplicius elemētis. sed si quilibet portio celi cuius alia est eiusdem spēi. et stelle sunt quādam portiones celi sicut deductus est videt q. quilibet cū alia sit eiusdem spēi. ¶ Tertio. si stelle distinguerent cōtra se iuicem spē. tunc multo plura eēt in mūdo corpora simplicia q. quāq. distincta sūm spēm. sed hoc est falsum. nā tenet. ex eo q. valde multe sunt stelle in celo. falsitas autem patet. ex his que dicta sunt pmo huius. nam probatū est ibi q. nō sunt nisi quāq. corpora simplicia distincta scōz spēs. s. quatuor elemēta: et quāta eētia. celi. ¶ Quarto. si stelle differrent abinuicē spē. vel ēt orbis. nō oporteret ipsos moueri diuersis motib⁹ ad influendū et cāndū diuersas influētias in ista inferiora. cui⁹ tñ oppositū apparet esse verū. nā pbat. nā ad cāndū hō diuersa influētia videt sufficere diuersitas specifiā ipoz nō obstat q. oio eiusdem mouerent motib⁹. ¶ Quinto nos videm⁹ in aialib⁹ et in plātis q. illa que determinant sibi similes figuras sunt eiusdem spēi. et eōuerso. et que dissiles sunt dissiles spēi. et eōuerso. mō oēs stelle sunt similes figure: q. oēs sunt sperice. iō videt q. oēs sunt eiusdem spēi.

¶ Sexto. nā cōmentator ponit sup istō libro q. totū celū est sicut vnu aial. et sperice celestes et stelle sunt sicut mēbra. eius ideo toti celi p̄mus motor est q̄si aia. ergo totū celū sit ab illo pmo motore mouet modo quo aial mouet a sua anima. modo vnu aial et mēbra eius sunt eiusdem spēi specialissime i genere sube. q. sunt informata vna forma subali. s. aia sensitua. ergo sicut sic videt esse dicēdū de toto celo. et si sicut tā orbis q. stelle videt esse eiusdem spēi spālissime. ¶ Septimo. totale celū est vna eētia simplex. ergo nō videt esse cōpositum ex entib⁹ diuersaz spēs. et cuius sit cōpositū ex multis orbibus et multis stellis. segtur hō nō distinguit abinuicē specie. aut probat ex eo q. mouet a motore simplici. q. non pduceret nisi motum simplicē: q. mot⁹ simplex nō esset naturaliter nisi corpori simplici.

Oppositum Arguitur. quāq. sunt eiusdem spēi spālissime debet hēre similes proprietates nales. sed sic nō est de stellis. patet hoc. q. quedā stelle influunt in ista inferiora caliditatem. quedā frigiditatem. quedam humiditatem. quedā siccitatem. quedam inimicitias. quedā amicitias. et sic de alijs diuersis proprietatib⁹. que in isto mūdo inferiori iueniunt. et pueniūt a diuersis proprietatib⁹ et virtutib⁹ stellaz. tales aut diuersitates virtutū et operationū specifice videt arguere diuersitatem specifiā stellaz. ¶ Secundo. natura nō fecit sub vna spē plura idiuidua nisi ppter corruptiōnem idiuiduoz. vt saluaret spēs. iō cuius oēs stelle sint perpetue: si omnes eēt eiusdem speciei frustra eēt plēs cū spēs illa posset saluari et ppetuari in vna illarū. ¶ Tertio. illa nō sunt eiusdem spēi quoz vnum habet ex se lucem. alia autem non: sed ab alio. sed sic est de stellis. q. sol hō lucez ex se. alia aut astra capiūt lumē suū a sole. q. maxime patet de luna q. deficit a lumine. cū iter ipaz et solem ponitur terra ipediēs illustrationē lune a sole. ¶ In ista questione p̄mittenda est vna distinctio. Secundo vidēdū est vtz oēs orbis celestes iter se sint eiusdem spēi. Tertio an oēs stelle iter se sint eiusdem spēi. siue sint i diuersis orbib⁹ siue in eodē orbe. Quarto. vtz orbis sint alteri⁹ spēi ab astris que sint in ipsis.

Quantum ad p̄mū sit distinctio ista. q. aliqua dicunt eadē spē dupl̄. Uno mō. q. sunt termini significatiui sub eodē termino specifico p̄tēti in recta linea predicamētali. sicut sunt isti termini fortes. et plato. cōtēti

sub isto termino homo. Et per oppositum diuersa specie dicunt termini significatiui p̄tēti sub diuersis terminis specificis in linea predicamētali. isto mō isti termini fortes. et brunellus dicunt differre abinuicē spē. ¶ Alio mō aliqua dicunt esse eiusdem spēi. q. sunt res significate per eūdē terminū specificū. et hoc de predicamēto sube. et sic diuersa spē dicunt res significate. vel etiā significabiles p terminos differētes spē etiā exītes in predicamēto sube. Istō mō tu et ego dicimur eiusdem spēi. s. tu et brunellus diuersaz spēs. ¶ Modo sciēdū ē q. in pposito nō itendit de eisdē spē vel diuersis pmo sed scōdo mō. in quo notāter apposuit ly de predicamento sube. Nam sciēdū est q. res sunt significabiles p diuersos terminos spē. de predicamēto sube vlt de predicamēto accētis. mō ad hoc q. aliq. res sint abinuicē diuersaz spēs nō sufficit ipas eē significabiles per spēs diuersas diuersoz predicamētoz accidentiū. nā sic eadē res posset eē diuersaz spēs. imo etiam diuersoz genēz. nā eadē res puta hō. sicut forte. verbi gra. est significabilis p spēs diuersoz predicamētoz. si ipse sit magn⁹. si ipse sit alb⁹. si ipse sit fili⁹. si ipse sit sedēs. si ipse sit currens. et sic de alijs. isti enī termini sunt spēs diuersoz predicamētoz nō obstat q. p̄nt supponere p vna eadēz re. ¶ Sicut ad hō q. aliq. res dicant eiusdem spēi nō sufficit ipas esse significabiles per eūdē terminū specificū de predicamēto accētis. Nam sic hō. equ⁹. lapis. eēt eiusdem spēi spālissime. si tā homo. q. equus. q. lapis. eēt alb⁹. q. iste termin⁹ alb⁹ est vna spēs spālissima de predicamēto q̄lītatis. mō nō est falsū. ita q. finalit̄ i pposito itendit de eisdē spē vel diuersis q̄tū ad spēs de predicamento sube. s. mō q. illa dicim⁹ eē eadēz spē q. significabilia sunt p eandē spēs de predicamento sube. et illa diuersa spē que significabilia sunt per diuersas spēs seu terminos specificeos de predicamento substātie.

Quantum ad scōdū sit p̄ma dō. oēs orbis celestes et oēs stelle sūt eiusdem nature scōdū spēs in genere substātie. et etiā in gñe corporū simpliciu. patet q. diuersis motib⁹ simplicib⁹ ois corrūdere diuersas nās subales. s. tres sunt spēs diuersē motuū simplicius. s. a medio sicut est mot⁹ sursum. ad mediū sicut est mot⁹ deorsū. circa mediū sicut est mot⁹ circularis. iō segtur q. tres sūt spēs corporū simpliciu. s. graua. leuia. et celestia. et nō est vis si dicta noia nō sint de predicamēto substātie. q. nō oibus gñibus et spēbus subalternis in predicamēto substātie sunt noia iposita. vt generi p̄p̄ quo ad equū et asinū nō est ipositū nomē. nec etiā generi p̄p̄ quo ad canē et lupū. s. hō per noia accētalia circūlogmur. Ideo ponamus q. oia graua absolute sine notatione exīna significēt cōiter p hoc nomen a. et oia leuia p hoc nomen b. et oia celestia p hoc nomen c. tūc illi termini. a. b. c. eēt tres spēs diuersē de predicamēto substātie significantes oia corpora simplicia. ¶ Secundo dō. ille tres spēs. nō sunt spēs spālissime. patet hoc q. grauiū sunt due spēs. s. terra et aqua. et leuiū due. s. aer et ignis. et ita possum⁹ dicere q. cū Aristo. dixit in isto scōdo stellā eē de nā sui orbis. itellexit q. eēt secū eiusdem nature. nō scōz spēs spālissimā: s. scōz spēs subalterna distincta p̄tra spēs grauiū et leuiū. q. stelle et orbis neq. sūt graues neq. sunt leues. ¶ Tertia dō. itelligētie adinuicē sunt diuersaz spēs spālissimaz. patet hoc q. in itelligētys nō sunt aliqua accētia. Ideo itelligētie si eēt eiusdem spēi spālissime oēs eēt siles scōz virtutes et operationes q̄scūq. qd est falsum. q. sic nulla eēt ratio q̄re illū orbē moueret magis vna itelligentia q. alia. Similr nec vna eaz esset nobilior alia. Sicut sic in separatis a mā eēt plura idiuidua sub vna spē spālissima. q. ois oppo⁹ ostendit in. iz. meta. ¶ 4^a dō. orbis moti appropate a diuersis itelligētys sūt abinuicē diuersaz spēs spālissimaz. pbat. diuersaz carū sūm spēm spālissimā effectus p̄mi et imediati sunt diuersi sūm spēs spālissimā. s. sic ē q. effect⁹ p̄mi et imediati itelligētiaz i q̄cūq. gñe cām di hoc sit sunt orbis gbus itelligentie ille appropziant: ergo

cum tales intelligentie sint diuersarum specierum per pre-
cedentē dclonē. seq̄ etiā eoz effect⁹ puta orbis eē spēz di-
uersaz. ¶ 2° si nō. non posset reddi rō q̄re aliqs motor eēt
appropiat⁹ orbi sol⁹ magis q̄ ip̄e eēt appropiat⁹ orbi lune.
n. n. pōt dici q̄ sit appropiat⁹ magis vni orbi q̄ alteri rōne
accitū. nā rōnabile ē q̄ p^o r̄ imediata appropatio sit rōne
subaz. q̄ sunt pōres nāl̄r ip̄is accitib⁹. ¶ 3° si oēs orbis ce-
lestes eēt eiisdē spēi spālissime tē q̄cūq̄ itelligētia mouēs
vnu orbē posset mouere oēs. qd̄ ē falsū. nā pbat. qz si mobi-
lia sint eiisdē rōnis r̄ spālissimē. q̄cūq̄ motor posset moue-
re vnu istoz mobiliū ip̄e posset mouere altez. si eā bñ esset
sibi applicat⁹. vlt̄ saltē q̄cūq̄ posset mouere mai⁹ mobile ip̄e
posset mouere min⁹. r̄ sic itelligētia faturni posset mouere
orbē sol⁹ r̄ orbē lune. nō. n. obstaret debita applicatio. Intel-
ligētie. n. sunt sepate a magnitudine nullū hñtes sitū dter-
minatū. r̄ iō q̄z itelligētia posset eē cuilz orbi pñs. r̄ idistās.
r̄ applicata. r̄ sic frustra ponereñ tot itelligētie q̄t ponunt.
¶ 4° nō oēs orbis hñt spālissimē p̄terates nāles. q̄ nō oēs sūt
eiisdē spēi spālissime. assumptū p̄ de p̄ mobili. r̄ de sp̄is pla-
netaz. qz ista q̄i mō d̄rio hñt sua d̄tra r̄ sua sinistra. sic p̄us
dicebat. vñ ad illā p̄tē vbi est sinistra p̄mi mobil̄ ibi ē d̄xtrū
orbū planetaz. ¶ 5° si orbis nō differret abinuicē spē. tē nō
eēt ordinati nisi accitāl̄r vñ sup̄ aliū. qd̄ tñ est falsū. ¶ 6°
si oēs eēt eiisdē spēi. tūc eēt adinuicē d̄tinui. qd̄ est falsū.
qz diuersis mouent⁹ motib⁹. nā pbat. qz ad d̄tinuatōez ali-
quoz sufficit imediatio rez oio silū. sicut p̄z de cōtinuatio-
ne duaz aq̄z adinuicē. vñ nisi b̄ sufficeret posset dici q̄ q̄li-
bet pres eēt discōtinue abinuicē. qd̄ tñ nō esset bene dictū

Quantum ad tertiū sit p̄ma d̄clo. sol est alteri⁹ spēi a
luna r̄ alyz stellis. Itā d̄clonē ponit r̄
pbat Ari. in li. de pprietatibus eloz. r̄ dicit sic. dico autē q̄
suba corporis ē alia a suba corporoz stellaz r̄ lune. qd̄ ē. qz sol
de se h̄z lumē r̄ lucē. lumē autē lune r̄ stellaz est acq̄sitū a so-
le. ita q̄ Arist. fundat se sup̄ hoc q̄ suba eiisdē spēi spālissi-
me d̄bet h̄re accitū. pp̄ia r̄ nālia spālissimē. r̄ si habeat disticta
hoc ē. p̄pter ex̄nea agētia r̄ d̄currētia ad corruptiōez. vel p̄-
pter diuersas dispōnes sue m̄ae aut suoz agentū. talia autē
nō hñt locū in celo. ¶ Secūda d̄clo r̄nālis ad q̄sitū est. q̄ pla-
nete adinuicē. r̄ oēs stelle fixe sunt diuersaz spēz. pbat. qz
hñt pprietates r̄ vtutes nāles valde diuersas. r̄ actiues ef-
fectiū spē diuersoz. r̄ vñoz in hoc mūdo iferiori. sic cōiter
cōcedunt oēs astrologi. r̄ sicut p̄us arguebat.

Quantum ad 4^m sit ista d̄clo. q̄ orbis sūt alteri⁹ spēi
ab astris q̄ sunt i eis. istā d̄clonēz ponit. r̄
pbat Ari. in li. de pprietatibus eloz. dicēs. r̄ sit suba corporis
orbis ē alia a suba corporis stellaz. qd̄ p̄z. qz stelle illustrāta
sole. r̄ nō orbis. ¶ Et cōfirmat hoc. si orbis octau⁹ eēt eiisdē
spēi spālissime cū stellis suis. tūc oēs ille stelle eēt eiisdē
dem spēi. cui⁹ oppositū dixit d̄clo imediata p̄cedens.

Ad rationes. Ad primā negat⁹ añs. s. q̄ oēs orbis
sunt iter se eiisdē spēi. r̄ nature r̄ nega-
tur etiā vnu assumptū iprobando nām. s. q̄ astz sit eiisdē
spēi cū orbe in quo est. r̄ quādo pbat. astz est eiisdē speciei
cum suo orbe sic. nā dicunt Ari. r̄ d̄mentator qd̄ stella ē d̄
p̄sor ps sui orbis. bñ cōcedo. r̄ vlt̄rī cōcedo q̄ bñ v̄z eēt
si stella nō differret ab orbe nisi sp̄m d̄p̄sitatez r̄ raritatem
qd̄ tūc esset eiisdem speciei cum orbe. s. qz stelle ēt ast̄ d̄nt
ab orbib⁹. s. sp̄m vtutes eaz nāles sicut d̄cñ est. ip̄e nō sunt
eiisdē. s. alteri⁹ spēi ab orbib⁹. ¶ Vlt̄rī qñ dicebat. astz
r̄ orbis oino mouēt eodē motu. pōt dici q̄ lz stella moueat
ad motū orbis r̄ nō h̄at motū p̄ se passine. tñ actiue h̄z di-
uersam opationē r̄ vtutē. mō ita bñ vel meli⁹ d̄z argui disti-
ctio specifica ex diuersa actiōe sicut ex diuersa passione. cū
forme sit agere r̄ m̄ae sit pati. r̄ specifica distinctio in subys
est poti⁹ sp̄m formas q̄ sp̄m m̄as. ¶ Deide ad p̄batiōes qb⁹
pbat orbis eē adiuicē eiisdē spēi. ¶ Ad p̄māz. orbis disti-

eti sūt magis files q̄ orbis r̄ stella. admittat. s. stella ē eiisdē
dē spēi cūz suo orbe. negat. ¶ Deide ad aliā d̄firmationē.
oīnz orbū est idē loc⁹. negat. r̄ qñ arguebat auēte cōmēta-
tozis. negat cōmētator in hac pte. qz b̄ dixit ad destruedū
ecētricos q̄s ponūt astrologi in quo magis crededū ē eis q̄
cōmētatozi. ¶ Ad aliā d̄firmationē qñ dicebat. mot⁹ sim-
plices ip̄oz orbū sunt eiisdē spēi spālissime. breuiter b̄ ne-
gat. qz sic nō ois mot⁹ d̄orsū oī motu d̄orsū ē eiisdē spēi spā-
lissime. s. bñ sbalterne. ita nec ois mot⁹ circulari oī motui cir-
clari ē eiisdē spēi spālissime. ¶ Alr̄ possz dici. q̄ licz diuersi-
tas motuū arguat diuersas nās corporoz simpliciū. tñ nō oiz
q̄ files mot⁹ arguat eādē nāz saltē sp̄m spēz spālissimā. licet
bñ arguat nās easdē scōz gen⁹ vel scōm spēz subalternā. vñ
equ⁹ r̄ mulus r̄ asin⁹ bñ hñt files mot⁹ nāles. ¶ Ad 2^{am} p̄n-
cipale. ois ignis r̄. dico q̄ non est similitudo. qz totū elemētū
ignis est hōgeneū. s. sic nō est de celo p̄pter diuersitatē mo-
tuū ex̄ntiū i ip̄o q̄tū ad suas pres. s. orbis. vnde lz celū sit
magis simplex p̄ p̄uationē cōpōnis ex p̄tib⁹ eēntialib⁹ sicut
sūt mā r̄ forma. nō tñ p̄ p̄uationē d̄positionis ex p̄tib⁹ ite-
gralibus. ¶ Ad 3^{am} cōcedo q̄ plura sūt corpa simpliciā di-
sticta secūdū sp̄m specialissimā. q̄ q̄ncz. cum q̄ stat q̄ nō
sūt nisi q̄ncz corpa simpliciā secūdū sp̄m subalternā. qz ce-
lū nō ē spēz specialissima. sed subalternā. ¶ Ad 4^{am} dico.
qz lz orbis r̄ stelle sunt diuersaz spēz. tamē illa diuersitas
specifica nō sufficeret ad talē diuersitatē effectiū q̄lis appa-
ret in istis iferiorib⁹. nisi cū b̄ diuersi orbis diuersis moue-
rent motibus. sicut dicebat p̄us. ¶ Ad q̄ntā. posset dici q̄
diuerse figure nāles bñ arguūt diuersas nās. sed non oiz q̄
files figure arguāt idētitatē scōz spēz spālissimā vbi iueniū
tur alie diuersitates nāles. imo sufficit qd̄ arguāt idētitatē
scōm gen⁹. vel scōz spēz subalternā. ¶ Ad sextā. posset dici
admittēdo q̄ totū celū sit sicut vnu aīal. r̄ stelle r̄ orbis sūt
sicut mēbra ei⁹. r̄ vlt̄rī posset cōcedi qd̄ p̄m⁹ motor appo-
priare toti aggregato ex orbibus. licet cū b̄ cuilibet orbi
spālī eēt appropata spālīs itelligētia disticta spē ab itelligē-
tia appropata alteri. recte sicut in hoīe licet aīa intellectiua
sit tota in toto r̄ tota in q̄libet pte corporis. tñ cū b̄ in diuersis
p̄tib⁹ corporis sūt diuerse forme p̄iales qb⁹ ille partes disti-
guūt abinuicē spē. vñ in carne ē vna spālīs forma. r̄ i offe alia.
per q̄s os r̄ caro distinguunt abinuicē specie. sic recte in p̄-
posito vidēt esse dicendū. ¶ Ad septimā bene cōcedo q̄ to-
tum celū est vna eēntia simplex. r̄ hoc per p̄uationēz cōposi-
tionis ex materia r̄ forma. cū quo tamē bene stat q̄ est d̄po-
situm ex diuersis partib⁹ itegralib⁹ distictis abinuicē specie
nec est icōueniēs totale illud aggregatū ex illis partib⁹ mo-
ueri sil vnicō simplici motu. s. diurno ab vna simplici itelli-
gētia. sicut a p̄mo motore. sicut nec est icōueniēs animam
intellectiuam que est forma simplex mouere corpus huma-
num. qd̄ est corpus etherogeneum.

Calor aut ab ipsis r̄ lumē gñat atrito aere ab
illoz latione r̄ c. Textu commentī quadragesi-
mi secūdi. **Questio XXII.**

Secundum p̄positoz erat. vtruz
oīa astra alia a sole habe-
ant lumē suum a sole. vel a se. p̄robat p̄mo
de luna q̄ h̄at lumē ex se. nā aere ex̄ite se
reno r̄ luna ex̄ite in p̄ma q̄dravideat totale
corp⁹ lune. licet illa pars q̄ est versa ad solem
videat lucidior q̄ alia pars versa a sole. r̄
cū illa pars que est versa a sole videat. r̄ nō rōne coloris. cū
color sit q̄litas scōda que nō rep̄rit in corporib⁹ celestib⁹. oiz
q̄ videat rōne lucis. r̄ si rōne lucis pp̄rie. habet p̄positum.
si dicat q̄ rōne lucis vel luminis recepti a sole. hoc non pōt
esse. qz ad illā partē lune versam a sole non p̄tendunt radi-
solares. ¶ Secundo p̄robat q̄ omnia alia astra habent lu-

bere lumen a sole. ponit tamen istam conclusionem. q oia alia astra habet lumē a se. Et ad hoc possent adduci aliquę rōnes. C Prima ē. qz si alij planete z alia astra haberēt lumē suū a sole. tūc p eoz recessū a sole. z accessuz eoz ad solē deberēt hñli modo suscipere cremen tū z decremētū luminis sicut luna. qd tamē nō videmus. C Scdo. qz si venus z mercuri q ponunt sub sole nō hñent lumē ex se s; ex sole. s; ex se eēt corpora sine luce. tūc per iterpositionē veneris vel mercurij inter visū nostrū z solē deberēt eclipsare solē sicut facit luna. z tamē hoc nō est visum. C Tertio. videt saltē q planete supra solē z stelle fixe nō habeāt lumen a sole. ex eo qz iferiora non istuūt in supiora. z ex eo qz qto astra sunt supiora tanto vident eē nobilioza. z ideo si sol habet lumē ex se. tūc magis astra super solē viderētur habere lumen ex se nō a sole. C Quarto. tūc similitū per iterpositionē terre iter saturnū vel iter Jovē vel iter Martē z solē deberet fieri eclipsis z defectus luminis saturni vel iouis vl martis sicut fit eclipsis lune ppter iterpositionē terre iter ipam z solē. ex quo dicti planete nō haberēt lumē ex se. sed a sole sic z luna. C Quinto. si oia astra haberēt lumē a sole. tūc cuiuslibet astri lumē calefaceret z exiccaret sic lumen solis: postqz cuiuslibz astri lumen nō est aliud a lumine solis. C Sexto. lumē martis est sile luminis ignis. z lumē saturni ē sile albedini tēdenti ad plūbeitates. ita q lumina planetaz sunt diuerse apparitiōis. z tamē oia deberēt esse cōsillis apparitiōis si oēs planete z oia astra haberēt lumē suum a sole. C Breuiter ista dubitatio. vtrū oia astra pter lunā z solē habeāt lumen suū a sole est quasi vnum pblema neutrū. sic q rōnes q fiūt pro vna parte possūt solui facilt. sicut rōnes adducte p alia. C Et iō ob amorē Aristotelis pncipis philosophoz solū rōnes sex iā factas pro opiniōe Auicēne cōtra Aristotelem. tenēdo cum Aristotele. q oēs stelle pter lunam z solem. siue sint planete. siue stelle fixe hñt lumina sua a sole. C Tūc rīdetur ad rōnes factas cōtra hoc. C Ad pnam. sequeretur qz hñli rōne per accessuz z recessuz a sole deberēt appere arcua figure sic luna. z marie B viderēt de venere: z mercurio. qui sunt sub sole. negat dñā. z rō est qz venus et mercurius sunt tāte trāsparetie z tante pspicitatis q lumen solis icopozat eis z ibibit scōz oēs eoz partes. qliter nō est de luna. qz illa nō est corpus ita pspiciū z ita trāsparens. Et p hoc idē solut etiā rō scda. C Ad tertiā dico q licet spera solis sit minus nobilis qstū est ex situ z motu eius imo etiā itelligentia appropriata soli nō est ita nobilis sicut itelligentia saturni. tamen ipse sol habet nobilitatē a motore diurno appropriato toti celo recte. sicut cor hominis ratiōe anīme totius corporis habet itluentia tam i partes superiores qz inferiores. nō obstante qz cerebz habet nobiliozem situm corde. ita recte in proposito dicatur de sole in ordine ad alia astra. C Ad quartuz. tunc similitū ratiōe alie stelle deberent eclipsari per iterpositionē terre iter solē z ipas. dico qz nō. z hoc est ideo. qz ymbza terre nō ptendit vsqz ad orbis alioz astroz. saltē que sunt sup solē. C Sed diceret ad minus mercurius pōt eclipsari per iterpositionē terre iter ipm z solem si nō haberet lumē ex se sed a sole. quia per cāpanū in sua theozica ymbza quā facit terra ex eius obiectione ad solē ptendit vsqz ad sperā mercury. Respondeť negando consequentiam. ppter hoc q licet ymbza terre bene protendatur vsqz ad speram mercury. tamen mercurius nunqz tantum recedit a sole q inter ipsum z solem sit interposita terra diametraliter. C Ad quintā negatur cōsequentia. qz q lumē vnus astri causat calozem. z lumen alterius frigiditatē in istis inferioribus hoc est ppter diuersas naturas ipsoz astroz quibz illud lumen incorporetur z imbibitur. secundum quas illud lumen aliam z aliam operatur actionem in istis inferioribus. pproportionaliter respondeatur ad sextam.

Tunc ad rōnes pncipales. Ad primā bñ pcedit q luna z qdlibet aliud astz hz lumē debile z remissū ex se: sed qz hz lumē notabile qd nos notabilr illuminat hoc ē a sole. C Ad scdas. illa soluta est in soluēdo rōes adductas pro opiniōe Auicēne. Et sic est finis qstionis. C Foruz autē que sursum vnumqzqz in spera fertur vt ipsa qdem non igniantur. aerē autem sub circularis corporis spera existentē necesse ē lata illa icalescere. zc. Textu cōmenti quadragēsimi secūdi: **Questio XXXIII.**

Tertium ppositoz erat. vtz oia astra sint gñatiua caliditatis p lumē in istis iferiozibz. Arguit qz nō. z pmo. qz tūc nulla eēt astra frigefactiua. qd est cōtra astrologos q dicūt aliqua astra eē actiua caliditatis. aliq frigiditatis. aliq humiditatis aliq siccitatis. pbat dñā. qz astra nō agūt in ista iferiora nisi p sua lumina. z p suos mor. ideo si sunt aliqua q agūt frigiditatē i ista iferiora. sicut sūt. p astrologos. vel q illa agūt frigiditatē in ista iferiora p sua lumina. z habet ppositū. vel p suos mor. z hoc nō. qz mor est caleface re sicut dicit primo methozoz. C Scdo. si qd esset vera sequeret qz magis calefaceret montes altos qz valles. z magis mediā regionē aeris qz inferiorē. hec oia sunt falsa. sicut pz i libro methozoz. dñā tenet ex eo q lumina eoz rū prius atingunt ad loca alta. qz ad loca bassa. z etiā fortius. ex eo qz agēs fortius agit in propinquū qz in remotuz C Tertio caliditas cāf a motu sicut sepe dictū z allegatū est pus. ergo nō a lumine. dñā rz. ex eo qz oīles effectus debēt eē a sñlibz causis. C 4. seqret si qstio eēt vera qz dñū calozis generaret a dño luminis. sed hoc est falsuz. qz lumē nō habet cōtrariū. dñā tenet. qz cōtrarioz strarie sunt cause. scdo de generatiōe. C Quinto. lumē in medio nō habet nisi esse itentionale z spirituale. tale autē nō videt agere calozem realē. C Sexto. sequeret qz lumē esset qualitas pōz naturalr qz caliditas. z sic caliditas nō esset vna de qualitatibus pncipis. qd est falsuz. C Septimo. sequitur qz sol calefaceret speras celestes iferiores. qz est falsum. qz nō sunt calefactibiles: cōsequentia tenet ex hoc qd agens prius agit in p pinquum qz in remotum.

Oppositum patet de sole per experientiam. De luna autēz probatur. auctoritate Aristotelis in quarto de partibus animalū. dicit enī qz noctes in plenilunio sunt calidiores ppter plenilunium. Et sicut est de luna sic etiā videtur esse de alijs astris. quia non videtur qz lumen lune debeat magis calefacere qz lumen alioz astroz. cum secundū astrologos luna secundū eius naturam propria sit frigida z humida. C In ista questione erūt duo articuli. Nam primo ponam conclusiones: quibus postis patet responsio ad questū. Scdo videbitur de modo per quem lumen causat calozem.

Quantum ad primū sit pma conclusio. qz sol per suuz lumen cāt calozē. istud patet ad sensum. nam existēs in radys solaribus statim calefit. patet hoc idē scdo. qz si p speculū cōcauū vel per aliqua similia instrumēta fiat multa cōgregatio radiorū solis non soluz cātur calefactio. imo cōbustio. z quia sol non est formaliter calidus. s; virtualiter. videtur qz hoc fiat per lumē solis. z nō per calozem solis ei inexisterē. Unde si aliqz poneret digitū suuz super solē nō sentiret calozē. si tamē poneret super ignēz vti qz calozē pciperet. z ideo sol nō est formaliter calidus sicut ignis. z iō qz calefaciat videt esse per lumē qd est calozis generatiuz. C Scda cōclusio. omnia alia astra per sua lumina calefaciunt. pbat. nam alioz astroz lumen nō est nisi lumen solis sicut pz. ex pcedenti questioe in qua dictum est

in bñ Solu
qz si illa lu
Remissa nō
Solis sequere
mūis in con
niens sez q
remiss Cor
Solis in lan
dictū ē in
particula
z. sub tali s
X qz
in eclipsi
ē p tamen
puz s; q
incorporati
illie quatu

no bñ
respon
est et
in cō
milk
euz ce
vobuz
nosit
nobili
corde

omnia astra habere lumen ex sole. & cū oē lumen solis sit ca-
 lefactiū per precedentem conclusionem. sequitur etiam q
 lumē aliozū astrozū sit calefactiū: cum lumē aliozū astrozū
 nō sit aliud q̄ lumē solis. ¶ 2° nā gregādo radios plane
 taz p speculū sup certā māz pnt gnāri aialia p putrefactio
 nē. qd nō sit sine calefactōe. sic p 4°. metheteoroz. & hoc vī eē
 signū lumē taliū astrozū eē calefactiū. ¶ 3° dco. hoc non
 obstatē aliqua astra sunt cātina frigiditatis in istis iferiozi-
 b^o. p 3° astrologos dicētes β. ¶ Scdo. nā sola remotio & ca-
 rentia calozis nō sufficeret ad frigiditātē ita itēnsā & ita mo-
 mentaneā causandā. sic tñ apparet sepe euenire. & iō tal' fri-
 giditas ita itēnsā q̄ aliqñ satis cito post magnū calozem eue-
 nit videt cāri ab aliqbz astris. ¶ 3°. mūdus iste iferioz reg-
 iū a celo in oibus suis dispōnib^o. sic p 3° pmo metheteoroz. et
 scdo de gnatione. nā dispōnes nāles aliquoz eloz. s. terre &
 aq̄ sunt frigiditas. iō oz aliq̄ celestia cozpozā sic aliq̄ astra eē
 vtuāl' frigida. ¶ 4° dco. oz stellas h're vtuates alias a suis
 luminib^o. p 3° nā aliq̄ stelle frige faciūt per pcedentē d'ctōnē.
 sed nō per eaz lumē. ex quo p lumē calefactiūt. p scdaz d'ctō-
 nem. & q nō per iō vtuates pnt calefacere & frige facere. opz p pter
 lumē habeāt alias vtuates mediāribz qb^o frige faciāt.

Quantum ad 2^m. sciēdū est q̄ de hoc sūt ples opinio-
 nes. Quidā. n. dicūt q̄ lumē astrozū trās-
 ens p sperā ignis icozpozat sibi caliditātē p quā ptingēs ad
 iferioza calefac̄ ea. recte sic lumē trāsies p vitz coloratū co-
 lorē vitri videt sibi icozpozare. ¶ 3° illud nō valet. qz ex
 quo lumē nō est cozp^o vt pbat ab Aristo. 2°. de aia. nihil vī
 sibi icozpozare. ¶ Scdo. qz multiplicatio luminis vī eē su-
 bito. calozis aut nō. iō videt q̄ dicto mō lumē cozpozū cele-
 stiū nō calefaciat ista iferioza. s. p icozpozationē talē. nā tūc
 sic lumē subito venit ad nos. ita caloz ei icozpozatus subito
 veniret ad nos. qd est ptra nāz calozis. cū cōditio ei^o sit mul-
 tiplicari successiue. ¶ 3° nā si tali lumini eēt caloz notabilis
 icozpozat^o statī notabil' sentiret. & sic ad causandū in nobis
 maiorē calozē nō regreret lōgior moza luminis sup nos. qd
 est falsū. si aut talis caloz icozpozat^o nō eēt notabilis statī a
 frigiditate pntēns cozrūperet. ¶ 4°. nam qua rōne lumē
 astrozū icozpozaret sibi caliditātē in spera ignis. pari rōne i
 cozpozaret sibi frigiditātē trāsēudo p mediā regionē aeris
 q̄ semp est frigida. & sic h'ret i se caliditātē & frigiditātē. & p
 oīs idē lumē eēt calefactiū & frige factiū eiusdē cozpozis
 ¶ 5°. nā ista opinio imaginat ac si lumē astrozū i spera ignis
 accipiēs in se calozē descēderet ad nos per motū localē. mō
 hoc e falsū. cū nunqz lumē qd recipit i spera ignis veniat ad
 nos cū accēs nō trāsseat de subo i subz. ¶ 2°. opinio dicit q̄
 rady diuersi luminis emissi ad terrā iterscātes se i aere di-
 strahūt pres aeris & distrahēdo rarefaciūt & calefactiūt. quō
 ēt dicit motū calefacere. & sic dicit gnāri calozem p lumē.
 ¶ 3° illd vī eē falsū. nā exite maximo lumine sol' & maxi-
 ma caliditate ex ipo pueniēte sic rigit i estate bñ est maxi-
 ma aeris serenitas & trāgllitas. q nō eēt si pres aeris sic per
 lumē distrahēt. 2°. nā rady cū nō sint cozpa. s. q̄litas qdā
 nō didūt aerē. alr. n. oporteret q̄ aer eēt tot^o vbiqz diuisus qd
 ē ipole. ¶ Alia ē opinio quā reputo eē verā. q̄ sic nālis ppe-
 tas grauitatis ē mouere deorsū subz in q̄ est si nō sit deorsū
 & nō sit resistētia excedēs vtuatē grauitatis: ita nālis ppetas
 luminis ē calefacere subz si sit calefactibile & resistētia non
 sit formalior q̄ actiuitas luminis. Nā sic lumē ē nobilissima
 q̄litas & multū pmedata ab antiqs pphis. ita bñ rōnabile est
 q̄ ipz sit educiū & pductiū nobilioris. q̄litas actiue. sic
 caliditatis. cui^o ē dispōere ad formā nobilior' eli. s. ignis. qd
 oibus alys est nobili^o. cui^o nobilitas p 3° ex hoc q̄ caldei
 adorabāt & colebāt ignea tanqz deos. Et sic nō oz q̄rere pp
 qd grauitas mouet deorsū nisi. qz hec est nālis ei^o ppetas.
 sic nō oz q̄rere ppter qd lumē calefac̄ nisi qz nālis ppetas
 luminis est calefacere. Uez est tñ q̄ lumē nō ē q̄ltercūqz

calefactiū: sed mediāte reflexione.
Tunc ad rōnes. Ad p̄mā dico q̄ bñ multe stelle frige fa-
 ciunt: s. β nō est p eaz lumē: s. p alias vtuates suas
 q̄s ifluūt in ista iferioza. ¶ Ad 2^{am}. dico q̄ lumē nō magis
 calefac̄ mōtes q̄ valles. qz i vallib^o p reflexionē luminis sit
 maior gregatio radioz q̄ p mōtes. sic p speculā pcaua ma-
 gis q̄ gibbosa. & si mōtes sint valde alti. tē attrigūt ad mediā
 regionē aeris q̄ est nāl' frigida. & iō lumē solis hz ibi parū
 posse. & ergo ibi lumē nō iducit calozē pp nimā resistētia.
 ibi exiret ad calozis pductionē. ¶ Ad 3^{am}. dico q̄ l3 cōsiles
 cāe pducāt nāl' effect^o siles. tñ cū β stat q̄ sepe effect^o si
 miles pducunt a cāis dissilib^o. qd p 3°. nā mures aliqñ gnānt
 p putrefactioz. aliqñ p plicatioz. & iō nō segt si caliditas
 gnā a motu. qz ergo non gñet a lumine. sic nec segt. mures
 gnānt p putrefactioz. q nō gnānt per plicationez. ¶ Ad
 4^{am}. dico q̄ nō oz d'ctoz eē d'ctas cās formal'. sed sufficit q̄
 vtuāl'. ¶ Ad gntā. dico q̄ eē itentōale est eē vepz & eē reale.
 scie enī vtuates in aia sunt res viores et nobiliores q̄ calidi-
 tas & frigiditas. & iō si lumē hz eē itētiōale in aere. nō ppter
 hoc segtur. qn hēat eē reale. & qn possit facere effectū realē
 ¶ Ad sextā. dco q̄ multe q̄litates celestes & iflure i istis
 iferiozibus a cozpozib^o celestib^o sūt pōres nāl' q̄ sit calidi-
 tas frigiditas hūiditas & siccitas. vepz ē tñ q̄ ille q̄tuoz q̄l-
 tates caliditas & alie tres dñr p̄me iter q̄litates tāgibiles &
 elares. ¶ Ad septimā. dico q̄ lumē astrozū nō calefacit spe-
 ras celestes. qz tales nō sunt calefactibiles: nec dispoite ad
 recipiendū calozē: sicut etiā dicebat pus in illa qōne. vtruz
 orbis solis calefaciat ista iferioza per suum lumē plusqz or-
 bes aliozū planetarum.

Lune alit semp patēs ē qd vocatur facies & c.
Tertio mēti quadragesimi noni.

Quantum pposito erat. Uez macu-
 la illa q̄ apper i luna causet
 ex diuersitate partiū lune vī ab aliq̄ extrise-
 co. Et ar. p q nō ex diuersitate partiū lune. ex
 eo qz ipa luna ē cozp^o simplex. cozpis ar sim-
 plicis pres sūt siles eiusdē rōnis. sicut p 3° de
 aq̄. & silt de aere. & sic de alys cozpib^o simplicib^o. ¶ 2° solis
 & aliaz stellaz pres sūt siles & vniformes i raritate & dēp̄-
 tate. q̄ silt pres ipsi^o lune. & p oīs non ex diuersitate partiū lu-
 ne videt puenire appitio macule i luna. ¶ 3°. nā si sic. β eēt
 qz aliq̄ ptes lune eēt magis rare & aliq̄ min^o. s. pbat q̄ nō.
 nā tūc i eclipsi solis radi^o luminis a sole transiret ad nos p
 ptes lune magis raras. qd tñ apparet falsū. ¶ Deide pbat
 q̄ talis macule fantasia pueniat ab aliq̄ extriseo. nā ex q̄
 cozp^o ipsi^o lune ē cozp^o tersū & bñ pollitū & specularē: videt
 q̄ terra oba lune causet suā silitudinē & imaginē in ipa lu-
 na tanqz in speculo. & per oīs nobis ispicientib^o lunā & vidē
 tibz terrā i luna reflexe apparet nobistal' macula. ¶ In
 ista qōne pmo videndū est de q̄sito. ponēdo opinioēs de β.
 & iprobatōes eaz. Scdo ponā d' hoc opionē quā reputo eē
 verā. ¶ Tertio videbit de figura talis macule.

De primo erat vna opinio q̄ cā macule apparētis i
 luna est vapor eleuat^o ab ipsa luna iterpo-
 situs iter nos & lunā. per quē nobis obūbrat aliq̄ pars lune.
 ¶ Et diē cōmētator q̄ aliq̄ dixerūt ipam lunā attrahere ad
 se talē vaporē ad sui nutritionē. ¶ Aliq̄ dixerūt q̄ qz lūa hz
 magnā ppietātē sup aq̄s & humiditātē: iō suenāe ē attra-
 here sub se talē vaporē. & isti h'rent cōcedere dictā maculaz
 i luna apparētē nō ex diuersitate partiū lune: s. ab extriseo p
 uenire. ¶ 3° ista opio nō valet. p qz exalationes & vapores
 nō vniformiter attrahunt oi tpe & in silti figura. s. valde dif-
 formiter. & tñ illa macula apper semp vniformis & eiusdē fi-
 gure. & p oīs nō causat ex tali exalatoe & vaporē iterposito
 iter nos & lunā. ¶ Scdo. si semp eēt talis vapor sub luna tñ

de aq̄ & a coroz

propter diuersitatē aspectus non apparet in eadē parte lune quā secundum quod luna est propinquior vel remotior a nobis talis macula deberet appere in alia et alia parte lune. Nec valet precipue illud quod dixerunt primi. scilicet quod luna attrahit ad se vapores ad sui nutritionem postquam corpora celestia non sunt nutritabilia. cum nec sint generabilia nec corruptibilia. nec alterabilia. Et tunc opinio erat quod illa macula non est aliud quam imago repositatiua aliquorum corporum hic inferi. sicut terre. vel motuum. vel aliquorum horum quod quidem corpora videntur in luna ad modum ad quem possumus videre corpora in speculo reflexe. Et hoc idem quod sic dicit illa opinio luna est corpus pollutum tersum et speculari. sed illud non valet nam oportet quod ad motum lune talis imago apparet in alia et in alia parte lune recte sicut speculo moto imagines appent in alia et in alia parte eius. sed dicitur esse falsum. Secundo si luna fuerit sicut virtus reflectendi imagines corporum. tunc imago totalis terre deberet nobis appere sicut in ipsa luna. sed hoc est falsum. quod non est talis figure sicut est illa macula.

De secundo est tertia opinio. scilicet de metatosis quam reputo esse veram. quod talis macula puenit ex diuersitate partium lune secundum raritatem et densitatem maiorem et minorem. nam presertim in quibus apparet macula sunt rariores. et ideo minus bene possunt lucere. presertim autem in istis illas sunt densiores. et ideo magis possunt lucere. per hoc si filii de alabastris. unde illa pars que est bene depicta vel non transparentes est valde alba. et illa que est transparentes ad modum vitri est obscura et tendens ad nigredinem. Et si queratur quare luna est talis differens in suis partibus dicitur quod hoc est de eis nam ad 3°. de figura talis macule. dicitur albertus quod ibi est quasi figura leonis cuius caput est versus orientem et super dorsum eius est quasi arbor transversalis ter sita et similis imago hominis lateraliter apodiata. cuius pedes sunt versus posteriora leonis. et dicitur quod talis figura melius potest videri aliquantulum post plenilunium: et circa ortum solis. quod tunc aer est purus et serenus.

Quantum ad 3°. de figura talis macule. dicitur albertus quod ibi est quasi figura leonis cuius caput est versus orientem et super dorsum eius est quasi arbor transversalis ter sita et similis imago hominis lateraliter apodiata. cuius pedes sunt versus posteriora leonis. et dicitur quod talis figura melius potest videri aliquantulum post plenilunium: et circa ortum solis. quod tunc aer est purus et serenus.

Ad rationes. Ad primam dico quod corpus lune bene est breue aliis diuersitatibus in suis partibus quantum ad raritatem et densitatem in suis partibus. Ad secundam dico quod non est simile de sole et aliis stellis ex vna parte. et luna ex altera. nec oportet assignare causas dissimilitudinis nisi quod de natura istorum corporum sit. Ad tertiam dico quod licet vna pars lune sit aliquantulum rarior alia. tamen non est ita rara quod lumine solis possit transire totam profunditatem lune. Ad vltimam pars ex probatione secunde opinionis.

Manifestum igitur quod necesse in medio esse terram etc. Textus metacentesimi primi.

Questio XXXV.

Rostat circa illud secundum de celo tractata sunt que concernunt totum celum. et deinde que concernunt partes eius maiores. sicut sunt orbis. et deinde que concernunt partes eius minores. sicut sunt astra. Nunc tractandum de his que concernunt centrum eius sicut est terra. iuxta quod dicitur quatuor. per vtrum terra sit in medio mundi sicut punctus respectu celi naturali situata. Secundo vtrum ipsa terra in medio celi seu mundi sit quiescat vel sit moueatur. 3° vtrum ipsa terra sit spica. 4° vtrum totalis terra sit habitabilis. vbi videbitur vtrum sub equinoctiali sit habitatio. et sicut vtrum iter tropicum capricorni et circulum antarcticum sit habitatio.

Quantum ad primam. scilicet vtrum terra sit in medio mundi sicut punctus respectu celi naturali situata. probatur quod non. nam si terra esset in medio mundi. tunc videretur quod terra esset nobilissima elementum. modo hoc est falsum. quod non est nisi sicut sepulchrorum elorum. probatio tamen. nam nos videmus sic esse in corpore humano quod nobilissima est pars sita in medio. sicut cor. sicut videmus in regno nobilissimum regni. sicut rex habitat et ponit se in medio regni. et ita vtrum quod si terra esset in medio mundi situata quod ceteris corpo-

ribus mundi esset nobilior. Deinde probatur quod non se habeat sicut punctus respectu celi. nam luna non se habet sicut punctus respectu celi quod pars ad experientiam. et tamen luna est minor terra. quod multo minus terra se habet sicut punctus respectu firmamenti. tamen tunc assumpitur probatur. quod nisi terra esset maior et luna minor. nunquam ex iter positio terre dyametraliter iter sole et luna posset tota luna eclipsari. ex eo quod umbra quam facit terra continue vadit diminuendo versus circumferentiam celi. et ideo si umbra versus illam partem potest totaliter lunam eclipsare. signum est quod diameter lune est multo minor quam sit diameter illius umbræ tornatis et pyramidalis extense. sed talis umbræ diameter est diameter ipsius terre. Deinde probatur quod terra non sit in medio mundi naturali situata. per nam dixerunt antiqui quod per motum velocitatis celi ipsa terra esset pulla ad medium. et sic tunc non est illic naturali. sed violenter. Secundo quod pars terre est situata violenter. quod non totalis terra est situata naturali. tamen tunc probatur. nam non cuiuslibet partis terre medium gravitatis est medium mundi. quod non quilibet pars terre est naturali situata. tamen tunc ex eo quod ad situm naturale corporum gravium requiritur quod centrum gravitatis eorum sit medium mundi. tamen notum est de se.

Oppositum vult Aristoteles. In ista questione primo videbitur vtrum terra sit in medio mundi. Secundo vtrum terra sit sicut punctus respectu celi. Tertio vtrum tota terra sit situata naturali.

De primo pono primo duas distinctiones. quarum prima est ista. corporum gravium duplicia dunt esse media vel centra. scilicet centra magnitudinis: et centra gravitatis: in corporibus. nam gravium differunt non est idem centrum magnitudinis et gravitatis. sed in corporibus gravibus uniformiter potest bene esse idem centrum magnitudinis et gravitatis. Secunda distinctio. aliquid esse in medio mundi intelligitur dupliciter. Uno modo quod centrum sue magnitudinis est in medio mundi. Alio modo. quod centrum sue gravitatis est in medio mundi. Tunc suppono quod terra non est uniformiter gravis. quod pars ex eo. quod vna pars terre est discoopta a gravibus habitantibus aialium et plantarum. et pars opposita est coopta a gravibus. modo aer qui est naturali calidus et sol calefaciunt partem terre discooptam a gravibus. et sic eadem aliquid modo subtiliatur et rarefaciunt et alleviatur: et pars terre coopta a gravibus remanet magis compacta. et magis gravis. Ex hoc statim sequitur quod ipsius terre aliud est medium ipsius gravitatis. et aliud est medium magnitudinis. Tunc sit prima conclusio quod terra non est in medio mundi quantum ad centrum sue magnitudinis. probatur. nam si sic. tunc tota terra esset coopta aquis. modo hoc est falsum. tamen probatur. nam postquam terra esset in medio mundi secundum centrum sue magnitudinis. tunc ipsa terra vndique secundum suas partes exteriores esset equaliter distans a celo postquam ponitur esse spherice figure. et sic non esset ratio quare aque plus fluerent ad vnam partem quam ad alias cum non magis inuenirent locum decliniorum in vna parte quam in alia. Secunda conclusio. quod terra est in medio mundi quo ad centrum sue gravitatis. probatur. nam omnes partes terre tendunt ad medium per suam gravitatem. sicut dicit Aristoteles in littera. et verum est. modo pars que esset gravior depelleret aliam tam diu quod medium gravitatis totalis terre esset in medio mundi. et tunc statim due partes equae graues. licet vna maior et alia minor quantum ad magnitudinem contra se inuicem. sicut duo pondera in equilibra. Ex quo sequitur quod terra est propinquior celo in parte discoopta aquis quam in parte coopta aquis. et ita ad partem cooptam aquis est maior declinuitas. et sic ad illam partem fluunt aque. tanquam ad locum decliniorum. et tanquam ad locum eius naturalis. Sed diceretur videtur quod centrum gravitatis terre non sit medium mundi. sed magis centrum gravitatis aggregati ex terra et aqua. nam ex quo terra est coopta a gravibus ex vna parte videtur quod illa aqua vna cum illa parte terre aquis coopta ponderet contra alias et debeat depellere alias sic quod tamen centrum totum aggregati ex aqua et terra sit medium totum mundi. Rude negado quod centrum gravitatis totum aggregati ex

terra & aqua sit mediū mūdi. nā si ad imaginatiōē totalis aqua amoueret. mediū grauitatis terre eēt mediū mūdi iuxta scōdā dclūsiōem. & qz terra essentialiter est grauior q̄ aqua. q̄ patet de vna parua terra que descendit in vna magna aqua. ideo q̄ tūcūqz de aqua positū sit ad vnā ptez terre & nō ad aliā. nō ppter hoc vna ps terre recipit adiutoriu in ponderādo & ipellēdo aliā plus q̄ an. ex eo q̄ aqua est minus grauis essentialiter q̄ sit terra. Ex hoc p3 ad argumentū. dico enī q̄ ps terre cooptra ags nō ponderat plus q̄ aliā q̄ si nō eēt cooperta aquis.

Quantum ad scōdā articulū pmitto istā distictionē. terrā eē sicut pūctū respectu celi itelligitur triplr. vno mō sicut pūctus. i. sic aliqd indiuisibile. alio mō eē sic pūctū respēcū celi. i. nō facit diuersitatē i pceptōe stellaz fixaz & aliaz partiū celi oculo exīte sup terram & ipso exīte in cētro terre supposito q̄ vna ei medietas eēt amota. tertio mō terrā eē sicut pūctū respectu celi itelligitur sic q̄ si terra eēt posita i celo stellato nō videre. s3 eēt insensibilis nō obstante q̄ eēt scā lucida sic vna alia stella. Tūc sit pma dclō. terra nō se h3 sicut pūctū respectu celi. & hoc pmo mō. p3 statim ex eo qz tūc terra esset indiuisibilis. qd ē falsū. C Secūda dclō. terra bñ se h3 sicut pūctus respectu celi. & hoc secūdo mō. pbatur. qz nō faceret diuersitatē i perceptione stellarū fixarū oculo existente in cētro terre. posito q̄ vna medietas terre esset amota. & oculo exīstēte i superficie terre ouera. qz vtrobiqz videret medietatem celi & nō plus salrē sensibiliter hic q̄ ibi. C Tertia dclō. terra bñ eē sicut pūctus respectu celi stellati seu firmamēti. & hoc tertio mō. p3 hoc. nā plures sūt stelle i firmamēto q̄ vixā nobis vidētur q̄ ruz q̄ l3 ē multo maior q̄ sit terra. sic p3 p alfraganz i libro. 30. dīaz. Ideo si terra eēt in firmamēto posita nullo mō videre nō obstāte q̄ eēt facta lucida sicut vna alia stella. C 4ª dclō. l3 terra respectu firmamēti h̄ret se pūctū. & hoc tertio mō. nō tñ sic se h̄ret si eēt posita i orbe lune. & eēt facta lucida sic luna. p3 hoc ex eo q̄ luna q̄ ē minor terra sic arguebat p̄. n̄ apperet sic pūctū. & b respectu sui celi. iō min⁹ ipa terra. cū sit maior luna.

Quantum ad 3°. sit p^o dclō. q̄ totalis terra est nālī situata. pbat. qz totalis terra est grauis nālī sicut suppono. & vpx est. & centruz grauitatis ei⁹ ē mediū mūdi sicut dicitur ē i particulo. q̄ ipsa ē nālīter situata. nā t3 ex eo q̄ tūc grauiā nālīter sūt situata cū cētra suaz grauitatū sūt mediū mūdi. C 2^a dclō. fm vnā diuisionem partiū ipsi⁹ terre nulla ei⁹ ps ē nālīter situata. p3 hoc. nā si diuideret p supficiē planā trāseūtē p centrū sue grauitatis nec vna ps eēt nālīter situata. nec alia. ex eo q̄ nec vni⁹ medietatis centrū grauitatis ē cētrū mūdi nec alteri⁹. C 3^a dclō. fm aliā diuisionē priuz terre q̄libet ps ei⁹ ē nālīter situata. p3 hoc si terra diuideret p orbes. tē enī q̄libet illorū orbiū terrestriū esset nālīter situat⁹ ex quo medium sue grauitatis est mediū mundi.

Ad rōnes. Ad pma3 dico q̄ terra nō ponit i medio mūdi pp hoc q̄ ipsa sit nobilior alyz elemētis. sed iō qz ē grauior alyz elemētis. & ē sicut fex alioz elemētōz. & iō ē posita bassissime recte sicut videm⁹ i vino & cernisla: q̄ feces i eis cadūt ad fundū. sed q̄ cor positū ē i medio corpis hoc ē ad istū finē q̄ meli⁹ possit ifluere spm & calozē singulis mēbris. meli⁹. n. hoc facē cū ē in medio q̄ cū eēt i circūferētia. & qz celū satis potēs est ad ifluēdū. nō obstāte q̄ sit i circūferētia terra ē i medio tāq̄ min⁹ nobil⁹ & alia eā i circūferētia tāq̄ magis nobilia. C Ad scōdā illa bñ pbat q̄ nō se h3 sic pūctū p mō. nec ēt sic pūctū 3°. & hoc respectu orbis lunaris. cū quo bñ stat qz se h3 sic pūctū. 2°. C Ad 3° dico q̄ illi antiq̄ erat illi⁹ opionis. & ari. i probat eaz sufficiēter in lra. C Ad 2ª firmationē ei⁹ p3 ex vltio articulo. & sic est finis questionis.

Quod quidē igit neqz mouet neqz extra medium ponit terra manifestū. & c. Textu p̄mentī ceterisimi primi. Questio XXXVI.

Secundum ppositōz erat. vtz terra i medio celi seu i medio mūdi sp̄ gescat. vel sp̄ moueat. v̄ q̄ nō sp̄ gescat. p. qz illd qd h3 i se p̄n⁹ & potētīā mouēdi n̄ sp̄ gescit. terra ē h3. ḡ. & c. maior ē nō. nā nālī illd p̄n⁹ & illa pō eēt i eo frustra. m̄ i noz pbatur. nā terra ē corp⁹ nālī. iō h3 in se nāz. & p̄ n̄s p̄n⁹ & p̄s mouēdi. qd p3 p diuisionē nāe posita3 scōdō pby. q̄ dī. nā ē p̄n⁹ mouēdi & c. C 2^a terra ē alterabil⁹ & de scō alterat. ḡ n̄ sp̄ quiescit. nā t3 ex eo q̄ alteratio est spēs mot⁹ an̄s p3. qz d̄ scō ē applicatū sibi d̄riū ex vna pte. s. aq̄ q̄ ē hūida. terra at sicca. & ex alia pte aer ḡ ē calid⁹ & hūidus. terra at frigida & sicca. & ēt qz ipsa continue alterat a calore & lumie & alyz ifluētys corpōz celestīū. C 3^a qz continue terra ex illa pte sup quā directe ē sol leuificat. ḡ cū cētruz grauitatis terre debeat eē mediū mūdi. segt q̄ alia ps istā leuificatā pellit sursum tā diu q̄ cētrū grauitatis toti⁹ sit mediū mūdi. & iō qz continue sic aliq̄ ps terre leuificat. v̄ q̄ continue sic terra moueat. C 4^a terra continue mouet circulariter. ḡ n̄ sp̄ gescit. nā t3 an̄s pbat. qz celum gescit. & stelle celi successiue nobis oriūt⁹ & occidūt. ḡ terra continue mouet circulariter. nā scita ē eē bona. qz si celū gescit. ortus & occasus stellaz nō pōt saluari nisi p motū. & an̄s est dubiū. qz p nul las experiēcias nec apparētias possum⁹ scire celū moueri. ḡ dubiū est. vtz celū moueatur. cū ḡ nā sit scita eē bona. & an̄s dubiū. n̄s nō est simplr negādū. s. terrā moueri circulariter. Et p̄nt adduci aliq̄ persuasiōes ad hoc q̄ terra moueat & celū gescat. qz pma sit ista. celū nō idiget ad aliqd sibi acgrēdū terra. & terra indiget celo ad aliqd acgrēdū. s. ifluētīā. ḡ rōnabili⁹ videt q̄ terra moueat & celū gescat. q̄ e3. C Confirmat. mot⁹ est ppter indigētīā. mō illd qd pluri idiget plus d3 moueri. terra aut plibus indiget q̄ celū. ḡ & c. C Tertio ges ē nobilior conditio q̄ mot⁹. qz est finis motus. ḡ ges debet attribui corpōz nobilib⁹ sicut est celum & motus min⁹ nobilibus. de quozum numero est terra. C Quarto melius est saluare apparētia per pauciora q̄ per plura. patet. nam p̄mo physicozū. dictum est peccatū est fieri per plura & c. modo cum facilius sit mouere paruū q̄ magnū. meli⁹ & rōabili⁹ v̄ q̄ terra q̄ ē valde parua velocissime moueat: & spera supma quiescat. q̄ ecouerso C 5^a ad p̄ncipale. oī corpōzi simplicī d̄bet nālī aliq̄ mot⁹ simplex. p̄ b⁹. terra ē h3 cū sit vnuz de q̄tuoz elis. ḡ & c. C 6^a terra ē figur⁹ sp̄ice. fig⁹ aut sp̄ica ē mltū apta ad motū & maxime circularē. iō nisi terra d̄ scō moueret circulariter. v̄ aliq̄n saltez videre q̄ talis aptitudo terre ad motū eēt frustra.

Deinde probat q̄ nō semp moueat aucte Ari. & maxime circa p̄ncipiū hui⁹. vbi ponit istā n̄iaz tanq̄ bonā. celū semp mouet. ergo nece est terrā semp gescere. In ista qōne p̄mo ponēde sūt distictiones. 2^a dclōnes.

Quantum ad p̄mū sit p̄ma distictio. q̄ terram moueri pōt itelligi v̄ f3 q̄titatē. v̄ q̄titatē. vel vbi. v̄ f3 mutationē ei⁹ in suba. accipiēdo motū largo mō. i ppositō nō itelligo nisi de motu f3 vbi. C 2^a distictio terrā moueri f3 vbi pōt imaginari duplr. s. motu recto. vel motu circulari. & itelligo ppositū de tota lra cuius mediū grauitatis est mediū mūdi. C 3^a distictio terrā moueri clariter pōt itelligi. vno mō circa cētrū sibi extrisecū. mō q̄ stelle mouent⁹ circa cētrū mūdi. 2° modo circa cētrū p̄ziū & sup polos p̄pos. & b pōt imaginari vel ab oriēte ad occidētē. v̄ ecouerso. v̄ a meridie ad septētrionē. v̄ ecouerso. C Tūc sit p̄ma dclō. terra nō mouet circulariter circa cētrū sibi extrisecū. p3 b. nā tūc cētrū grauitatis terre nō eēt i

medio mundi. cui⁹ oppositū dēū est in alia qōne. Et etiā 2°. nā tūc aliq̄ stelle deberēt nobis appere aliq̄n maiores aliq̄n minores. B̄ est falsum. Cōtra 13. ex eo q̄ p talē motū terre nos aliq̄n eēm⁹ aliq̄bus stellis ppingores z aliq̄n ab eisdē remotiores. C 2° dēlo. nec terra mouet̄ circūlā ab oriente ad occidentē vel eō⁹. circa cēt̄z p̄p̄riū z circa polos p̄pos p̄banur. q̄ tē nō sp̄ polus apperet nobis eql̄r eleuatus. cui⁹ opp^o docet̄ exp̄iētia. C 3° dēlo. nec terra mouet̄ circūlā ab oriente ad occidentē nec eōuēso. saltē motu diurno sic qdā antiq̄ voluerūt. dixerūt. n. celūz quiescere z terrā moueri. hui⁹ dēlonis p̄batio: z hōz antiquoz ip̄batio fiebat p̄us in illa qōne. v̄z mor⁹ celi ab oriente i occidentē sit regularis. C Circa t̄i istā qōnē vel dēlonē ē aduertēdū q̄ v̄n⁹ d̄ magistris meis v̄r velle q̄ non sit dem̄abile qn possit saluari terrā moueri z celū gescere. sed appet̄ mibi sua reuerentia salua q̄ imo. z hoc p talē rōnē. nā nullo mō p motū terre z getē celi possem⁹ saluare oppōnes z diuisiones planetaz. nec eclipses solis: z lune. v̄z ē q̄ istā rōnē nō ponit nec soluit. 13 p̄les alias p̄suasiones qb⁹ p̄suaderetur terrā gescere z celū moueri ponat. z soluat. C 4° dēlo b̄n̄ verisimile ē q̄ sp̄ q̄libet ps terre total̄ moueat̄ motu recto. qd̄ p̄suadet̄ sic. nā cōtinue de ista terra elemētari discōopta ags cū fluuys fluūt multe p̄es terre. ad p̄fūdū maris. z sic auget̄ terra i pte coopta ags. z in pte discōopta ags diminiūt. z per d̄ns nō remanet̄ idē mediū grauitatis sic aū. medio at̄ grauitatis mutato illd̄ qd̄ d̄ nouo sc̄i ē mediū grauitatis mouet̄ v̄r sit mediū mūdi. z illd̄ qd̄ aū erat mediū grauitatis ascēdit̄ v̄sus p̄tē discōoptā ags. z tandē p talē d̄ti^m fluxū z motū illa terra q̄ aliq̄n erat i medio erit i circūferētia. z eōuēso. Et in̄ illud pōt̄ appere quō ḡnati sūt magni mōtes. nā nō ē dub⁹ qn aliq̄ ptes terre magis tenēt se sil⁹ q̄ alie. z iō qn ille ptes q̄ nō tenēt se sil⁹ fluūt cū fluuys ad mare. relique tenētes se sil⁹ manēt̄ z faciūt eminētia sup̄ terrā. s̄z v̄rū ē q̄ tadē p motūz terre. vel alio mō euertunt̄ z cadūt z destruunt̄. C Iux̄ istā dēlonē dubitat̄. posito q̄ aliq̄d̄ graue vniforme i grauitate hēret mediū sue grauitatis ex mediū mūdi. oī impedimento extriseco amoto. nihil sibi addēdo. nec aliq̄d̄ ab eo remouēdo. an sic moueret̄ q̄ tandē mediū sue grauitatis eēt mediū mūdi. Dico q̄ non. qz p̄us q̄ mediū sue grauitatis fieret mediū mūdi descēderet aliq̄ tarditate z dupla ad illā. z q̄drupla ad illā. z sic i finituz. z iō si p̄petuo maneret p̄petuo descēderet. z nūq̄ medium sue grauitatis fieret medium mūdi.

Ad rationes

Ad p̄mā. dico q̄ illa nō p̄bat terrā sp̄ moueri i suo loco nālī: s̄z b̄n̄ moueret̄ sic eēt ex ip̄m. z 13 talis pō nō reducat̄ ad actū i totali terra t̄i b̄n̄ i suis p̄tib⁹. C Ad 2^{am}. illa nō arguit ad p̄positū. qz i p̄posito itelligit̄ de motu locali. z de gete sibi opposita. z nō de motu alteratōis. C Ad 3^{am}. illa b̄n̄ arguit p̄ vltima dēlonē. C Ad 4^{am}. dico q̄ v̄t̄iq̄ p̄ ceteras exp̄iētiās hēri pōt̄ q̄ celū nō gescit. v̄n̄ si gesceret. quō tūc sol z luna z ceteri planete aliq̄n eēt̄ p̄pingores aliq̄n remotiores. certe im̄ possibile eēt̄ B̄ nisi celū moueret̄. Qz aliq̄n sint adinuicē p̄pingores. z aliq̄n remotiores docet̄ exp̄iētia. C Deinde r̄ndeo ad p̄suasiones illas qb⁹ p̄babat̄ terrā moueri z celū gescere. C Ad p̄mā b̄n̄ cēdo q̄ terra recipit̄ influētiās a celo. s̄z ad B̄ nō regrit̄ terrā se h̄re actiue. sed sufficit se h̄re passiuē. sic q̄ ipsa illā influētia recipiat. z ip̄m celū illā influētia causet̄ p̄ suū motū p̄ hoc q̄ celū ē p̄fecti⁹ terra. magis aut̄ de rōne p̄fci ē dare alyz p̄fectōes q̄uis ex B̄ nihil recipiat q̄ eōuēso. C Ad sc̄daz b̄n̄ cēdo q̄ q̄cqd̄ plī idiget plus oz moueri nisi aliō moueret̄ ad dādū sibi quo indiget. sed sic ē i p̄posito. q̄ terra gescēte celū mouet̄ dando ei illud q̄ indiget. C Ad tertiā b̄n̄ cēdo q̄ b̄n̄ p̄fecti⁹ ē eē i gete q̄ in motu q̄rū ad illā q̄ mouēt̄ur ad finē veniendi ad sua loca nālīa. s̄z de illis q̄ semp̄ sūt in suis locis nālīb⁹ z q̄ nō mo

uent̄ ad aliq̄d̄ acgrēdū sibi aliud a motu. ita q̄ mot⁹ localis ē p̄fectio finalis eoz. dico q̄ talib⁹ p̄fecti⁹ est mōneri q̄ eē in gete. z sic est de corpib⁹ celestib⁹. C Ad q̄rtā. dico q̄ v̄z est q̄ facili⁹ eēt mouere corp⁹ puū q̄ magnū. si cetera eēt̄ paria: s̄z nō ē ita. qz corpa grauiā. z terrestria sūt iēpta ad motū. V̄n̄ claz est q̄ facili⁹ mouem⁹ aquam q̄ terrā. z adhuc facili⁹ aerē. z sic ascēdēdo corpa celestia sūt p̄suas nās facilius mobilia. C Ad q̄ntā. b̄n̄ cēdo q̄ terre debet̄ aliq̄s mot⁹ simplex. qn̄ est ex locū suū. licet̄ B̄ nō oporteat qn̄ est i loco suo. v̄n̄ nisi p̄es terre dēō mō trāspōnerentur mō q̄ dicebat̄ in p̄batioē q̄rte dēlonis totalis terra simplr̄ gesceret z n̄ moueret̄. cū q̄ b̄n̄ stat q̄ si totalis terra eēt ex locū suū. vel aliq̄ ps ei⁹. moueret̄ motu simplici z nālī sibi d̄bito. C Ad vltimā. dico q̄ bis qb⁹ debet̄ mor⁹ circularis ueniēs est figura spica. z silr̄ qb⁹ debet̄ ges nālīs circa idē cēt̄z etiā ueniēs est figura spherica. mō ad p̄positū dico q̄ terre nō uenit̄ figura spherica p̄pter moueri circulariter. sed p̄pter ipsam gescere circa cēt̄z mūdi.

C Figurā autem habere sphericam necessariū est ipsam. z c. Textu cōmentī cētesimī quarti.

Questio. XXXVII.

Tertium propositū erat. v̄trū total̄ terra sit spherica. Arguitur p̄ q̄ nō. nā si sic sc̄q̄ret̄ q̄ oculus exp̄is i superficie terre nō videret̄ medietatē celi. cui⁹ op̄positū dicit̄ astrologi. imo videret̄ minus. p̄bat̄ cōtra. qz si eēt spica z r̄ponat̄ i medio celi sic p̄t̄ dicebat̄ tē liea ip̄az r̄tigēs imaginatā p̄tēdi ex v̄traq̄ p̄e vsq̄ ad cauū celi resecaret̄ a celo arcū multū minorē medietate celi sic pōt̄ appere i figura. sed illa eadē linea r̄tingeret̄ oculū exp̄itē i superficie terre q̄ ille oculus nō videret̄ plus d̄ celo q̄ eēt sup̄ illā lineam. C 2° si terra eēt spica sc̄q̄ret̄ q̄ oculus modicū eleuat⁹ sup̄ superficie terre sic ē oculus alicui⁹ hoīs stātis sup̄ terrā videret̄ plusq̄ medietatē celi q̄ itez ē d̄ astrologos. p̄bat̄ cōtra ex eo. qz si oculus eēt directe i cētro terre. z vna medietas terre eēt amota. tūc videret̄ p̄cise medietatē celi. s̄z oculus exp̄is sup̄ superficie terre ē altior q̄ si eēt i cētro. q̄ cuz eēt sup̄ superficie terre videbit̄ plus q̄ medietatē celi. 3° si terra eēt spica. seḡ q̄ sol deberet̄ appere f̄m superficie arcualē i eius ortu. z silr̄ i ei⁹ occasu. cui⁹ opp^o videm⁹. p̄bat̄ cōtra. qz cuz sol nō d̄i totalr̄ ē ort⁹ vna ei⁹ ps v̄r. z alia occultatur. s̄z ille p̄es distinguunt̄ adinuicē q̄ ad appere z nō appere rōe terre. iō si ipsa eēt spica v̄t̄iq̄ ps sol sup̄ terrā d̄beret̄ nob̄ appere arcualis figure et̄ B̄ caue recte. sic appet̄ nob̄ ps sol nō ab sc̄dā p̄ lunā i eclipsi sol. C 4° si qd̄ eēt v̄a seḡ q̄ terra totalr̄ eēt coopta ags. B̄ ē flz. falsitas p̄z ad sēsū. p̄bat̄ cōtra. p̄ cui⁹ p̄bōne suppono p̄. q̄ aq̄ sit spica. vel tēdūt ad spicitatē z suppono q̄ terra z aq̄ tēdūt ad idē cēt̄z. tūc sic. ipole ē duo eē spica nisi vnū circūdet̄ aliō. z B̄ si eoz idē sit cēt̄z. q̄ cū aq̄ sit spica p̄ vnā supponē. z cū vnū sit cēt̄z terre z aq̄. tūc si terra eēt spica v̄t̄iq̄ eēt totalr̄ aq̄ circūdata. C 5°. nā ad sēsū apparēt̄ i terra mlte gibbositates z cauitates mōtiū z vallinz. z vbi nō sūt mōtēs z valles appet̄ eē plana: qd̄ nō eēt si eēt spica. C 6°. mobilib⁹ motu circulari nālīr̄ debet̄ figura spica sic p̄z d̄ celo. q̄ mobilib⁹ motu recto nālīr̄ debet̄ figura r̄cta z n̄ spica: s̄z terra ē nālīr̄ mobil̄ motu recto. q̄ r̄c.

Oppositum

ad p̄mū sc̄iēdū ē p̄ q̄ sp̄ericuz p̄p̄e d̄r̄ qd̄ q̄ ad ei⁹ superficie exteriorē ē sine aliq̄ asp̄itate. z cū B̄ a p̄ucto ei⁹ medio oēs liee v̄cibiles ad superficie ei⁹ exteriorē sūt eql̄es. s̄z rotūdū p̄t̄ dici q̄ accedit ad spicitatē. 13 non sit p̄fē spicū. Exēplū p̄mī sic ē mūd⁹. mūd⁹. n. q̄ ad ei⁹ superficie exteriorē est sine aliq̄ asp̄itate. z p̄fissime curuat⁹ v̄l̄ tornat⁹ a p̄ motore. ex sc̄dā. sic ē pomū v̄l̄ aliq̄d̄

tale. ¶ 2° non^o q^o accipiendo large spicu^o & rotudu^o solet capi vno p^o alio. ¶ Tunc sit p^o 2° clo. terra n^o e^o p^o fce spica. p^o q^o multos h^oz motes & valles. ¶ 2° 2° clo. terra e^o rotunda iter oriēte & occidēte. pbat. nā si n^o seq^oref q^o eedē stelle eq^o cito oriēnt^o & occidēnt^o hitātib^o vsus occidēte sic hitātib^o vsus oriēte. s^o B e^o falsū. nā t^o ex eo q^o cā tal^o diuersitatis n^o v^o eē alia nisi tumor terre & gibbositas. falsitas cōt^ol. p^o ex eo q^o hitātib^o vsus oriēte citi^o fit dies. & citi^o fit nox q^o hitātib^o vsus occidēte. q^o p^o ex eo q^o plies eadē eclipsis lune visa fuit ab oriētalib^o i^o tertia hora noctis. & ab occidētalib^o i^o p^o hora vel scda. fin q^o erat magis v^o min^o occidētales. mō B nō fuisset nisi oriētalib^o citi^o fca fuisset nox. ¶ 3° 2° clo. silr terra h^oz rotūditatē a septētrione ad meridiē. pbat. nā ali q^o pōt a meridiē pcedere t^o vsus septētrionē q^o pol^o sibi sensibilt^o magis eleuat^o. mō ill^o n^o v^o puenire nisi pp q^ondā tumorē terre ex n^ote iter meridiē & septētrionē. ¶ 2° nā ali q^o pōt tātū ābulare a septētrione vsus meridiē. q^o aliq^o stel le sibi apparēt q^o p^o sibi nō apparebāt. & aliq^o sibi occultat^o tur q^o p^o sibi appebāt. mō B nō v^o eē nisi pp tumorē terre iter septētrionē & meridiē. ¶ 4° 2° clo. terra vndiq^o e^o rotū da sic q^o eleuatōes mōtiū sūt pue i^o respectu totalis terre. & q^osi nō notabiles. pbat p^o q^o graua vbi cadūt sup terras nō mōtosā nec vallosā cadūt ad eq^oles āgulos. q^o nō eēt nisi graua peterēt idē cētrū. & cū oēs ptes terre sint graues. seq^otur q^o oēs petūt idē cētrū. B n^o eēt nisi terra eēt rotūda vel tenderet nāl^o ad rotūditatē. ¶ 2° ptes terre eq^olr tendunt ad mediū mūdi. & descēdūt ad loca declinuoza. nisi vna aliā sustineat. sicut p^o de mōtib^o n. nihilomin^o p^o lapfū t^o p^o q^oz dscēdet & ruct^o vsus mediū mūdi. q^o v^o eē cā rotūdi tatis terre. ¶ Un^o sciē^o e^o q^o si terra eēt fluxibil^o sic aq^o. ita q^o vna ps n^o sustineret aliā. flueret ad oimodā rotūditatē & pfectā spicitatē. ¶ 3° si terra eēt plana & nō rotūda mōtes ml^oti alti deberēt videri a ml^oto reōtiozi q^o vident^o. sed q^o n^o ab ita remoto vidētur h^o eā nō v^o eē alia nisi tumor terre ex n^ote iter mōtes & vsus n^ofos. ¶ 4° luna cū eclipsat^o pp iter pōnē terre iter ipsā & solē ps nō eclipsata v^o arcuali fig^o. s^o B nō eēt nisi terra eēt rotūda quā d^o rigūt radij sola res ptes vsq^o ad lunā. q^o distinguūt pte lune visā & nō eclipsatā a pte lune eclipsatā q^o e^o posita i^o vmbra cāta ex iterpo sitione terre iter solē & lunā. q^o v^o vbi cūq^o appet tal^o eclipsis lune ps n^o eclipsata appet arcualis figure signū e^o q^o vndiq^o terra sit rotūda. ¶ 5° totalis mūd^o e^o spic^o. g^o bñ rōnabile v^o q^o elā q^o sūt ptes pncipales mūdi d^o quoz nūero e^o terra etiā iclinētur ad spicitatē. ¶ In^o istā cōlonē est sciēdū q^o isto mō posset expiri q^o terra e^o rotūda saltē inter meridiē & septētrionē: q^o aliq^o ābularet ab aliquo loco vsus septē trionē tādiū q^o polus eēt sibi eleuatus plus vno gradu q^o an^o. & tūc mēsuraret spaciū p^o rāsitū. B scō rediret ad locuz p^ostinū. & ab eodē loco ābularet vsus meridiē. tādiū q^o po lus eēt sibi eleuat^o minus vno gradu q^o erat in loco signa to a quo ambulauit. & itez mēsuraret ill^o spaciū p^o rāsitū. tūc si illa spacia iuenirent eq^olia. signū eēt rotūditatis ter re iter septētrionē & meridiē. si āt n^o iueniret eq^olia sig^o eēt q^o terra nō eēt rotūda iter septētrionē & meridiē.

Quantum ad scōm p^o seq^o ex B q^o terra e^o rotūda q^o linee exeutes directe d^o superficie terre ex teriozi vsus cētz p^otinue vadūt appropinquādo. & i^o cētro cōcurrūt. ¶ 2° seq^o q^o si fierēt due turres ad ppendiculum q^oto irēt alti^o tāto elongarentur plus abinuicē: & q^oto irēt bassius tāto appropinquarent plus adinuicē. ¶ 3° seq^o q^o si fieret aliq^o puteus ad ppendiculū iferi^o eēt strictior. & su peri^o eēt latior. ¶ 4° seq^o q^o ois linea eq^o distās fm quelz ei^o pūctū a cētro mūdi e^o curua. p^o nā si erecta. tūc aliq^o pū ei^o e^o p^opinquior cētro. & ali^o remotior. & sic n^o eq^olr distat a cētro seu a deozsū. fm quelibet ei^o pūctū. vñ q^o cūq^o linea recta data d^otingente superficie terre f^oz pūctū ei^o mediū ipa

est p^opingoz cētro terre fm pūctū ei^o mediū fm quē d^origit terrā. q^o fm pūcta ei^o extrema. Ex hoc seq^o q^o q^o cūq^oz ambu lās fm lineā rectā p^o pte t^opis descēdit. & p^o alia pte ascēdit. nā p^o pte t^opis p^o q^o mouet^o vsus pūctū q^o e^o p^opingoz centro ipse descēdit. sed p^o alia pte t^opis p^o q^o mouet^o ab illo puncto ipse ascēdit. p^o ex eo q^o i^o p^oma pte t^opis cōtinue appropinq^ot plus & plus centro mūdi. i^o alio āt t^ope p^otinue elongat^o ab eo dē. mō appropinq^ore cētro mūdi e^o descēdere. & elōgare ab eodē est ascēdere. ¶ Ex B vlt^ori^o seq^o q^o aliq^o mobile q^o p^otinue mouet^o ascēdēdo vel descēdēdo ad aliq^o terminū. minozē lineā describit. q^o aliud q^o mouet^o ab eodē termino in eūdē terminū sine ascensu & descēsu. p^o hoc si aliq^o mo ueret^o ab vno termino dyametri terre ad reliquū. & aliud moueret^o p^o circūferētiā medietatis terre. cui^o q^o dē circūferē tie illa dyameter eēt chorda. ¶ 5° seq^otur q^o ambulatiū. sup terrā caput mouet^o veloci^o pedib^o. nā caput in aere de scribit maiorē circūferētiā q^o pedes sup terrā. vñ bō pos set eē ita magn^o q^o caput moueret^o i^o duplo veloci^o q^o pedes quia in duplo maiorē circūferētiāz describeret in aere q^o pedes super terram.

Ad rōnes Ad p^oma cōcedo q^o oculus si eēt ifix^o sup ficici^o duce terre videret multū min^o q^o medietatē celi. sic rō dem^orauit. nihilomin^o bene cōcedo q^o oculus pōt in tali p^oportioe eē eleuat^o sup superficie terre q^o videret p^ose medietatē. ita q^o siuis oriēon diuideret celū i^o duo eq^olia. & cū B stat q^o oculus pōt eē t^o eleuat^o sup supfi cie terre q^o videret plus q^o medietatē celi. Et ex B tunc p^o ad 2° ar^o. ¶ Ad 3° dicunt aliq^o de magis meis q^o fm rei v^oitatē cū vna ps solis est orta & alia nō orta linea diuidens pte ortā a pte nō orta ipsi^o est linea curua & arcualis. sed t^o ps orta ipsius solis nō appet nobis figure arcualis. pp B q^o q^o linea curua a remotis v^o apparēt recta. ¶ Bz breuiter put mibi appet B non est vez. vñ dico q^o fm rei v^oitatē ps solis orta nō d^oz appere arcualis figure: s^o d^oz appere sic me dietas vel sic portio vni^o circuli eo mō q^o appet. vñ imaginoz q^o n^o oriēo d^oz imaginari sic circulus refecās & diuidēs pte solis ortā a pte solis nō orta. mō q^o vñ^o circulus h^oz ei^o p^ose riā cadit sup superficie latā alteri^o circuli didit & refecat vna pte ab alia sine q^o cūq^o teriozi cōuatiōe illaz p^otiū h^oz v^oita tē v^o apparētiā. recte ac si ille ptes distiguerent^o ab inuicē p^o lineaz rectā. & pp B ps sol^o nobis orta d^oz nobis appere s^o s^o mō ac si distigueret^o a pte nō orta p^o lineā rectā. v^o ac si eēt oculus i^o cētro terre vna medietate terre amota. ita q^o gib bositas terre nihil fac^o ad B q^o sol i^o ei^o ortū h^oz eius pte ortā d^oberet nob appere arcualis figure. s^o ad B q^o sol nobis tal^o appet sic ortū fac^o n^o oriēo. ¶ Ad q^ortā illa bñ pcederet si cē t^o magnitudis terre eēt cētz mūdi: s^o q^o sol nō e^o s^o ml^oti e^o eleuatū sup cētz mūdi nō o^oz q^o terra sit total^o coopta ags lz tā ipa q^o aq^o sit rotūda. ¶ Ad q^ontā illa bñ pbat q^o terra n^o sit pfecte spica sic dixit p^o 2° clo. ¶ Ad vltimā dico q^o n^o o^oz mobile motu recto eē figure recte. s^o bene oporteat motū ei^o nālē simplicē eē p^o lineā rectā. Et sic est finis qōnis.

¶ Reliquum autē de terra dicere vbi existat po sita. & c. Textu q^o menti septuagesimiseclidi.

Questio

XXVIII.

Quantum p^oposito^o erat. vtz totalis terra sit habitabilis. Ut p^o q^o nulla ps terre sit habitabilis. naz ex quo terra e^o spica. vt dē m^o e^o alia qōne. & aq^o silr. vt pbat ari. i^o B 2°: & cū terra sit grauior aq^o & i^o medio mūdi situata vt dictū e^o p^o vs^o q^o terra vñ dique sit coopta ags. & p^o n^ois vndiq^oz inhabitabil^o p^opter aqs. ¶ Nec valet si diceret^o q^o eleuatōes mōtiū q^o sūt i^o terra ipe diūt ne total^o terra sit coopta ags. & q^ontū ad h^oz eleuaciones ipsa terra est habitabilis. Nā ex quo mūdus fuit ab eterno vt credit ari. si aliq^o fuisset mōtes & tales eleuatiōes iā diu

essent consumpti. propter hoc qd omne graue tendit deorsu nec perpetuo pot sic sursum sustineri. qre iam totalis terra esset facta sperica r yndiqz ags coopra. ¶ Scdo sicut spa aeris excedit spera aque. ita spera aque dz excedere spera terre. r per ois dz tota terra coopire. r p ois dz tota ipsaz terra yndiqz inhabitabile facere. ¶ Deinde pbatur q tota lis terra e habitabilis. na vna qra ei e habitabilis. vt coiter oes deedunt. r no vt esse maior ro de vna qz de alia. igr zc.

Oppositum amboz iam pbatoz pz p experientiaz. na aliqua pars terre e habitabilis. vt pz. r aliqua inhabitabilis ppter aquas. r aliqua ppter nimiaz frigus sicut illa que est supposita polo arctico vel antarcti co. qz terra pot esse inhabitabilis ppter excessum alicuius qualitatis pme de qualitatis actiuis. vtpura ppter excel su frigiditatis vel caliditatis. vel pot esse inhabitabilis p pter excessu aquarum. id in qone duo erut articuli. na in pmo videbit de habitatione vel ihabitatione terre ppter teperiem vel excessu caliditatis vel frigiditatis. Secudo videbit de hitatioe terre vel ihitatioe qtu e ex pte aquaz.

Quantum ad pmum. supponedu est pmo terra diu di. i. 5. ptes. secudu. 5. zonas imaginatas in celo quaz vna e supposita illi parti celi q est inter circulu arcticu r polu arcticu. scda autem e supposita illi pri que e inter circulu antarcticu r polu antarcticu. 3a autem supponit illi pti que e inter tropicu caeri r circulu arcticu. quarta supponitur illi pti que e inter tropicu capricorni r circulu antarcticu. 5a aut r vltima supponit illi pti celi que est iter duos tropicos directe sub egnoctiali. ¶ Tuc sit pma celo. due pme ptes terre sunt inhabitabiles ppter defectu caloris r abundanti frigiditatis. pmum pz. qz hz ptes nimis distant a sole qui est ca caloris i istis inferioribz. r qz ad ee r viuere plantaz r aialiu regitur calor. segtur qz ibi nec crescunt platee nec hitant aialia. r hoc. i. ppter defectum caloris. scda pars pz. qz ibi excessus frigois pp eleuatione vaporu mixtoz aeri. qui no pnt ibi sumi pp defectu calois. r illi tantu aere ibi exite ingrossant r in frigidat r co deplant. q nulla viueta pnt ibi manere. ¶ Scda celo. 3a ps terre e habitabil pp teperie frigois r caloris r illa ps terre est i q nos hitamus. r q in ea e teperies caloris r frigois e ex eo q in estate nra sol est ppe sua aug. r sic non facit nobis nimiu caloze pp maiore ei distanti a terra. r in hyeme nra est ppe oppositu sue angis. r sic no catur nobis nimiu frigus sui absentia. ppter hoc q licet no diu mozes super nos. tn e terre tuc ppingoz ex eo q oppositu angis ecetrici solis est puctus ecetrici ppingoz terre. ¶ Iusta ista celone r eius pbatione bn segtur qz hz mutatione angis ipst solis aliqne partes terre reddunt peius vel meli habitabiles. ¶ Tertia celusio. quarta pars terre est ihabitabilis pp nimia abundantia caloris i estate. r nimia abundantia frigiditatis i hyeme. r e illa ps terre q e opposita illi pterre in qua nos hitam. Sed vtz e q i ista celone no oes r cordat. r p bo ea sic. na ex quo aux solis iaz e ppe sine geminoz. r op angis ppe sine sagittary. r cu exntibz i dca pte terre. si aliq ibi existeret sit estas sole exnte iux op sue angis. sol eis in estate nimiu facit caloze pp nimia ei ppingtate ad terras r cu eisdem sit hyems sole exnte iux aug e i hyeme pp absentia solis r nimia ei distanti a terra est nimiu frig ibide ¶ 4a 5a ps terre. s. q e iter duos tropicos sub egnoctiali est habitabilis. qtu e ex pte frigiditatis vel caloris. imo non solu habitabilis. sed locus repatissim p hitatione. ¶ In ista itez celone no oes r cordant. vnde auctor spere manifeste dicit oppositu. ista tn celone ponit Auicena in sua physica. Et pbatur sic primo aucte yst. in libro ethimologiaz. q dicit q paradus e situs i loco alto versus ozietem ferre attringes globu lune r sub egnoctiali. s. stat q paradus terre stris e locus amenissimus r optime habitabilis. Id e pz ex

vno qd semel legi i vno libro. na i anglia fuit quidaz homo sancte uite. q asserbat se fuisse i quoda loco vbi fuit sca in catatio r citatio cuiusda spūs q dixit se velle portare ficus maturos p quolibet tpe ani ne ampli sic citaret. tuc dixit incantator quod h eēt. dixit spūs. e loc i terra q estimat iba bitabilis ab hoibz. vbi i oi tpe ani fructu maturi s. diuersi tate genez fructu inueniuntur. r de illo loco dixit se velle portare fructu r sic stat i seqnti die circa festu natalis dñi: r sic ac pla alia fructu gna recetia sibi apportauit. r certe vt q talis loc sit sub egnoctiali. na de illo vles dicit q sit inhabitabilis pp teperie r excessu caloris. ¶ Deide pbaf deca celo ronibz. p p quo suppoit qz celu r astra sit ordinata ad gubnadu istu mudu. r maxie boies. r aialia. r platas de qb na pp eoz nobilitate maxie dz ee sollicita. Id rona bile e q i illo loco sit hoiaz pfectissima hitatio ad que oes stelle celi ordinate. r silbn aspectu. sed h e ad locu sub eg noctiali. illis. n. oes stelle oriuntur r occidit. nobis vero no oriuntur nec occidit ille stelle q sit circa polu antarcticu. ¶ 2a ro r ca teperie dci loci sub egnoctiali e equalitas dista tie ab vtroqz polo. caloz. n. illi loci obtrepant pp frigiditate vtriusqz loci eqlr respicietis locu illu. ¶ 3a ca e equalitas diei r noctis i oi tpe ani. frigiditas. n. noctis obtrepat caloz diei. ¶ 4a ca e breuitas estatis r hyemis. na nec hyemalis frigiditas excedit. nec caloz estatis nimis adurit. ¶ 5a ca e paucitas moze sol sup zenit capiti eoz q hitat sb egnoctiali. cu. n. duplex sit ca caloz. s. appropinqtio sol ad zenit. r moza eiusde. p ca e modica respicu z. vt pz qn sol e i meridie qn i meridie no e tant caloz sic post meridiu. r tn sol ppingoz e capiti nris i meridie q post. qre moza sol plus facit ad caloze q ei appropinqtio. qz g sol hitantibz sub eg noctiali no mozat diu sup zenit capitis eoz. s. cito trahit. id e qz no e ibi tar caloz sic circa altez tropicu. vbi sol diu ti mozat. ¶ 6a ca est accentalis eleuatio multoz vaporu a mari meridiano. r a flumibus exntibz ibide. q in dco loco hnt obtrepate caloze. ¶ 7a ro pot esse. qz cu terre remotio res ab egnoctali. puta ille sb poll sint ihiliores ad hitadu. r ppingozes hiliores vt q sub egnoctiali sit loc hitissim p hitatoe. r ista ro pcedit a sig magis qz a ca. ¶ Contra ista celone dubitat p rones illoz q tenet pre opposita. p qdez argunt sic. aliqs est locus inhabitabilis pp nimium frigus. ergo etiam videtur q aliquis sit ihabitabilis propter nimiu caloze. sed talis no videtur esse aliqs qz ille sub egnoctiali. ¶ 2a si hitaret ibi aliq. vtrqz de tlibz aliq veniret ad nos. r de nris ad illos. qd tn nunqz est pceptu. ¶ 3a na cu vadim vntus tropicu caeri. r adez iuenim boies valde nigros sicut sunt ethyopes. r h est ppter magnu caloze ibi exntu. qz si p cederem vltra tropicu. tm iuenirem caloze. vt vt. q nul lus posset hitare. ¶ 4a na ibi exntibz sol bis i ano currit p zenit capitu eoz. id vt eis facere tn caloze q no est eis conueniens hitatio. vñ videm q nobis i estate qn adhuc no e i zenit aliqn e tar caloz q e mirabile. r id si curreret bis i ano p zenit. videret tn obere care caloze q nullo mo possent viuere. ¶ 5a na videm q ex reflectione radioz icidē tiu ppediculariter sup superficie speculi dcaui catur ignis. id cu sol pyciat bis i ano. sic qn e i principio arietis r libze. radios suos ppediculariter sup terra supposita egnoctiali. vt q tal terra sit ihabitabil pp nimiu calozem adustiuaz catu ex tali icidētia radioz solis ppediculariu. ¶ Ad p. dico q lz sit repire terras ihabitabil pp nimia elogatione a sole r h sub vtroqz polo. no tn pp h dz q aliq sit ihabitabilis pp appropinqtionē ad sole. qz cu frig sit mortificatiu. r caloz viuificatiu r ca vite. id est q na melius copatit sicca excessiuu caloris qz frigois. nec etiā sub egnoctiali est excessus caloris. sed teperamentum optimu. vt dictum est. ¶ Ad scdz dico. q ideo nullus pot illuc ire nec aliqs veni re vsqz buc. qz oporteret talem trāsire p terra suppositam

*opio aborno
pob.
huit
objct
viret
istaz r in
postaz*

tropico cancri. ubi est nima calor ppter nima moza solis sup orizonte. saltē in estate. Nec etiā q̄s in hyeme sola nec estate p̄t trahere pillā ptem. ppter hoc q̄ auctoritate quo rūdā versus equinoctiale sūt qdā montes qui habēt naturā attrahendi carnē humanā sicut magnes attrahit ferrū. & hec est cā quare nullus trāsit. Aliter dicunt quidā q̄ locus intermedius inter illos & nos ē descriptus multū & plen⁹ serpētib⁹. & deficiens aq̄s dulcib⁹ ita q̄ nullus p̄t illū locū transire. & ppter hoc nō p̄cipimus aliqua noua de illis. nec ipsi de nobis. ¶ Ad tertiā bñ ccedo q̄ sub tropico cācri ē maior calor q̄ sub equinoctiali. & hoc ideo. q̄ l3 sol bis currat in anno p̄ zenit capitiū habitantiū sub equinoctiali. & nō nisi sel' in anno p̄ zenit capitiū morantiū sub cancro. tñ q̄ min⁹ morat sup zenit capitis exñtiū sub equinoctiali. & diutius sup zenit capitiū exñtiū sub tropico cācri. ideo est q̄ maiores facit calozē sub tropico cācri q̄ sub equinoctiali. p̄ hoc ideoz rñ deat ad q̄rtā. ¶ Ad q̄ntaz dico q̄ nō est silē de reflexione radioz icidētū p̄pendiculariter sup superficiē speculi scaui & de radijs p̄pendiculariter icidētibus sup superficiē terre. l3 bene aliquo mō esset silē de icidētia radioz p̄pendiculariū sup superficiē speculi scaui & sup superficiē terre. cū terra non sit scaua. sed scaua vel spherica. & ideo sicut radij icidentes sup superficiē speculi scaui nō cānt ignē ex reflexione eoz. qd tñ bñ faciūt eū icidūt sup scauū. ita dico q̄ nec radij p̄pendiculariter icidētēs super superficiē terre scauam cauſant tantū calozē sicut cauſarēt si caderēt super superficiē terre scauā. & ex hoc patet ad argumentū.

Quantum Ad secundū articulū ē vna opinio q̄ imaginatur q̄ aqua & terra sil' faciūt vnam sperā. Et q̄ nō plus hēmus de aq̄s nisi q̄tū. est i vallib⁹ terre. Et ita ponūt ptes terre bitatas nō eē nisi quasdā isulas. Et imaginatur i qualibz pte terre de dicis. 5. ptribus terre eē multas tales ptes aquis discoptas. & tales dicerēt i qualibet dictaz 5. ptiuz esse habitationē. saltēz quātum. est ex parte aquaz. l3 alique eaz sint inhabitabiles p̄ defectuz vel abūdātia frigiditatis vel calozis. ¶ S3 ista opinio nō valet ppter duo. p̄mo ex quo ab eterno fuit mundus. diu illa canalā aquaz fuisset repleta p fluxū ptiū terrestriū cū aq̄ i illa canalā. & sic iā terra vndiqz eēt aq̄s coop̄ta. ppter repletionē taliū canalium. ¶ Secūdo. tūc vtiqz oēs aque eēt faciliter p̄meabiles. si nō eēt plus de aqua q̄ currat in tali bus canalibus & vallibus terre. sed dñs est falsum ex eo q̄ est vnū mare imp̄meabile in cuius signū q̄ est imp̄meabile hercules posuit ibi colūnas. vt nullus tentet ipm̄ p̄meare. ¶ S3 opinio. & illaz approbo. imaginatur q̄ nō ē idē cētū gravitatis & magnitudinis terre. & ideo terra ex vna eius parte est p̄p̄inquoze celo & aq̄s discoopta. & ex alia pte est remotioze a celo. & aquis coop̄ta. & ad illā pte fluūt aque quia ibi erūt p̄p̄inquoze medio mundi. Et ideo p̄ distinctione partiū terre habitabiliū a ptribus terre inhabitabilibus ppter aquas imaginandū est in terra vnā eē lineam transeuntē ab oriēte in occidentē directe suppositam equinoctiali eque distantē secūde linee imagine in terra supposite circulo arctico. iter quas imagine tertia linea eque distans vtiqz. Ulterius imaginatur totū qd ē ab equinoctiali p̄ polum meridionale. & p̄ polū septētrionale vsqz ad circulū arcticū esse coop̄tas aquis & residuū qd nō est nisi vna quarta terre. imo adhuc nō integre esse discooptū aq̄s & vltierius imaginatur a medio illi linee suppositam in terra discoopta aquis p̄trahi vnā lineā p̄pendiculariter versus lineā eā distantē ei suppositā circulo arctico. ¶ Dis lineis sic imaginatis manifestū ē i figura quō ista ps terre discoopta aquis est diuisa in quattuor ptes quaz due sūt versus occidentē. & due versus orientē. & iter illas que sūt versus occidentē illa que est p̄p̄inquoze equinoctiali vocatur africa. & q̄ ē p̄p̄inquoze septētrioni vocatur europa. deide

alie due sunt versus orientē. & inter eas illa que est versus equinoctialem vocatur asia maior. sed p̄p̄inquoze septētrioni vocatur asia minor. Quantum ad huius ptes terre coop̄tas & discooptas aquis. dicit cāpanus i sua theozica in ca. de luna h̄ verba. Aggregent autem aque que sub celo sunt in locū vnū. vt appeat terra arida. & hitet homo: q̄ quodaz mō est finis oīuz: locū sue habitationis congruentē. ideoque credendū est solū illū locum terre detectū eē ab aquis qui humano vsui fuerit necessari⁹. quia ergo sola quarta pars terre quā cōtinēt duo semicirculi. quoz vn⁹ ab oriēte i occidentē sub equatoze p̄reditur. & alius p̄ polū septētrionale ab oriente in occidentem inhabitatur. vt oēs aiūt. o3 alias tres quartas terre eē coop̄tas aquis. ¶ Sed diceret sicut prius arguebat. ex quo cōtinue cū fluuijs fluūt ptes terre ad mare. q̄re ergo tandē terra ex alia parte vbi ē coop̄ta aquis nō efficit eque p̄p̄inqua celo sicut illa q̄ ē discoopta aq̄s. vñ cū hoc fieret terra vndiqz coop̄ta aq̄s. ¶ Rñ de tur q̄ hoc nūqz fiet. & hoc ideo. q̄ qñ particule terre fluūt ad aliā partē. tūc alia pars fiet magis grauis. & pellet aliaz sursum. vt p̄s dicebatur in vna alia q̄one. & sic semper it. & hoc ppter difformitatē grauitatis terre: quā difformitatez ab eterno deus ordinauit p salute aialū & plāraz. ¶ Verū tamen credo q̄ ppter mutationez angis eccentrici solis. illa ps terre que mō est coop̄ta aquis prius erat discoopta & que mō est discoopta prius erat coop̄ta. & hoc videtur velle satis manifeste Ari. in scdo methozoz. licet nō exp̄imat q̄ b̄ sit ppter mutationē angis solaris.

Ad rationes. Ad p̄nam cū suis cōfirmationibus nō p̄cedit iuxta scdam opinionem vna cū hoc q̄ nō est idē cētū gravitatis & magnitudinis terre. ¶ Ad scdaz dico q̄ ordinatū ē a deo q̄ spera aq̄ nō deberet tātū excedere sperā terre quantū spera aeris speram aque. & hoc ordinatū est ppter salutē animalū & plantaz. nam si esset tantus excessus aque ad terrā. sicut aeris ad aquā tota terra esset coop̄ta aq̄s. & sic non possent saluari plante & aialia. ¶ Ad vltimā dictū ē in q̄one q̄ nō est eadez rō de vna quarta sicut de alia quantū ad ipsam esse habitabile vel inhabitabile. Et sic cū dei adiutorio finite sunt q̄ones super 2° de celo & mundo.

¶ Explicit liber secundus. incipit tertius

¶ De primo quidem igitur celo. & c.

¶ De graui autem & leui. & c.

De q̄ tractant

circa p̄mū huius quasdas dubitatiōes cernētēs totalē mūdū. & similr tractatiū circa 2° huius dubitatiōes cernētēs partē nobilioz mūdū. s. celū. & cum hoc terrā. put est cētūz ce li & totalis mūdū. nūc volo tractare dubia cōcernētia grauiā & leuiā. sicut sūt ele mēta. que sunt partes mū di totalis min⁹ nobiles q̄ sit celum. De quibus quidē grauib⁹ & leuib⁹. Ari. i tertio huius determinat s̄m opinionē antiquoz. & in quarto huius s̄m opinionē p̄p̄iā. & ideo sil' q̄ones circa hos duos libros intendo p̄tractare talez obſuādo ordinem. q̄ p̄mo tractabo q̄ones q̄tū ad grauitatē & leuitatē ipoz grauiū & leuiū. Secūdo q̄tū ad motum & getē eoz. Tertio q̄tū ad figurā eoz idē. ita q̄ erunt tres particule huius vltime partis icēpti operis. Et differt hec cōsideratiō d̄ grauib⁹ & leuib⁹ simplicib⁹ seu de elemētis a cōsideratiōe que fit de

eisdem in secundo de generatiōe. quia h̄ consideratio respicit ad q̄litates motiuas eoz motu locali. sicut sunt grauitas et leuitas. Consideratio aut̄ de eis in sc̄do de gn̄atione respicit ad q̄litates eoz alteratiuas: seu motiuas motu alteratiōis. sic sunt caliditas. frigiditas. humiditas. et siccitas. et sic motus localis p̄cedit motu alteratiōis: cū iter oēs motus motus localis sit prior. sic consideratio de eis in isto tertio et quarto ante consideratione de eis in sc̄do de generatione d̄z poni.

Quoniam autē est vnū solū qd̄ omnibus superferri: et vnus qd̄ omnibus substat: necesse ē du o alia esse que et substat cu idā: et superferuntur euidam zc. quarto celi. Tertio cōmenti trigessimiseptimi.

Questio I.

Hys pmissis p̄m exigētia p̄me p̄ticle sex q̄rā per ordinē. p̄mo vtrū aliqd̄ elem̄ sit simplr graue. et aliqd̄ simplr leue. et aliqd̄ in respectu. Sc̄do. vtrū qd̄ libet eoz qd̄ est alio graui in aere sit eodez graui in aq̄. 3. vtruz aliqd̄ elem̄ sit graue in suo loco p̄prio. 4. vtruz grauitas et leuitas sint forme subales grauiū et leuiū. 5. vtruz ex p̄te grauitatis et leuitatis p̄cludi possit eoz nō eē p̄posita ex iduisibilibz. 6. vtruz ex parte grauitatis et leuitatis concludi possit numerus quaternarius elementozum.

Quantum ad p̄mum p̄positoꝝ. Arguit p̄ qd̄ nihil sit simplr graue. nā si sic. hoc videt̄ esse terra pura. sicut dicit Ari. in l̄ra. mō hoc ē falsuz. nā sit illa terra. a. tūc arguo sic. a. est aliqd̄ graui: et aliqd̄ min⁹ graue. ergo a. nō ē simplr graue. nā t̄z. nā graue simplr d̄z eē graue i summo. s̄z graui in sumo nihil ē graui. nā alr nō eēt summū. a. n̄s p̄bat. qz a. terra ē minozi terra grauior. et maiozi terra minus grauis. Cōsist p̄bat qd̄ ignis nō est simplr leuis. de quo t̄n̄ maxime videt̄. si eēt aliqd̄ simplr leue. nā si aliqs eēt talis. sit ille b. p̄bo qd̄ b. nō est simplr leue. qz b. ignis minozi igne ē leuior. et maiozi igne ē min⁹ leuis. cū magn⁹ ignis sit leuior minozi igne. sic maiozi terra ē grauior minozi terra. C̄ Dein de p̄bat. qd̄ libet elz ē graue vel leue simplr. p̄mo sic. qz si nō. hoc eēt ex eo qd̄ aq̄ nō eēt grauis simplr. et aer nō eēt leuis simplr. sed p̄bo qd̄ imo. et arguo sic de aq̄. illd̄ qd̄ grauior simplr ē graui vtruz ē graue simplr. sic est de aq̄ p̄z. nā vnū doliū de aq̄ est graui in aere qd̄ sit vn⁹ pugillū terre. et t̄n̄ talis terra per Ari. in l̄ra dicit̄ esse simplr grauis. assumptū p̄z. nā cuius manifestū est qd̄ difficult⁹ multo ē sustinere magnū p̄odus aque q̄ vnū pugillū terre. C̄ Et c̄firmat. de aq̄ et de aere sil. naz illd̄ d̄r graue simplr qd̄ d̄r graue sine addito. et illud leue simplr qd̄ d̄r leue sine addito. sic ē de aq̄ et de aere. p̄z hoc. nā aquā dicim⁹ eē graue sine addito. et aerē leue sine addito. Sc̄do. nō nisi aq̄ eēt simplr grauis. et aer simplr leuis oporteret qd̄ grauitati aq̄ eēt cōmixti qdā gradus leuitatis. et leuitati aeris eēt cōmixti qdā gradus grauitatis: sed hoc est falsū. nā t̄z. ex eo qd̄ alr aq̄ esset simplr grauis. et aer simplr leuis. illud. n. qd̄ h̄z grauitatē sine leuitate ē simplr graue. et qd̄ h̄z leuitatē sine grauitate ē simplr leue: recte sic est in alijs q̄litatibz. s̄z falsitas n̄tis p̄bat. p̄mo. naz si sic tūc aq̄ simplex posset successiue descēdere i vacuo. et aer simplex posset successiue ascēdere i eodez si eēt. qd̄ est Ari. et cōmētatorē. in q̄rto p̄hycoz. nā t̄z. ex eo qd̄ h̄rent sufficientē resistētia intrinsecā. vn̄ in aq̄ leuitas resisteret grauitati. et in aere grauitas resisteret leuitati. C̄ Et c̄firmat. B. qz forma subalis aq̄ est simplex. et silr forma subalis aeris. q̄ grauitas q̄ est q̄litas motiua aq̄ n̄tis illā formā subalē etiā d̄z ē simplex. et silr leuitas ip̄i aeris. et si sic aq̄ ē grauis sine leuitate. et aer leuis sine grauitate. et p̄ n̄tis aq̄ est grauis simplr. et aer leuis simplr qd̄ erat p̄badū.

Oppositum vult Ari. et cōmētator i multis locis. qui

plis distinguūt graue i graue simplr et i graue i resp̄cū vn̄ vo lūt terrā eē graue simplr et ignē leue simplr. et aq̄ et aerē graue et leue i resp̄cū. In ista q̄cōe p̄ ponā q̄sdā distinctiōes. 2. n̄tis.

Quantū ad p̄m̄ silr p̄ distinctio. aliqd̄ d̄r graue simplr. 4. modis. vno. qz eo ex̄te graui nihil ē eo graui. sc̄do mō. qz grauitati sue null⁹ grad⁹ leuitatis ē cōmixt⁹. tertio mō. qz de p̄noie dem̄fante ip̄s ē p̄dicabil' iste termin⁹ graue absq̄ addito iux̄ illd̄. h̄ simplr dico qd̄ sine addito dico. q̄rto mō. qz i q̄cūq̄ illoꝝ triū eloꝝ ponat̄ q̄ sūt ignis. aer. et aq̄. ip̄m aptū natū ē descēdere. C̄ 2. distinctio. p̄portionalr se h̄z de leui simplr. nā vno mō. aliqd̄ d̄r leue simplr. qz ip̄so ex̄te leui nihil ē eo leui. sc̄do mō qz leuitati ei null⁹ grad⁹ grauitatis ē cōmixt⁹. tertio mō. qz ly leue ē p̄dicabile d̄ eo sine addito. 4. mō. qz i q̄cūq̄z istoꝝ triū eloꝝ ponat̄ q̄ sūt terra. aq̄. aer ip̄s ē aptū natū ascēdere. C̄ 3. distinctio. graue nō simplr s̄z in resp̄cū d̄r duobz modis. vno mō. qz sue grauitati ē aliqs gradus leuitatis p̄mixt⁹. 2. mō. qz i aliq̄ eloꝝ aptū natū est ascēdere. et aliq̄ aptū natū ē descēdere. C̄ 4. distinctio ponat̄ p̄portionalr de leui nō simplr. sed in respectu.

Quantum ad 2. silr d̄r d̄r nulla particula terre ē grauis simplr p̄ mō. p̄bat. qz q̄cūq̄z particula terre data vna maior ē ea grauior. C̄ 2. d̄r d̄r q̄libet particula terre pure est grauis simplr 2. 3. et 4. mō. de 2. mō. p̄z qz sue grauitati nullus gradus leuitatis est p̄mixt⁹. Alr. n. n̄ eēt terra pura. qd̄ ē h̄ hypothefis. de 3. mō p̄z. nā li graue ē p̄dicabile de p̄noie dem̄fante illā particula simplr et sine addito. De q̄rto mō p̄z. nā q̄cūq̄z particula terre pura data siue eēt i igne. siue i aere. siue i aq̄ ip̄sa apta nata eēt descēdere. sic docet exp̄iētia. et si nō descēderet. B̄ esset p̄ p̄hibēs et violētās ip̄az. C̄ Nōndū t̄n̄ qd̄ i p̄posito solū dicimus aliqd̄ graue simplr. p̄ hoc qd̄ i q̄cūq̄z poneret̄ dictoꝝ triuz eloꝝ ip̄m aptū natū eēt descēdere. C̄ S̄z diceret. vtruz isto 4. mō nō q̄lz particula terre sit simplr grauis. qz nō q̄lz tal' descēdit in aere patet de illis paruis eozporibus arborum lib⁹ q̄ apparēt i aere i radijs solaribz. p̄iectis p̄ aliquā fenestram. C̄ R̄ndet̄ qd̄ vtruz particule tales apte nate sunt descēdere. s̄z qd̄ nō descēdūt. ē p̄ B̄ qd̄ nō sufficiūt diuidere aerē sub se ex̄te p̄ eoz puitatē. et iō qd̄ ibi retinētur. B̄ ē eis violētū. C̄ S̄z diceret imo q̄n̄q̄z ascendunt in aere. B̄ndeo qd̄ vtruz ē. s̄z B̄ est p̄ alterationē sc̄az i eis p̄ calozē solis iudicētē i eis leuitatē et trabētē eas a simplicitate et n̄titate sua. C̄ 3. cōclo. nulla particula ignis ē leuis simplr loq̄ndo de leui simplr p̄ mō d̄co. p̄bat qz q̄cūq̄z data maior ea ē leuior. C̄ 4. d̄r d̄r q̄libet particula ignis ē leuis simplr 2. et tertio et q̄rto mō. s̄z i p̄posito dicat̄ eē leuis simplr iux̄ 4. modū. p̄bat p̄portio nāl' sic p̄bat d̄r d̄r de grauitate terre. Ex istis d̄conibz seqū aliqd̄ elz eē graue simplr. et aliqd̄ eē leue simplr. qd̄ erat p̄ ps q̄n̄tis p̄posite. C̄ 5. d̄r d̄r aq̄ et aer nō d̄r graues nec leues i resp̄cū p̄ mō. p̄bat. qz si sic. tē i q̄lz eoz eēt aliqs gradus leuitatis: et aliqs grad⁹ grauitati. s̄z B̄ ē flz. p̄. nā tē qd̄lz eoz possit successiue moueri i vacuo. 2. nā tē eoz nullū eēt elz simplex n̄z puz. ex eo qd̄ sua q̄litas motiua n̄ eēt simplex. C̄ 6. d̄r d̄r tā aq̄ q̄ aer ē grauis et leuis i resp̄cū 2. mō. p̄bat qz aq̄ i aliq̄ elō posita ascēderet. et i aliq̄ posita descēderet. et silr sic ē de aere. iō qd̄lz eoz d̄r graue et leue i respectu sc̄do mō. nā t̄z. ex distinctiōe 3. et 4. p̄mi articli. s̄z a. n̄s p̄bat. naz tal' ē ordo entiu n̄aliū. qd̄ grauiora appetūt eē sub leuibz. et leuiora appetūt eē sup grauiora. p̄z B̄. nā alr lignū n̄ ascēderet i aq̄. nec oleū silr. cui⁹ opp̄m videm⁹. Et iō q̄cūq̄z aq̄ h̄ret sup se terrā imediatā ei vbiq̄q̄z eēt. motu ref̄r ascēderet sup eā. si nō eēt ip̄edimētū. s̄z si aq̄ h̄ret sub se ignē vel aerē vbiq̄q̄z eēt. descēderet si nō ip̄ediret. vt eēt sub eisdē. idē p̄z de aere. qd̄ si h̄ret sub se imediatē ignē descēderet vt eēt sub eo. s̄z si h̄ret sup se imediatē aquā vel terrā ascēderet. si non ip̄ediret. tā diu qd̄ eēt sup eā. sic aq̄ p̄z qd̄ aq̄ i aliq̄ elō. ascēderet. et in aliq̄ descēderet. et aer silr. Ex q̄cludit aerē et aq̄ eē grauia

Leuia in respectu: ex quo ulterius concluditur aliquod esse
 elm graue & leue i respctū. qđ erat scđa ps qđnis pposita. vñ
 de grauib⁹ & leuib⁹ i respctū. sic sunt aer & aq̄ imaginatū est. n̄
 q̄ in eis sit grauitas om̄mixta leuitati. s̄. q̄ i eis ē vna q̄litas
 simplex motiua q̄ facit ea d̄scēdere qñ sub eis ē aliqđ leui⁹.
 & eadē q̄litas fac̄ ea ascēdere qñ sup̄ ea ē aliqđ graui⁹. ¶ 7°
 celo. graue & leue i respctū p̄ vbiq̄ ascēdere n̄liter. & vbi
 q̄ d̄scēdere n̄liter. pbat̄. nā vbiq̄ cēt aq̄ dū tñ sub ip̄a ime
 diate cēt aer. ip̄a descēderet. & silr vbiq̄ cēt aq̄. dū tñ sup̄
 ip̄az cēt terra. ip̄a apta nata cēt ascēdere: & ascēderet n̄liter
 si nō ipediret. qz sic dictū ē: sp̄ min⁹ graue appetit cē sup̄ ma
 gis graue. mō terra ē grauior q̄ sit aq̄. alr. n. nō descēderet i
 aqua. Ex isto ps d̄ria iter graue simplr. & graue i respctū. &
 leue simplr. & leue i respctū. qz graue simplr. nullibi ascēde
 ret n̄liter. & leue simplr nullibi descēderet n̄liter. s̄. graue
 & leue i respctū vbiq̄ p̄nt ascēdere. & vbiq̄ p̄nt descēdere
 n̄liter. ¶ 8° dubitat̄ iur̄ hoc p̄mo. nā dicit Aristo. 4. hui⁹ q̄
 aer descēdit violēte i elo ignis. ¶ Scđo dubitat̄. nā iuxta
 dicta videret̄ seq̄ q̄ aqua nō d̄beret dici magis grauis aere.
 qđ sic vbiq̄ aer p̄t n̄liter ascēdere vel descēdere. ita & aq̄
 cū vtrūq̄ sit graue & leue i respctū. ¶ Tertio. si graue & le
 ue i respctū sic aqua & aer. possent vbiq̄ n̄liter ascendere. &
 vbiq̄ n̄liter descēdere: tūc idē mobile simplex posset mo
 ueri n̄liter motib⁹ d̄rys. cui⁹ oppositū demonstratū vel de
 terminatū est p̄ hui⁹. ¶ Ad ista r̄ndet̄. Ad p̄mū dicēdū est
 q̄ dictū Ari. d̄z itelligi q̄ aer violēte ascēderet in spa ignis.
 qñ ibi cēt ignis. cū hoc tñ stat q̄ aer ascēderet ibi n̄liter. vñ
 saltē apt⁹ nat⁹ cēt ibi ascēdere. si in spa ignis cēt aliqđ corp⁹
 graui⁹ aere. p̄pter n̄alē ordinē grauiū & leuiū. ¶ Ad 2° di
 co. q̄ aqua vtiq̄ ē grauior aere. s̄. nō p̄pter B q̄ aqua descē
 deret alicubi n̄liter vbi aer nō posset descēdere casu ad volū
 tatē posito. s̄. id aqua d̄f grauior aere. qz aqua apta nata est
 descēdere in aere. & eē sub aere. aer aut̄ nō apt⁹ nat⁹ est descē
 dere i aqua. ¶ Ad tertiā nego. q̄ illi mot⁹ cēt d̄rys. licz pos
 sint eē a terminis d̄rys ad terminos d̄rys. vñ dico q̄ B non
 sufficit ad d̄rietatē motiū. s̄. cū hoc regrit̄ q̄ tales mot⁹ fie
 rent p̄ silia media in grauitate vel in leuitate. ¶ 8° celo. si
 aliqđ ascēdit n̄liter. saltē i medio pl̄eo. aliqđ descēdit n̄li
 ter. & silr si aliqđ descēdit n̄liter. aliqđ ascēdit n̄liter. patz.
 nā si ignis ascēdit n̄liter i aere. aer q̄ ē sup̄ ip̄m descēdit n̄
 liter: cū graui⁹ appetat eē sub leuiori. silr si terra descēdit n̄
 liter per aerē. tunc aer qui est leuior terra ascēdit naturalr.
 qz vult grauius esse sub ip̄o.

Ad rōnes p̄ma bene pbat q̄ terra n̄ ē grauis simplr
 p̄ mō. nec ē ignis est leuis simplr p̄: sic ps
 ex celo n̄b⁹ positis. cū q̄ tñ bñ stat q̄ terra est simplr grauis
 scđo. & tertio. & q̄rto modis. & ignis similiter ē leuis simplr
 scđo & tertio & q̄rto modis. ¶ Ad scđaz nego q̄ aq̄ vñ aer sit
 grauis vel leuis simplr. Et qñ dicebat̄ vñ doliū aq̄ i aere ē
 graui⁹ q̄ vñ pugillus terre. bñ cedo. s̄. non p̄pter hoc seq̄
 q̄ vñ doliū aq̄ sit grauius vno pugillo terre simplr. nā nō
 seq̄ ē graui⁹ i aere. ergo est graui⁹. nā grauitates & leuitates
 simplr sic ps ex p̄ articulo. cōparant̄ iter elā q̄tū ad motuz
 vñ elā in altero. q̄gd. n. ascēderet in aere d̄f leui⁹ aere. & q̄
 qđ descēderet i aq̄ d̄f graui⁹ aq̄. ¶ Ad cōfirmationē bñ ce
 do q̄ s̄z vñ acceptōez grauis simplr aq̄ diceret̄ grauis sim
 pliciter. & aer silr. s̄. put illd̄ diceret̄ graue simplr de cuius p
 noie demfante vificat̄ ly graue simplr absqz addito. verūtñ
 nec aq̄ nec aer d̄f graue simplr. put graue simplr d̄f qđ i aq̄
 q̄z elo alio ab ip̄o d̄scēderet. quō graue simplr accipit̄ i ppo
 sito. Alia rō bñ pbat q̄ nec aqua nec aer d̄f grauis i respe
 ctu. put graue i respctū d̄f cui⁹ grauitati aliqđ de leuitate ē
 cōmixtū. cū B tñ stat q̄ tā aqua q̄z aer dicit̄ grauis i respe
 ctu. put graue i respctū d̄f q̄ in elo leuiori eo descēdit. & i
 elo grauiore eo ascēdit. put ex d̄nib⁹ añpositis p̄t appere.
 ¶ Et in aere multo magis quāto magis diuisibi

lis aq̄est. 2c. Quarto celi. Tertu p̄mēti vltimū.

Secundū p̄posito erat. vtz qđlibet
 corp⁹ qđ ē alio graui⁹ i aere
 sit eodē graui⁹ i aq̄. & ar. p̄ q̄ sic. nā si nō. sit q̄
 a graui⁹. b. i aere. & b. ecōuerso. sit graui⁹ ip̄o
 a. i aq̄. seq̄ q̄ n̄ p̄t sciri qđ i reuitate sit alio
 eoz graui⁹. nā si tu dicas q̄ a. est graui⁹ b. ex

eo q̄ a. descēdit velocius in aere q̄z. b. ego dicā q̄ b. est gra
 uis a. qz veloci⁹ descēdit in aqua q̄z. a.

Oppositum arguit. nam vñ magnū lignuz. paruo
 plūbo in aere ē graui⁹. qz veloci⁹ i aere
 descēdit q̄z paruo plumbū. & tamē in aqua idē paruo plumbū
 est grauius illo magno ligno. qđ patet. qz illud paruo
 plumbū descendit vsqz ad profundū aquae. & lignum non.
 ¶ Juxta istam questionem. primo volo ponere conclu
 siones circa questum. secūdo iuxta hoc volo ponere quos
 dam modos: quibus possumus inuenire sine pōderatione
 p̄portionem corp̄oz grauiū & leuiū adinicez. in grauitate
 diuersaz grauitatum fm̄ speciez.

Quantum ad p̄mū sit p̄ma celo. nō qđlz corp⁹ qđ ē
 graui⁹ alio in aere est eodē graui⁹ in aqua.
 p̄z de magno ligno & paruo plūbo. sicut arguit post opposi
 tum. ¶ 2° celo. nō qđlibz corp⁹ est eā graue in aere & in aq̄.
 p̄z. de ligno qđ in aere descendit vsqz ad pfundum aeris. & in
 aqua non. qđ nō esset nisi in aere esset grauius. & in aqua mi
 nus graue. ¶ Tertio celo. nō qđlibz corpus est eā graue in
 aqua & in oleo. patet de ligno q̄ non ita profunde descendit
 in aqua sicut in oleo. Ex quo ulterius sequitur. quarta con
 clusio. nō qđlibet corpus qđ est grauius alio in aqua est gra
 uis eodem in oleo & ecōuerso. & non solū istud verū est de
 aqua & oleo. sed de omnibus corp̄ozibus diuersarum graui
 tatum secundum speciem.

Quātus ad 2°. supponēdū est p̄. q̄ dicant̄ eālz grauia
 s̄z sp̄z. & q̄ ineq̄lz. vñ illa d̄nr eālz grauia fm̄
 sp̄z q̄ sic se hñt q̄ eālz portioēs eoz in magnitudine eālz
 pōderat̄. illa vō d̄nr ineq̄lz grauia fm̄ sp̄z q̄ sic se hñt: q̄
 portioēs eoz eālz in magnitudine iequalr pōderat̄. vñ si
 capiāt̄ due portioēs vna ligni & tāta plūbi portio plūbi plus
 pōderat̄. ¶ Tūc sit p̄ celo. datis duob⁹ corp̄ib⁹ solidis. an
 sint eiusdē grauitatis in sp̄e vel diuersaz. & q̄ eoz sit gra
 uis pole est sine pōderatiōe in eglibra iuenire. nā sint illa
 duo corp̄oz a. & b. & capiātur d̄ a. & b. portioēs eālz i magni
 tudine. si a. & b. sint iequalia i magnitudine & dimittūtur il
 le portiones cadere in eādē aquā. tunc si eque velociter
 descēdunt in pfundū aque. vel tāta ps de vna q̄ta de alia
 die q̄ dicta corpa sūt equalis grauitatis. specie. si autem ē
 eque velociter descēdūt vsqz ad pfundū. vel plus de vna il
 laz portioñū submergitur i aqua & minus de alia. dic q̄ il
 lud ē grauius fm̄ speciē. cuius portio veloci⁹ descēdit. vel
 cuius portioñis submergitur plus i aqua. fundamētū istū
 positū ē i p̄cedēte qōne. ¶ 2° celo datis duob⁹ corp̄ib⁹ so
 lidis diuersaz grauitatū in sp̄e. ambob⁹ tñ supnatatib⁹ in
 aqua s̄z aliquas sui pres. nō solū sine pōderatiōe in eglibra
 p̄rigit iuenire q̄ illoz sit graui⁹. s̄. ēt p̄portionē i qua altez
 ē altero graui⁹. & B p̄t iueniri sic. nā sint duo talia corpa duo
 ligna diuersaz sp̄ez. & diuersaz grauitatū i sp̄e. capiant̄ de
 eis due portioēs eālz. & q̄libet illaz diuidat̄ i lat⁹ in aliq̄t
 pres eālz. vbi gr̄a. i. iz. q̄ pres vocent̄ p̄cta. q̄ scō dimittā
 tur cadere i aquā. & videat̄ de quo plura p̄cta submergun̄t
 & de q̄ pauciora. & vteri⁹ videat̄ quot p̄cta submergun̄t de
 vno. & d̄t de alio. & s̄z B iudicet̄ p̄portio eoz adinicez in gra
 uitate vbi gr̄a. sit q̄ vni⁹ submergan̄t duo p̄cta. & alteri⁹ q̄
 tuoz. tūc dic q̄ illud cui⁹ q̄tuoz p̄cta submergun̄t est i du
 plo graui⁹ s̄z sp̄ez q̄ illud cui⁹ solū. duo p̄cta submergun̄t.
 ¶ 3° celo. datis duob⁹ corp̄ibus ligdis diuersaz grauitatū

Liber III.

Questio III.

ad iuicē fm spēz ē pole sine pōdere iuenire qđ illoz sit grauius. nam sint duo talia aqua ⁊ oleum. ⁊ dimittatur vnūz li gnum in aquā primo. ⁊ deinde in oleū. si de illo ligno minus submergit in aq. ⁊ magis in oleo. dic qđ aq est grauior ⁊ oleū est leui⁹. p. nam semp idē graue in leuiori pfundius descēdit qđ in grauiori. **Quarta** dclō. datis duob⁹ corporib⁹ li qdis diuersaz grauitatum in spē. pole est sine pōdere iuenire non solū qđ eoz sit altero graui⁹. sed ēt in qua pportioe al terū est altero grauius. nā sint duo talia corpora ligda aq ⁊ oleū. ⁊ capiat vnū lignū qđ dicto mō sit diuisūz in. iz. partes eqles: ⁊ dimittat illud pmo in vnū eoz. verbi grā in aquā. ⁊ videat quot de illis partib⁹ submergant in aqua. ⁊ si verbi grā. qđ qttuoz ei⁹ pūcta. ⁊ deide dimittat in oleū. ⁊ videatur quot pūcta eius submergant in oleo. ⁊ sint verbi gratia tria. hoc pūderato dic qđ in illa pportioe aq est grauior oleo fm spēm. in qua numer⁹ punctoz illi⁹ corporis submerfoz in aqua se hz ad numerū punctoz eiusdez corporis submerfoz in oleo. ⁊ qz pportio illoz numeroz adiuicē est sexqui tertia. qz. 4. ad tria. dic qđ aqua i sextertia pportione ē grauior fm spēz qđ sit oleū. **Quinta** dclō. datis duob⁹ corpo rib⁹. vno solido. ⁊ altero ligdo. possibile est sine pōdere iue nire an sint eq graua fm spēm: vel vnū eoz sit altero graui us fm spēm nā sit corp⁹ liquidū aqua. ⁊ corp⁹ solidū sit plū bum vel lignū. vel aliqd h⁹. ⁊ dimittatur illud in aquā. tūc si descēdit in aqua vsq ad pfundū: dic qđ est graui⁹ aqua hz speciem. si autē descēdit vsqz quo supficies eius superior fi at eq alta cum supficie superiori aque. dic qđ illud corpus soli dum ⁊ aqua sunt eq graua scdm speciē. si autē secundū ali quas ei⁹ partes descēdit in aquā. ⁊ scdm aliquas supnatat: dic qđ est leuius aq fm spēm. sicut est lignū. **Sexta** dclō. datis duob⁹ corporib⁹. vno solido ⁊ altero ligdo diuersa rum spēz in grauitate. corpoze tñ solido natante in ligdo. ⁊ nō descēdente ad pfundū: pole est iuenire in qua pportioe vnū illoz sit alio graui⁹ fm spēz. nā sit corp⁹ ligdū aq. ⁊ cor pus solidū sit vnū lignū. ⁊ diuidat illud lignū dicto modo. i iz. portiones eqles. quo facto dimittat in aqua. ⁊ videat quot ei⁹ pūcta submergant in aqua. ⁊ sint verbi grā. qttuoz quo facto videat in qua pportione total numerus punctoz duodeci habeat se ad numez punctoz submerfoz in aq. s. ad qtuoz dic qđ in ea. s. tripla pportioe illud ligdū est graui⁹ fm spēm illo solido. p. nā si illud lignū fm oia ei⁹ pūcta de scēderet in aquā vsqz qđ ei⁹ supficies supior fieret eq alta cū supficie aq supiori. eēt paise eque. graue cū aqua. iō in quāto min⁹ de ligno descēdit in aquā. in tāto aq est grauior ligno. iō si medietas illi⁹ ligni. s. sex pūcta dscēderet in aquā. aqua esset paise in duplo grauior. sed si min⁹ qđ medietas. s. tertia. vt puta qtuoz pūcta. aq esset in triplo grauior. q̄lis est ppor tio. iz. ad qtuoz. sic q̄ possit sunt sex dclones. ⁊ iuz pmas du as pferunt solida ad solida. fm sequētes duas cōferunt lig da ad ligda. fm vltimas duas solida ad ligda. **Tunc** rñ deatur ad rōnē ante oppositū. Quā dicebat si sic. tūc nō posset sciri qđ illoz hz rei vitatē eēt graui⁹ fm spēz. dico qđ imo. nā illō i reuitate ē graui⁹ hz spēz. qđ ē graui⁹ i grauidi. puta i aq sic est plūbū. sic p. ex ia dictis in qōne. et in qōne pcedēte.

De graui autem ⁊ leui quid est vtrunqz ⁊ q natura ipsoz cōsiderādū ⁊ c. Quarto celi. Textu pmenti pimi. **Questio III.**

Tertium ppositoz erat. vtz aliqd elz i suo ppzio loco sit graue. ⁊ vi detur pmo qđ sic. qz vesica repleta aere plus trahit in eglibra qđ si non eēt repleta. qđ nō esset nisi aer in suo ppzio loco eēt grauis. **Secdo** aliqd est aere existente in suo pro pzio loco graui⁹. iō aer in suo ppzio loco gra uis est. nā tenet. ex eo qđ in vtroqz cōparatorū debet repe

riri forma seu qualitas hz quā cōparant adiuicē. **Tertio** si aer eēt in spera ignis descēderet ad suūz locū ppziūm per suā grauitatē quā tamē grauitatē nō amitteret. s. retineret ipō existente in suo ppzio loco. ergo aer in suo ppzio loco est grauis. **Quarto** ad idē. nā dic pmetator pnto. 38. qrti bu ius. qđ si auferat aq qđ ē sub aere. aer descēdit ad replendūz locū aq sine difficultate ⁊ violentia. tñ si auferret aliq pars aeris sup aquā. aq nō ascēderet nisi cū qđā violētia p replē do locū aeris. Sitr si aliq pars ignis in spa sua ppzia exis sit per aerē auferret. aer nō ascēderet ad replēdū locū illū nisi cū quadā violētia. istō videt eē signū qđ tā aer qđ aq sūt gra uia in suis locis. ⁊ nō leuia. **5o** terra in ppzio suo loco ē gra uis adhuc grauitate actuali. qđ qđ vā. nā t3 de se. aīs. pba tur. nā si aliq niteref eleuare aliquā partē terre adhuc ipa exite in suo loco ipa resisteret eleuati. sed nō nisi p grauita tē. qđ tē. **6o**. nā pres iferiores terre sūt solidiores qđ supio res. qđ nō vī eē nisi ex eo qđ supiores eas p̄mūt. s. talis p̄f sio ē vtute grauitatis. qđ tē. **7o** ignis vbicūqz sit. est calid⁹ actualr. qđ vī qđ ēt vbicūqz sit. sit leuis actualr. ⁊ p nā i suo loco ē leuis. ⁊ pari rōe terra i suo loco p̄pō ē grauis. **8o** arā de aq. nā si fiat foramē i terra aq dscēdit i terrā. nō obstatē qđ aq exilit i suo loco p̄pō. s. h nō vī eē nisi p grauitatē.

Oppositum arguit. nā si aliqd elm eēt graue in suo p̄pō loco. h nō magis videref de vno eloz grauiū qđ de alio. neqz min⁹. ⁊ iō si aliqd elz eēt graue i suo loco p̄pō. aq eēt grauis i suo loco p̄pō. s. h ē falsū. nā si eēt grauis i suo loco p̄pō. tūc ille. qđ hret supra se cētū vel iooo. dolia aq. ipe bñ dberet scēre grauedinē ei⁹. s. tñ ipe nō scērit. p. h de nautis. qz aliq aliq dscēdit vsqz ad fūdū ma ris. ⁊ tūc bñt sup se plusqz cētū dolia aq. ⁊ tñ nullā ei⁹ graue dinē sentiūt. Sitr si aer in suo loco eēt grauis. vtiqz debere mus illā grauitatē p̄cipe. cū multū de aere existat sup nos. **Cz**. ar. aucte archimēdis i li suo d pōderib⁹. vbi dic nullū cōp⁹ i se ipō graue eē. vñ nec aq i aq. nec oleū i oleo ē graue.

Prorndendo ad istā qōnē pono p̄ vñā distictio nē. ⁊ ē ista. qđ dupl pōt capi graui tas. Vno mō p dispōne qđā bituali ⁊ potēriali vñte formas grauis. siue actualr iclinet ad motū. siue nō. ⁊ illa vocef gra uitas habitual seu potērial. Alio mō accipit grauitas p tali dispōne actualr iclināte ad motū. ⁊ illa vocat grauitas actu alis. Cōsimilis distictio pōt poni de leuitate.

Tunc sit pma dclō. vbicūqz sit elm graue ipm hz graui tatē bituale. pbat. nā tal grauitas est q̄litas qđā vñs formā subalē ipi⁹ grauis: nec pōt tolli nec auferri nisi p corruptionē forme subalis. et nō p solū motū localez. **Cz** dclō. elz graue in suo ppzio loco hz grauitatē bituale. pbat p p pcedētē dclōnē. scdo. nā p eadē q̄litate p quā elz mouet ad suū locū ppziū cū fuerit ex ipz: gescet nāliter i suo ppzio loco cū fuerit in ipō. s. h est grauitas q̄tū ad elā graua. nā ipa p suā grauitatē mouent nātr ad sua loca nālia. ⁊ ipa cuz pueniūt ad sua loca nālia p eadē grauitatē gescūt in ipis. Et sic eadē grauitas q̄ aliqū dī actual. sic qñ actualr iclinat ad motū deorsū. Aliqū dī bitualis ⁊ potērialis sic qñ nō actua liter iclinat ad motū. **Cōsitr** p̄t poni due dclones d elis leuib⁹. **Cz** dclō nullū elz i suo loco ppzio hz grauitatez ac tualē. pbat. qz nullū elz exis i suo loco ppzio iclinat actua liter ad motū deorsū. qđ nullū elm i suo loco ppzio hz grauita tē actualē. nā t3 ex qđ nois grauitatis actual. aīs p. ad ex perietā. Sic sili mō diceref de leuitate respū elozū leuiū. **Cz** cōtra. istā dclōnē dubitat pmo. nā posito qđ aqua sit in loco suo ppzio ⁊ dimittat aliqua magna ps terre in ipaz. tūc illa aqua nāliter ascēdit supra ipsā terrā. cū min⁹ graue appetat eē sup magis graue. qđ nō dī eē nisi p eadē qualita tē per quā aqua descēderet ad suū locū ppziūm. si eēt extra ipsum. s. h esset grauitas actualis per quā descenderet. er go videtur qđ bec etiā sit grauitas actualis per quā ascendit

super terrā. non obstante q̄ ipsa aqua sit in suo loco sibi pro-
prio. ergo videt̄ q̄ aqua in suo loco proprio habet gravitatez
actualē. ex q̄ h̄z gravitate actuali inclināte ad motū. Sc̄do si
sup̄ aerem auferret̄ aliqua ps ignis. ipse ascēderet. ne fieret
vacuū. et nō nisi per leuitatē actualē. ergo aer in sua propria re-
gione videt̄ h̄re leuitatē actualē. ¶ Ad p̄mū istoz cōcedo.
q̄ per eadē qualitātē per quā aqua descēderet nālīter ad suū
locū propriū si esset ex ip̄z etiā ascēdit super terrā dimissam
in eā. vnde nō est imaginādū q̄ in aqua sit vna q̄litas. s. gra-
uitas p̄ quā descēdit infra aerē. et vna alia q̄ sit leuitas per quā
ascēdit sup̄ terrā. nam tūc aqua nō eēt elm̄ simplex. verū est
tamē. q̄ illa eadē qualitas vocat̄ gravitas cuius inclināte ad de-
scensum. vel getē deorsū. Sed vocat̄ leuitas cuius inclināte ad
motū sursum. vel getē sursum. Tūc ad p̄positū dico. q̄ quādo
aqua exiit in sua propria regione ascēdit super terrā dimissā
in ip̄am. hoc nō est per gravitate actualē. licet hoc sit per eā-
dem qualitātē q̄ aliq̄ dicit̄ gravitas actualis: sicut quādo
actuali inclināte ad motū deorsū. et nō ad motū sursum. ¶ Sed
diceret̄. ad min⁹ q̄ aqua i sua propria regione est actuali leuis.
Nā terra missa in ip̄am existens in sua propria regione ipsa
ascēdit super terrā grauiorē ea. q̄ nō videt̄ eē nisi p̄ leuita-
tem actualē. ¶ Ad istud dico q̄ ita cito q̄ ponit̄ terra ime-
diatē sup̄ aquā: ipsa aqua desinit esse nālīter locata. ex eo q̄
ipsa exiit min⁹ grauis est situata imediātē sub exiite magis
grauis. ¶ Et ideo cōcedo q̄ tūc aqua per suā leuitatē actua-
lem ascēdit super terrā. nec p̄pter hoc potest̄ concludi eā in
suo loco proprio esse actuali leuē. ¶ Nam tūc non est in loco
sibi proprio et nālī. ¶ Ad sc̄dam dico q̄ si sup̄ aerem amoue-
ret̄ aliqua pars ignis. et latera ignis nō cōfluere. vtiq̄ aer
ascēderet ne fieret vacuū. et quando dicebat̄. ergo aer in sua
propria regione haberet leuitatē actualē cōcedo. Et quando
dicebat̄ oppositū dicit̄ cōclusio. respondetur q̄ cōclusio d̄z
intelligi et modificari. q̄ elemēta grauiā et leuiā i suis locis p̄-
prios non h̄nt gravitatez actualēz nec leuitatem actualē.
et hoc rebus nālīb⁹ dimissis in sua naturalitate. Sed quādo
super aerē amoueret̄ aliqua pars ignis. aliqua fieret vio-
lentia in reb⁹ naturalib⁹. ergo rē. Vel aliter. et concordat̄ so-
lutioni prime dubitationis. quando dicebat̄. si amoueret̄.
super aerē aliqua pars ignis rē. cōcedo q̄ aer mouetur sur-
sum per leuitatē actualēz. Et quando dicebat̄. ergo aer in
suo loco proprio et naturali haberet leuitatē actualē. nego. nā
dico q̄ tūc aer nō eēt in suo loco nālī. ex eo q̄ ad aerē natu-
raliter esse locatū regitur ipsuz secundū eius suspiciem cō-
uetam esse imediātum igni. Sed si aliqua pars ignis supe-
rius amoueret̄: aer desineret esse imediātus igni. et per cōse-
quēs desineret esse nālīter locatus. id nō est mirū: si p̄ suā le-
uitatē exiret in actū ascēdendi seu mouēdi sursum.

Ad rationes

principales. Ad primā dico q̄ si aer exi-
tens in vesica cū vesica plus pōderat
in aere q̄ vesica soluz. hoc est p̄pter h̄z q̄ aer in vesica est ali-
qualiter cōdēpsatus et cōpressus et factus grauior q̄ aer ex-
terior: q̄ graui⁹ in min⁹ graui descēdit. ergo rē. ¶ Ad sc̄daz
dico q̄ quādo est existēs aliqd lignū in aere. tūc iste aer sub
ligno existēs nō est naturali locatus. ex eo q̄ iste aer qui est
minus grauis est sub ligno magis graui. et propter hoc tūc li-
gnū descēdit. et aer ascēdit. nec p̄pter hoc cōcedi pōt elemē-
tuz in suo loco nālī esse actuali graue vel leue rē. ¶ Ad ter-
tiam. illa bñ pbat q̄ aer in suo loco nālī h̄z gravitate vel le-
uitatē habitualē. non tñ actualē. ¶ Ad quartā quādo dicit̄
d̄mentator. q̄ si infra aerē amoueat̄ aqua. ipse aer nālīter
descēdit. sed si sup̄ aerē amoueat̄ ignis. ipse aer ascēdit cū
violētia. dico q̄ hoc intellexit sic. et si intellexit sicut verba so-
nant ipse male dixit. Pro quo supponendū. q̄ latera ignis
abiniicē diuisa facili⁹ et citius cōfluunt q̄ latera aq̄ abiniicēz
diuisa. Sili sic est de laterib⁹ aeris abiniicē diuisis. q̄ etiā fa-
cili⁹ et citi⁹ cōfluunt q̄ latera aque abiniicē diuisa. Sili la-

tera aq̄ abiniicē diuisa facili⁹ et citius. cōfluunt adiniicē q̄
latera terre. et hoc p̄pter grossitiē et soliditatē terre. ¶ Tūc
ad p̄positū dico. q̄ si infra aerē amoueat̄ aliqua ps aq̄. aer
nālīter descēdit ad replendū locū. et valde cito. et hoc est id
ne fiat vacuū. et q̄ latera aq̄ abiniicē diuisa non ita cito p̄nt
cōfluere sic aer pōt descēdere et illū locū replere. Sed si sup̄
aerē amoueret̄ aliqua ps ignis. nō ita cito aer ascenderet.
q̄ citi⁹ ille loc⁹ repleret̄. Itē sic est de igne resp̄ aeris p̄
fluxuz latez ignis adiniicē. q̄ ignis citi⁹ pōset hoc facere q̄
aer. Sic sili mō est de aqua resp̄ terre et aeris. Nāz si aliq̄
pars terre infra aquā moueat̄: statī aqua descēdit ad replen-
dum istū locū. p̄pter hoc q̄ latera ip̄i⁹ terre nō possent ita
cito cōfluere ad replendū istū locū. Sed si sup̄ aquā amoueat̄
aliq̄ ps aeris. nō p̄pter h̄z aqua ascēderet. Nā statī latera aer-
is remanētis cōfluunt ad replendū istū locū: et citius q̄ face-
ret aqua ascēdens. ¶ Ad q̄ntā. nego añs. et q̄ dicebat̄ si ali-
qs vellet eleuare aliquā partē terre d̄ loco suo ipsa resisteret
cōcedo. q̄ ita cito sicut aliqs vellet violētare terrā. illa gra-
uitas terre que p̄ dicebat̄ habitualis solū. exiret in actuz
resistēdi eleuati. et tūc diceret̄ gravitas actuali. et ideo bñ cō-
cedo. q̄ graue in suo loco nālī. cuius violētare h̄beret gra-
uitatem actualē. Nā gravitas non ex hoc solo dicit̄ actuali.
q̄ actuali inclināte ad motum deorsum. sed etiam ex eo q̄ re-
sistit et nititur d̄ violētās. et iuxta hoc cōcedendū est q̄ gra-
ue p̄hibet̄ et detentū sursum per aliquā columnā est actua-
liter graue. Nam licet eius gravitas nō actualiter moueat.
tñ actualiter nititur dep̄mere detinens ip̄z violēte. ¶ Ad
sc̄tā dico q̄ partes cētrales terre non p̄pter hoc sunt dem-
p̄siores q̄ cōprimantur a superiozib⁹. Nam superiores nō pō-
derant super ip̄as. Sed hoc est ex eo q̄ superiores sunt magis
mixte. et sunt magis porose. q̄ porū sunt repleti aere. ¶ Sed
cētrales sunt magis solide. q̄ minus mixte partib⁹ alteri⁹
rōnis. ¶ Ad septimā. ignis vbiq̄z est calid⁹ actualiter. id
negatur. q̄ nō vbiq̄z est: actualiter cōburit. sic nec graui-
tas vbiq̄z est actualiter pōderat. vñ ignis imediātus cō-
cauo orbis lune nō actualiter cōburit. cū nō sit sibi cōbusti-
bile appropinquatus. ¶ Ad octauā dico q̄ statī sublata aliq̄
parte terre infra aquā: ista aqua desinit esse locata nālīter: cuius
nō habeat infra se imediātē aliqd grauius se. Et id nō mirūz
q̄ tūc pōderat et descendit. Et per totā istā q̄stionē per lo-
cum propriū intelligo locū naturalē. Finis.

¶ Nos autem dicimus primum determinantes
de quo maxime dubitant quidā propter quid h̄
quidem sursum feritur: hec autem deorsū cor-
porū semp̄ secundū naturam. hec autē et sursum et
deorsum. rē. Quarto cell. Textu d̄menti vige-
simiprimū. Questio III.

Quartum p̄positoz erat. Utrū gra-
uitas et leuitas sint forme
subales grauis et leuis. Et videt̄ q̄ sic. graui-
tati et leuitati cōpetit̄ diffō nāc. Ideo vtracq̄
earū est natura. nā tenet. nāz cuiq̄z cōpe-
tit̄ diffinitio eidez cōpetit̄ diffinitum. mō si
vtracq̄ eaz est nā. et nō nā q̄ est mā sic claz ē
de se cū mā nulli⁹ sit actiuitatis. grauitas autē et leuitas alicui
ius sunt actiuitatis: agūt. n. ad motū deorsum et ad motū sur-
sum. segtur q̄ vtracq̄ earum sit forma subalis. sed non alio-
rum q̄ grauiū et leuium. ergo rē. añs p̄batur. q̄ grauitas est
per se principū mot⁹ localis deorsū. et leuitas sursum: q̄ p̄pe-
tit̄ soli nāc nec aliqd d̄ficit grauitati. et leuitati de diffōne na-
ture. nā manēte eadē forma subali idē mobile aliq̄ nālīter
ascēdit et aliq̄ naturaliter descēdit. p̄pter solā variationēz
grauitatis et leuitatis. ¶ Sed hoc videt̄ esse signū q̄ tales
motus per se proueniunt a dictis qualitātib⁹: et non a for-

ma substantiali. Assumptum patet. quia idem vapor calefactus & leuificatus ascendit nālr. & postea refrigeratus descendit nālr. semp manēte eadē forma subali. Exquo sequitur qd tales motus diuersi actiue pueniāt. & per se pducātur a grauitate & leuitate. **Secdo** nisi grauitas & leuitas essent nature & forme subales grauiū & leuiū. sequitur qd vapor leuefactus nō moueret sursum nālr. & refrigeratus & grauefactus nō descēderet nālr. pbat. nā. qz tales motus nō puenirēt a forma subali vaporis. cū leuitas nō poneret forma subalis leuis. nec grauitas forma subalis grauis. **Tertio**. grauitas & leuitas sūt forme pōzes caliditate frigiditate humiditate & siccitate. g. grauitas & leuitas sunt forme subales grauiū & leuiū. nā. pbat. nā dato qd sint pōzes dictis q̄litateb⁹ alteratiuis. & nō sint forme subales. sed accitales. sequitur qd caliditas frigiditas humiditas & siccitas nō sunt qualitates pme. p. qz grauitas & leuitas eēt q̄litate eis pōzes. nās est falsus p Ari. in scdo de gnatiōe. & 4. metheoroz. aīs pbat. qz sicut se hz mot⁹ localis ad motū alterationis. sic q̄litate moriue localr. s. grauitas & leuitas se hnt ad q̄litate alteratiuas. sicut sūt caliditas frigiditas humiditas & siccitas. Sz mot⁹ localis ē pōz motū alterationis p Ari. i lra dicētē. p̄mus erit vtiqz scd⁹ subaz hic mot⁹. s. localis grauiū & leuiū &c.

Oppositum arguit. grauitas & leuitas sūt p se sensibiles. s. sensu tact⁹. Nā aliqz scd⁹ tactū sentit grauitatē lapidis. sed nulla forma subalis. nec aliqua suba est p se sensibilis. p. p Ari. 2. de aia. igi. &c. **Secdo**. forme subales elemētoz grauiū & leuiū nō manēt i mixtis. sic ad p̄ns supponit. Sed grauitas & leuitas elemētoz manēt i mixtis. g. grauitas & leuitas elemētoz nō sūt forme subales eoz. **Tertio**. suba nō est hia sube. p Ari. in pdicamentis. Sed grauitas est hia leuitati. g. grauitas & leuitas non sunt sube. & p nās nec forme subales grauiū & leuiū. **Quarto** suba nō suscipit magis & minus. p Ari. in pdicamentis. sed grauitas & leuitas suscipiūt magis & minus. p. hoc. qz aliqd graue est altero graui grauius. sicut terra est grauior aq. & aliqd leue est altero leui leui⁹. sicut ignis est leuior aere. **Quinto** manēte eadē forma subali varianē grauitas & leuitas. Idco nō sunt forme subales grauiū & leuiū. nā tenz. aīs pbat. de fumo. q qū est hū calidus est leuis. & qū est refrigeratus est grauis. & tū manet eadē forma subalis.

Pro ista questione sit p̄ma cōclusio. grauitas non est forma substantialis grauis. nec leuitas leuis. probat per rationes qnqz imediate positas. **Secda** cōclusio. grauitas nō est idē qd dempsitas. nec leuitas est idē qd raritas. sicut qdam dixerūt. pbat. nā fumus calefactus est leuior aere. ex quo ascendit in aere. & tamē nō est rarior. sed dēpsior aere. ex quo sequitur cōclusio qd leuitas non est raritas. nec grauitas est dēpsitas. **Tertia** cōclusio. grauitas nec leuitas sunt q̄litate scde nālr. posteriores caliditate frigiditate humiditate & siccitate. pbat. qz calefactus p̄mo itendit. pducere caliditate. ad quā n̄r generatur grauitas vel leuitas. scdm qd materia est apta nata recipere iuxta exigētiā forme subalis sibi liberētis. sic sili mō frige factiēs p̄ncipalr itendit & gnāt frigiditate. ad quā sili d̄legitur grauitas vel leuitas. scd⁹ qd mā est apta nata recipere altey istoz. qd nō eēt nisi grauitas & leuitas eēt nālr q̄litate posteriores dictis qualitatibus alteratiuis. que sunt caliditas. frigiditas humiditas. & siccitas.

Ad rōnes. Ad p̄mā. nego qd grauitati & leuitati cōpetat diffinitio nature. vñ dato qd mot⁹ locales grauiū & leuiū imediate puenirēt a grauitate & leuitate. nō ppter hoc adhuc grauitas & leuitas essent nature. Nā ad hoc qd aliqd sit nā. nō sufficit qd sit p̄ncipiū p se mouēdi & gescēdi. sed vltra hoc regit. qd sit in illo p cui⁹ est p̄ncipiū p se mouēdi & gescēdi. mō B nō uenit dictis q̄litatebus. nā nō sūt p̄mo grauib⁹ & leuib⁹. sed scdo. s. post q̄litate p̄mas

alteratiuas. & post formā subalē grauis & leuis. **Ad scd⁹** p nūc dicat motū vaporis sursum eē nālr. vel q̄tū est ex pre materie. vel q̄tū est ex parte forme. De B postea diffus⁹ dicā. **Ad tertiā** nego aīs. & qū dicebat mot⁹ locales grauiū & leuiū sūt pōzes motib⁹ alteratiuis. dico qd B est vtz via pfectiōis. Sed nō via gnatiōis. Nā mot⁹ locales grauiū & leuiū & ēt aialiū hnt cōmuniter subiectā magis pfecta. nā graue & leue pfectū ē illd qd optime mouet localr. nihilomin⁹ aī istas pfectiōes pcedūt bñ s3 tēp⁹ alterationes. & B nota uit Ari. dicēs qd latio. i. mot⁹ localis est pfectior & est vltim⁹ scd⁹ gnatiōē. ex quo cōcludit qd est prius scdm substantiā. i. pfectionē. modo p̄dicto. &c.

Si itaqz ipossibiliū ē vtroqz nullam habente grauitatē ambo habere grauitatē: sensibilia aht. corpora omnia aut quedā grauitatē habent &c. **Tertio celi. Textu cōmēti octauī. Qd V.**

Quintum propositoz erat. Utruz ex parte grauitatis & leuitatis cōcludi possit corpa nō eē cōposita ex idiuisibilibus. **Circa** qd sciēdū est de multis demonstrationib⁹ satis euidentibus p̄t demōstrari qd corpa nō sint cōposita ex idiuisibilib⁹ sicut hz videri in sexto physicoz. Sz ille nō sunt ad ppositū. Sz solū ille q̄ fieri p̄t ex parte grauitatis et leuitatis. Hoc notato arguit p̄mo qd ex parte grauitatis et leuitatis nō possit cōcludi corpa nō esse cōposita ex idiuisibilib⁹. Nā si sic hoc v̄ eē sicut Aristo. facit in lra. Sz p̄bo qd non. nā Ari. volēs p̄bare hic ex parte grauitatis et leuitatis corpa nō eē cōposita ex idiuisibilibus: sup̄pōit duo. quoz vtrūqz pbat. eē falsus. quo p̄bato sua demonstratio est cōuassata. p̄mū qd supponit est illd qd nullū idiuisibile ē graue aut leue. nec eēt graue nec leue si eēt. 2. qd supponit est. qd nullū graue cōponit ex nō grauib⁹. et nullū leue cōponit ex nō leuib⁹. Sz oīs ps grauis ex qua cōponit graue est grauis. & oīs ps leuis ex q̄ cōponit leue est leuis. **Cōtra** p̄ arguit sic. qz idiuisibile si eēt. vel eēt suba vel accis. Si suba seqret qd ips eēt graue v̄ leue. qz oīs suba nālis est grauis v̄ leuis. Si accis: tē oporteret illi acciti assignā subaz ei subiectā adeq̄te. & sic ista suba eēt idiuisibil. & tū erit grauis sic dicebat. g. idiuisibile si eēt eēt graue. **Cōtra** 2. fūda mētū arguit sic. ex nō sensibilib⁹ p̄t fieri sensibile. g. ex nō grauib⁹ p̄t fieri graue. nā t3 a fili. aīs pbat p Aristo. in de sensu & sensato. vbi d̄clarat qd aliqd corp⁹ ē sensibile cui⁹. 100. ps se parata ē insensibil. scdo ex n̄ rubeis p̄t fieri rubeū. sic ex mixtione color. g. pari rōne ex nō grauib⁹ p̄t fieri graue. **3.** nā hō est grauis. & tū cōponit ex nō grauib⁹. s. ex p̄ma mā q̄ n̄ ē grauis de se. & ex aia intellectiua q̄ sili nō est grauis. **4.** multe p̄ticle terre nō sunt graues. sic ille q̄ volāt in aere. & apparent i radys solarib⁹ itrantib⁹ per fenestrā. & tamen si mltē tales cōponerent facerēt vnū graue. Sz illud v̄ eē cōpositū ex non grauib⁹. tales. n. p̄ticle terre postqz mouent sursum in aere. vident esse nō graues.

Oppositum vult Aristo. in littera.

Breuiter sicut dcm est Ari. ad dem̄andū ex pte grauitatis & leuitatis corpa nō eē cōposita ex idiuisibilib⁹ p̄demōstrat duas r̄clones p̄abulas. qz p̄ma est ista. qd nullū idiuisibile est graue. quā pbat sic. oē graue est aliq̄ graui⁹. Sed omne qd est aliq̄ graui⁹ est diuisibile. g. oē graue est diuisibile. Sed breuiter ista rō nō eēt dem̄tratiua aduersariū. qz stati aduersari⁹ negaret vtrāqz p̄missaz. diceret. n. qd nō solū terra. s3 ēt aq̄ & aer h̄rent grauitatē. Et diceret vlteri⁹ qd eēt dare pla idiuisibilia ex qb⁹ cōponeret terra. Et sili eēt dare pla idiuisibilia ex qb⁹ cōponeret aq̄. Et sili plura. ex qb⁹ cōponeret aer. Et diceret vltra oia ista. idiuisibilia eē grauia. Et vlteri⁹ diceretur idiuisibile aeris

eē graue. licet nullo alio sit grauius. 7 sic eēt iterēpta maior. postea vterius dicere qd vnu idiuisibile terre est grauius vno idiuisibili aq. 7 sicut vno idiuisibili aeris. nec ppter hoc sequitur qd ipm sit diuisibile. qd nō o3 qd sub3 diuidat ad diuisionē gradualē forme. Nā in eodē subo nō facto maiori vel minori pōt itēdi q̄litas 7 remitti. Immo adhuc i subo idiuisibili. sic p3 de intellectu 7 habitib⁹ ei⁹. ¶ Deide Ari. fac vna rōnem ad dictā rōlōnē. q̄ magis videt eē demonstratiua. Et est ista. oē simplr graue ē dēsū. 7 oē simplr leue ē rap. sed oē rap vel dēsū est diuisibile. ergo oē graue vel leue ē diuisibile. maior vī eē nota. qz oīs terra q̄ est simplr grauis est densa. 7 oīs ignis q̄ est simplr leuis est rar⁹. S3 minor declaraf. qz nō dī dēsū nisi qz multū h3 de mā. sub parua q̄titate S3 oē qd h3 multū de mā est diuisibile. Sicut raruz dicit qd pap h3 de mā sub multa q̄titate: s3 qd multā h3 q̄titate est diuisibile. 7 sic oē dēsū vel rarū ē diuisibile. ¶ P. adhuc ex parte rari 7 dēsū pōt argui ad dictā rōlōnē. Nā aliq̄ dēsū videm⁹ fieri rara. 7 ecōuerso id ex quo ex raro pōt fieri dēsū 7 ex dēsū rap. o3 qd cōponātur ex eisdē idiuisibilib⁹. saltez q̄tuz ad materiā. qz mā3 oportet manere i eis q̄ sūt ex se iuicē. sit q̄ rap cōpositū ex trib⁹ idiuisibilibus. s. a. b. c. 7 p dē plet vt fiat minus q̄ añ: 7 adhuc erit cōpositū ex tot partib⁹ sicut añ. s. ex. a. b. c. mō nō est pole qd B 7 illud sint cōposita ex tot eisdē partib⁹ vnu sicut alterz. 7 qd vnu sit min⁹ altero. nisi pres sint facte minores q̄ añ. 7 q̄ nece est in cōdēplatiōe qd idiuisibile fiat min⁹ q̄ añ. 7 hoc iplicat cōditionē. s. qd idiuisibile fiat aliq̄ min⁹: 7 aliq̄ mai⁹. ¶ C. 2. celo fūdāntal ē ista. qd oīs ps ex q̄ cōponit graue est grauis. itelligēdo B nō de partib⁹ cēntialib⁹. sicut sunt mā et forma. q̄ nō sunt situat⁹ ex se iuicē. sed itelligēdo de partib⁹ q̄titatiuis. q̄ sunt situat⁹ ex se iuicē. nā est bñ pole qd pars cēntialis alicui⁹ grauis sit nō grauis. sicut arguebat añ opp⁹ de aia intellectiua. ¶ Ad ppositū ergo suppono de simplr grauib⁹ sic est terra. qd illd qd est mai⁹ illud ē graui⁹. B. n. glibet expir. vñ glibet expiri pōt qd maior terra ē grauior minor ceteris parib⁹. Tūc capio vnu graue cōpositū ex trib⁹ partib⁹. s. a. b. c. 7 sibi addaf q̄rta ps oino p̄sils pcedētib⁹. q̄ sit. d. tunc sequitur qd a. b. c. d. est maius q̄ a. b. c. qz hoc est d rōne partis q̄titatiue. qd red dat totū mai⁹ 7 extēsius q̄ esset si auferret. 7 vltra p supposito sequitur qd a. b. c. d. ppter additionē ipsi⁹. d. ē graui⁹ q̄ eēt. a. b. c. qz dēn sūt qd mai⁹ est graui⁹: s3 nō est pole qd aliqd fiat grauius p additionē alicui⁹. qd nō hēat grauitatē. qd d. hēbat grauitatē. Ex quo sequitur qd etiā. a. hēbat grauitatē. 7 sicut. b. z. c. qd ponebam⁹ qd ista ps. d. addita eēt oino p̄sils partib⁹ pcedētib⁹. 7 sic q̄libet ps ex q̄ illud graue cōponebat. erat grauis. 7 h erat celo. ¶ Et ista rō pōt declarari p sile. si p̄sideret quō aliqd fiat calidi⁹. Nā h pōt imaginari tribus modis. vno mō sine additōe alicui⁹ per solā cōdēpationē. tūc. n. pres caliditatis q̄ magis distabāt sūt ad iuicē p̄p̄n gores magis vnite. 7 virt⁹ vnita est fortior seipsa dispersa. 7 id illud apparet calidi⁹ 7 forti⁹ calafaceret. vñ caliditas statū i paruo ferro: q̄ statū cōhureret vnu lignū. sic se h̄ret qd si eēt extēsa per vnu magnū corpus ipsa vir sentiret. S3 iste modus nō h3 locū in pposito. Nā ppositū est qd a. b. c. fieret calidi⁹ p additionē ipsi⁹. d. Secdo mō pōt imaginari qd aliqd fiat calidi⁹ per additionē alicui⁹ gradus caliditatis in eodē subo sine additōe alicui⁹ partib⁹ q̄titatiue. vt si aq̄ calefaciat. 7 hoc etiā non h3 locū in pposito. qz. d. erat pars q̄titatiua addita hñs sitū extra partes alias. 3. mō pōt imaginari aliqd fieri calidi⁹ extēsiue. 7 h nō eēt nisi ista ps addita eēt calida. 7 ita ē i pposito. qz. a. b. c. d. h3 plurē grauitatem. q̄ hē at. a. b. c. 7 nō h̄ret plurē grauitatē nisi. d. h̄ret grauitatē.

Ad rōnes. Ad p̄mā q̄ pbat qd idiuisibile si eēt. esset leue. nā idiuisibile si eēt. vel eēt suba vel accidēs. dico qd eēt substātia. 7 eēt accidēs. 7 eēt diuisibile. 7 non eēt diuisibile. 7 eēt graue. 7 nō esset graue. Nā idiuisi-

bile esse est impossibile. sicut h3 oñdī alibi. Et ad ipolē sequitur qdlibet 7 illud itelligit de idiuisibili habēte positionē in cōtinuo. ¶ Deide ad rōnes p̄tra scō3 fundamentuz. qbus p̄batur qd ex nō grauib⁹ posset cōponi graue. 7 arguebatur primo. ex non sensibilib⁹ zc. dico qd h3 alique partes tales. sint insensibiles separate. tamē sunt sensibiles cū inexistunt toti. qz vna sentit cū alia. 7 sic bene pcedere qd ex illis quoz seorsum grauitas nō pciperef bñ posset cōponi graue. nec h est p̄tra intentionē Ari. ¶ Ad scō3 de coloribus. dico qd nō est sile. Nā rubedo ē vna q̄litas mixta ex extremis ei ierūtib⁹ formalr. vī saltē v̄ualr. S3 sic nō est de grauitate. Nā illa est q̄litas simplex. Vel alr bñ pcedo qd ex nō rubeis fit rubeū. Nā tales pres nō rubeet ex qb⁹ cōponit rubeū sunt pres diuerfaz rōnū. S3 in pposito loqm̄r de partib⁹ q̄titatiuis q̄ sūt ad iuicē eisdē rōnis. Lū. n. vnu sit vni⁹ coloris. 7 alterz alteri⁹. nō est pole qd aggregatum sit eisdē coloris cū altero eoz trū. S3 pres terre vel aeris sūt iter se eiuſdē rōnis. Jō nō erat sile. ¶ Ad tertiā dico qd dēn Ari. itelligit de partib⁹ integralib⁹. rō aut pcedit de partib⁹ cēntialib⁹. zc. ¶ Ad vltimā dico qd vtiq̄ iste pres terrestres volantes in aere in radys solarib⁹ sūt graues. S3 qd nō descēdūt causa est. qz nō h̄nt tantā grauitatē qd sufficiāt diuidere mediū. 7 etiā. qz alterate sunt p calorē ipsius solis. Et sic est finis.

Quonia aut ē vnu solū qd omnibus supferē 7 vnu qd omnibus substat necesse ē duo alia eē: que 7 substant cuidam 7 supferunt cuidā zc. Quarto celi. Textu p̄mēti. XXXVII. Qd. VI.

Sextum p̄positoz erat. Utz ex parte grauitatis 7 leuitatis possit cōcludi numer⁹ q̄ternari⁹ elo3. ¶ Pro quo sciendum est qd numerus quaternarius elementoz i secūdo de generatione ostēditur ex quatuor cōbinationib⁹ possibilibus q̄tuor qualitātū p̄maz. q̄ sūt qualitates alteratiue de qbus p̄siderare non p̄inet ad p̄sentem librum. Sed hic ostēditur numerus q̄ternari⁹ elemētōz ex pte grauitatis 7 leuitatis q̄ dīr qualitates motiue localr de quibus ad p̄s ppositū p̄tinet p̄siderare. Ex quo p3 qualiter p̄batio qua Ari. pbat quatuor eē elemēta i secūdo de gnatione dīr a probatione qua probat quatuor eē elemēta hic in isto loco. Doc notato arguit ad q̄stionē sic p̄bando qd nō possit cōcludi numerus quaternari⁹ elemētōz ex pte grauitatis. 7 leuitatī. Nā si sic. hoc vī eē p istū modū p que Ari. itēdit hic facere. Un arguit sic. vnu ē elz simplr leue. sic ē ignis. Et aliū simplr graue. sic terra. 7 illa sūt tria s3 grauitatē 7 leuitatē. Et iter tria oporteret eē media. Jō sūt q̄tuor elz q̄z vnu est simplr graue 7 vnu ē simplr leue. 7 vnu ē graue in respectu. 7 reliquū ē leue i respē. 7 sic erūt q̄tuor. ¶ S3 pbat qd tal mod⁹ n̄ valet ad ostēdēdū qd elz sint q̄tuor 7 nō p̄ta. ¶ P̄rio qz mediū nō o3 pōni elz. cū mediū sit cōpositū ex extrēis formalr vel v̄ualr. Sic p3 de tepiditate. 7 de medijs colorib⁹ S3 elz nō o3 eē cōpositū ex extremis: s3 simplex. B. n. p̄tinet ad nā3 elz. q̄re zc. ¶ C. 2. qz posset eē mediū iter illa tria extremā. s. iter grauitatē simplr 7 leuitatē simplr. 7 B p egdi ratiā. Et iō dīr qd iter terrā 7 ignē nō eēt nisi vnu mediū p egdistāriā. Et si tu dīres qd iter terrā 7 ignē eēt vnu mediū. s. aer 7 iter aerē 7 terrā vnu aliud mediū. s. aq̄: 7 qd sic eēt q̄tuor elemētū. Ego sicut dicerē qd iter aerē 7 ignē eēt vnu mediū. sicut iter aerē 7 terram. 7 sic non essent quatuor. sed quinqz. ¶ Tertio. contrariozum nihil prohibet esse plura media q̄ duo. sicut patet in coloribus et in saporibus. Si mlt̄ iter albedinē et nigredinē sunt plēs colores itermedy Jō iter elemētū graue simplr 7 elemētū leue simplr nihil prohibet eē plura elemēta itermedia q̄ duo. 7 p̄ hñs nihil p̄hibet eē plura elemēta q̄ quatuor.

Inoppositum est Arist. et comētor. nā necesse est esse q̄tuor q̄litates simplices distinctas sp̄e. et nō p̄les inclinātes ad diuersos mot⁹ locales sursum et deorsum. Ex ad genes in diuersis locis. quas q̄litates vocamus grauitates. Sed istis debent correspondere quatuor corpa simplicia grauiā et leuiā: et nō plura distincta sp̄e. mobilia motib⁹ rectis. simplicib⁹ et ista vocam⁹ elemēta. igit⁹ 2c. ¶ In ista q̄ōne p̄ vidēdū ē. vtrū ad saluādū oēs mot⁹ grauiū et leuiū simplices nobis apparētes oporteat ponere q̄tuor q̄litates motiuas simplices. et non p̄les quas vocamus grauitates et leuitates. ¶ Secūdo respondēdum est de questio. 2c.

Quantum ad primū est sciēdū q̄ motus simplices recti nobis apparētes distincti specie specialissima ipsoꝝ grauiū et leuiū nō sūt nisi q̄tuor. s. motus simplr ad mediū. et mot⁹ simplr a medio et mot⁹ ad locū vbi est aq̄ tāq̄ i loco sibi i. immediate sup terrā. et mot⁹ ad locū vbi ē aer immediate sub igne. ¶ Tūc sit p̄ma d̄clo. ad saluādū tales mot⁹ simplices n̄ sufficit vna q̄litas motiua. q̄a si sic seq̄ret q̄ oia mobilia motu recto inclinaret sursum. lz fm magis et min⁹. vel oia deorsū. lz et fm magis et min⁹. lz q̄ plus vel minus h̄ret de ista q̄litate vna motiua locali. n̄ ē falsū. q̄ tūc nihil eēt simplr graue. v̄l nihil eēt simplr leue. cui⁹ op⁹ p̄us ē p̄batū. n̄a p̄bat⁹ ē hoc q̄ vna q̄litas motiua simplex nō inclinā n̄ nisi ad vñ locū. et n̄ ad loca d̄ria nec mot⁹ d̄rios. licet forte inclinā lz magis et min⁹. lz q̄ magis vel min⁹ abūdat. ¶ Secūda d̄clo. Ad saluādū d̄cos mot⁹ simplices n̄ sufficiūt due q̄litates motiue d̄rie et cū medijs ex mixtione eaz pueniētib⁹. Ista p̄ p̄bat⁹ p̄ lz q̄ lz nō possent saluari app̄rentia. et hoc declarat sic. nā sint iste due nāe d̄rie. s. a. et b. ita q̄ a. inclinet deorsū et b. sursum. Tunc q̄ro q̄re aq̄ est grauior aere. et magis inclinā deorsū q̄ aer. et n̄ p̄t r̄nderi fm istas duas nās nisi altero triū modoz. vn⁹ est q̄ aq̄ plus h̄z de a. q̄ aer. Secūdos modus ē q̄ aq̄ minus h̄z de b. q̄ aer. Terti⁹ modus ē q̄ p̄portio ips⁹. a. ad. b. est maior in aqua q̄ i aere. Sz null⁹ istoz modoz sufficit. q̄ fm p̄mū modū magn⁹ aer eēt grauior pua aq̄. nā plus eēt i mag⁹ aere de ipo. a. q̄ i pua aq̄. Sz iuz⁹ modū p̄ aer eēt grauior magna aq̄. q̄ pu⁹ aer min⁹ h̄ret de ipo. b. q̄ magna aqua. Sz si ponat terti⁹ mod⁹. tūc erūt eq̄les gradus adiuicē i magna aq̄ et i pua aq̄. et i magn⁹ aer. et pu⁹ aer. q̄ eadē eēt p̄portio. a. et b. adiuicē i magna aq̄ et i pua aqua. Sicut si aliqd sit vniformiter tepidū q̄lis ē p̄portio caliditatis ad frigiditātē i toto. tal⁹ et i pte. v̄l si i toto eēt q̄tuor grad⁹ caliditatis. et duo frigiditatis. tūc immediate ei⁹ eēt duo caliditatis et vn⁹ frigiditatis. mō eadē ē p̄portio q̄tuor ad duo et duo ad vnū. et n̄ app̄t q̄ oia dicta sequētia sūt falsa. nō ista p̄t trahi ex lra Ari. ¶ 2° ad idē. et non possent saluari q̄re i regione aeris vna magna portio aq̄ eēt grauior vno pno globo terre. et in regione aq̄ eēt ecōuerso. Nūlla enī cōbinatio ex duobus sufficeret ad hoc saluādū. ¶ 3° d̄ria adiuicē miscibilia i finitig p̄nt misceri p̄portio d̄ribus. iō v̄l q̄ p̄nt esse p̄la ela media q̄ duo. et p̄ d̄ns p̄la q̄ q̄tuor. q̄ nō sufficiūt due q̄litates motiue d̄rie. et cū medijs ex mixtione eaz pueniētibus ad saluādū app̄rentia iuz⁹ mot⁹ locales rectos simplices grauiū et leuiū. ¶ 3° d̄clo. ad saluādū dictos mot⁹ q̄tuor simplices sufficiūt q̄tuor q̄litates motiue distincte sp̄e. nec regr̄tur p̄les. p̄bat⁹. q̄ p̄ illas sufficiēter possūt saluari app̄rentia iuxta dictos quatuor motus simplices grauiū et leuiū. nā sint iste quatuor qualitates. a. b. c. d. tūc p̄t dici. q̄ a. inclinā ad motū simplr deorsū. v̄l ad locū terre. et ad motū simplr sursum. v̄l ad locū ignis. et b. ad locū deorsū i respectu. v̄l ad aquā q̄ ē sup terrā. et sub aere. et c. ad locū sursum i respectu vbi est aer q̄ ē sup aquā. et sub igne. p̄er dictas et qualitates oia alia app̄rentia circa dictos mot⁹ possūt saluari. quoz aliqua gr̄a exēpli recitabo.

Un̄ p̄mo p̄istas p̄t saluari quare ois aqua est oi aere grauior. et ois aer oi aqua leuior. Un̄ hoc ē iō. q̄z oē b. inclinā ad esse sub. c. et oē. c. ad esse supra. b. quia sic se h̄nt loca naturalia ad q̄ inclinā. ¶ Secūdo iuxta d̄ca p̄t saluari quare in regione aeris magna aqua est grauior partio globo terre cū tñ pu⁹ glob⁹ terre sit simplr grauior. vñ lz ē iō q̄z tā q̄litas. b. ipi⁹ aque. q̄ q̄litas. a. ipi⁹ terre ex̄ntes i aere inclinā deorsum. ¶ Et posito q̄ eēt equalis magnitudinis. tunc terra fortius inclinaret. et velocius descenderet. Sed tñ nō in ifinitū veloci⁹. imo secūdū aliq̄ p̄ortionē d̄terminatā. et tūc p̄t aq̄ et v̄l ei⁹ itātū multiplicari: q̄ v̄l ei⁹ excedit v̄tutē illi⁹ pue terre. Et iō ista aqua magna i aere ē grauior illa pua terra. 2c. ¶ Terti⁹ iuz⁹ d̄ca p̄t saluari i q̄ p̄portio ne terra sit grauior aqua. Un̄ possent dici q̄ i aere vel i igne eēt certa p̄portio. q̄z v̄l q̄z eoz moueret velocitate finita sed finiti ad finitū certa ē p̄portio. lz i aq̄ vel i terra nulla apparet p̄portio terre ad aquā i grauitate siue i inclinatio ne deorsū. in terra enī aqua nō diceret⁹ grauis sed leuis. Sz in aqua terra bñ diceretur grauis. sed aqua non diceretur grauis aut leuis. ad intellectū pus dictū i vna q̄ōne. s. v̄l in sua regione sit graue vel leue. et oia ista pueniūt ex d̄cis quatuor q̄litate⁹ simplicib⁹. s. a. b. c. d. ¶ Quarto iuz⁹ dicta p̄t saluari quare lignū et oleū i aere sunt grauiā. et in aqua sūt leuiā. Nam hoc ē ex eo q̄ in ligno abūdāt terra et aer. et est ibi multū de aere p̄pter porositates. itātū q̄ aer ex̄ns i ligno. si lignū sit in aqua h̄z fortiorē tractū sursum q̄ terra deorsū. iō facit lignū ascendere a superficie aq̄. Sz i aere iste aer nō h̄ret tractū nec supra nec infra. et i terra traheret. iō lignū descēderet. Et ita diceretur de oleo in quo magis abūdāt aqua q̄ aer. iō si oleū sit in fundo aq̄ aer trahit ip̄s sup aquā. cū aqua nō h̄ret tractū i suo loco. sicut dictū est p̄i⁹. Sed si sit in aere tūc aqua trahit oleū deorsū. et aer nō trahit. Iō oleū descēdit. Et illud totū puenit ex d̄cis quatuor qualitate⁹. s. a. b. c. d. Quaz a. est motiua terre. et b. aq̄ et c. aeris. et d. ignis. et sic ista app̄rentia iā recitata circa mot⁹ grauiū et leuiū simplices possūt saluari p̄ d̄cas quatuor qualitates motiuas. v̄l et omnia alia.

Quantum ad scdm articulū pono vnicā d̄clonē r̄i salē ad q̄ōnē. Ex pte grauitatis et leuitatis p̄t p̄bari numerus quaternarius eoz q̄ d̄nt corpa simplicia mobilia motib⁹ rectis. p̄batur. nā p̄mo ex hoc q̄ ad sensū apparēt nobis quatuor mot⁹ simplices grauiū et leuiū et nō p̄les distincti sp̄e d̄cludim⁹ tāq̄ ab effectu ad cāz quatuor eē qualitates motiuas distinctas sp̄e. et nō plures quas vocam⁹ grauitates v̄l leuitates. cū d̄ci quatuor mot⁹ simplices n̄ possint saluari p̄ pauciores. nec ad saluādū eas oz ponere p̄les sic d̄ctū ē i p̄ articulo. ḡ ecōuerso arguēdo a cā ad effectū. ex nūero d̄ca p̄ q̄litate⁹ motiuaz q̄ternario d̄cludim⁹ eē quatuor mot⁹ simplices rectos et n̄ p̄les neq̄ pauciores distinctos sp̄e. et cū gl̄ber eoz d̄at eē vni⁹ mobil⁹ simplicis. nec possit in eē nālr pl̄ib⁹ corpb⁹ simplicib⁹ dist̄ctis sp̄e seq̄t q̄ d̄cis quatuor motib⁹ dist̄ctis sp̄e cor̄fidēt q̄tuor corpa simplicia distincta sp̄e. et n̄ p̄la. et ista vocam⁹ q̄tuor ela. quare ex pte grauitatis et leuitatis p̄t d̄cludi de mōstratōe pp̄ qd nūer⁹ quaternarius elemētoꝝ 2c.

Ad rationes dico q̄ oēs rōnes facte nō arguūt cōtra p̄dicta. Nā p̄cedūt ac si grauitas et leuitas aeris et aque pueniāt ex mixtione grauitatis terre et leuitatis ignis. mō hoc est falsū. Nā oēs d̄cte qualitates quatuor motiue sint eque simplices. ¶ Et sic est finis.

¶ Si igit⁹ ad sursum et deorsū motiuū qdē qd grauis factiuū et qd leuis factiuū: Mobile aut⁹ qd potētia graue et leue: In eū aut⁹ q sui ipsius locū ferri vniq̄ d̄qz ad sui ipsi⁹ sp̄e ē ferri. et c. Quar to celi. Textu comēti vigesimi sc̄di. Qd VII.

Equitur nunc tractare de motibus grauium et leuium. postquam tractata sunt aliqua discernentia grauitatis et leuitatis. et quantum ad illud queratur. Primo. vtrum loca naturalia grauius et leuius sunt cause suorum motuum. Secundo. vtrum graue vel leue moueatur naturaliter sursum vel deorsum a suo generate vel a remouente prohibens. Tertio. vtrum grauia et leuia moueantur actiue a grauitate vel leuitate vel a suis formis subalibus. Quarto. vtrum forme similes sunt motus grauium et leuium vel grauitas in terra et leuitas in igne sint naturaliter mobiles. Quinto. vtrum grauia et leuia appetant moueri per lineas breuissimas. vel per alias vtriusque potestatis. Sexto. vtrum aer naturaliter moueatur in peccatione lapidis vel alterius peccati in eo.

Quantum ad primum arguitur quod loca naturalia grauium et leuium non sunt cause suorum motuum. Nam si sic. vel essent cause materiales vel formales vel efficientes. vel finales. Nullum istorum potest dici. Si dicitur maior est nota. probat minor non enim potest dici quod sint cause materiales vel formales. Nam materia et forma non sunt separate ab eo cuius sunt cause. cum sint cause intrinsece. Si locus naturalis ipsius grauis non est causa materialis ipsius grauis. vel motus eius. Nam quoniam mouetur. separatum est a suo loco. Si dicitur aeri. quod graue mouetur a generate vel a remouente prohibens. neutrum autem istorum est locus. Et confirmatur. nam moues dicitur esse sicut cum moto. Sed locus naturalis ipsius grauis non est sicut cum graui quoniam mouetur deorsum. nec locus naturalis ipsius leuis non est sicut cum leui quoniam mouetur sursum. Si dicitur et probatur quod locus naturalis grauis non est causa finalis ipsius motus. Et si dicitur erit de leui. Nam forma et finis coincidunt sicut ari. ostendit 2. phisicorum. Sed locus naturalis ipsius non est causa formalis ipsius grauis sicut probatur. Si dicitur et non est causa finalis. Et confirmatur hoc. finis dicitur esse nobilior et melior his que sunt ordinata ad finem. Sed loca naturalia grauium et leuium non sunt nobiliora grauium et leuium. probatur. quod locus est superficies corporis. ut dicitur quarto phisicorum. graue autem est corpus et leue similiter. Sed superficies non est nobilior corpore. ergo etc.

Oppositum arguitur primo auctoritate commentatoris dicitur. quod loca naturalia grauium et leuium sunt fines eorum. non tamen fines intrinsece. sicut est forma subalis. sed fines extrinsece. Secundo. auctoritate Ari. dicitur esse simile in opposito de motu augmentacionis et de motu alterationis et de istis motibus localibus. Nam videtur velle quod sic sanitas se habet ad sanabile et sanationem. et perfecta magnitudo ad augmentabile et ad augmentacionem. Ita locus deorsum se habet ad graue. et ad motum eius. Sed sanitas et finis ad quem tendit sanatio et perfectio formalis ipsius sanabilis cum acquisita fuerit. Et sic etiam est de perfecta magnitudine ad augmentatorem et augmentabile. ergo a similibus dedit de loco deorsum quantum ad ipsam graue et ad motum eius. Tertio. nam dicit Ari. quod in sui ipsius locum ferri est ad sui ipsius speciem ferri. et per speciem non potest intelligere nisi perfectorem finale vel formale. Quarto. nam dicit Ari. quod proportio continens ad continendum est sicut proportio forme ad materiam. Sed locus continens locatum. Idem concludit quod locus se habet ad locatum sicut species seu forma ad materiam. Quinto. nam dicit Ari. quarto phisicorum. quod motus naturales grauium et leuium non solum ostendunt quod locus est aliquid imo est quod locus habet potentiam naturalem. Et cum potentia diuidatur in actiuam et passiuam. locus respectu locati non habet potentiam passiuam. cum non sit materia eius. Si non habet potentiam actiuam. et hoc est ipsum esse causam agentem vel mouentem.

De ista questione sit prima conclusio. locus naturalis ipsius grauis sicut est locus deorsum non mouet actiue ipsum graue. quoniam graue mouetur deorsum. Et similiter dicatur de leui in ordine ad suum locum. probatur. nam moues dicitur esse simul cum moto. Sed talis locus non est simul cum graui descendente. quod multum distat ab eo. Si dicitur. Secunda conclusio. nec locus grauis vel leuis attrahit graue vel leue eo modo quo adamas attrahit ferrum quemadmodum

quodam imaginatur. Nam si sic tunc locus naturalis ipsius grauis attraheret fortius et velocius graue sibi propinquum quam remotum. Et sic graue propinquum velocius moueretur. sicut est de ferro ad magnetem seu ad adamantem. modo est falsum. Nam quousque graue descendens velociter continet in suo motu. non tamen velocius incipit moueri quam est propinquum suo loco. quod quando est remotum ab eo secundo. nam si hoc grauius tardius deberet descendere. quod est falsum. Quia per se. Nam ferrum grauius tardius mouetur ad magnetem quam ferre minus graue. Tercia conclusio. locus naturalis est causa agens respectu locati non per motum producens ipsum. sed per motum seruatis quoniam locatum iam fuerit in eo. Nam locus conseruat locatum tamen per virtutem elementarem. quod secundo uenit in vna qualitate elementari. quod per virtutem a celo influxam. Quarta conclusio. locus deorsum potest dici causa finalis grauis. Et sicut motus eiusdem. ratione illius virtutis seruatiue. quod propter hoc graue naturaliter appetit et ite dicit esse deorsum. sicut ut ibi naturaliter conseruetur. Quinta conclusio. si locus accipiat non pro loco continente. nec pro superficie eius. sed pro ista virtute seruatiua quam celum ad tale distans influunt. tunc locus potest dici causa formalis ipsius locati sibi inherens. quoniam locatum est in suo loco naturali. probatur. quod ista influentia veniens a celo. multiplicata versus locum naturale alicuius corporis. vltimam multiplicatur in ipsum locatum. et est sibi dispositio naturalis et ueniens per quam ipsum graue naturaliter mouetur ad istum locum. vnde cum homo localiter mouetur ad ignem non solum mouetur ad ignem. ut coniungatur igni. sed ut ab igne recipiat calorem sibi inherere. Sed aliquid diceret. vnde quod nihil sit de tali influentia quam sic dicitur multiplicata a celo. Nam si esset aliquid talis influentia vtriusque esset irem. Secundo. nam si virtus seruatiua ipsius grauis influunt a celo ista fortius influunt per celum. sicut in sphaera ignis quam remotius a celo. Corpore enim naturale fortius influunt per quam longe. Si illic puta ad sphaeram ignis. per celum graue magis deberet conseruari. et illuc naturaliter moueri. Ad ista respondet. Ad primum dico quod non debemus negare tale influentia ex eo quod non percipimus eam sensibilibus. quod et non percipimus istam quam dicitur magnetem multiplicatam versus ad ferrum. quam tamen non minus est in re quam natura. Ad secundum dico quod debemus imaginari a toto celo vnam influentiam continuam versus ad centrum mundi. ista influentia per celum et remouet hanc aliam proprietatem et virtutem. et per istam influentiam sic vultur diuersificata superius et inferius ordinat se grauia et leuia in hoc mundo inferiori.

Ad rationes factas ante oppositum. respondet facilius per ista que iam dicta sunt in conclusionibus. et sic est finis huius questionis.

Abouet autem et quod a principio fecit et impedimentum remouens. etc. Quarto celi. Textu comenti videtur gestim quinti.

Questio VIII.

Secundum oppositum erat. Vtrum graue vel leue moueatur naturaliter sursum vel deorsum a suo generate vel remouente prohibens. Et ar. per quod non. quod si generate vel remouens prohibens annihilaret non minus graue descenderet si esset sursum. quam non mouetur ab aliis istorum. Tercio moues et motum dicitur esse sicut per idem distans. sicut per 7. phisicorum. sed graue. puta sagitta quoniam descendit deorsum non est cum suo generate nec cum remouente prohibens. Si descendat. Si dicitur. Tercio diuersorum motuum et effectuum debet esse diuersa causa. nam dicitur de generate quod idem in quantum idem species est aptum nature facere idem. Sed generate ipsius grauis. et motus eius deorsum sunt diuersi motus siue diuersi effectus. Si debet esse causa diuersas et passas. Sed generate in causa probatur et ipsa generas. Si illud non est causa probatur deorsum. Quarto motus grauis deorsum est naturalis. quod dicitur esse a natura. et per 2. in 1. intrinseco. nam motus motus eius in quantum est. sicut per 3. phisicorum. Sed generate vel remouens prohibens non sunt intrinseca ipsi graui moto. quam non mouetur ab illis.

Oppositum ar. aucte Ari. 1. 8. phisicorum. et 4. b. nam in isto 4. ari. dicitur mouet aut quod a principio venit et impedimentum remouens. et addidit quod nihil horum. sed grauius et leuius seipsum mouet. In ista questione ponatur conlones. Secundo dubitationes aliquas secundum conclusionem.

De primo sit prima dco. motus naturalis ipsius grauis deorsum non est immediate et actiue a generare ipsum graue. nec est a mouente prohibens. pbatur per rationes positas ante opus. **C** 2^a dco. ad hoc quod graue incipiat moueri deorsum requiritur generans vel mouens prohibens. pbatur. quod quod graue incipit moueri deorsum ipsum est sursum: vel quando incipit moueri. deorsum erat graue vel in actu vel solum in potentia. si erat in actu graue. et tamen non mouebatur. hoc erat per aliquod impedimentum. quod oportuit remoueri antequam moueretur deorsum. Et sic indigebat mouente prohibens. Sed si non erat actu graue: solum in potentia antequam incipit moueri nunquam incepisset naturaliter moueri deorsum. nisi fuisset factus actu graue. et ad hoc indigebat generare. et per rationes ad hoc quod incipiat naturaliter moueri deorsum necesse est currere generans vel mouens prohibens. **C** Tertia conclusio. si graue sit in potentia naturali et essentiali ad moueri deorsum. tunc indiget generante ad hoc quod incipiat moueri deorsum. per hoc. nam si sit in potentia naturali ad moueri deorsum. tunc est actu leue. Sed si est actu leue non mouebitur naturaliter deorsum. nisi currat generans quod faciat ipsum actu graue. **C** 4^a conclusio. si aliquid sit in potentia accidentaliter ad moueri deorsum. et detineatur violente necesse est quod currat remouens prohibens ad hoc quod illud moueat deorsum. per hoc. quod si hoc est violente sursum. et non descendit. tunc est impedimentum. et per rationes oportet currere aliquid remouens illud impedimentum. si illud debeat descendere. **C** Secundum istas duas conclusiones ultimas debet intelligi plura verba Aristotelis. et metaphisicos quibus dicitur quod generans mouet ipsum graue de potentia naturali et essentiali. et mouens prohibens mouet ipsum graue de potentia accidentaliter et violente etiam. Secundum ista potest exponi differentia posita ab Aristotele. iterata ex vna parte quantum ad eorum motum. et grauium et leuium in aeternitate ex altera parte. scilicet quod aequalia mouentur ex se. grauium autem et leuium in aeternitate non mouentur. ex se. Hoc est aequalia mouet ex se. quod ad incipiendum motum non indiget extrinseco motore. Sed graue in aeternitate non sic mouetur ex se. quando indiget extrinseco motore ad incipiendum motum. scilicet vel generante vel mouente prohibens. Veritatem nec generans nec remouens prohibens mouet per se quando mouendo ipsum graue deorsum. imo remouens prohibens mouet ipsum prohibens. et non mouet ipsum graue. sed prohibente amoto ipsum graue mouet se deorsum. Sicut generans non mouet ipsum graue deorsum. sed bene generat grauitatem per quam ipsum graue mouet se deorsum.

Quatuor ad secundam dubitatio per secundam conclusionem. nam ponatur quod lapis sit supra columnam. ita quod columna prohibeat ipsum cadere tunc non oportet remouere columnam ad hoc quod lapis cadat. Sed sufficit trahere vel pellere lapidem ex columna. Respondetur quod per eodem debet reputari in proposito si prohibens remoueat et si graue auferat a prohibente. **C** Secundo dubitatur nam si sagitta moueat sursum. postea incipit moueri deorsum: et tamen nullum prohibens auferret. quod si erat aliquid prohibens. illud non erat nisi aer. sed iste non auferret. **C** Respondetur quod prohibens erat illud quod mouebat sagittam sursum. sic erat ipse sive aliquid aliud. quod oportet auferri et destrui antequam sagitta descendat. et si fuisset aer impulsus cum sagitta pulsu suo mouens sagittam et oportet ret motum illi aeris destrui et renoueri priusquam sagitta descenderet. **C** Tertio dubitatur. nam vapor aqua eleuatur ab aqua videtur esse adhuc sub aqua. et tamen iste primo ascendit. et postea descendit sine hoc quod remoueat ibi aliquid prohibens. sicut sine hoc quod ibi currat aliquid generans. quod autem vapor eleuatur sit subaliter aqua videtur patere ex hoc. nam si sit super aliquid impediens: sicut est in distillatione aquarum: statim apparebit esse aqua. **C** Respondetur quod cum vapor eleuatur et conuerso descendit: oportet ut currere generans. non tamen generans aquam. sed generans grauitatem in isto quod erat leuifacit. Consequenter posset fieri dubitatio de argento vivo. quod si ponatur super ignem statim euaporat per fumum. et si iste fumus superius detineatur per aliquid obstaculum superius positum statim reuertetur argentum vivo. et sic videtur quod nunquam fuit corruptum. cum tale detinetur super non videtur bene nasci et potentiam generandi tale

metallum. Ex quo sequitur quod iste fumus erat substantialiter argentum vivo. et cum primo ascendat et postea descendat sine remouente prohibens et sine generante. videtur quod 2^a dco sit falsa. 3^a ista dubitatio soluitur sic dubitatio immediate precedens. autem facte hic vide ambulant vix suis.

Rationes Quoniam autem et aliorum hec quidem habent grauitatem: hec autem leuitatem manifestum quia horum quidem causa omnium que in compositis differentia etc. Quarto celi. Tertio compositi vigesimo octauo. **Questio XI.**

Tertium oppositorum erat. Utque grauium et leuium moueantur actiue a grauitate et leuitate. Et arguitur primo quod non. nam grauium et leuium mouentur actiue a suis formis subalibus. Sed iste non sunt grauitas et leuitas. sicut philosophus dicebat. 3^a 2^a assumptum pbatur. Nam ex quo motus grauium et leuium est naturalis. oportet quod sit a natura: et cum non sit a natura quod est materia: cum nullius sit actiuitatis. oportet quod sit a natura quod est forma subalis. cum natura non dicatur nisi de materia et forma. **C** 2^a motus grauium et leuium est naturalis. Hoc est a natura. Sed nec grauitas nec leuitas sunt nature. 3^a motus grauium et leuium non pertinet actiue a grauitate et leuitate. maior est nota. Sed pbatur minor quod grauitas et leuitas sunt accidentia. sicut prius dictum est. Sed accidentia non sunt nature. sed entia sunt nature sicut dicit Aristoteles. 2^a 3^a si graue moueret a grauitate: et cum ad motum grauis oporteat moueri grauitatem. sequeretur quod grauitas moueret a grauitate. et sic idem moueret a seipso. quod est impossibile. sicut ostendit Aristoteles. 7. et 8. 3^a si graue moueret a grauitate. et cum grauitas sit intrinseca graui. tunc graue moueret a principio intrinseco. et per rationes graue moueret a se. cuius oppositum dicitur in isto 4^a et 8. 3^a.

Oppositum arguitur. Ab illo mouet graue quod itenso intendit motus ceteris paribus. et quo remisso remittitur motus. Sed sic est de grauitate. vnde videmus quod ceteris paribus grauium velocius descendit. et minus graue minus velociter. **C** Secundo. sicut se habent caliditas et frigiditas. humiditas et siccitas ad alteratorem. Ita grauitas et leuitas. ad motum localem. Sed caliditas et frigiditas. etc. sunt principia actiua alterationum. 3^a grauitas et leuitas sunt principia actiua motuum localium grauium et leuium. **C** In ista questione non recitabo vnam opinionem cum aliqui eius probatione. **C** 2^a respondebo ad questionem.

Quantum ad primum. est vna opinio que imaginatur graue obtinens formam subalem grauis posse moueri naturaliter dupliciter. Uno modo deorsum. Alio modo sursum. vbi graue sic est vapor et fumus. vnde quodlibet istorum manente eadem forma subali aliquando ascendit naturaliter: sic quod est in eo leuitas. deinde cum fuerit refrigeratum et condensatum descendit naturaliter. et declaratur hoc per simile. de aqua quod aliquando naturaliter frigidat. sicut quod est actualiter frigidat. et aliquando naturaliter calefacit sicut quod est actualiter calida. Deinde ista opinio ponit duas conclusiones ad questionem. **C** Prima est. quod aqua cum actualiter habet grauitatem mouet actiue a forma eius subali et instrumentali a grauitate. Secunda dco. quod aqua actualiter habet leuitatem. sicut quod est fumus vel vapor mouet actiue a leuitate: et nullo modo ab eius forma subali. **C** Prima dco pbatur per simile de aqua actualiter existente frigida. frigiditatis. n. actiua talis aqua procedit a forma subali illi aqua tamen ab agente principali. Sed procedit a frigiditate tamen ab agente instrumentali. ita in proposito videtur de descensu ipsius grauis. **C** 2^a dco et pbatur per simile. nam calefactio actiua procedens ab aqua calefacta procedit actiue a caliditate tamen ab agente principali et non a forma subali aqua. ex eo quod forma subalis aqua magis trahit ipsa aqua a caliditate versus frigiditatem potest. ita vnde in proposito quod quod aqua est vapor ascendit. quod principale principium actiui illi ascendit non videtur esse forma substantialis aque. Sed magis leuitas in eodem vaporis. et maxime id quod forma aque est forma

simplex. Et p̄ his nō pōt eē p̄ncipiū actiū p̄ncipale mor̄
deorsūz amōr̄ sursū. ¶ Breuiter v̄ q̄ ista opio nō sit oio
vera. p̄rimo q̄dē pp̄ B. q̄ supponit aliq̄d accūs esse p̄ncipa
le p̄ncipiūz actiū alicuius effectus. sicut v̄bi gr̄a q̄ calidi
tas i aqua calefacta sit p̄ncipale p̄ncipiū calefactōis. ⁊ nō
forma subalis aque. ⁊ s̄l̄r ascēsus ipsius vaporis dicūt p̄n
cipale p̄ncipiū actiū esse leuitatem. ⁊ nō formā subalē.
Sed illud non valet. Nam si caliditas se sola sine forma
subali ipsius calidi posset p̄ducere caliditate. etiam sic pos
set p̄ducere ignē. modo hoc ē impossibile. Nam tunc pdu
cens esset minus nobile q̄ p̄ductum. Nam p̄ducens est
accūs. puta caliditas. ⁊ p̄ductū esset forma. puta ignis. mō
substātia ē nobilior accidēte. falsitas p̄sequētis p̄ illam
cōmunē regulā videlicet q̄ nihil agit vltra gradū p̄prium
sue speciei. Nec valet rō istius opinionis. s. q̄ si vapor ⁊ ascē
deret p̄ suam formam subalē h̄ns leuitatem. ⁊ postea descē
deret p̄ eandem h̄ns grauitatē. eadē forma simplex esset p̄
ductiua distinctoz motū. Lerte verū ē. nec hoc reputo i
conueniēs. quādo B̄ sit mediātibus diuersis instrumentis.
Nōne anima intellectiua q̄ est forma valde simplex valde
diuersas habet opationes mediātibus diuersis instrumē
tis: vnde p̄ aliqua instrumēta videt: ⁊ per aliqua tāgit: ⁊ p̄
aliqua audit. ⁊c. Sic dico i proposito non esse inconueniēs
eadē formam subalē aque mediāte caliditate calefacere. ⁊
mediāte frigiditate frigefacere. ⁊ mediāte leuitate p̄duce
re motū sursū. ⁊ mediāte grauitate p̄ducere motū deorsū.

Quantū ad scōz sit p̄ma d̄clo. Motus grauiū ⁊ leuiū
nāles nullo mō pueniūt a grauitate ⁊ leui
tate tanq̄ a p̄ncipis actiuis p̄ncipalib⁹. ¶ Scōda d̄clo. d̄ci
motus pueniūt a formis substācialib⁹ grauiū ⁊ leuiū tāq̄
ab agētibus p̄ncipalibus. licet a grauitate ⁊ leuitate pueni
ant tanq̄ ab agētibus instrumētālib⁹. ¶ P̄rima d̄clo p̄bat
tur. nā dato opposito d̄clonis seq̄ret q̄ grauitates ⁊ leuita
tes eēt nature. S; B̄ est falsū. ex eo q̄ ois nā est suba. S;
grauitates ⁊ leuitates nō sūt sube. s; accūs. sic dicebat p̄s.
igif ⁊c. n̄a ⁊c. ex eo q̄ B̄ d̄r eē nā qd̄ est p̄ncipiū actiū p̄n
cipale mor̄ nālis. sic p̄z p̄ diffōnē nature. ¶ 2^a d̄clo p̄bat.
nā tales mor̄ sūt nāles. sic supponit i d̄clonib⁹. 3° os q̄ p̄
ueniāt actiue a nā grauiū ⁊ leuiū tāq̄ ab agēte p̄ncipali. Et
cū i graui: ⁊ s̄l̄r i leui n̄ sint nisi due nāe. s. mā ⁊ forma. os q̄
d̄ci mor̄ pueniāt actiue v̄l a mā v̄l a forma ⁊ B̄ subali. S;
nā mā. cū ipa nulli sit actiuitat. reliq̄ ḡ q̄ a forma subali.

Ad rōnes dico. q̄ iste q̄ posite sūt an̄ oppositū b̄n p̄
bat q̄ mor̄ grauiū v̄l leuiū nāles nō pue
niūt a grauitate ⁊ leuitate. tāq̄ a p̄ncipis actiuis p̄ncipali
bus. sed magis a forma subali. cū B̄ t̄n b̄n stat q̄ a d̄cis q̄li
tatib⁹ dicti mor̄ pueniūt tanq̄ ab agētibus instrumētālib⁹.
¶ Ad alias rōnes post opp⁹. Ad p̄mā. ad itēsiōnē grauita
tis itēdit̄ velocitas ⁊c. dico q̄ p̄ illā rōnē b̄n d̄cludit̄ q̄ gra
uitas ē p̄ncipiū actiū instrumētale mor̄. nō t̄n p̄ncipale ali
cui⁹. pari. n. ratione cōcluderē q̄ calefactio p̄cedens acti
ue ab igne p̄cederet a caliditate ignis tāq̄ a p̄ncipio acti
uo p̄ncipali. cuius oppositū d̄nt aduersarij. p̄robarē n̄a⁹
per hoc q̄ ad itēsiōnē caliditatis itēdit̄ calefactio ignis
¶ Ad secundam. cecedo maiorē. sed nego minorē. vnde di
co q̄ caliditas ⁊ frigiditas. ⁊c. nō sunt p̄ncipia actiua p̄nci
palia calefactionis. frigefactionis. ⁊c. s; instrumētalia dū
taxat. p̄ncipalia autē d̄ictaz operationūz sūt forme suba
les. que mediātibus dictis qualitātibus agūt dictos effect⁹
tāq̄ mediātibus instrumētis. Et sic ē finis q̄onis. Ad laudē
dei omnipotētis q̄ regnat p̄ infinita secula. Amē.

¶ Ad agis aut̄ graue ⁊ leue hoz̄ in seipsis vident̄
habere p̄ncipiū p̄pter propinquissimā substā
cie hoz̄um esse materiā ⁊c. Quarto celli. Textu
cōmēti vigesimi quarti. **Questio. X.**

Quartum propositioz erat. Utrum
forme s; q̄s fiūt mor̄ gra
uiū ⁊ leuiū sint nālr mobiles s; locū sic est
forma terre v̄l forma ignis. ⁊ p̄bat q̄ nō.
omnis motus nālis d̄z eē a p̄ncipio intrin
seco. sed forme s; quas fiunt mor̄ grauiū
⁊ leuiū non h̄nt p̄ncipia intrinseca. ergo ⁊c.
maior est nota. Nā p̄ hoc differt mor̄ nālis a violento. mi
nor p̄z. qz tales forme sunt simplices: saltē simplicitate op
posita p̄pōni ex p̄ribus eēntialib⁹. q̄ vocantur mā ⁊ forma
quaz forma d̄z eē p̄n^m intrinsecū actiū mor̄. mā v̄o passiuū
¶ Scōda. si qd̄ eēt v̄a seq̄retur q̄ idē mor̄ nālis i sp̄e p̄pete
ret distinctis corpib⁹ nālib⁹ in sp̄e. cui⁹ op^m oñsuz ē i p̄bui⁹.
p̄bat n̄a. Nā si forma terre scōz quā terra ē mobilis deoz
sum eēt mobilis s̄m locū nālr. ipsa nō eēt mobilis. s; locū
nālr nisi ēt deorsū. ⁊ cū forma terre distinguat̄ sp̄e a totali
terra. cū forma terre sit simplex. ⁊ terra sit cōposita. seq̄re
tur q̄ idē mor̄ deorsuz simplex cōpeteret duob⁹ distinctis
corpib⁹ in sp̄e. s. terre ⁊ forme sue motiue deorsū. ¶ 3°. nā si
forma terre eēt nālr mobilis deorsū. q̄ro a quo vel a se. vel
ab alio. non a se. nam d̄r 7° p̄hicozuz qd̄ oē q̄ mouetur ab
alio mouet. Et firmat̄: nā si a se. idē fel^z ⁊ sil^z eēt i actu ⁊ in
potētia. ex eo q̄ eadē for^a moueret ⁊ moueret. Nec ēt pōt
dici q̄ ab alio. nā hoc eēt a mā terre. vel a grauitate terre.
nō a mā: qz illa nulli⁹ ē actiuitatis. nec p̄t dici q̄ a grauita
te. Nam illa n̄ faceret talē motū i alio sine p̄n^a actiūo p̄n
cipali qd̄ eēt nā sicut d̄ctū ē i alia q̄one. 3° d̄ ḡ p̄n^a p̄ncipa
le actiūū. qd̄ eēt nā d̄currēs vna cū grauitate ad talē motū
p̄ducēdū: vel eēt ipamet̄ forma subalis gratis. ⁊ B̄ n̄. qz ⁊c
idē eēt i actu ⁊ i potētia respectu eiusdē. v̄l eēt vna alia nā
sed B̄ nō. ex eo q̄ i terra nō ē nisi vna mā ⁊ vna forma subal
⁊ caliditas ⁊ frigiditas ⁊ siccitas q̄ nihil faciūt ad p̄positū.
ex eo q̄ nō sūt q̄litates motiue locali. sed alteratiue soluz.
¶ 4° si qd̄ eēt vera. videret̄ q̄ si tales forme eēt̄ sepate
a mā. ⁊ ipsis sic sepatis seruariēnt p̄ aliqua potētia i eoz̄
esse eēt̄ mobiles nāliter. S; p̄bo q̄ nō. nā si forma subal
terre eēt sepata a sua mā. non videret̄ descēdere pp̄ hoc. ex
eo qd̄ sibi deficeret instrumentum. s. grauitas qua debet se
mouere deorsum ⁊c.

Oppositum arguit̄. nā cū graua ⁊ leuia moneant̄
nālr manifestū ē q̄ forme eoz̄ q̄ sūt i
eis. s̄m quas fiūt illi mor̄ mouerēt̄ur. iux̄ illō. motis nobis
mouent̄ oia q̄ sūt i nobis. Lū ḡ aliqua terra moueat̄ deorsū.
forma sua q̄ ē i ea secūdū quā fit iste mor̄ etiā mouet̄ deoz
sū. vel ḡ nāliter. vel violēte. Si nāliter habet̄ p̄positū. S;
violēte. ḡ mor̄ motui deorsū d̄ri^z iēēt ei nālr. ⁊ sic adhuc
eēt nālr mobilis. n̄a p̄bat. Nā sic oñsū ē p̄ b̄. si alicui iest
aliq̄ mor̄ violēte. eidē iest nālr mor̄ d̄xius illi q̄ iest ei vio
lēte. ¶ Instā q̄one p̄videbit̄ nūgd̄ forme s̄m q̄s fiūt mor̄
grauiū ⁊ leuiū eēt̄ nālr mobiles si existerent̄ p̄ se sepate a
suis materiēb⁹. ⁊ videbitur a quo mouēt̄. Quib⁹ visis pa
tebit̄ etiaz quid sit dicēdū de eis q̄tū ad hoc ipsis existenti
bus in suis materiēbus.

Quantum ad primū. sit p̄ d̄clo. si forma motiua ter
re deorsuz eēt sepata a mā. nec eēt ei gra
uitas d̄iucta nec moueret̄ nāliter deorsum. posito adhuc
q̄ eēt posita sursū. p̄batur. qz dato opposito d̄clonis. sequi
tur q̄ forma subalis grauis posset producere motū deorsū
sine grauitate. sed B̄ ē falsū. n̄a nota ē de se. falsitas n̄tis
p̄robat̄ur. nā tunc natura frustra dedisset grauitatē ipsis
grauib⁹ vltra formā substantialē eoz̄um. postq̄ sine gra
uitate forma substantialis grauis naturaliter vel equali
ter posset mouere graue deorsum. Consimili modo dice
retur de forma substantiali leuis ⁊ de leuitate. ¶ Sed tū
diceret̄. si talis forma subalis sic posita sursum non descen
deret cum nō haberet grauitatē sibi annexā. oporteret q̄

quiesceret. vel ergo nālr vel violente. nō nālr. ex eo q̄ tūc nālr moueretur ad illū locū. si esset extra ipsū. qd̄ ē falsū. Si violente q̄rī de violētate. Rūdet q̄ q̄sceret ibi violēte. q̄ q̄r queritur de violētate. dico q̄ aliqd̄ pōt imaginari quiescere violente duplr. vno mō pp aliqd̄ violentās potētius ipsum detinēs ⁊ pbibens. alio mō pp defectū ⁊ carentiā alicuius req̄siti ad suū motū nālez. ¶ Tunc dico q̄ dicta forma in dicto casu nō q̄sceret violētē p̄mo mō. Sed scōdo mō. p̄ hoc ī simili. q̄ aliq̄s nō pōt a se extendere brachiū suū. pōt esse pp aliqd̄ ipediēs ⁊ pbibēs talē extēsiōnē vel p̄pter defectū loci vel receptaculi in quo deberet fieri extēsiō. sicut si hō eēt extra celū nō posset extendere brachiū nō pp aliqd̄ ipediens positū. sed p̄pter defectū loci requisiti ad istam extēsiōnem. Sic dico q̄ eēt ḡsimili mō in p̄posito q̄ talis forma q̄sceret violētē p̄pter defectum grauitatis req̄siti ad suū motū nāle. ¶ Scōdo d̄clo. grauitas sepata a mā ⁊ a forma subali ex̄ns sursum nō descendere. nisi forme subalis vices supplerētur aliūde. p̄bas B. q̄ instrumentū sine dirigente ex se nō agit. cū ergo grauitas se habeat sicut instrū mediante quo forma subalis p̄ducit motum deorsū. sequitur q̄ ipsa grauitas sine forma substantiali nō descendere nec aliqd̄ motū deorsū efficeret. Et notanter dixi nisi forme subalis vices aliūde supplerētur pp sac̄z eucharistie seu altar' vbi sūt acc̄ntia sine subo. s. albedo grauitas ⁊c. ⁊ tū grauitas illo sac̄o descendit nō obstatē q̄ nō sit iuncta forme subali grauis. vey ē tū q̄ ibi forme subal vices supplerētur aliūde. s. p̄ mā cāz. ¶ 3° cōclusio. si forma substantialis terre esset sepata a mā. ⁊ eēt s̄l iuncta grauitas. ⁊ eēt posita sursum. nec eēt aliqd̄ ipediēs seu pbibens. moueret deorsū. p̄ hoc. q̄ ibi eēt p̄ncipiū actiū p̄ncipale motus deorsū. ⁊ instrūmentale s̄l. ⁊ eēt ibi subz receptiū motus deorsū. sufficiens. s. forma subalis. et s̄l grauitas. iō vtiq̄ fieret ibi motus postq̄ nullus ibi eēt ipediens sicut ponit ypothesis. ¶ Quarta d̄clo. talis motus eēt nālis. p̄batur. q̄ talis pueniret ex inclinatioe naturali essendi deorsū talis forme subalis. ¶ Cōtra tertiā d̄clonē dubitatur. nā dicit ari. p̄mo de gn̄atioe. q̄ si caliditas esset sepata a mā. bene ageret in frigiditatē existētē ī mā. sed nō pateret ab ea. iō etiā v̄ q̄ forma grauis sepata a mā non moueretur. cū moueri sit pati. ¶ Rūdet negādo cōntiam. Et rō q̄ frigiditas nō ageret ī caliditatē sepata. nisi corū p̄do illā caliditatē. ⁊ q̄ ad corruptionē istī caliditatis seperate nō seq̄ret alicui' alteri' gn̄atio. Et cū nālr nō corū pat aliqd̄ nisi p̄pter aliud gn̄ari. ibi nō fieret actio ī illā caliditatē sepata. Sed si forma subalis grauis ē sepata. ⁊ si ipsa agit motū localis. hoc bñ pōt fieri. nā nō p̄pter tales motū ipsā corrupit. imo magis saluat. Et iō quātū ad hoc dissimile est de motu alteratōis q̄ fit cū corruptōe v̄ d̄spōne ad corruptōez. ⁊ de motu locali. q̄ pōt fieri tā absq̄ corruptionē q̄ absq̄ d̄spōne ad corruptionē.

Quantum ad scōm dico q̄ talis motus puenit effectiue a forma subali tāq̄ ab agēte p̄ncipali. nō tū p̄ncipalissimo ⁊ a grauitate tanq̄ ab agēte instrūmentali. probatur. nā si forma ⁊ acc̄ns in gn̄e cause efficiētis occurrit ad p̄ductionē alicui' effect'. tūc suba. cū sit nobilior acc̄nte t̄z locū agētis p̄ncipalis. acc̄ns at̄ t̄z locū agētis instrūmentalis. Sed sic ē ī p̄posito. Nam talis mot' puenit effectiue ab ambob'. nō. n. appet a quo alio tāq̄ ab efficiēte pueniret ex quo nō ē ibi plus q̄ forma subalis ⁊ grauitas Et notāter dixi ī d̄clonē nō tū tāq̄ ab agēte p̄ncipalissimo q̄ agēs p̄ncipalissimū ī isto motu. sicut ē ī alijs est cā p̄ma que sua gn̄ali influētia ad quēcūq̄ motū p̄ducendū ī istis inferiorib' occurrit effectiue.

Ad rōnes Omnis mot' nālis puenit a p̄ncipio instrūco. dico q̄ hoc vey est de motu nāli corū rū cōpositoz ex mā ⁊ forma q̄ vulgo magis sūt manifesta

q̄ forme subales. que nō min' talib' corūporib' cōpositis ex mā ⁊ forma sunt nālr mobiles. ¶ Ad scōdaz dico q̄ nullus mot' simplex in spē puenit nālr distinctis corūporib' in specie. corūporib'. dico cōpositis ex mā ⁊ formacū quo tū bene stat q̄ idēz motus simplex pōt cōpetere nālr pluribus corūporibus quozū vnus est forma subalis alterius. ¶ Ad tertiā si forma terre esset naturaliter mobilis deorsū. vel a se vel ab alio. dico q̄ a se. non tamen solum a se. sed etiam ab alio. puta a causa p̄ma concurrente. ¶ Et per hoc tunc soluitur auctoritas de septimo p̄physicorum. omne quod mouetur ab alio mouetur. etiam si vellemus allegare litteram sicut tacet nō esset p̄tra hoc. nam ī littera sicut quilibet videre pōt nō est ab alio. sed ab aliquo. sed ex p̄posito ex p̄ponit ab aliquo. i. ab alio. ¶ Ad affirmatiōē. idē simul esset in actu ⁊ ī potētia. dico q̄ hoc nō ē incōueniens respectu diuersoz. qualiter ē in p̄posito. Nam talis forma esset in actu actualiter se mouēdo deorsū. ⁊ ī potētia essēdi deorsū. ¶ Et s̄ylteri' diceret. Idē esset agēs ⁊ patiens q̄ ageret istū motū. ⁊ reciperet eundē. Dico non esse incōueniens idē eē p̄iale agēs ⁊ totale recipiēs. ⁊ sic ē ī p̄posito. Nam totale agens istum motū est ista forma substantialis ⁊ ista grauitas. Et p̄ma causa. ē cui' totale aggregati quilibet istarū formarū ē pars. Totale autē recipiēs est illa forma. vel saltē aggregatū ex illis formis ambob'. quarūz vna cōcurrit sic agēs p̄ncipale. alicuius sicut instrūmentale. ¶ Ad quartā p̄ ex primo articulo ⁊c.

Simpliciter quidē igitur leue dicitur qd̄ sursum fertur ⁊ ad extremū: graue autē qd̄ simpliciter deorsū ⁊ ad mediuū. Ad aliud autem leue ⁊c.

Quarto celi. Tertio p̄meti sexti. Questio XI.

Quantum p̄posito erat. Utr' grauius appetat descendere p̄ lineas breuissimas. Et ar. p̄ q̄ nō. Nam si sic. pari rōne leuia appeteret ascendere p̄ lineas breuissimas puta p̄ rectas. ⁊ nō p̄ obliq̄s. S̄z B ē falsū. Nam si sic. tūc terra pura deberet descendere ita velociter ⁊ nō veloci' ī igne sic in aere. nō ē falsū eo q̄ ignis ē rarior q̄ aer. ⁊ per p̄na. minus resistens eidem mobili q̄ aer. ⁊ per consequens. si idem mobile descendat p̄ ignē. ⁊ postea p̄ aerē vey loci' d̄z descendere p̄ ignē q̄ p̄ aerem. nōa p̄bas. p̄do quo suppono q̄ leui' plus appetit esse sup aliq̄ graui q̄ minus leue. vbi gra. si aliqd̄ graue ponat sup ignē. ⁊ deide p̄dat sup aerē ignis quia est leuior aere. plus appetit esse sup illō graue q̄ aer appetat esse super idēz graue. ¶ Tunc sic. si aliqua terra pura debeat descendere in igne. sicut illa appetit esse sub igne ita ignis appetit esse super illā terrā. ⁊ ideo sicut terra descendit vt sit sub igne. ita ignis existēs sub terra ascendit vt sit super terram. Et quia grauius appetit descendere per lineas rectas. ⁊ leuia ascendere per lineas rectas sequitur q̄ per eandē lineam per quā terra appetit descendere in ignem. ipse ignis obuiando terre appetit ascendere super terrā. Et q̄ ignis plus appetit esse super terrā q̄ aer. sequitur q̄ ignis cum maiori appetitu ⁊ conatu mouetur contra terram. cūz illud graue descendit in igne. q̄z faciat aer cum idē graue descendit in aere. Ergo videt qd̄ tantus vel plus impediatur graue ī descendēdo ī ignem q̄ impediat in descendēdo in aerē. ¶ Scōdo. si sic. seq̄retur q̄ graue nūq̄ descenderet oblique. Sed hoc est falsū. falsitas p̄ Nam sepe videmus aliqd̄ lapidē bene descendere super aliquā tabulā trāsiuerſaliter positā cōsequētia arguit. Nam sit aliqd̄ graue positū in sūmitate alicuius tabule trāsiuerſaliter posite. Ita q̄ linea recta nō possit p̄trabi p̄ superficie tabule ad cētrū mundi. ⁊ sit. d. cētrū. ⁊ b. c. tabula. Et si possit a. descendere nisi p̄ b. c. q̄ scō illō a. graue v̄l appetit descendere

equali p lineā rectā z p lineā obliquā. vel plus p rectā q̄ p obliquā. vel plus p obliquā q̄ p rectā. Si dicat primū vel scdm. segtur q̄ illud graue positū sup dictā tabulā nō descendet p lineā. b. c. ex quo tātus vel maior appetitus eius est descendere per lineā. b. d. cui⁹ tū oppositū docet experientia. Si dicat tertiu⁹ questio est falsa. i. q̄ grauia magis appetant descendere p lineas rectas q̄ per obliquas. Et possit ista rō declarari exēplo. Nam p̄sentatis duobus contrarijs i cōpossibilibus voluntati. s. a. b. Tunc si ista mouent equaliter volūtate. volūtas p̄lectitur ad p̄sequendū vnuz vel alterum p̄pter hoc q̄ equaliter appetit ea. z sic appetitus vnus retrahit volūtatez a p̄secutione alterius. Si autem a. magis mouet voluntatem q̄. b. vel econuerso. tunc voluntas vadit in p̄secutionē illi⁹ qd magis appetit z a quo magis mouetur. Sic in proposito a graui dicto mō posito super tabulā trāsiuer saliter positā. vel equaliter appetit descendere per lineā rectam z per lineā obliquā. z si sic neutro mō descendit. qz vnus illoz appetitū ipedit. p̄secutionē scdm aliter. z si magis appetit descendere recte q̄ oblique. tūc nō descendet oblique. ex eo q̄ tūc appetitus descendit p lineā rectā ipedit descēsu ei⁹ per lineā obliquā. cui⁹ tamē oppositū videmus. si aut magis appetit descendere p lineā obliquā q̄ rectā. hoc est cōtra q̄nēz.

Oppositum arguit. grauia per easdez lineas appetunt descendere p quas descendūt: cū nō fuerint impedita. Sed b est p lineas breuissimas q̄ pos sunt. p̄trahi ab eis vsqz ad centrū mūdi. ergo rē. maior est nota. p̄bat minor. qz descendūt per semediametros mūdi. vel p lineas que sūt p̄es semediametroz mūdi. Sz ille sunt breuissime q̄ p̄it ab eis p̄trahi vsqz ad centrū. astūptū p̄z per hoc. nam datis duob⁹ grauib⁹ descendētib⁹ illa descendūt per lineas currentes in centro mūdi. ex quo q̄libet illoz grauiū tendit ad centrū mūdi. Sed tales linee sunt semediametri mūdi. vel p̄es eaz. ergo rē. C De ista q̄nē dicit quidam q̄ grauia appetūt descendere p lineas rectas q̄n possunt z non sunt ipedita. Sed q̄n ipediuntur ne possint descendere p lineam rectā. tūc mutant appetitū descendendi per lineā rectā in appetitū descendēdi p lineas obliquā p quam tunc saltē possint fieri p̄p̄inquoza centro q̄ prius. C Sed breuiter ista opinio non valet ex eo q̄ si appetitus forme grauis sic mutaret: tūc forma grauis eēt forma cognoscitiua. qd ē falsum. cōsequētia tenet. qz sic mutare appetitū solū debetur formis cognoscitiuis. C Secdo graui intrinsece nullo mō mutato pōt vna vice descendere per lineā obliquā: et postea p lineam rectam. p̄pter solam mutationē medij extrinseci. ergo nō mutatur de vno appetitu in alium. Nam cū tali mutatione appetitus nullo mō possit stare q̄ idē graue h̄ret se omnino eodē mō intrinsece nunc z prius. Aliter ergo dicendum est q̄ graue nō appetit descendere plus p vnā lineā q̄ per aliā. Sed q̄ descendit per vnā lineā z nō per aliā. hoc est scdm q̄ applicatur tali vel tali resistētie. ita q̄ finaliter ex applicatiōe alia z alia ipsi⁹ grauis ad mediū extrinsecū determinat q̄ p talē v̄l p talē lineā descendit. Ita q̄ b̄n ex se appetit descendere. Sz modus descendēdi determinat̄ fm aliā z aliā applicatiōē ei⁹ ad medium extrinsecū. et rō huius est. Nam si aliqui plus appeteret descendere per vnā. Et aliquando plus p aliam oportet concedere appetitū ei⁹ intrinsece mutari. z sic oportet concedere formā grauis esse formā cognoscitiuā. Et oporteret vltius concedere q̄ graue nō possit nūc descendere p lineā obliquā. z postea p rectā nisi ipsum graue intrinsece mutaretur. C Sz diceret aliq̄s. videt̄ vtiqz q̄ graue plus appetat descendere p lineā rectā q̄ per obliquā. Nā videmus q̄ quando graue descendit p lineā rectā. difficil⁹ pōt arestari z impediri ab eius descēsu q̄ q̄n descendit per lineā obliquā. B aut videt̄ esse signū q̄ plus appetit descē

dere p lineā rectā q̄ p obliquā. C Ad istud dico q̄ graue quando descendit per lineā rectā difficil⁹ arestat q̄ q̄n descendit per lineā obliquā. Sed hui⁹ causa non est maior appetitus descendendi p lineā rectam q̄ per obliquam: sed hoc est p̄pter hoc q̄ q̄n descendit p lineā rectā minorē bz resistētia q̄ q̄n descendit p lineā obliquā. v̄puta sup tabulā trāsiuer saliter positā. mō difficil⁹ est idē impedies cum minori resistētia ipedire motum alicuius potentie mouentis q̄ cum maiori.

Ad rōnes ergo factas hinc inde. C Ad p̄mā negat̄ nā ex eo q̄ q̄n terra descendit in ignem. ignis nō appetit ascendere p eandē viā p quā descendit terra. ex eo q̄ terra ipm a tali ascēsu ipediret. Et id tunc ignis p̄pter resistētia extrinsecā determinat̄ ad ascēdēdū per aliā viā: vbi inuenit resistētiaz minorē. C Ad scdaz. seq̄ret̄ q̄ graue nūqz descendere oblique. negat̄ nā. qz nō dico q̄ graue ex se magis appetat descendere p lineā rectā q̄ p lineā obliquā. sed qz appetit eē p̄p̄inquoza centro. descendit p q̄cū qz lineā pōt. z qd sic vel aliter descendit. ad hoc determinatur ex alia z alia applicatiōe ei⁹ ad resistētia. qz q̄n ex descēsu p lineā rectā h̄ret maiorē resistētia. descendit p lineā obliquā. Nā autēz ex descēsu ei⁹ p lineā obliquā h̄ret maiorē resistētia. tūc descendere p lineā rectāz. C Tūc ad rōnē factā i op⁹. p easdē lineas grauia appetūt descendere rē. dico q̄ non ōz. Sed sufficit q̄ eoz descēsus per tales lineas determinetur ex tali applicatiōe grauiū ad talē resistētia.

Etiam quidē igit que sursum faciet lationē secū cūdm q̄ leuis cum ferat z sumat principium a virtute q̄ deorsuz iterū secundū q̄ grauis vel lut enim iprimens tradit vtriusqz rē. tertio celi. Textu cōmetivigesimo ctavi. Questio XII.

Secundo p̄posito erat. Utr̄ aer nāliter moueat i proiectione lapidis vel alterius pieti i eo. arguit q̄ nō. Nā si sic sequeret̄ q̄ aer nūqz in tali motu desineret moueri saltē q̄din maneret i loco p̄prio. nō est falsū. nā videtur tenere. Nā si aer moueret nāliter versus sursum vel ad latus ipso exiit in loco p̄prio. q̄n rōne moueret p aliq̄ tēpus. eadē rōne per aliud. nā si quiescat hoc non est p̄p̄nouū locus i sp̄e. nec p̄p̄aliquē locum sibi nāle de nouo acq̄situm. ex eo q̄ tali motu aer mouetur in loco p̄prio. C Secdo. nam ponat̄ q̄ pietum p̄iciatur ad latus. tūc si in tali motu aer moueretur nāliter. oporteret vtiqz q̄ hoc esset mediāte grauitate vel leuitate ipsi⁹ aeris. Sed b nō ex eo q̄ grauitas z leuitas nō iclinant nāliter nisi ad motum sursum vel deorsū. C Tertio si questio esset v̄a pari rōne pietū moueretur nāliter. Sed hoc est falsū. nā p̄batur. Nā sicut aer i pietōne pellitur a p̄ociēte. ita pietctuz. z p̄ nōs qua rōne motus vnus esset nālis. eadē rōne mot⁹ alteri⁹. falsitas nōtis p̄bat. nā si mot⁹ pietcti eēt nālis. p̄ciat̄ q̄ aliq̄s lapis sursum. manifestū est q̄ talis lapis nō mouet̄ a sua m̄a. cū illa nulli⁹ sit actiuitatis. nec mouet̄ a sua forma v̄l grauitate. qz illa magis iclinat ad oppositū. nec apparet aliq̄ aliud in lapide intrinsecū lapidi. qd aptum natū sit mouere dco mō illū lapidē. q̄re talis lapis mouet̄ dco mō violēte. cū nō moueat a principio intrinsecū. q̄ rē.

Oppositum arguit. nāz i proiectione lapidis aer retro lapidē isequitur lapidē ne fiat vacuū. ergo in pietōne lapidis aer mouet̄ nāliter. nōtia tenet ex eo q̄ motus cor⁹ quo mouent̄ ad replēndū vacuū est cor̄poribus nālis. āns p̄z qd nisi lapidē proiectuz sequeret̄ aer maneret vacuū in loco quē exiuit lapis intrando aliū locum i tali motu. C In ista q̄nē primo vidēdum ē de p̄ncipali questid. scdo vidēdum ē de pietō a quo mo-

neat. et vtrū nāliter vel violente post recessū a pyciēte.

Quantum Ad p̄mum sciēdum est. q̄ i projectione lapidis ē duplex motus aeris. scilicet aeris aī lapidē qui resistit p̄iecto: et diuidit vel vltra nālez q̄litate suam condempnatur per ipsum p̄iectum. alius est aeris q̄ retro ipsum p̄iectum insequitur ad fines q̄ nō remaneat vacuum. ¶ Tunc sit prima conclusio. in projectione lapidis motus aeris antecedentis p̄iectum non est naturalis. Probatur. nam tunc sequeretur q̄ non resisteret p̄iecto. quod est falsus. talis enim aer non minus resistit p̄iecto q̄ aer resistat graui descendenti vel leui ascendenti naturali. ¶ Secundo. nam condempnatio aeris vltra suam naturalē raritatem est sibi violenta. Sed in tali motu talis aer antecedens condempnatur vltra dēpsitatem sibi naturalē. q̄ r̄. ¶ Secunda conclusio. motus aeris insequentis p̄iectū est naturalis. probatur. quia est a principio intrinseco. scilicet a forma substantiali ipsius aeris. que inclinatur ipsum aerem ad insequendum p̄iectum. ad finem q̄ non fiat vacuum. ¶ Sed contra istam conclusionem arguitur. Nam iuxta hoc esset concedendum idem elementum simplex habere duos motus naturales distinctos specie. q̄d est contra dicta primo huius. consequentia probatur. Nam aer vel aliud quod aliud corpus haberet motum naturalem quō moueretur ad suum locum naturalem. et unum aliū motū naturalem quo moueretur ad replendum vacuum. ¶ Ad istud respondetur q̄ alicui corpori simplici inesse naturaliter plures motus intelligitur dupliciter. Uno modo q̄ ambo in sint illi corpori secundum naturam propriam illius corporis. Alio modo q̄ vnus illoz motuum insit illi corpori secundum naturam propriam. et alter secundum naturam cōmunem illi et alijs corporibus naturalibus. Tunc dico q̄ bene ostensum est primo huius q̄ impossibile est eidem corpori inesse naturaliter distinctos motus in specie secundum naturam propriam. cū hoc tamen bene stat vni corpori simplici inesse plures motus distinctos specie. et hoc naturaliter. quorum vnus inest ei secundum naturam propriam. alter vero secundum naturam communem. ¶ Circa illud dubitatur quis illorum motuum sit magis naturalis. Vtrū ille qui inest corpori secundum naturam propriam. vel ille qui inest corpori secundum naturam cōmunē. vel an sint eque naturales. ¶ Respondetur q̄ motus qui inest corpori secundum naturam cōmunem est magis naturalis. puta motus quo mouerentur corpora ad replendum vacuum. Et ratio huius est ista. quia videmus q̄ corpora dimittunt sua loca propria et naturalia. ad que sunt mobilia naturaliter secundum naturam eorum propriam. et mouerentur ne fiat vacuum motu qui est eis secundum naturam communem q̄d patet. nam cum aliquis ponit aliquam fistulam ad aquas et extrahit per os aerem de fistula. aqua dimittit locum suū et ascendit in fistulam. et hoc est signum q̄ plus inclinatur ad motū per quem cauetur vacuum. q̄ ad motum quo est mobile ad locum proprium. ¶ Et nota q̄ per naturam cōmunem non intelligo aliquam rem que insit pluribus corporibus. Sed hoc voco inesse corporibus secundum naturam communem. q̄d inest vni corpori naturaliter. et cōsimiliter inest alijs corporibus distinctis ab illo specie. Et sic est de moueri ne fiat vacuum. hoc enim inest omnibus corporibus. vnde anteq̄ natura permetteret vacuum: celum descenderet et impleret. sicut di. commentator quarto physicorum. verum est tamen q̄ aliqui dixerunt. q̄ sic insequi corpora ne fiat vacuum inest solū aeri et aque. que sunt elementa media. que quia sunt grauiā et leuiā possunt moueri indifferenter huc vel illuc. sed sicut dicitur non sic est de elementis extremis. quorum vnū est simpliciter graue. et aliud simpliciter leue. ¶ Sed breuiter illud non valet. Nam ad sensus videmus q̄ puluis ascēdit per fistulam

subtracto aere. per q̄d cōstat terram ascendere ad sequens corpus aliud nāliter. sicut facit aer vel aqua.

Quantum ad secundum articulum sciēdū q̄ de hoc sunt plures opiniones. vna est opinio q̄ p̄iectū post exitum eius a manu pycientis mouetur ab aere insequente p̄iectum. vnde imaginatur ista opinio q̄ cum p̄iectum exit velociter a loco in quo erat natura abhorrens vacuū velociter mittit aerē ad replendū locū. qui quidem aer velociter sequens attingit ad p̄iectum. et ipsius vltra pellit. ¶ Breuiter ista opinio nō videt esse sufficiens. nam licet p̄iectum bene insequatur aer ne fiat vacuū. tū ille aer nō v̄r eē cā motus ipsius p̄iecti. nā ille aer q̄ insequeret p̄iectum et tangeret ipsum. q̄ aer est facilliter diuisibilis: et p̄iectum non: latera aeris diuiderentur ab inuicē. et sic nō impelleret p̄iectum vltra. ¶ Secūdo. nam scōm istam opinionem non posset reddi causa que moueret rotam vel molam fabri longo tempore postq̄ manus mouens esset abacta. vnde non potest dici q̄ hoc sit aer insequens ex eo q̄ cōtinue illa mouentur in eodē aere. nec ita aer illa insequit. sicut bene insequitur sagittā vel aliqd tali modo p̄iectum. ¶ Tertio. nāz videmus q̄ si aliqua nauis plena feno vel straminibus moueretur ab oriente versus occidentē in aliquo flumio post ablationem trahentis sepe pallee retro nauem mouentur cōtra orientes. Et tū deberet esse opposito modo: si aer insequens moueret. ¶ Secūda est opinio q̄ manus mouendo p̄iectum moueret etiā aerē cōstantē et locantē ipsum p̄iectū. et ille aer qui est innatus velociter moueri defert secū p̄iectum tanq̄ vas illud q̄d est in vase. Ista opinio etiā nō est sufficiens. Nā dubitat a quo moueatur ille aer postq̄ manus cessat impellere et mouere. et sic manet tanta dubitatio de illo aere a quo moueatur sicut erat de p̄iecto. ¶ Si dicat q̄ iste aer mouet a sua leuitate q̄ q̄dez lenitas aere velociter moto innata ē retinere diu vim motiua. hoc non valet. quia leuitas nō ē nata mouere nisi sursum. et p̄iectio pōt fieri tā sursum. q̄ deorsum. q̄ ad latera. ¶ Secūdo. ista opinio non posset saluare quid moueret molam fabri. que velociter impulsā valde diu adhuc verte retur non obstante q̄ aer vndiqz cōstantē abstergeret vel astrigeret. ¶ Tertio. nā aer quantūcūqz est velociter motus. ipse est valde facilliter diuisibilis. Ideo non appareret quomodo posset tam longo tēpore sustinere in alto lapidem ponderis centū vel mille librarū p̄iectum per machinam. vel per aliqd aliud instrumentum. ¶ Quarto iuxta istam opinionem sequeretur q̄ longius possemus proycere plumā q̄ lapidem. et minus graue q̄ magis graue. Si eēt similia in figuris et in magnitudinibus. cōsequens est contra experientiam. consequentia tenet ex eo q̄ magis graue v̄r magis resistere aeri mouēti ipsum sursum q̄ pluma. vel minus graue. ¶ 5. si aer que pyciens mouet cū lapide ē tante virtutis q̄ possit velociter ferre magnū lapidem p̄iectū tunc videretur q̄ si sine lapide aliquis proyciens pelleret aerem contra socium suū. q̄ ille contra que pelleretur aer multo maiorem impetum deberet percipere q̄ percipit. ¶ Tertia est opinio quam reputo veriozem. q̄ p̄iectum post exitum eius a manu vel recessum a p̄oyciete mouetur a quadam vi seu impetu sibi impresso ab ipso p̄oyciete. Et sicut tandem illa virtus motiua sic sibi impressa remittitur vsqz ad non gradum p̄iectum: desinit moueri motu projectionis. Et secundum istam opinionem possunt saluari apparentia iuxta motū projectionis. Primo quidem quare p̄oycients remotius proycit lapidem q̄ plumam. huius quidem ratio est ista. quia in lapide plus est de materia q̄ in pluma. et etiam est magis compacta. et ideo illa virtus motiua fortior. et maior impimitur lapidi q̄ plume. et etiaz diutius retinetur recte sicut videmus q̄ ferro fortior impimitur calor quā ligno. et hoc p̄pter densitatem et compacitatem

tatem materie. Juxta etiam istam opinionem redditur causa propter quam lancea longa plus perforaret quam ferrum sine lancea. huius quidem causa est. quia in lancea longa plus recipitur de illo impetu quam in ferro solum. Et si queritur que res sit talis impetus. certe hoc magis pertinet ad investigationem metaphisicam quam ad investigationem naturalem. Ex his patet quod motus proiecti non est projectio naturalis sed violenter. patet hoc. quia talis motus provenit ab aliquo impresso ipsi proiecto ab extrinseco. Sed diceret. contra talis motus est a principio intrinseco mobili. ergo naturalis. Respondeo negando consequentiam. nam ultra hoc requiritur quod naturalis inclinatio mobilis non sit ad oppositum.

Ad rationes Ad primam quando dicebatur. sequetur quod aer in tali motu nunquam desineret moveri. negatur consequentia. et ratio huius est. quia in tali motu aer rarefit et condempnatur ultra gradum raritatis vel densitatis sibi debitum. et ideo aer appetens redire ad statum pristinum tandem desinit a tali motu. Ad secundam proyiciatur proiectum ad latus. placet mihi. tu dicebas quod aer tunc non insequitur naturaliter. dico quod imo. et ulterius dico quod hoc est mediante forma tanquam mediante principio actiuo principali. et mediante leuitate. tanquam instrumentali et quando dicebatur leuitas non inclinat nisi ad motum sursum. dico quod hoc est verum quando mobile mouetur motu sibi naturali secundum naturam sibi propriam. tamen quando mobile mouetur motu sibi naturali secundum naturam commuem sibi et alijs sicut est in proposito ne fiat vacuum. leuitas bene mouet ad latus. seu ad aliam differentiam positionis quam sursum. Ad tertiam. ista bene probat quod proiectum moueretur naturaliter. et hoc si aer precedens ipsum moueretur naturaliter. quia ille pellitur sicut proiectum. tamen non oportet. si aer insequens proiectum moueatur naturaliter: quod ergo proiectum moueatur naturaliter. quia aer insequens non pellitur sicut pellitur proiectum. Et ideo dissimile est de motu proiecti. et de motu aeris insequentis proiectum. quare etc.

Totaliter autem temptare simplicia corpora figurare irrationabile etc. Tertio celi. Textu commentarij sexagesimi sexti. Questio XIII.

Non restat vltimo querere circa figuram corporum simplicium elementarium et quantum ad hoc queram vnicam questionem scilicet. vtrum elementa quatuor determinant sibi figuras a natura. et videtur quod sic. Nam quintus corpus simplex. scilicet celum determinat sibi figuram a natura. scilicet sphericam vt prius dictum est. ergo videtur quod alia quattuor corpora simplicia. scilicet elementa determinant sibi figuras a natura. Secundo. quia per rationes geometricas probatum est quod non sint nisi quinque figure corporum regularium secundum speciem que sunt simplicissime. igitur videtur quod illas figuras sibi determinant quinque corpora simplicia. scilicet celum et quattuor elementa: sic quod quodlibet eorum determinat sibi vnam earum. Tertio. corpora determinata ad maximum vel ad minimum vti que determinant sibi aliquam figuram a natura. quia determinata ad maximum vel ad minimum determinantur ad finitatem. omne autem finitum est figuratum. corpora autem elementaria determinantur naturaliter ad maximum vel ad minimum. quod patet ex secundo de anima. vbi dicitur omnium natura constantius posita est ratio magnitudinis et augmenti. Hoc idem videtur posse elici ex secundo physicorum. Quarto aqua determinat sibi aliquam figuram a natura. ergo et cetera elementa. consequentia tenet. quia non vide-

tur esse maior ratio de vno elemento quam de alio. Antecedens videtur esse euidens ex intentione Aristote. secundo huius. vbi probat quod ipsa est spherica. quia aliter partes eius superficiales non equaliter distarent a centro. Quito. eadem est figura totius homogenei et cuiuslibet eius partis. aliter enim non esset homogeneum. sed particule aque videntur tendere ad sphericitatem. sicut patet de gutta rosis et pluuie. ergo ita videtur esse de tota sphaera aque. Sexto ignis determinat sibi aliquam figuram a natura. ergo et alia elementa. consequentia tenet. antecedens probatur. quia determinat sibi figuram pyramidalem. patet hoc. quia cum ascendit non ascendit nisi secundum figuram istam scilicet pyramidalem sicut docet experientia. ergo etc.

Oppositum videtur esse de intentione ari. i littera articuli principales. In quorum primo recitabo opinionem antiquorum de figura corporum simplicium. In secundo improbationem eorum antiquorum quam ponit ari. et commentator. In tertio dubitabit de vno quod ari. et commentator assumunt in improbando opinionem antiquorum. In quarto articulo respondetur ad quesitum.

Quantum ad primum sciendum est quod erat opinio antiquorum. quod corpora simplicia. sicut celum et elementa determinarent sibi figuras a natura. vnde considerauerunt quod corpora mathematica regularia sunt. et non plura. scilicet tetraedron. exaedron. octaedron. duodecedron. et ycoedron. Et quia etiam corpora simplicia naturaliter sunt. et non plura. scilicet quattuor elementa et quinta essentia. crediderunt quod quodlibet istorum corporum simplicium determinaret sibi vnam illarum quinque figurarum regularium. Unde dixerunt terram esse corpus exaedron. seu corpus cubice figure. seu corpus sex superficierum regularium. Et hoc ideo. quia corpus cubicum seu exaedron est magis fixum et immobile et minus aptum ad motum. Et quod sic est de terra. ideo attribuerunt terre figuram cubicam seu figuram exaedron. Dixerunt autem aquam esse corpus ycoedron. seu corpus ex duabus superficiebus regularibus. quia aqua omnibus alijs est corpus magis rotabile et minus stabile. terminabile terminis alienis. et difficulter terminis proprijs. et hoc ipsi attribuerunt aque propter multitudinem angulorum. quos habet corpus ycoedron. Attribuerunt autem aeri figuram octaedron. et igni figuram tetraedron. scilicet figuram pyramidalem. et celo figuram duodecedron. et hoc propter causas que erant expresse in vna questione facta circa primum huius. Et illud potest intelligi vel quod dicta corpora sibi se tota essent taliter figurata vel ex partibus particulis sic figuratis composita. videlicet quod terra secundum se tota sit cubice figure. vel quod particule ex quibus ipsa est composita sint cubice figure.

Quantum ad secundum Articulum sciendum est. quod Ari. et commentator improbant istam opinionem sic. nam si dicta opinio esset vera necessario sequeretur vacuum. quod tamen ipsi antiqui negabant. probatur consequentia. quia cuius huiusmodi corpora simplicia sic figurata componerentur: non ita possent coniungi circa eundem punctum: quin inter ea remaneret vacuum. quod in superficialibus figuris regularibus tantum sunt tres figure que replent spacium superficiale scilicet circa eundem punctum scilicet trigonus quadratus et exagonus. In corporalibus autem figuris. sicut dicunt Ari. et commentator. sunt due tantum que spacium replent corporale circa eundem punctum scilicet pyramis et cubus. propter quod oportet solum illa duo corpora. scilicet. quorum vnum est pyramidale. vel ex pyramidibus compositum. et aliud cubicum vel ex cubicis compositum in aliquo numero accepta replere locum sine vacuo. Et ideo quantum esset de alijs tribus opor-

eret eē vacuum. lz B enitaret p cubita z pyramidalia.

Quantum ad tertium articulum. dubitatur de B qd suppositum iam fuit in improbatione opinionis antiquorum. supponitur enim qd corpora pyramidalia regularia i aliquo numero accepta possint replere locum. **C** Dubitatur vtrum hoc sit verum. pro quo primo oportet supponere quid intelligatur in proposito per replere locum. pro quo sciendum qd replere locum potest itel ligi vel in superficie vel in solido. replere locum in superficie non est aliud qd replere totale spacium superficiale circūstans aliquē punctū in ista superficie imaginatū. Sed replere locū in solido est replere totū spacium corporale circūstans aliquē punctū imaginatū. **C** Tūc pro conclusionibus aliquibus ponēdis supponitur qd quēlibet punctū in superficie imaginatū circūstans spacium superficiale. qd valet quatuor angulos rectos. ista pz ex primo elementoz euclidis. **C** Tūc fit vna conclusio. Qd tres sunt figure regulares superficiales potentes replere locū in superficie. s. quadratū triangulus z exagonus. Istud probatur de quadrato. Nā si aliquē punctū circūponantur quatuor quadrata. occupabunt totū spacium superficiale circūstans illū punctū. qd patet. Nā totale illud spacium circūstans istū punctū valet quatuor angulos rectos precise. z tantū precise valet quatuor angulos quadratoz. qz cuiuslibet quadrati quilibet angulus est rectus. **C** Dico secūdo qd sex anguli triāguli regulares replēt locū. quia angulus trianguli regularis seu equilateri valet duas tertias vnius recti. sicut elici potest ex ppositione. 30° primo elementoz Euclidis. ergo sex tales anguli valent. iz. tertias anguli recti. sed tales. iz. tertie faciūt quatuor integra. s. quatuor angulos rectos. qd tūc est p̄cise spacium superficiale circūstans aliquē punctū in superficie imaginatū. ideo sex anguli trianguli regulares circa eūdē punctū positi replebūt locū. **C** Dico tercio qd tres exagoni regulares replent locū qz angulus exagoni habet quatuor tertias vnius recti. sicut potest elici ex iā allegata p̄pōne primi elementoz euclidis. ergo tres tales que faciūt q̄tuor integra. s. q̄tuor angulos rectos replerent locū superficiale circūstans aliquē punctū in superficie imaginatū. **C** Dico q̄rto qd anguli p̄tagonoz vel eptagonoz vel octogonoz. z sic in infinitū in nullo numero cōbinati possunt precise replere locū. angulus enim pentagoni habet vñū rectū z q̄ntas huius recti. tales aut tres cōbinati min^o faciunt q̄ q̄tuor rectos. Quatuor vero cōbinati plus faciūt q̄ q̄tuor rectos. deinde nec exagonus replēt locum. qz angulus eptagoni valet vñū rectū z q̄nc̄ septimas vnius recti. ergo duo tales sunt minores q̄ q̄tuor recti. z tres sūt maiores q̄ q̄tuor recti. Et beneit̄ vltra exagonum nullaz figuraz regulariū anguli replent locum. qz omniū figuraz regulariū vltra exagonum duo anguli sunt minores quatuor rectis. z tres sūt maiores q̄tuor rectis. **C** Et vt qd dicitur melius intelligatur. pro sciēdo quantum alicuius figure regularis angulus valeat z etiam q̄tuoz omnes simul. sciendum est qd cuiuslibet quadrati angulus est rectus. hoc patet per diffinitionē quadrati. z cuiuslibet trianguli. regularis angulus valet duas tertias recti. istud patet. nā cuiuslibet trianguli anguli valent duas rectos. vt demonstratū est primo elementoz Euclidis. z cū anguli trianguli regularis sint sibi inuicē equales. vt patet per diffinitionē figure regularis. sequit̄ qd quilibet angulus trianguli regularis valet duas tertias recti. vñ figura regulari d̄r cui^o oia latera sūt sibi inuicē eq̄lia. z oēs ānguli sūt sibi inuicē eq̄les. sic q̄ scim^o q̄tū valent anguli q̄drati. z similt̄ triāguli. **C** Ad sciendū autē confirmile de alijs figuris regularibus superficialebus. sicut de pentagono. exagono. eptagono. z sic de alijs. est sciendū qd p̄mo considerādus est numerus angulorū talis figure. quo considerato ab illo remoueant̄ duo. z illud residuū ostendendum nobis numerū triangulorū in quos illa figura est reso-

lubilis. hoc aut scito duplicem^o numez triangulorū in quos ista figura ē resoluta z resultās ex tali duplicatiōe est numerus angulorū rectoz quos valēt oēs anguli sibi iuncti illi^o figure. cui^o angulorū valor querebat̄. Verbi gratia. Si volo sci re quot angulis rectis equalent anguli pentagoni regularis considerabo qd q̄nc̄ sūt anguli p̄tagoni. a q̄bus remouebo duos. z remanebūt tres. dico ergo qd pentagonus resolutibilis est in tres triangulos. z qz triū triangulorū anguli valēt sex rectos. qd patet duplicatō tria. dicā qd omnes anguli p̄tagoni regularis sūt iuncti vales sex rectos. z per cōsequēs vñus angulus pentagoni valet vñū rectū. z quintā partē recti. z qz exagoni sūt sex ānguli. remouebo a sex duo. z remanebūt quatuor. in tot ergo triāgulos exagonus est resolutibilis. s. in quatuor. z si quattuor duplicamus resultāt octo. z tot angulis rectis equalent anguli exagoni simul iuncti. p̄pter qd vñus angulus exagoni regularis valet vñū rectum z tertias recti. qd patet. Nā si octo anguli recti distribuantur sex angulis exagoni. cuiuslibet angulo exagoni cadit vñus rectus. cum sexta parte duoz rectoz. sexta autē pars duoz rectoz est vna tertia recti. z sic quilibet angulus exagoni regularis valet quinqz tertias vnius recti. **C** Sinat̄ ergo recolligēdo conclusionē primā. dico qd solū tres figure regulares superficiales replerēt locū superficiale. s. triangulus quadratū z exagonus non distigēdo quadratū cōtra quadratū vel triangulū. De corporibus aut replentibus locū in solidis dicūt Aristoteles. z cōmentator qd talia sunt duo. s. cubus. z pyramis. de cubo non est dubiū. Et ideo fit secunda conclusio. qd in solidis. s. cubi aggregati circa vñū punctū totū spacium circa ipsū replēt ad omnē differentiā. qd patet. Si itelligamus tres lineas in aere itersecare se ortogonāl̄. sicut apparet in tribus pallis sibi mutuo applicatis. que faciūt duodecim angulos rectos. sicut patet inter illas lineas superius itercipiētur quatuor cubi sine iteruallo. Et iterius alij quatuor. ita qd quatuor supra sectionē. z quatuor infra sectionē. que simul faciūt octo totū spacium circūstans sectionē occupabūt. De pyramidalibus aut regularibus dicit cōmentator qd duodecim pyramides regulares replēt locū. z hoc ipse sic nititur. pbare tercio huius. quoz cūqz angulorū corporaliū anguli superficiales equiualet angulis superficialibus angulorum octo cuborum illi anguli possunt replere locum in solidis. Sed anguli superficiales duodecim angulorum pyramidalium. equiualet angulis superficialibus octo cuborum. ergo zc. maiorem relinquit tanqz per se manifestam. ex eo qd anguli octo cuborum replent locum. sed minores probat. pro quo supponit qd angulus cubi solidus claudit trib^o angulis superficialib^o rectis. z sic octo anguli cuboz solidi claudunt̄ viginquatuor angulis rectis superficialibus. Sed quia angulus solidus pyramidis regularis triū superficiez claudit tribus angulis superficialib^o equiualetibus duob^o angulis superficialib^o rectis. sequit̄ qd anguli solidi duodeci pyramidū claudunt̄ etiā viginquatuor angulis rectis superficialib^o. z sic tot angulis rectis superficialibus clauduntur anguli solidi. iz. pyramidum regularium quot claudunt̄ anguli solidi octo cuboz. z hoc erat intentū. **C** Scōdo. nam sicut se hz triangulus in plano ita se hz pyramis in solido. Sed aliquot triāguli replēt locū in plano. id aliquot pyramides replebūt locum in solido. Et ex quo sex triāguli regulares replēt locū in plano videt̄ qd. iz. pyramides repleāt locū in solido. cōsequētia videt̄ tenere per hoc. Nam sicut numerus cuboz replentiū locū in solido est duplus ad numerū quadratorū replentiū locū in plano. qz octo cubi replēt locū in solido. z quattuor quadrata replēt locum in plano. Ita videt̄ qd numerus pyramidū replentiū locū in solido debeat esse duplus ad numerū triangulorū replentiū locū in plano. **C** Cōtra istas opinionē salua reuerentia cōmentatoris sit tertia conclusio. qd duodecim py

Iusta trinam dimensionem

8
7
12
6

ramides regulares non replent locum in solido. qđ probat sic. nā recipiā aliquā superficiē planā. ⁊ signabo in ea punctū. ⁊ sit. a. ⁊ assignabo sup punctū istū sex triangulos equilateros qui replent locū in superficie circa punctū istū. qđ est possibile sicut cōmentator cōcedit. ⁊ ostēdus est prius demōstratine. deinde supra quēlibet istorū triangulorū tanquā supra basim erigā pyramides regulares triū laterum: quo facto erūt sibi sex pyramides oēs cōtingentes vel cōtinentes se in puncto a. deinde imaginor vna lineā perpendicularē in ista superficie erectā directē. ad. a. punctū in sursum. que sit. a. l. quo facto iste sex pyramides nunc tangūt istā lineam nihil inferius in puncto. a. sicut p̄s volenti cōsiderare. ⁊ per cōns iste sex pyramides nullū oīo solidū cōstitūnt. Deinde ex alia parte eiusdē superficiē imagior alias sex pyramides supra easdē sex bases cōstitutas. ⁊ in eodē puncto. a. cōtingentes se. ⁊ imaginor. b. a. p̄trabi directē i deorsū i. c. erit g. b. a. c. linea tota in vacuo ex vtraq; parte: ⁊ nihil solidū cōstitutū est circa punctū in quo cōtingunt se. i. z. pyramides. imo sunt ibi sex corpora. quorū quōlibet cōstitutū est ex duabus pyramidibus in cōmuni base cōiunctis. quorū nullū alteri cōiungitur scđz superficiē. Sed tantū eorū superficies lineis se cōtingūt. patet ergo qđ duodecim pyramides bene possunt se cōtingere circa eundē punctū cōmune: sed nullo modo implebūt locū. nec ratio cōmentatoris salua sui grātia est alicuius valoris. supponit. n. qđ quicūq; anguli corporales cōtinent ab angulis superficialibus equiualentibus viginti quatuor angulis superficialibus rectis. qđ illi impleat precisē locū. modo hoc est falsum. Nā si hoc esset verū. sequeretur qđ tres cubi vna cū sex corporibus superficialibus resultantibus ex diuisione trium cuborū replerēt locū. modo hoc est falsū. ex eo qđ tales tres cubi vna cum talibus sex corporibus superficialibus nō valent nisi sex cubos: sex autē cubi non replēt locū. probat cōsequentia. ex eo qđ oēs anguli solidi simul iuncti triū cuborū ⁊ sex talium corporum superficialiū claudunt angulis superficialibus equiualentibus viginti quatuor angulis superficialibus rectis. Ex eo qđ angulus cubi solidus cōtinet tribus angulis superficialibus rectis. ⁊ angulus solidus talis corporis superficialis claudit duobus angulis rectis superficialibus cū dimidio. ⁊ sic anguli solidi talium sex corporum superficialiū claudunt angulis superficialibus rectis equiualentibus quatuordecim angulis rectis. ⁊ tres anguli triū cuborū nouē rectis. Sed quatuordecim ⁊ nouē faciunt viginti quatuor. ergo cō. Cōsecō sequitur qđ octo cubi non impleant locū. probat cō. qđ s̄m dicta suppositione cōmentatoris sedecim corpora superficialia equalentia octo cubis non impleant locum: ex eo qđ sedecim anguli solidi superficialium corporum clauduntur angulis superficialibus non equiualentibus precisē. ⁊ 4. angulis superficialibus rectis. patet hoc ex eo qđ angulus corporis superficialis solidus versus illā partē vbi fiebat diuisione cui clauditur duobus angulis rectis cū dimidio. ⁊ sic tales. i. 6. clauduntur angulis superficialibus equiualentibus. 4. angulis rectis: ⁊ ne laboremus in equiuoco. corpus superficiale dicitur esse quōlibet illorū duorū que resultant ex diuisione cubi. cum cubus diuiditur diametraliter. qđ diuisione cadit super angulos cubi apparentes. Ex quo patet qđ precisē tantū valent duo corpora superficialia quā vnus cubus. sic ergo primo visa est opinio cōmentatoris. s. qđ. i. z. pyramides regulares replent locum. Et secundo ratio sua. ⁊ tertio improbatio sue opinionis. Et quarto ostēdus est defectus sue ratiōis qua credidit se demonstrasse. Nec propter hoc volo improbare Aristotē. quia Aristotē nō dicit qđ. i. z. pyramides regulares replēt locum. Sed bene dicitur qđ pyramis est vnum de corporibus que in aliquo numero accepta possunt replere locum. Sed quot pyramides hoc faciunt non exprimit. Et ideo secundum Aristotē. diceretur ad dubitationem motam. quantum ad tertium articulum

questionis. qđ pyramides regulares in aliquo numero accepte replent locum. sed in quo numero hoc faciunt ipse nō dicit. Et si in aliquo numero forte hoc sunt viginti. De hoc autē alias si deo placuerit profundius perscrutabor.

Quantum Ad quartum articulum sciendum: qđ aliqd de terminare sibi figurā a nā est ipsum habere aliqđ figuram determinatā. ⁊ non posse habere aliam nisi violente. Cōsecundo est sciendum qđ questio potest intel ligi. vel de totali elemento vel de parte eius. Cōtūc sit prima conclusio. qđ particule elementorū non determinant sibi figuram naturaliter. probatur. quia aliter ⁊ aliter possunt figurari. nunc triangulariter nunc quadrata. secundum alias ⁊ aliam figuram corporis continentis. sicut patet de aere ⁊ de aqua absq; eorum violentia ⁊ corruptione. qualiter non posset fieri de homine vel de asino. Cōsecundo. omne recipiens debet esse denudatum a natura recepti. modo elementa per mixtionē quōlibet figurā possunt recipere. nec aliqđ sibi determinant nec aliquā habent sibi cōnaturalem: iam enim non possent alia recipere. sic enī arguit Aristotē. in p̄mo physicoz. ⁊ cōmentator in de substantia orbis. qđ materia p̄ma nullā determinat sibi formā substantialē. Nam tunc nullā alia posset recipere. Cōtamē cōtra istas p̄batioes dubitat. prima quidē p̄batio non videtur p̄cedere de omnibus elementis: nō enī cōcludit de terra: que est solida. illa. n. nō potest diuersimode figurari. scđm diuersam figurā continentis. Cōtāra secundā probationem dubitatur similiter. quādo dicitur recipiens debet esse r̄. Nam s̄ hoc oporteret qđ etiā elementa nō haberēt formas substantiales. ex eo qđ in mixtione quālibet formā substantialē possunt recipere. Cōad ista respondetur. Ad primū dico qđ s̄ terra non figuretur ad figuram cōtinentis. hoc non est quia forma eius substantialis determinet sibi figurā quā habet. sed hoc solum est propter duritiā: quia non est fluxibilis. Etia sufficit qđ sine corruptione in ipsa terra posset diuidi ⁊ figurari aliter ⁊ aliter sine eius violentia. Cōad scđam. ista bene probant qđ oportet elementa carere formis substantialibus elementorū mixtorū. nam tales recipiunt in mixtione. non tamen propter hoc oportet elementa carere formis substantialibus elementaribus. Cōex ista cōclusionē sequitur. qđ nō potest fieri transmutatio. particule elementis de figura in figuram que sit ei violenta. patet hoc ex eo quia nulla est sibi naturalis. verūtamen potest esse violentia aliunde in tali transmutatione. sicut propter motum localem vel rarefactionem vel condensationem vel diuisionem. s̄ non ratione figurationis. Cōsecunda conclusio qđ totalis s̄pera elementi non determinat sibi aliquam figuram naturaliter. probatur quia totum homogeneū ⁊ quōlibet eius pars separata sunt eiusdem rationis. ⁊ non differunt nisi secundum magnum ⁊ paruum. ⁊ ideo consimilis est motus ⁊ locus talis totius. ⁊ sue partis. ⁊ similiter consimilis figura. sed per precedentem conclusionem pars elementi non determinat sibi aliquam figuram naturaliter. igitur nec totum. Cōsecundo. si elementa totalia determinarent sibi aliqđ figuram naturalem. tunc sicut differunt specie determinarent sibi figuras distinctas specie. modo hoc est falsum. Nam omnia quasi sunt spherica: sed illam non determinant sibi a natura. sed habent illam rationem continentis. consequentia probatur. Nam sicut videmus in animalibus et alijs differentibus specie. qđ distincta specie si determinant sibi figuras: determinant sibi figuras distinctas specie. Cōsed dubitatur primo de hoc qđ eadem est figura totius homogenei et sue partis. Nam aliqua particula aque transmutatur de vna figura in aliam. Et tamen tota s̄pera aque manet consimilis figure. cuius fuit ante. Cōsecundo dubitatur. contra conclusionem in se. nam terra vndique naturaliter mouet ad mediū. ex hoc sequitur ipsā eē rotundā

ex: alias duo: abns alias sex.

Incipiunt tituli questionum primi libri.

Utrum cuiuslibet corpori simplici insit tantum vnus motus simplex. **Questio. I.**

Utrum in mundo sint quinque corpora simplicia distincta specie. s. quattuor elementa et quinta essentia. 2.

Utrum preter quatuor dicta corpora simplicia sit ponendum sextum corpus simplex s. spiritum. 3.

Utrum totalis mundus aggregatus ex dictis quatuor corporibus simplicibus sit vnus ens continuus. 4.

Utrum mundus sit perfectus. 5.

Utrum possit esse aliquod corpus infinitum immobile. 6.

Utrum possit esse aliquod corpus infinitum immobile circulariter. 7.

Utrum possit esse aliquod corpus infinitum mobile motu recto. 8.

Utrum aliqua magnitudo siue corporalis siue linealis siue superficialis sit vel possit esse infinita. 9.

Utrum vnus infinitus possit esse maior vel minor alio siue eorum parte infinita. siue vtrum vnus infinitus sit comparabile alteri. 10.

Utrum totalis mundus sit magnitudo finita vel infinita. 11.

Utrum supposito quod essent plures mundi terra vnus mundi moueretur ad medium alterius mundi. 12.

Utrum sint vel possint esse plures mundi. 13.

Utrum quelibet potentia actiua determinetur per maximum in quod potest agere. 14.

Utrum quelibet potentia passiua terminetur per minimum a quo potest pati. 15.

Utrum omne ens habeat potentiam respectu sue durationis per maximum tempus per quod potest durare. 16.

Utrum omne corruptibile necessario corrumpatur. 17.

Utrum aliquid de nouo genitum possit perpetuari. et aliquid eternum possit corrumpi. 18.

Utrum generabile et corruptibile conuertatur adinuicem. 19.

Utrum mundus sit perpetuus. 20.

Incipiunt tituli questionum secundi libri.

Utrum in celo sint sursum et deorsum. ante et retro. dextrum et sinistrum. **Questio. I.**

Utrum in celo debeat sumi sursum et deorsum s. polos. 2.

Utrum polus arcticus s. deorsum et antarcticus sursum. 3.

Utrum sursum deorsum etc. repantur in celo ex natura rei. vel solum in habitudine ad nos. 4.

Utrum celum sit figure spherice. 5.

Utrum spherice celestes sint octo vel noue vel plures vel pauciores. 6.

Utrum ad saluandum ea que apparentur motibus planetarum oporteat ponere orbem eccentricorum et epicyclos. 7.

Utrum omne celum sit mobile. 8.

Utrum celum moueatur cum fatigatione et pena. 9.

Utrum ista ratio sit bona. celum mouetur. ergo necesse est terram quiescere. 10.

Utrum ista ratio sit bona. celum si mouetur. ergo necesse est ipsum moueri pluribus motibus. 11.

Utrum ista ratio sit bona. si necesse est esse generationes et corruptiones hic inferius necesse est plures motus celestes. 12.

Utrum motus celi ab occidente in orientem sit regularis. 13.

Utrum omnis motus regularis sit velocior in fine quam in principio. 14.

Utrum spherice celestes planetarum plures moueantur motibus. 15.

Utrum corpora celestia suis motibus causent sonum. 16.

Utrum orbem inferiores planetarum velocius moueantur motibus propriis quam orbem superiores. 17.

Utrum sol et luna paucioribus moueantur motibus quam alij planete. 18.

Utrum spherice solis per suum motum magis calefaciat ista inferiora quam alij planete. 19.

Utrum stelle moueantur per se vel solum ad motum sui orbis. 20.

Utrum omnia astra sint adinuicem eiusdem speciei spaliissime. 21.

Utrum omnia astra alia a sole. habeant lumen suum a sole.

le vela se. 22

Utrum omnia astra sint generatiua caliditatis per lumen in inferioribus. 23.

Utrum macula illa apparet in luna causetur ex diuersitate partium lune vel ab aliquo extrinseco. 24.

Utrum terra sit in medio mundi sicut punctus respectu celi naturaliter situata. 25.

Utrum terra in medio celi siue in medio mundi semper quiescat vel semper moueatur. 26.

Utrum totalis terra sit spherica. 27.

Utrum totalis terra sit habitabilis. 28.

Incipiunt tituli questionum tertij libri.

Utrum aliquid elementum sit simpliciter graue et aliquid simpliciter leue. et aliquid in respectu. **Questio. I.**

Utrum quolibet corpus quod est alio grauius in aere sit eodem grauius in aqua. 2.

Utrum aliquid elementum sit graue in suo loco proprio. 3.

Utrum grauitas et leuitas sint forme substantiales grauium et leuium. 4.

Utrum ex parte grauitatis et leuitatis concludi possit corpora non esse composita ex indiuisibilibus. 5.

Utrum ex parte grauitatis et leuitatis concludi possit numerus quaternarius elementorum. 6.

Utrum loca naturalia grauium et leuium sint cause suorum motuum. 7.

Utrum graue vel leue moueatur naturaliter sursum vel deorsum a suo genere vel remouente prohibens. 8.

Utrum grauium et leuium moueantur actiue a grauitate et leuitate. 9.

Utrum forme secundum quas sunt motus grauium et leuium sint naturaliter mobiles secundum locum. 10.

Utrum grauium appetat descendere per lineas breuissimas. 11.

Utrum aer naturaliter moueatur in proiectione lapidis vel aliter proiecti in eo. 12.

Utrum quatuor elementa determinent sibi figuras a natura. 13.

§ 3135

Ine
845

